

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 39

ΠΕΡΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ-ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ Δ'—Ε'
ΠΕΡΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ
Ἡ ΚΑΤΑ ΓΑΣΤΡΙΜΑΡΓΙΑΣ ΣΤ'
ΕΙΣ ΤΑ ΘΕΟΦΑΝΙΑ
ΠΕΡΙ ΥΠΟΤΑΓΗΣ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ...
ΕΠΙΣΤΕΥΣΑ ΔΙ' Ο ΕΛΛΑΪΣΑ
ΔΕΙ ΓΑΡ ΚΑΙ ΑΙΡΕΣΕΙΣ...

Εισαγωγή - Μετάφρασις - Σχόλια
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Θ. ΝΙΚΑ
θεολόγου
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Ι. ΝΙΚΑ
θεολόγου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9	
Περί εισηγμένης και προνοίας Α'	11	(116) *
» » » » Β'	17	(121)
» » » » Γ'	24	(180)
» » » » Δ'	29	(185)
» » » » Ε'	38	(146)
Περί εισηγμένης ή κατά γαστριμοργίας ΣΤ'	45	(153)
Εισαγωγικών Σημείωμα	53	
Είς τὰ Θεοφάνια	55	(162)
Εισαγωγικών Σημείωμα	67	
Περί ὑποταγῆς τοῦ Υἱοῦ εἰς τὸν Πατέρα	69	(167)
Ἐπίστευσα δι' ὃ ἐλάλησα	88	(183)
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	97	
Δεῖ γάρ και αἰρέσεις	99	(189)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	115	

* Οἱ ἐντὶς παρεμβάσεων ἀριθμοὶ παραλήφθησαν εἰς τὰς ἀντιστοιχίας αἰ-
λίως τοῦ κειμένου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Διερκεῖς καὶ ἀκέραιος εἶνα αἱ προστάσεις τοῦ ἀνθρώπου
διὰ τὴν ἐξήγηση καὶ προσδιορῆσιν τοῦ παραγόντος, οἱ ὅποιοι προ-
διαγράφουν καὶ καθορίζουν τὴν πορείαν τῆς ἐπιπέτου ζωῆς του.
Τὸ ἐρώτημα προβάλλει ἐκείνοτα ἡμελικῶν καὶ ὑπικαιτικῶν, ἀ-
καμμένων ἀπάντησιν. Εἶναι ὁ ἀνθρώπος ἐλευθερὸς καὶ ἠθμοσυργῆ-
ση τὰς προστάσεις καὶ καὶ χωρὶς τὸν ἄριστον του ἐπὶ τῆς γῆς;
Ἡ μήπως ἄλλαι δυνατότητες ἀκαθόριστοι ἀντιστρατεύονται εἰς τὰς
προστάσεις τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν πόρην ἐξέρχον ὅπου αὐτοὶ θέ-
λουν; Ἐλευθερὸς, λοιπὸν, ἡ ἐαυμότης ὁ ἀνθρώπου;

Ἡθέσια, τὸ θέμα εἶναι ἀπέρητον καὶ ἡ παροῦσα εἰσαγωγή
ἔχει σκοπὸν τὴν θέσιν διεξοδικῆν ἀπάντησιν εἰς αὐτό. Τοῦτο μόν-
ον λέγομεν ἐπιτάθη ἐάν διὰ τὸν ἀνθρώπον ἐν γένει ὑφίσταται
τὸ ζήτημα αὐτό, ἀντίθετα, διὰ τὸν πιστὸν Χριστιανὸν ἀν-
θρώπον ἐν ὑπάρξει πρόβλημα ἐν προκειμένῳ. Ὁ λόγος τοῦ θεοῦ
εἶναι σωτῆς καὶ ἐν ἀρχῇ περιβόητα διὰ τὴν διατύπωσιν συλλο-
γιστικῶν ἀπορροσῶν καὶ παρακαλεστικῶν ἀποφάσεων. Ὁ Ἰ-
ωάννης ἀπεριφράστως διακηρύσσει: «Καὶ ἐν θέλησιν καὶ εἰσακού-
σῃ μου, τὴ ἀγαθὴ τῆς γῆς φάγεσθε ἐάν δὲ μὴ θέλητε, μηδὲ εἰ-
σακούσθητέ μου, μάκαρα ὅμας κατέδαται τὸ γὰρ στόμα Κυρίου ἐ-
λάλησε ταῦτα» (1, 19-20). Ἐπίσης ὁ σοφὸς Σαίραξ σημειώνει:
«Ἀδὸς ἐξ ἀρχῆς ἐποίησεν ἄνθρωπον καὶ ἀρῆμα αὐτὸν ἐν χειρὶ
διουλλίου αὐτοῦ. Ἐάν θέλητε, συντηρήσεις ἐντολὰς καὶ πίστην ποι-
ήσαι εὐδοκίας. Παρέθηκε σοὶ πῦρ καὶ ὕδωρ* ἐάν θέλητε, ἕκτε-
νας τὴν χειρὰ σου» (15, 14-16).

Συνεπῶς, εἶναι ἀικιγῆς καὶ κρυσταλλίνῃ ἡ χριστιανικὴ θέσις
ἐπὶ τοῦ ὡς ἀνω θέματος. Εἰς τὴν θέλησιν τοῦ ἀνθρώπου ἐναποκέι-
ται ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ προτιμῆσις τοῦ καλοῦ ἀντὶ τοῦ κακοῦ, χωρὶς
να δεσμεύεται εἰς ταῦτα ἀπὸ ἀπολύτους ἐξωανθρώπινους ἢ καὶ ἐγ-
γενεῖς παράγοντας.

Περί τοῦ ζήτημα αὐτὸ στέφονται καὶ αἱ ἐξ ἡμελίας τοῦ Χρυ-
σοστόμου τοῦ ἀκολουθοῦν καὶ φέρουν τὸν γενικὸν τίτλον ἐπερὶ εἰ-
σηγμένης καὶ προνοίας. Εἰς ταύτας ὁ ἱερεὺς Πατὴρ διαρρηκτῶς τὸ θέ-
μα ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ἀποβλέπων κυρίως εἰς τὴν ἠθικὴν στή-
ρην καὶ τὴν πνευματικὴν οἰκονομίην, παρὰ εἰς τὴν λογικατικὴν
ἐπιστήμην καὶ ἑκφρασὶν τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας.

Συγκεκριμένῳ εἰς τὴν πρώτην προστάσει τὴν θέσιν τῆς ἀναγ-
κατικῆς κατεπείσεως διὰ τὴν ἀρῆν ἀξιολόγησον τὸν ἐπιπέτου
πραγματικῶν, ὅσα ἀπ' ἐνὸς μὲν καὶ μὴ κατακρινόμεν τὸν θεόν,
δοκίμης ποικίλοι δυσκολία: μὲς καταλλέουσιν, ἀπ' ἑτέρου δὲ καὶ μὴ

στηρίζομεν τὴν πόνησίν εἰς τὰ ἔσθια καὶ ὀλίκα πράγματα, ἀλλ' εἰς τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς καὶ εἰς τὴν ἐν γένει ἀρετὴν.

Εἰς τὴν δευτέραν τοῖς ἐπιπέτοις καὶ εἰς τὴν ἐν εἰρημότητι καὶ τῆν ἀναγκαστικῆς συνιστῆσθαι σοφίαν ἐλασσοφύλον κατὰ τοῦ Θεοῦ, διότι ἡ σοφία τῆς βασιᾶς Προνοίας περιφρονεῖται ἀπὸ τῆν ἀντιλήψαν ποὺ δημοκρατεῖ ἢ προσηλικῶς εἰς τὰς παραλόγους αὐτῆς ἰδέας, αἱ ὁποῖαι εἶναι τὸ μέσον τοῦ διαβόλου διὰ τὴν ἀποστροφὴν τοῦ Χριστιανοῦ ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν πρὸς ἡθικὴν τελειωσὴν καὶ πρὸς εὐσέβειαν εἰς τὴν ἀδράσειαν, τὴν ἀδιαφορίαν καὶ τὴν πνευματικὴν χυδαιότητα.

Εἰς τὴν τρίτην παρουσιάζει τὰς ἐθνηθῆς συνεπειάς, τὰς ὁποῖας θὰ ἔχη διὰ τὴν πνευματικὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου ἡ πίστις ἐπὶ οἰουμένης κακῶν διακρίσει· ὁ ἀνθρώπος προέρχεται ὄχι ἀπὸ τὴν ἰσχυρὴν τοῦ διαβόλου καὶ θέλησιν, ἀλλ' εἶναι προῖον τῆς ἑναγκαλιότητος καὶ κατὰ συνέπειαν οὐδαμῶς εὐθύνῃ φέρει ὁ Ἰεσὺς.

Εἰς τὴν τετάρτην, ὅσπερ ἀπὸ ὄσων ἀνέφερον εἰς τὰς προηγουμένους ἑμβλάσας περὶ τῆς ἐνείας τῆς εἰρημότητος τῆς σοφίας καὶ τῆς δοξολογίας αὐτῆς καὶ τῶν ὁλοθίων συνεπειῶν ποὺ προέρχονται ἐξ αὐτῆς ὑποδεικνύει τὸν τρόπον, μὴ τὸν ὅποιον θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ ἀπαλλαγώμεν ἀπὸ τῆν παραλόγους αὐτῆν ἀντιλήψιν, λέγων ὅτι μόνον ἡ προσοχὴ καὶ ἡ συνεχὴς ἐπικοινωνία μὲ τὸν Θεόν, καθὼς καὶ αἱ ἐσθιαὶ σιμῆσι καὶ ἰδέαι καὶ ἰστοίαις ἡ πίστις εἰς τὴν μετὰ θάνατον ζωὴν καὶ ἀνταπόδοσιν θὰ μᾶς προφυλάξουν ἀπὸ τοῦ κινδύνου αὐτοῦ.

Εἰς τὴν πέμπτῃν ἐπιγράφεται καὶ συμπληρώνει τὰ ὄσων ἐπιπέτοις εἰς τὴν τρίτην ἑμβλάσιν, τοῖς ὅσων ἰδέαι θὰ δὲν ὑπάρχει χειροτέρας καὶ πῶτον ἀνάστος ἀντιλήψις ἀπὸ τῆν πίστιν εἰς τὴν εἰρημότητι, ἢ ὁποῖα καθιστῆσθαι τοῦ ἐπιπέτου τῆς εἰρημότητος καὶ ἀσθιας, προσκαλεῖσθαι ἀόργον καὶ παραχρῆν εἰς τὴν ζωὴν, ἀπογομῶναι πίστις ἀείας καὶ ἀσπιότητος τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, θεωρεῖν περὶ τὰς ἐπιπέτοις καὶ τὰς παρακλήσεις, τὰς ποινὰς καὶ τὰς ἐπιτιμήσεις, τὰς ἡθικὰς διακρίσεις καὶ προσοχῆς καὶ ἐν γένει ἀποκηρύσσεται καθὼς αἱ ποὺ ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν ἡθικὴν πρῶτον καὶ τὴν ἀντικαθῆν τῆς ὑπερβλήσεως εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Εἰς τὴν ἕκτην ὁ λόγος στρέφεται πρὸς μίαν οὐδαμῶς ἀσπῆσαι τῆς πίστεως εἰς τὴν εἰρημότητι, τὴν γαστριμαργίαν.

Ἐπιπέτοις προκαλεῖ τὴν συντομίαν τῶν ὄσων εἰς ἑμβλάσιν, ἢ ὁποῖα πῶτον νὰ ἐφαλεῖται εἰς τὸ γεγονός ἐπὶ αἱ ἑμβλάσιν αὐτῶν δὲν ἐξερῶνθησαν ὑπὸ τὴν μαρτυρίαν ποὺ μᾶς ὠφελῶνται, ἐπὶ αὐτῶν δὲν εἶναι ἀποστέλλει ἑμβλάσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποτελοῦν ἐπὶ ἀνάστων ἐκ διαφόρων ἄλλων ἑμβλάσιν τοῦ Χρυσοστόμου, μὲ προφανῆ σκοπὸν νὰ παρουσιάσουν συγκαταρούμεν τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος διδασκαλίαν τοῦ ἱεροῦ Πατρὸς.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΠΕΡΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Ἡ ζωὴ μας εἶναι γεμάτη ἀπὸ μεγάλῃν παραχρῆν καὶ θυρόθους. Τὸ μεγάλο ὄσων κακῶν δὲν εἶναι αὐτὸ, ἀλλὰ τὸ ὅτι αὐτῶς τοῦς θυρόθους καὶ τὰς παραχρῆς, ἐνὺ δυνάμει ἢ νὰ τοῦς καταστήσωμεν ἐλαφροτέρους ἢ νὰ τοῦς ὑπομῶμεν ἀλύτως, δὲν φροντίζομεν νὰ πράξωμεν ὄσων τὸ εὐα ὄσων τὸ ἄλλο ἀπὸ αὐτῶν, ἀλλὰ διεκρούμεθα ὄσων τὸν καιρὸν ἀπογομῶμενοι. Καὶ ὁ μὲν εἶας θρηνηῖ διὰ τὴν πτωχίαν του, ὁ ἄλλος διὰ τὴν νόσον του, ὁ ἄλλος διὰ τὸ πλῆθος τῶν φροντίδων καὶ τὴν εὐθύνην τῆς οἰκογενείας, ἄλλος διὰ τὴν ἀντροφὴν τῶν παιδῶν του καὶ ἄλλος διὰ τὴν ἀτεκνίαν του. Καὶ κοίταζε τὴν ὑπερβολὴν τῆς φροντίδος, διότι δὲν θρηνοῦμεν ὄσων διὰ τὰ ἴδια πράγματα, ἀλλὰ θρηνοῦμεν ἐξ ἰσοῦ δι' ἀντίθετα. Ἐ Καὶ ὄσων εἰς τὴν φρίσιν τῶν πραγμάτων ἦτο εἰς ἡμᾶς αἰτία τῶν θρημῶν, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ θρηνοῦμεν ἐξ ἰσοῦ διὰ πράγματα ἀντίθετα. Ἄλλὰ ὄσων ἡ πείνια ἦτο πρῶτον κακῶν καὶ ἀφῶρητον, αὐτὸς ποὺ εἶς τὰ πλοῦτη, δὲν ἔπρεπε ποτὲ νὰ ἀγανακτῆ. Καὶ ἐν ἡ ἀτεκνία ἦτο κακῶν, τότε αὐτὸς ποὺ χαιρέται τὴν πολυτεκνίαν ἔπρεπε νὰ εἶναι πάντα εὐθῶμος. Ἐπίσης, ἐάν τὸ νὰ διευθύνῃ τὰς δημοσίας ὑποθέσεις τῆς πόλεως, καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃ πολλὰς τιμὰς καὶ νὰ ἔχη πολλοὺς ὑπηκόους εἶναι πρῶτον ζηλευτὸν, ἔπρεπε ὁ ἀδρανῆς καὶ ἡσυχος εἶας νὰ ἀποφεύγεται καὶ γενικὰ νὰ μισῆται ἀπὸ ὄσων τοῦς ἀνθρώπους. Τώρα δὲ, ὄσων ἰδέαι, ὅτι πλοῦσιος καὶ πτωχοῦ ἐξ ἰσοῦ θρηνοῦν, καὶ πολλὰς φορές ὅτι ὁ πλοῦσιος τὸ κάμνει αὐτὸ περισσότερο ἀπὸ τὸν πτωχόν, ὄσων αὐτὸς ποὺ χαιρέται τὴν ἐξουσίαν καὶ ὁ ἀρχόμενος, καὶ ὁ πατέρας πολλῶν παιδῶν καὶ αὐτὸς ποὺ δὲν ἔχει κανένα ἀπολύτως, νὰ μὴ ἀποδίδωμεν τὴν αἰτίαν εἰς τὰ πράγματα, ἀλλὰ εἰς ἡμᾶς ποὺ δὲν δυνάμει νὰ τὰ χειρισθῶμεν ὄσων πρέπει καὶ νὰ ἀπαλλάξωμεν τὸν ἑαυτὸν ἰσὺς ἀπὸ ὄσων αὐτῆν τὴν εὐθύνην. Διότι ἡ παραχρῆ καὶ ὁ θυρόθους δὲν εἶναι στοιχεῖον τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ συνιστῆσαι νὰ τὴν γενῶ

ή ψυχή μας. *Έτσι εάν εκείνη έχει καλήν συγκρότησιν, ἀκόμη και ἂν ἀπὸ παντοῦ σπικωθεῖν τρικυμῆται, θὰ ἠσυχάζωμεν διαρκῶς εἰς τὴν γαλήνην καὶ εἰς τὸν λιμένα. 793 Α *Ὅπως καὶ ἀντιθέτως, ὅταν αὐτὴ δὲν εὐρίσκειται εἰς καλὴν κατάστασιν, ἀκόμη καὶ ἂν ὅλα μᾶς ἐρχονται εὐνοϊκά, δὲν θὰ αἰσθανώμεθα καλύτερον ἀπὸ ἐκείνους ποῦ ἐναυάγησαν.

Αὐτὸ δυνάμεθα νὰ τὸ ἴδωμεν καὶ εἰς τὰ σώματα. *Ὅποιος ἔχει καταστήσει ἰσχυρὸν τὸ σῶμα του, καὶ ἂν συγκρούεται μὲ μωρίας ἀτιμοσφαιρικός ἀνωμαλίας, ἔχει μόνον δὲν θὰ πάθῃ κανένα κακόν, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον ἀποκτᾷ συνήθως μεγαλυτέραν ἰσχύϊ μὲ τὴν ἐξάσκησιν καὶ τὸν ἐθισμὸν εἰς τὰς καιρικούς ἀνωμαλίας. *Ἐάν ὅμως ἔχη κανεὶς σῶμα ἀσθενές καὶ ἰσχνόν, ἔστω, καὶ ἂν ζῆ εἰς τὸ ἄριστον κλίμα, δὲν προκείται νὰ ὠφελῆθῃ καὶ νὰ κερδίσῃ τίποτε ἀπὸ αὐτό, διότι ἡ ἀσθένεια τοῦ ποῦ τὴν ἔχει μέσα τοῦ ἐξουδετερώνει καὶ καταστρέφει τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τοῦ καλοῦ κλίματος. Β Τὸ ἴδιον παρατηροῦμεν καὶ μὲ τὰς τροφάς. *Ὅταν δηλαδὴ ἡ κοιλία εἶναι ὑγιής καὶ ρωμαλέα, ὅτι καὶ ἂν δεχθῆ, ὅσον σκληρὸν καὶ ἂν εἶναι, ὅσον δύσπεπτον, ἐν τούτοις μετασχηματίζεται εἰς καθαρὸν χυμὸν, διότι ἡ φυσικὴ εὐεξία ὑπερνικᾷ τὴν κακὴν ποιότητα τῆς τροφῆς. *Ὅταν ὅμως ἡ κοιλία εἶναι ἄτονος καὶ χαλαρά, τότε καὶ ἂν τῆς προσφέρῃς τὸ πλέον εὐχμιον φαγητὸν, τὸ μετατρέπεται εἰς τὸ χειρίστου καὶ τὸ ἀχρηστεύει, διότι ἡ ἀσθένεια καταστρέφει τὴν ποιότητά του.

*Ἐποὶ λοιπὸν καὶ ἡμεῖς, ὅταν δλιπώμεν ἀταξίαν τῶν πραγμάτων, νὰ μὴ κατηγοροῦμεν τὸν Θεόν, ἀγαπητοί. C Διότι αὐτὸ δὲν ἀποτελεῖ φάρμακον διὰ τὸ τραῦμα, ἀλλὰ νέον τραῦμα ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ. Μὴ ἀποδιδώμεν τὴν διοίκησιν τοῦ κόσμου εἰς τοὺς δαίμονας, μὴ νομίζωμεν ὅτι τὰ παρόντα κινεῖνται εἰς τὴν τοχὴν χωρὶς πρόνοιαν, μὴ ἀντιπαρθεύωμεν εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ τὴν τυραννίαν κάρσιος μοίρας καὶ κάποιας ἐμπαρμηθῆς. Διότι δὴ αὐτὰ εἶναι νεμῶτα θλασφημῶν καὶ ἡ πραγματικὴ ταραχὴ καὶ ἀταξία δὲν συνίσταται εἰς τὴν φορὴν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ εὐρίσκειται μέσα εἰς τὴν ταραγμένην σκέψιν μας. *Ἡ ὁποία καὶ ἂν εὐρίσκειται ἐν μέσῳ ἰδανικῆς εὐταξίας τῶν πραγμάτων, ἂν δὲν διαθώσῃ τὴν ἐσωτερικὴν τῆς ἀταξίας καὶ ταραχῆν, δὲν ἔχει νὰ ὠφελῆθῃ τίποτε ἀπὸ τὴν ὑπαξίαν τῶν πραγμάτων. *Ὁ ἀφθαλμός, ὅταν νοσῆ, θὰ δλιπῇ σκότος καὶ ἐν μέσῳ φωτεινοτάτης μεσημβρίας D καὶ ἄλλα ἀντ' ἑαυτῶν, καὶ δὲν ἔγουν δι' αὐτὸν κομμίαν ἀξίαν αἱ ἀκτίνες. *Ἐγὼ ὅταν εἶναι ὑγιής καὶ ρωμαλέος, καὶ κατὰ τὴν ἑσπέραν θὰ

δυναθῆ νὰ ἀδηγήσῃ μὲ ἀσφάλειαν τὸ σῶμα. Τὸ ἴδιον καὶ ὁ ἀφθαλμός τῆς διανοίας μας, καθ' ὅσον μὲν εἶναι ὑγιής, ἀκόμη καὶ τὰ πράγματα ποῦ φαίνονται συγκεχυμένα, τὰ διακρίνει καλῶς. *Ὅταν ὅμως εἶναι καταστραμμένος, ἀκόμη καὶ ἂν τὸν ἀδηγήσῃ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἔκει θὰ διαπιστώσῃ μεγάλην ἀταξίαν καὶ ταραχὴν.

*Καὶ ὅτι τὰ πράγματα ἔχουν ἔτσι, θὰ σοῦ φέρω πολλὰ παραδείγματα καὶ ἀπὸ τὴν παλαιάν καὶ ἀπὸ τὴν σύγχρονον εποχὴν. Πόσοι ὑποφέρουν τὴν πενίαν εὐκόλως, καὶ δὲν παύουν δι' αὐτὸ νὰ εὐχαριστοῦν τὸν Θεόν; Ε Πόσοι ποῦ ἔχουν πλοῦτη καὶ πολυτέλειαν, δὲν εὐχαριστοῦν ἀλλὰ θλασφημοῦν τὸν Κύριον; Πόσοι ποῦ δὲν ἔπαθον κανένα κακόν, κατηγοροῦν γενικά τὴν πρόνοιαν; Πόσοι ποῦ πέρασσαν ἅλην τὴν ζωὴν των εἰς τὴν φυλακὴν, ὑπομένουσαν τὴν ταλαιπωρίαν των εὐγνωμονέστερον ἀπὸ ἐκείνους ποῦ ἐξῆσαν τὴν ζωὴν των ἐλευθεροὶ καὶ ἀσφαλεῖς; Βλέπετε, ὅτι ἡ κατάστασις τῆς ψυχῆς καὶ ὅτι ἡ ἰδική μας σκέψις εἶναι αἰτία καὶ τούτων καὶ ἐκείνων, καὶ ἔχει αὐτὴ ἡ φύσις τῶν πραγμάτων. *Ἦστε εὐφροντίζομεν διὰ τὴν ψυχὴν μας, δὲν θὰ ὑπῆρχε ταραχὴ, δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἀταξία, 794 Α δὲν θὰ ὑπῆρχε κανένα δεινόν, ἀκόμη καὶ ἂν τὰ πράγματα τῆς ζωῆς μας ἐφέροντο ἄνω κάτω, σφοδρότερον καὶ ἀπὸ ὅποιονδήποτε ἀρμητικὴν παλίσροισαν.

Ἐπεὶ μου, διατί ὁ Παῦλος εὐχαριστεῖ; Καὶ αὐτὸς βεβαίως εἶναι εἰς ἀπὸ ἐκείνους ποῦ διήγαγον τὸν βίον των ἄριστα, ἀπὸ ἐκείνους ποῦ ἐλησον ἅλην των τὴν ζωὴν μαζί μὲ τὴν ἀρετήν, ἀπὸ τοὺς ἐλαχίστους ποῦ ὑπέμειναν τόσα δεινά. Κανεὶς ἀπὸ βλοῦς τοὺς ἀνθρώπους τῆς γῆς δὲν ὕπῆρξεν δικαιοτέρος ἀπὸ ἐκεῖνον, οὔτε ὑπέστη σκληροτέρας δοκιμασίας κανεὶς ἄλλος ἀπὸ τότε ποῦ ὑπάρχουν ἀνθρώποι. *Ἄλλ' ὅμως, ἐνὸς ἔβλεπε πολλοὺς ποῦ ἔζων εἰς τὴν ἀμαρτίαν καὶ ἦσαν χαροῦμενοι καὶ ἀπελάμβανον τὰ παρόντα ἀγαθὰ, ὁ ἴδιος εὐχαριστεῖ τὸν Θεόν καὶ προέτρπετε καὶ τοὺς ἄλλους νὰ κάμνουν τοῦτο. Πρὸς ἐκεῖνον ἀποβλέψατε. Καὶ σὺ, ὅταν ἴδῃς τὸν ἀμαρτωλὸν νὰ χαίρῃ, Β ὅταν τὸν ἴδῃς νὰ ὑπερφηανεύεται, ὅταν τὸν ἴδῃς νὰ υκᾷ τοὺς ἐχθρούς, νὰ ἀπακροῖ αὐτοὺς ποῦ τὸν ἐλύττησαν, νὰ μὴ ἔχη ὑποστῆ καμμίαν ζημίαν, ἀπὸ παντοῦ νὰ τρέχῃ τὸ χρῆμα, δλοὶ νὰ τὸν τιμοῦν καὶ νὰ τὸν κολακεύουν, καὶ σὺ νὰ εὐρίσκεισαι εἰς ἐντελῶς ἀντιθετον κατάστασιν, εἰς τὰς συμφοράς, τὰς συσκοφαντίας, τὰς ἐπιβουλὰς, μὴ νομίσης ὅτι εἶσαι κανέναν παραπεταμένον, ἀλλὰ ἀφοῦ σκεφθῆς τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος εὐρέθη καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἰδικὴν σου κα-

τάσασιν, δρῶσαι τὸ φρόνημά σου, ἀνάκτησαι τὴν ὀρθὴν σκέψιν, μὴ καταπέσης ἀπὸ τῆν ἄθυμiam.

Τὸν φίλον καὶ τὸν ἐχθρὸν τοῦ Θεοῦ, μὴ τὸν δοκιμάσης ἀπὸ τὴν εὐτυχiam ἢ τὴν δυστυχiam εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον. Ἄλλὰ ἂν μὲν ἴθης κανένα πού εἰς ἐνορέτως νὰ εἶναι ἐξουθενωμένος ἀπὸ τὴν ἀρρώστιαν καὶ νὰ ἀποβλέπη πρὸς τὴν εὐσέβειαν, μακάριζέ τον καὶ νόμιζε τον ἀξιοζήλευτον, Ὁ κ' ἂν εἶναι θεμένος με μωρίας ἀλαϊσias, καὶ μὴν διὰ παντός μέσα εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ ἂν ὑπηρετῆ ἀνοσίους, καὶ ἂν πένεται καὶ ἂν ἐργάζεται εἰς τὰ μεταλλεία καὶ ἂν ὑποφέρῃ ὅτιδήποτε δεκνόν. Αὐτὸς εἶναι μακάριος, καὶ ἂν τοῦ ἐξωρυξοῦν τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἂν καλεῖται, ἢ ἄλλῳν κατ' ἄλλῳν ἀφανίζεται τὸ σῶμα του. Ἄν ὅμως ἴθης ἄλλῳν νὰ εἰς τὴν ἀσέβειαν καὶ τὴν ἀμαρτίαν καὶ εἰς τὰ ἔσχατα κακά, καὶ νὰ ἀπολαυδῆ μεγάλην τιμὴν καὶ νὰ ἀνέρχεται εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον καὶ νὰ φορῆ τὸ διάδημα καὶ τὴν ἀλουργίδα καὶ νὰ ἐξουσιάζῃ ἅλην τὴν οἰκουμένην, αὐτὸν κλάψε τον καὶ ἐλεηνολόγησε τον. Ἐ Πράγματι, δὲν ὑπάρχει τίποτε ἀδελιώτερον ἀπὸ τὴν ψυχὴν πού εὐρισκεται εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, ἀκόμη καὶ ἂν εἴη ὑποταγμένη ἅλην τὴν οἰκουμένην. Τί τὸ ἄφελος νὰ εἶναι κανεὶς πλουσιος εἰς τὰ χρήματα, ὅταν εἰς τὴν ἀρετὴν εἶναι πτωχότερος ἀπὸ δλους; Καὶ τί τὸ ἄφελος νὰ ἐξουσιάζῃ τὸσον πολλοὺς, ὅταν δὲν δύνασαι νὰ ἐξουσιάζῃς τὸν ἑαυτὸν σου καὶ τὰ πάθη σου; Ἄλλὰ ἂν ἴθωμεν σῶμα πολὺ καταβεβλημένον καὶ καίμενον ἀπὸ τὸν πυρετὸν ἢ κατατραυχόμενον ἀπὸ ποδαλιαν ἢ ἀπὸ φθισιν ἢ ἀπὸ ἄλλῳν ἀθεραπευτὸν πάθῳν, δοκροζόμεν, καὶ ἂς εἶναι αὐτὸς ὁ πλουσιώτερος ἀπὸ δλους, καὶ τὸσον περισσότερον δοκροζόμεν ὅσον πλουσιώτερος εἶναι. Διότι τότε γίνεται δευτέρα ἢ ἀσθησις τοῦ δεινοῦ, ὅταν κανεὶς εἴη ἀφθονα τὰ ἀναγκαῖα. Ἐκεῖνος πού ἐμποδίζεται ἀπὸ τὰς ἀπολαύσεις ἐξ αἰτίας τῆς πενίας του, Ἐ παρηγορεῖται ἀπὸ τὴν ἴδιαν τὴν ἀνάγκην. Ἐκεῖνος ὅμως πού εἶχει τὴν δυνατότητα νὰ ἀπολαύσῃ τὸ κάθε τι καὶ ἐμποδίζεται ἀπὸ τὴν ἀρρώστιαν, δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ὑποφέρει περισσότερον.

Πὸς λοιπὸν δὲν εἶναι ἀποπῶν, ἂν ἴθωμεν κάποιον πού κατατραυχεται ἀπὸ ἕνα σωματικὸν νόσημα, νὰ τὸν οἰκτιρωμεν καὶ ἂς εἶναι καὶ εὐπορος, ψυχὴν δὲ πού εὐρίσκεται εἰς κακὴν κατάστασιν, ψυχὴν πού ἴσῳν με αὐτὴν δὲν ἔχομεν τίποτε ἄλλου, τίποτε πολυτιμότερον ἀπὸ αὐτὴν, νὰ τὴν καλοτιχόμεν δι' ἄλλα χρήματα ἢ διὰ πρόσκαιρον τιμὴν ²³³ ἢ δι' ὅτιδήποτε ἄλλο ἀπὸ αὐτὰ πού μένου

εἰδῶ μετὰ τὴν ἐδῶ ζωὴν ἢ μάλλον πολλὰς φορές μᾶς ἐγκυκαταλείπωμεν πρὶν νὰ φύγωμεν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ζωὴν; Μή, σᾶς παρακαλῶ. Αὐτὰ εἶναι πού μᾶς προκαλοῦν τὸν θέρουθον καὶ τὴν ταραχὴν. Διὰ τοῦτο πολλοὶ κατηγοροῦν τὸν Θεόν, διὰ τοῦτο νομίζουσι ὅτι ὁ κόσμος δὲν διέπεται ἀπὸ τὴν θεῖαν Πρόνοιαν. Διότι ἐὰν ἐγνώριζον ὅτι εἰς τὸν παρόντα βίον δὲν ὑπάρχει κανένα ἀγαθόν, παρὰ μόνον ἢ ἀρετὴ, ὅτε ὁ πλοῦτος, ὅτε τὰ χρήματα, ὅτε ἡ ὑγεία, ὅτε ἡ ἐξουσία, ὅτε κανένα ἄλλα, καὶ ὅτι κανένα δὲν εἶναι κακόν εἰς τὸν παρόντα βίον, παρὰ μόνον ἢ κακία καὶ ἢ πονηρία καὶ ἢ διαστροφή τῆς ψυχῆς, καὶ ἢ μοχθηρότης καὶ αἰ συκοφαντία, ἢ καὶ ἢ πένος καὶ ἢ νόσος καὶ τὰ ἄλλα πού θεωροῦνται ὅτι εἶναι βεῖνα, δὲν θὰ ἔλεγον ποτε αὐτὰ πού λέγουσι τώρα, δὲν θὰ ἔζων ποτε εἰς τὴν ἄθυμiam, δὲν θὰ ἐμακαρίζον ποτε ἐκείνους πού ἔπρεπε νὰ ἐλεηνολογοῦν, Ἐ δὲν θὰ ἐλεηνολογοῦν ποτε ἐκείνους πού ἔπρεπε νὰ μακαρίζουσι, δὲν θὰ ἐσκέπτοντο διὰ τοὺς ἀνθρώπους ὡς ἄλογα ὄντα. Διότι τὸ νὰ μακαρίζῃς τοὺς ἀνθρώπους διὰ τὴν πολυσαρκίαν καὶ τὸ πλοῦσιον ταχὶ καὶ διὰ τὸν πολὺν ὕπνον δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ τοὺς βλέπῃς ὡς ἄλογα ὄντα. Διότι καὶ ἐκεῖνων ἡ εὐτυχία εἶναι κακόν, ἢ μάλλον καὶ εἰς τὰ ἄλογα ζῶα αὐτὰ εἶναι κακόν. Διότι πολλοὶ ὄντι καὶ ἴπποι ἐχάθησαν ἀπὸ τὴν ὄργην καὶ τὴν ἀθηργίαν. Ἐπειτα εἰς τὰ ἄλογα ζῶα, πού ἅλη ἢ ἀρετὴ τοὺς ἐγκτεται εἰς τὴν εὐξίαν τοῦ σώματος, αὐτὸ εἶναι ὀλαθερόν. Εἰς δὲ τοὺς ἀνθρώπους, πού ἅλη των ἢ ἀξία αὐρίσκειται εἰς τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς θὰ τὸ θεωρησωμεν ἀρετὴν καὶ δὲν θὰ ἐντραπῶμεν τὸν οὐρανὸν Ὁ καὶ τοὺς ἀγγέλους πού εἶναι συγγενεὶς με τὴν ψυχὴν μας; Δὲν κοκκινίζεις καὶ μπροστὰ εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν καὶ τὴν διάπλασιν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος; Διότι ὁ Θεὸς δὲν διέπλεσε τὸ σῶμα μας ὡσαν τὸ σῶμα τῶν ἄλλῳν ζῶων, ἀλλὰ τὸ διέπλεσε ἔτσι ὅπως τοῦ ἡμιόσε διὰ νὰ ὑπηρετῆ λογικὴν καὶ ἀθάνατον ψυχὴν. Διὰ τὸ Θεὸς ἐπλεσε τοὺς ὀφθαλμούς εἰς ὄλα τὰ ἄλογα ζῶα νὰ βλέπωσι πρὸς τὰ κάτω, εἰς αὐτὸν δὲ τοὺς ἐποποθέτησεν εἰς τὴν κεφαλὴν, εἰς θεῖον ὡσεὶ νὰ εἶναι κατὰ κάποιον τρόπον ὡς ἀκροπολις; Ὁχι ἐπειδὴ ἐκεῖνα δὲν ἔχουν τίποτε κοινὸν με τὸν οὐρανόν, εἰς αὐτὸν δὲ ἐπέθη νόμος ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ ἀπὸ τὴν φύσιν νὰ ἀπειρίσης πρὸς τὰ ἔπάνω; Διὰ τὸ εἰς σὲ μὲν ἐπλεσε τὸ σῶμα θρῶν, Ἐ εἰς ἐκεῖνα δὲ πάλιν νὰ βλέπῃ πρὸς τὰ κάτω; Πάλιν διὰ τὴν ἴδιαν αἰτίαν δὲν σὲ δίδασκει καὶ με αὐτὴν τὴν διάπλασιν νὰ μὴ ἔχης κανένα κοινόν με τὴν γῆν μήτε νὰ προσκολλᾶσαι εἰς τὰ

παρόντα πράγματα;

Ἄς μὴ καταπροβάσωμεν λοιπὸν τὴν εὐγένειαν καὶ ὀλισθησάμεν πρὸς τὸ γένος τῶν ζώων, διὰ τὴν μὴ εἶπῃ καὶ δι' ἡμᾶς: «Ταλασπυρὸς ἀνθρώπου! Ἐνῶ ἔχει πάρει ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὴν ἀνυπολόγιστον τιμὴν τῆς λογικῆς τοῦ φύσεως, δὲν ἐσυνετίσθη!» Διότι τὸ νὰ προαιροῖσθῃς τὴν εὐτυχίαν τῆς ζωῆς ἀπὸ τῆς ἀπολαύσεως, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δόξαν καὶ γενεῶς ἀπὸ τὰ παρόντα πράγματα, δὲν εἶναι γνώρισμα ἀνθρώπων ποῦ ἀναλογίζονται τὴν εὐγένειαν τοῦ εἴδους, ἀλλὰ ἀνθρώπων ποῦ ἔχουν καταστήσει ἴπποι καὶ βουὶ. Ἀλλὰ εἶθε νὰ μὴ εἶναι παρόντες μεταξὺ μας τέτοιοι ἄνθρωποι, εἰς αὐτὸν τὸν ἅγιον χορὸν καὶ τὸ πνευματικὸν θέατρον καὶ τὴν θεοσεβῆ σύναξιν. Ἐ Διὰ τοῦτο ἄλλως τε καὶ ἡμέραν ἀπολαμβάνομεν τὴν θείαν ἀκρόασιν, διὰ τὴν περικόπτωμεν μὲ τὸν λόγον, ὡσάν μὲ δρεπάτην, τὰ πάθη τῆς ψυχῆς ποῦ θρασυμανοῦν καὶ νὰ γινώμεθα καρποφόρα δένδρα καὶ νὰ φέρομεν ὄμιμον καρπὸν, τὸν ὅποιον ν' ἀποθέσωμεν εἰς βασιλικὴν ἀποθήκην, καρπὸν ποῦ φέρει δόξαν εἰς τὸν κοινὸν Κύριον καὶ γεωργῶν τῶν ἰσκιῶν μας ψυχῶν, καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν ἀθάνατον ζωὴν, τὴν ὅποιαν εἶθε ὀλοι: νὰ ἐπιτύχωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα μαζί καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δόξα καὶ δυνάμις καὶ τιμὴ ἀνήκου, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΠΕΡΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ

²⁴ Ἄ Ἐκεῖνος ποῦ ἀφρίζει τὸν πατέρα του ἢ τὴν μητέρα του, νὰ τιμωρῆται μὲ θάνατον! λέγει. Ὁ νόμος αὐτὸς ἐπέθη εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, τότε ποῦ δὲν ὄπῃρε μεγάλη φροντίς δι' ἐνάρετον βίον, τότε ποῦ εἰσῆθη τὸ θεῖον, ποῦ τὰ παραγγέλματα ἦσαν παιδικά, τότε ποῦ ἦτο ἀκόμη τὸ γάλα, ὁ παιδαγωγὸς ὁ λύγυος, τὸ προεικόσιμα καὶ ἡ σκιά. Τί δυνάμεθα λοιπὸν νὰ ἐπιπαινοῦμεν διὰ τοὺς σημερινούς ἀνθρώπους ποῦ ἔλαβον τὴν θείαν χάριν καὶ ἐγνωρίσαν τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων, καὶ ἐνῶ εὐρίσκονται εἰς τὴν γῆν, κακολογοῦν διὰ πλῆθος τὸν πατέρα ἢ τὴν μητέρα, ἀλλὰ τὸν ἴδιον τὸν Θεὸν τῶν ὀλων; Ποῖα τιμωρία τοὺς ἀναμένει; Ποῖα κόλασις θὰ εἶναι ἀρκετὴ διὰ τόσον μεγάλῃ κακίαν; Ποῖος ποταμὸς πυρός, ποῖος ἀτελείωτος σκόλυξ, ἢ ποῖον σκότος ἐξωτέρον, ποῖα θεσμιά, ποῖος θυγμὸς, ποῖος κλαυθμὸς; Ὅλα τὰ βασανιστήρια, καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα δὲν ἀρκοῦν διὰ ψυχὴν ποῦ εὐρίσκεται εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, ποῦ ἔχει περιέλθει εἰς τὴν κακίαν. Ὑπάρχουν δὲ πολλοὶ καὶ διάφοροι τρόποι βλασφημίας. Δι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ τοὺς ἐκβέσωμεν σήμερον, ὥστε οὐτὲ μὲ τὴν θέλησιν μας νὰ περιπέσωμεν εἰς κανένα, μίτη νὰ ἀκησώμεν νὰ περιπέσωμεν ἀπὸ τοὺς φίλους μας, ἀλλὰ μίτη ἐχθρός. Διότι δὲν ὄπῃρει, δὲν ὄπῃρει χειρότερα ἁμαρτία ἀπὸ αὐτή, ἀλλὰ οὐτὲ ἴση μὲ αὐτὴν, ἀλλὰ ἀποτελεῖ προσθήκην κακῶν, διότι προκαλεῖ σύγχυσιν εἰς ὅλα καὶ συνεπάγεται ἀουγχώρητον καὶ ἀφόρητον τιμωρίαν.

Ποῖοι εἶναι αὐτοὶ ποῦ κακολογοῦν τὸν Θεόν; Ἐ Αὐτοὶ ποῦ ἀντιπαραθέτουν εἰς τὴν σοφίαν τῆς βίβας προνοίας τὴν σύγχυσιν καὶ τὴν ἀναγκασιότητα τοῦ μωραίου. Καὶ τὸ νὰ ὀπαφῆρον ἀπὸ τὴν νόσον αὐτὴν οἱ ἄπιστοι καὶ αὐτοὶ ποῦ χόσκουν μπροστὰ εἰς τὴν μαρμάρων καὶ ἔβλανα ἔβλανα καὶ τὰ λατρεύουν, δὲν εἶναι καθόλου παρόδοσον. Τὸ νὰ ὀλισθοῦν ὅμως εἰς τὴν ζάλην αὐτὴν, εἰς αὐτὸν τὸν λογισμὸν καὶ τὴν μακίαν ὄσοι ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὴν πλάνην

αὐτὴν καὶ τὴν δουλείαν καὶ ἠξιώθησαν νὰ γνωρίσουν τὸν Θεὸν τῶν πάντων, τὸν ἀληθῆ καὶ πραγματικὸν Θεόν, ὡσὸν νὰ οὐρανῶνται ἀπὸ κάποιον παλιρροίαν, τοῦτο εἶναι τὸ φοβερὸν καὶ βίαιον πολλῶν βρῆμων καὶ δακρύων. Ὅταν δηλοῦσιν αὐτοὶ ποὺ λέγουσι, ὅτι προσκυνοῦν τὸν Χριστὸν καὶ ἐκρίθησαν ὅσοι τόσων μυστηρίων, Ἰ καὶ ἐγνωρίσαν τὰ ἀπόρητα δόγματα καὶ τὴν σοφίαν ποὺ μᾶς ἤλθεν ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς, ὑπερὸν ἀπὸ τὴν τιμὴν ποὺ ἀπῆλθουσαν παρὰ τοῦ Θεοῦ, κατακρημνίζουσι τὸν ἑαυτὸν των ἑκουσίως, ἀπαρνούμενοι μὲ πλήρη ἀπερισκεψίαν τὴν ἐλευθερίαν ποὺ τοὺς ἐχάρισεν ὁ Θεὸς καὶ ἀφοῦ ὑπέβαλον τὸν ἑαυτὸν των εἰς θαυράτην δουλείαν, πλάθουσι μὲ τὸν λογισμὸν τὴν φοβερὰν τυραννίαν, ποὺ δὲν ὑπῆρξε ποτέ, καὶ ἀποκόπτουσι κάθε καλὴν ἐλπίδα καὶ ἐπιχειροῦν νὰ ἀποκόψουσι τὰ νεῦρα αὐτῶν ποὺ δεκτικὸν ἦσαν διὰ τὴν ἀρετὴν. Συχνὰ εἰς τὸν πόλεμον συμβαίνει τὸ ἐξῆς. Ὁ ἐχθρὸς διακρίνει μερικὸς γενναίους στρατιώτας Ἐ ποὺ εἶναι πρόθυμοι νὰ θυσιάσουσι τὴν ζωὴν των ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ὅταν δὲν δυνηθῆ νὰ τοὺς καταβάλῃ με ἄλλον τρόπον, αὐτὲ νὰ τοὺς ἀποτρέψῃ ἀπὸ τὴν προθυμίαν των ὡς ἀγωνισθῶσι ὑπὲρ τοῦ βασιλέως, αὐτὲ νὰ τοὺς καταστήσῃ δειλοὺς ἢ νὰ τοὺς νικήσῃ με ἄλλα μέσα, ⁷⁵⁷ Ἄ τότε προσπαθεῖ νὰ τοὺς ἐξουδετερώσῃ με διάφορον τρόπον, ἐπιχειρεῖ δηλοῦν νὰ τοὺς πείσῃ, ὅτι ἀσκόπως καὶ ἄνευ λόγου καὶ ματαίως ἐπιδεικνύουσι τόσον μάχου, ὥστε νὰ παραλύσῃ τὰς χεῖρας των, νὰ καταβάλῃ τὴν ῥώμην των, νὰ σῆσῃ τὴν προθυμίαν, καὶ, ἔτσι, με ἄλλα αὐτὰ νὰ τοὺς θέσῃ ἐκτὸς μάχης καὶ γυμνοὺς καὶ ἀσπλους νὰ τοὺς λάβῃ σιγματώτους. Τὸ ἴδιον ἔκαμε καὶ ὁ διάβολος. Ἐπειδὴ ἔδλεπεν, ὅτι με τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν κατοίκων τῆς οὐκουμένης κατεγέλων τὴν εἰδωλοστροφικὴν πλάνην καὶ με ἄλλην τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν ἐπῆρσεν τὴν διδασκαλίαν περὶ τῆς εὐσεβείας καὶ δι' ἐκ τούτου ἐπικραλεῖτο πολὺ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ μεγάλην περιπόνησιν τῆς κακίας, **Β** δοθαίως δὲν τολμᾷ νὰ ἐλθῇ καὶ νὰ εἴπῃ εὐθέως ἐγκαταλείψατε τὸν Χριστὸν, καταγελάσατε τὰ δόγματά του, ὅλη ἡ ἱστορία του εἶναι μῦθος καὶ πλάνη, εἶναι ἕνας πονηρὸς καὶ ἀπάνθρωπος. Διότι γνωρίζει, ὅτι με τὸν τρόπον αὐτὸν μάλλον θὰ ἀποσκητίσῃ ἀπὸ τὴν ἰδίαν του τυραννίδα καὶ θὰ τὸν μισήσουσι περισσότερο. Διὰ τοῦτο δὲν εἰσάγει εὐθέως τὴν κατηγορίαν, ἀλλὰ κινεῖται εἰς τὰς παρυφάς ὅπου σπείρει κρυφίως τὸ δηλητήριον τῶν ἀσθεῶν δογμάτων του, ἀφῆμων μὲν ἐπιφανειακῶς τὴν ἐντύπωσιν

ὅτι μένει εἰς τὴν πίστιν, εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως τὴν ἐκαιζόμεναι καὶ καταλύει ὅλα τὰ δόγματα τῆς ἀληθείας καὶ διαβάλλει μεγάλως τὸν Θεὸν εἰς αὐτοὺς ποὺ πείθονται. **Γ** Δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἔχει παρασκευάσει τὸ δηλητήριον αὐτὸ καὶ τὰ θανατηφόρα φάρμακα τῆς εἰσφορμένης, διὰ νὰ εἰσαγάγῃ λαθραίως ὅλα αὐτὰ ποὺ εἶπα, διὰ ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ πίστις καὶ ἡ διδασκαλία μας εἶναι ματαία, διὰ νὰ πείσῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἔχουν πονηρὰν ἰδέαν περὶ τοῦ Θεοῦ. Πράγμα ποὺ τὸ ἔκαμε καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας ἐπὶ τοῦ Ἀδάμ, ὅποτε διέδοξε τὸν Θεὸν ὡς ἄσκανον καὶ φθονερὸν. Σχεδὸν ἔλεγε τὰ ἐξῆς με αὐτὰ ποὺ πρότερον: Ἐγνωρίζεις, λέγει, ὁ Θεός, ὅτι θὰ ἀνοίξουν οἱ ὀφθαλμοί σας, ἐγνωρίζετε ὅτι θὰ γίνετε ὡσὸν θεοί, δι' αὐτὸ σὰς ἐφθόνησε καὶ σὰς ἐστέρησεν ἀπὸ μεγαλύτεραν τιμὴν. Ἄν καὶ δὲν προσέθεσεν αὐτὰς ἀκριδῶς τὰς λέξεις, Ἰ πάντως με ὅσα τοὺς ἔλεγε, τοὺς ὠδήγηε εἰς αὐτὴν τὴν ἰδέαν. Καὶ πρόσεχε νὰ ἴδῃς τὴν κακοῦργίαν του. Ἀντέστρεψε τὴν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ καὶ εἶπεν, ὅτι θὰ ἔχουν μεγάλη ἀγοστή ἐάν δὲν ὑπακούουσιν εἰς αὐτόν, ὅπως π.χ. τὸ ἀνοιγμα τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ ἰσοθεία καὶ ἡ ἀνάλογος γνώσις. Δὲν προσέθεσε δὲ, ὅτι εἶναι πονηρὸς ὅποιος τὰ ἐμποδίζει αὐτὰ, διὰ νὰ μὴ φανῆ ὅτι ὁμιλεῖ ὡς ἐχθρὸς τὰ πολέμους, ἀλλὰ ὑπεδόθη πρόσωπον συμβούλου καὶ κηδεμόνος διὰ νὰ κατοστήσῃ ἀποδεκτὴν τὴν παροίησιν του, πράγμα ποὺ καὶ ἔγινεν. Διότι με αὐτὰ ποὺ ἔλεγε, δὲν ἤθελε νὰ τοὺς ὑποβάλῃ καμίαν ἄλλην ἰδέαν παρὰ μόνον τὴν ἰδέαν τῆς ἀποστασίας ἀπὸ τὸν Δημιουργὸν Θεόν. Εἶναι ἄσκανος καὶ φθονερὸς, μᾶς στερεῖ ἐκ φθόνου τὰ μεγαλύτερα ἀγαθὰ. Ἄλλὰ αὐτοὺς τοὺς λόγους δὲν τοὺς εἶπε φανερά. Ἐ διότι ἂν τὸν ὑπεπείθοντο ὅτι ἦτο ἐχθρὸς, θὰ ἔφρευον. Τοὺς ἄφησε ὅμως νὰ ἐνοηθοῦν καὶ κατὰ τρόπον συγκεκριμένον εἰσήγαγεν αὐτὴν τὴν ἀλεάριαν συμβουλήν. Ἐτεῖ καὶ τώρα δὲν λέγει μὲν ἀποστατήσατε ἀπὸ τὸν Χριστὸν, διότι τὰ βλαβερά δόγματα εἶναι καταδικασμένα. Διότι γνωρίζει, ὅτι θὰ εἰλεγε ψεῦδη καὶ δὲν θὰ ἐγίνετο πιστευτός. Ἄλλὰ με πανουργίαν ἄφησε τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι μᾶς ἐπιτρέπει νὰ μὲνωμεν εἰς αὐτὰ καὶ ὅτι συμφωνεῖ πρὸς τὴν ἀλήθειαν, με ἄλλον τρόπον ὅμως, ἀνεπασησῆτως τοὺς ἔξαρει ἀπὸ αὐτὴν τὴν αἰώνιον κληρονομίαν. ⁷⁵⁸ Ἄ Ὅπως ἀκριδῶς κάποιος ποὺ ἔχει ἕνα γνήσιον καὶ ἐλεύθερον υἱόν, ἀλλὰ ἀφελῆ καὶ ἀπονηρευτὸν, δὲν τὸν ἀρπάζει ἀπὸ τὸ χεῖρ νὰ τὸν ἐκδιώξῃ ἀπὸ τὴν πατρικὴν οἰκίαν, ἀλλὰ τὸν συμβουλεῖ νὰ πράξῃ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἂν πράξῃ, ἐκὼν ἄκων, θὰ ἀποκλεισθῇ

ἀπό όλα τὰ πατρικά ἀγαθά.

Διότι δὲν εἶναι δυνατὸν, δι, δὲν εἶναι, αὐτὸς ποῦ πι-
στεύει εἰς τὴν εἰμαρμένην, νὰ ἐπιτύχη τοὺς οὐρανοὺς ἢ
μᾶλλον δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀποφύγῃ τὴν γένησιν καὶ τὴν
κόλασιν. Διότι ἐπιτάσσει ὁμοῦ νὰ πιστεύουν δόγματα ἐν-
τελῶς ἀντίθετα ἀπὸ τὰ δόγματα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς λέγει:
«Ἐάν θελήσετε καὶ μὲ εἰσκούσατε, θὰ φάγετε τὰ ἀγαθὰ
τῆς γῆς. Ἐάν δὲ δὲν θελήσετε καὶ δὲν μὲ εἰσκούσατε, θὰ
σᾶς φανίωσῃ ἡ μάκαρα. » Αὐτὰ εἶπε τὸ στόμα τοῦ Κυ-
ρίου. » Εἶδες πῶς ἠμίλει ὁ Θεὸς καὶ ποίους νόμους θεσι-
ζει; Ἄκουσε τώρα καὶ τὴν εἰμαρμένην, πῶς ἠμίλει καὶ πῶς
εἰσάγει ἀντιθέτους θεσμούς, καὶ μᾶθε, πῶς ἐκεῖνα μὲν λέ-
γονται ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, ἐνῶ τὰ λόγια αὐτῆς λέγονται
ἀπὸ κάποιον πονηρὸν δαίμονα καὶ κάποιον ἄγριον θηρίον.
Ὁ Θεὸς εἶπε «ἐάν θέλετε καὶ ἐάν δὲν θέλετε» ἀφήνω εἰς
ἡμᾶς τὴν ἐξουσίαν νὰ ἀκολουθήσωμεν τὴν ἀρετὴν ἢ τὴν
κακίαν, συμφώνως πρὸς τὴν θέλησίν μας. Ἐκεῖνος δὲ τί λέ-
γει; «Ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποφύγωμεν τὸ πεπρωμένον,
εἴτε τὸ θέλομεν εἴτε δὲν τὸ θέλομεν. Ὁ Θεὸς λέγει: «Ἐάν
θέλετε, θὰ φάγετε τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς». Αὐτὴ λέγει: Καὶ ἂν
τὸ θέλωμεν, ἂν δὲν μᾶς εἶναι δεδομένον, δὲν ἄφεται εἰς τί-
ποτε νὰ θέλωμεν. Ὁ Θεὸς λέγει: «ἐάν δὲν θέλετε νὰ προ-
σέχετε εἰς τοὺς λόγους μου, θὰ σᾶς φανίωσῃ ἡ μάκαρα».
C Αὐτὴ λέγει: «Ἐάν δὲν θέλωμεν, εἶναι ἔμως δεδομένον
εἰς ἡμᾶς, θὰ σωθῶμεν ὅπως οὐδέποτε». Δὲν λέγει αὐτὰ ἡ εἰ-
μαρμένη; Τί δύναται νὰ γίνῃ σαφέστερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν
μῆχην; Τί φανερώτερον ἀπὸ τὸν πόλεμον αὐτὸν, τὸν ὁποι-
... τὸσον ἀναισχύντως ἀνέλασθον πρὸς τὰ θεῖα λόγια οἱ
δαίμονες, ποῦ εἶναι διδασκαλοὶ τῆς ἁμαρτίας;

Ἄλλὰ ὅπως εἶπα, δὲν εἶναι καθόλου παράδοξον τὸ ὅτι
τὰ πιστεύουν αὐτὰ οἱ δαίμονες καὶ ἄνθρωποι ὁμοῖοι μὲ
δαίμονας ἐννοῦ τοὺς εἰδωλολάτρους. Τὸ χειρότερον ὅμως
ἀπὸ όλα εἶναι τοῦτο, τὸ ὅτι δηλαδὴ οἱ ποῦ ἔχετε μίαν
βελὸν καὶ σωτηρίαν διδασκαλίαν, τὰ καταφρονεῖτε αὐτὰ καὶ
προστρέχετε εἰς ἐκεῖνα τὰ παραλογίσματα ποῦ φέρουν τὴν
ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς. D «Τί δουλεῖά ἔχω ἐγὼ νὰ κρίνω καὶ
τοὺς ἔξω, τοὺς μὴ Χριστιανοὺς;»

Ἐγὼ ἠμίλω διὰ σᾶς, τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, τὰ τέκνα
τῆς Ἐκκλησίας, ποῦ διδάσκαθε εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον,
ποῦ ἀπολαμβάνετε τὰ οὐράνια δόγματα, ποῦ ἐτιμῆσθε
μὲ τὸσον μεγάλην τιμὴν. Διὰ τοῦτο στενάχω, διὰ τοῦτο

2. Ἐβ. 1, 19-20.

3. Α' Κορ. 4, 8, 12.

δοκῶν καὶ θρηνῶ. Πράγματι εἶναι ἀξιοθρήνητος καιεὶς,
ὅταν πίπῃ εἰς ἁμαρτήματα ποῦ δὲν εἶναι δεῖα συγγνώ-
μης. Διότι, εἰπέ μου, ποῖα συγγνώμη ὑπάρχει, ὅταν ὁ Θεὸς
ἀποφαίνεται καὶ οἱ δαίμονες ἀντιλέγουν, καὶ οἱ ἄνθρωποι
τοῦ Θεοῦ θεωροῦν ἀξιοπιστότερα τὰ λεγόμενα ἐκείνων;
Δὲν θὰ ἀναλύσωμεν τώρα τὴν ἀμφισβήτησιν, ἀλλὰ θὰ ἀπα-
δείξωμεν ἁμέσως τὴν ἰσχυρότητα αὐτῶν ποῦ πιστεύουν εἰς
ἐκεῖνους. E Ὁ Θεὸς λέγει: «Ἐνώπιόν σου ἔθεσα φωτιά
καὶ νερὸ, τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον. Ὅπου θέλεις δύνασαι
νὰ ἀπλώσῃς ἐλευθέρως τὸ χερί σου.» Ὁ δαίμων λέγει, ὅτι
δὲν δύνασαι σὺ νὰ ἀπλώσῃς τὸ χερί σου, ἀλλὰ αὐτὸ ἐξαρ-
τᾶται ἀπὸ κάποιαν ἀναγκαιότητα καὶ δύναμιν. Καὶ τὰ θε-
ωρεῖς αὐτὰ ἀξιοπιστότερα καὶ δὲν σκέπτεσαι τὴν διαφο-
ρὰν μεταξὺ τῶν συμβουλευόντων, ὅτι δηλαδὴ ὁ μὲν εἶναι
Θεὸς, ἐνῶ ὁ ἄλλος εἶναι δαίμων. Δὲν ἐξετάζεις τὴν διαφο-
ρὰν τῆς συμβουλῆς, ὅτι ἡ μὲν μία εἶναι σωτηρία καὶ καλεῖ
πρὸς τὴν ἀρετὴν, ἡ δὲ ἄλλη εἶναι πράγματι δαιμονική καὶ
καλεῖ πρὸς τὴν κακίαν καὶ τὴν ἁμαρτίαν. 75 A Δὲν ἐξετά-
ζεις τί ἔλαβες ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ τί ἀπὸ τὸν δαίμονα, ὅτι ὁ
μὲν Θεὸς σὲ ἠγάπησε τὸσον, ὥστε ἐβούλασε καὶ τὸν μονο-
γενῆ υἱὸν σου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον τίποτε πολυτιμώτερον δὲν
ὑπῆρχεν εἰς τὸν Πατέρα, καὶ ἀκόμη σὲ θυσίασθε, ὥστε σὲ πα-
ρακεῖ διὰ τὴν σωτηρίαν σου μὲ τοὺς ἀποστάλους καὶ κά-
μινα τὰ πάντα. Ἐκεῖνος δὲ τὸσον σὲ ἠμίσησε καὶ σὲ μισεῖ,
ὥστε σὲ πολεμεῖ μὲ όλα καὶ δι, μόνον δὲν σου παρέχει τί-
ποτε καλόν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ποῦ ἔλαβες ἀπὸ τὸν Θεὸν, προσ-
παθεῖ νὰ σοῦ τὰ στερήσῃ. Ἐκεῖνος μὲν ἐπροσπάθησε νὰ
σὲ κάμῃ ἴσον μὲ τοὺς ἀγγέλους, ἐνῶ ὁ διάβολος σὲ κατέ-
στησε ποταπότερον καὶ ἀπὸ τὰ ἔρπετά καὶ σὲ ἔπεισε νὰ
τὰ προσκυνῆς. Ὁ μὲν Θεὸς σὲ τραβᾷ πρὸς τὴν βασιλείαν
τῶν οὐρανῶν καὶ πρὸς τὰς ἄλλας τιμὰς, ὁ δὲ δαίμων σου
ἐστέρησε καὶ αὐτὴν ποῦ σου ἐδόθη ἔξω B καὶ δὲν ἀπεμα-
κρόνησεν παρὰ ἀφοῦ πρώτα σὲ ἐβδίωνεν. Καὶ ἂν δὲν δύνα-
σθε νὰ διακρίνετε τὰ δόγματα ἐκείνου, ἂν καὶ εἶναι καθα-
ρώτερα καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιον δι' ἑσᾶς δὲν εἶναι κωφοὶ —
ἔτσι τὰ δόγματα τοῦ Θεοῦ περιέχουν ὀλοφάνερα τὴν ἀρε-
τὴν καὶ τὴν σωτηρίαν καὶ τὰ δόγματα τοῦ δαίμονος τὴν
κακίαν — ἂν, ἐπαναλαμβάνω, δὲν δύνασθε νὰ τὰ διακρίνε-
τε, τοῦλάχιστον κρίνετέ τὰ ἀπὸ τοὺς φορεῖς των καὶ ἐννο-
ήσατε τὸ σωτήριο καὶ τὸ θλαθερόν. Διότι πῶς δὲν εἶναι
ἄτοπον, εἰς τὰ ἄλλα πράγματα νὰ χρησιματικῆς αὐτὴν τὴν
μέθοδον, καὶ ἂν μὲν ὁ ἱσθρὸς βίωση προφῆν εἰς κάποιον, νὰ

1. Σαφ. Σαφ. 15, 16-17.

μή τὴν ἐξετάσῃ περιέργως, ἀλλὰ νὰ τὴν δέχεται ὡς συντελεστικὴν εἰς τὴν ὑγίαν, ἐὰν δὲ τὴν προσφέρῃ φαρμακευτικῆς καὶ γὰρ, νὰ μὴ τὴν πολυξετάσῃ, ἀλλὰ νὰ τὴν προστρέφεται ὡς εὐαγερόν δηλητήριο, καὶ διὰ τὸν Θεὸν νὰ μὴ χρησιμοποιῶμεν τὸν τρόπον αὐτόν; C Καὶ ὅμως εἶναι τόσοσὴν μεγάλη ἡ διαφορά μεταξύ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ δαίμονος, παρὰ μεταξύ τοῦ ἱστροῦ καὶ τοῦ φαρμακευτοῦ, ὅση εἶναι ἀδύνατον νὰ τὴν ἐκάρσῃ κανεὶς, οὔτε νὰ τὴν παραστήσῃ μὲ τὴν σκέψιν καὶ τὸν λόγον. Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι ἐσχατος παραλογισμὸς, ἐκεῖ πού ἡ διαφορά εἶναι εὐαχιστοτὴ μεταξύ αὐτῶν πού παρέχουν τὴν τροφήν, νὰ μὴ πολυξετάζωμεν τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ νὰ χρησιμοποιῶμεν τὴν ποιότητα τῶν προσώπων ἀντὶ αἰσθητέρας ἄλλης διδασκαλίας· ἐδῶ δὲ πού ἡ διαφορά μεταξύ αὐτῶν πού συμβουλεύουν εἶναι τόσοσὴν μεγάλη, νὰ χρειάζεται διδασκαλίαν νὰ μάθῃς, ὅτι τὸ μὲν ἓνα εἶναι σωτήριο, τὸ δὲ ἄλλο θλαστικό;

Μὴ, παρακαλῶ, ἄς μὴ εἰμεθα περισσότερο δλογοὶ καὶ ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα, ἀλλὰ ἄς ἀπμακρυνώμεθα καὶ ἄς μὴ δίδωμεν προσοχὴν εἰς τὰ κηρύγματα ἐκείνα. «Αἱ κακοὶ συναστροφὰι φθείρουν τὰ χροπὰ τῆσθ».⁵ Καὶ δσοὶ ἀπατηθοῦν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τυχουν συγγνώμης. Διὰ τοῖον λόγον δηλαδὴ ἂν ἴσῃ ἓνα μέρος ἀνθυγιεινὸν καὶ νοσώον, ἀποφεύγει νὰ διαμένῃ ἐκεῖ. D Ἀκόμη καὶ ἂν χίλια πράγματα ἀπ' τροθοῦν νὰ ἐγκατασταθῇ ἐκεῖ, καὶ προτιμῆς περισσότερο ἀπὸ ἄλα τὴν ὑγίαν τοῦ σώματος, δταν ὅμως μερικὸι εἶναι γεμάτοι ἀπὸ λόγον λοιμῶδη καὶ ἀπὸ νόσημα, πὸν καταστρέφει ὄχι μόνον τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν, τὴν ὁποῖον καθιστᾷ χειροτέραν καὶ φαυλοτέραν, δὲν ἀποκριτῆς; «Ἄκουσε», λέγει ἓνας σοφὸς ἄνδρας, «μὴ σταματήσῃς, ἐκτινάξου μὲ μεγάλα πηδῆματα μακρὰν καὶ μὴ σταματήσῃς οὔτε ἐπ' ἐλάχιστον, φοβούμενος καὶ τὴν πλεον σύντομον διαμνην».⁶ Αὐτὰ τὰ λέγομεν, ὄχι διότι φοβούμεθα τὴν ἰδικὴν σὰς ἀδυναμίαν. Διότι μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, E τὰ πρᾶγματα ἐκείνων φαίνονται ἀσθενέστερα καὶ ἀπὸ τὸν ἰσὸν ἀράχνης εἰς ἡμᾶς, πού ἡ πίστις μας εἶναι θεμελιωμένη, καὶ ἂν ἐπ' ἀπειρον ἐρεθίζωμεν τὰς ἀκοὰς μας, τόσοσὴν περισσότερο γελοῖοι μᾶς φαίνονται, ὅπως οἱ παράφρονες πού ἔχουν πᾶσι πορὰκρουσιν φρενῶν. Φοβούμεθα ὅμως τὴν ἰδικὴν σὰς ἀδυναμίαν.

5. Α' Κορινθ. 16, 23.

6. Παροιμ. 9, 18.

Καὶ αὐτὰ δὲν τὰ λέγω ἐναντίον ἄλων, ἀλλὰ ἐναντίον ἐκείνων πού εἶναι ἐνοχοὶ δι' αὐτὰ. ⁷46 Α Διότι καὶ ὁ Παῦλος, ὁ υικητὴς ἄλων, ὄχι μόνον τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ καὶ τὰς λογομαχίας πρὸς τοὺς ἄλλοπίστους, δεικνύων πρὸς τὸν μαθητὴν Τιμόθεον, τὸν συμβουλεύει νὰ ἀποφεύγῃ τὰς κενολογίας.⁷ Ὁ χρόνος τῆς ζωῆς μας εἶναι ὀλίγος, μικρὸν τὸ ἐφόδιον τῆς σωτηρίας. Ἄν λοιπὸν αὐτὸν τὸ σύντομον χρόνον, πού μᾶς ἐδόθη διὰ νὰ μάθωμεν κάτι χρῆσιμον, τὸν καταναλώσωμεν εἰς περιττὰς καὶ ἀνωφελεῖς καὶ θλαστέρας ἀκροάσεις, πότε θὰ ἔχωμεν ἄλλου χρόνον νὰ μάθωμεν αὐτὰ πού εἶναι ἀναγκαῖα καὶ κοπεύονται; B Μάλιστα, καὶ μακρὸς νὰ ἦτο, ἔπρεπε νὰ τὸν ἀπεριώκωμεν πάντοτε εἰς τὰ χρῆσιμα. Ὅταν ὅμως εἶναι καὶ ὀλίγος καὶ σύντομος, πῶς δὲν εἶναι ἔργον ἐσχάτης ἀφοροῦνης καὶ αὐτὸν τὸν ὀλίγον νὰ τὸν δαπανῶμεν εἰς τὰ δόγματα πού διαφθείρουν τὴν ψυχὴν μας; Τί ἀνάγκην ἔχεις διὰ φάρμακον; Μὴ δεχθῆς πλῆγην, διὰ νὰ μὴ ἀναλώσῃς τὸν χρόνον εἰς τὴν θεραπείαν αὐτῶν πού λαμβάνεις ἀπὸ ἄλλους. Ἐξασφάλισε τὴν ὑγίαν σου ἀπὸ τὰς βλαβερὰς Γραφᾶς, καὶ ἂν προσέλθῃ κανεὶς πού νὰ λέγῃ κάτι ἄλλο, φράξτε τὰ ὦτα σου, ἐκτινάξου μακρὰν μὲ μεγάλα πηδῆματα, μὴ σταματήσῃς οὔτε ἐλάχιστον χρόνον. Καὶ ἂν γίνῃ καμμία σύσκεψις ἐναντίον τῶν βασιλέων, ἀκόμη καὶ ἂν δὲν μετᾶσχῃς τῆς συνεδριάσεως, ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι ἤκουσας τί ἐλέγξαν, ἔστω καὶ ἂν δὲν εἶσαι συμφωνὸς μὲ αὐτὰ, πάντως θὰ κινδυνεύσῃς ὁπωσδήποτε. C Ὅταν λέγεται κάτι ἐναντίον τοῦ Θεοῦ καὶ διαδίδεται δόγμα γεμάτον ἀπὸ κατηγορίαν ἐναντίον τοῦ, δὲν θὰ τὸ ἀποφύγῃς, δὲν θὰ μισήσῃς τὴν ἐλάσφημον γλώσσαν, δὲν θὰ φράξῃς τὰ ἄβρα στόματα; Καὶ πῶς θὰ δυναθῆς μὲ παρησίαν νὰ προσεύχῃσαι πρὸς τὸν Θεόν, δταν μετέχῃς εἰς τὰς ἐναντίον τοῦ διαβολᾶς; Μὴ, παρακαλῶ, ταῦτα δὲν τὰ λέγω πρὸς τοὺς παρόντας, ἢ μάλλον καὶ πρὸς τοὺς παρόντας. Διότι καὶ ἂν εἴσοθε οὐεὶς ἀνεύθυνοι, ὅμως δσοὺς γινώριζετε νὰ πάσχωμεν ἀπὸ αὐτὴν τὴν νόσον, μὲ αὐτὰ καὶ μὲ ἄλλα περισσότερα λόγια νὰ τοὺς ἀντιμετωπίζετε, ὥστε νὰ ἐκριώσῃτε τὸ κακόν. Εἶθε δὲ νὰ γίνῃ, μὲ τὰς εὐχὰς τῶν ἁγίων καὶ τῶν φίλων τοῦ Θεοῦ (διότι δὲν ἔχουν τὴσθ δύναμιν αἱ λόγοι μας, D ὅσην ἔχει ἡ παρησία τῆς προσευχῆς ἐκείνων), ὥστε ὅλοι ἡμεῖς καὶ δσοὶ ἀνήκουν εἰς τὸ πλῆρωμα τῆς Ἐκκλησίας, ν' ἀπαλλαγώμεν ἀπὸ αὐτὰ τὰ κακὰ καὶ νὰ σταθώμεν μὲ παρησίαν μπιστὰ εἰς τὸ ἄμμα τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα. Ἄμην.

7. Περ. II Τίτ. 2, 16.

ΛΟΓΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΠΕΡΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ

Ε Γνωρίζω, ὅτι προηγουμένως ὁμίλησα περὶ εἰμαρμένης πρὸς τὴν Ἰσθμὴν σας ἀγάπην, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἐμποδίζει καὶ σήμερον νὰ φερῶμαι τὸν λόγον εἰς τὸ ἴδιον θέμα. Καὶ τοῦτο ἔχει διότι ἡ ἀσθένεια αὕτη εἶναι ἰσχυρά, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἡ ἰδική σας ἀσφακρία εἶναι ἀπίστευτος καὶ καθίστη μεγάλα καὶ τὰ μικρὰ ἀπὸ τὰ νοσήματα. Διότι εἶναι φανερόν καὶ εἰς τὸν τυφλὸν ἐκ φύσεως, ὅτι ὁ πιστὸς δὲν πρέπει νὰ ἔχη ἀνάγκην διδασκαλίας διὰ τὴν ἀποφυγὴν αὐτοῦ τοῦ κακοῦ. Ὅπως δηλαδὴ αὐτὸν ποῦ κατοικεῖ τὴν χώραν μας καὶ διαγίει συμφωνίαν πρὸς τοὺς ἰδικούς μας νόμους 761 Α καὶ εἶναι ὑπηκόος τῶν αὐτῶν βασιλέων, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸν πεδύωμεν κάθε ἡμέραν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ εἰσαγγὴ τὸν περὶ τὸν τρόπον ζωῆς, ἀλλὰ μόνον νὰ τὸν ἐμποδίζωμεν, ἔτσι καὶ ἐδῶ. Ἀπὸ τὰ ἀμαρτήματα δηλαδὴ ἄλλα μὲν ἔχουν ἀνάγκην λόγου καὶ διδασκαλίας, ἄλλα δὲ εἶναι τόσο καταφανῆ, ὥστε νὰ ἐμποδίζονται μόνον με τὸν φόδον καὶ τὴν τιμωρίαν. Ὅπως π.χ. τὸ φονεῖν, τὸ μοιχεύειν, τὸ κλέπτειν, δὲ αὐτὰ δὲν χρειάζονται διδασκαλίαν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ νομοθέτης δὲν ἐθέσπισε διδασκαλίαν, ποῦ νὰ ἀνηχηθῆ διαρκῶς εἰς τὰ αὐτὰ μᾶς καὶ νὰ μᾶς ὑπενθυμίῃ, ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀμαρτανῶδες. Διότι θὰ προκατελάβωμεν τὴν σκέψιν μας. 762 Α Ἄλλα μόνον ἔθεσαν ἀπαγορεύσειν, καὶ μοιχεύσεις, καὶ φονεύσεις. Ὅταν ὁμοῦ ὁμίληθῃ διὰ τὴν περιφύρησιν τῶν χρῶν καὶ τὴν καταβολήν παρακαταθηκῶν, τότε προσθεῖτε καὶ συλλογισμοὺς. «Νὰ ἐλεήσετε τὴν χήραν καὶ τὸν ἕννον, διότι κάποτε ὑπῆρξατε καὶ αἰεὶ ἔνεσι, εἰς τὴν Αἴγυπτον.» Ε «Τὸ Σάββατον νὰ τὸ τιμᾶς με ἄργιον.» Ἐπειτα προσθεῖτε καὶ ἐξηγήσεις.

1. Δευτερο. 5, 17-18.

2. Δευτερο. 10, 18.

3. Ξαθ. 20, 10.

Τὸ νὰ ἀποκρούης τὴν εἰμαρμένην δὲν εἶναι ἀπὸ τὰς περιπτώσεις αὐτὰς ποῦ ἔχουν ἀνάγκην διδασκαλίας, ἀλλὰ ἀπὸ ἐκείνας τὰς φανερὰς. Ὅπως δηλαδὴ εἶναι φανερόν, ὅτι εἶναι κακὸν τὸ φονεῖν καὶ ὅτι τὸ μοιχεύειν εἶναι φαῦλον, ἔτσι εἶναι φανερόν, ὅτι τὸ νὰ πιστεύης εἰς τὴν εἰμαρμένην εἶναι κακὸν καὶ ἀπηγορευμένον. Καὶ μὴ κρίνετε ἀπὸ μερικοῦ ποῦ πιστεύουν εἰς αὐτὴν καὶ νομίζετε, ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀπὸ τὸ μὴ ἀπηγορευμένον. Διότι καὶ φόνος τοιμᾶται, καὶ ὁμοῦ ἀπαγορεύεται ἀπὸ τοὺς νόμους, καὶ αἱ μοιχεῖαι καὶ αἱ ὄρπαγαὶ εἶναι μεταξὺ τῶν ἀπαγορευομένων, ἂν καὶ διαπράττονται ἀπὸ τοὺς πολλούς. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἰς τοὺς νόμους τῶν εἰδωλοτρῶν Δ εἶναι ἀπηγορευμένον τὸ νὰ πιστεύης εἰς τὴν γένεσιν (δημιουργίαν αἰτίας), ὅπως ἀπηγορευμένον εἶναι καὶ ὁ φόνος, μήπως συνεπάγεται, ὅτι, ὅταν ἐμφανισθῇ κανεὶς εἰς τὸ δικαστήριον, κατηγορούμενος ὅτι ἐμοίχευσε τὴν γυναῖκα τοῦ δέϊνος καὶ εἴπη ὅτι δὲν πταίω ἐγὼ ἀλλὰ τὸ φυσικόν μου, διότι ἐγὼ ἤθελον τὴν ἐγκράτειαν, ἐκεῖνο ὁμοῦ με ὤθησε καὶ με ἔραψεν εἰς τὸ παράπτωμον, δὲν θὰ καταδικασθῇ εἰς βαρύτεραν τιμωρίαν με μίαν τοιαύτην καταγέλαστον ἀπολογίαν; Μήπως δὲ τύχη καμίας συγγνώμης; Καθόλου. Καὶ ὁμοῦ ἔπρεπε νὰ τύχη συμφωνίως πρὸς ἐκεῖνους. Διότι ἐὰν ἴαυσα συμβαίνοιν ἀπὸ τὴν μοῖραν καὶ ἔχι ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν βούλησιν, τότε δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερα ἀπολογία ἀπὸ αὐτὴν. Ἐὰν μὲν ἡ βούλησίς μας εἶναι ἰσχυροτέρα ἀπὸ τὴν μοῖραν, τότε, δὲν ὑπάρχει μοῖρα. Ἐὰν, παρ' ὅσα ἐπινοήση καὶ μελετήσῃ κανεὶς, C εἶναι ἀνάγκη νὰ εκπληρωθῶν ὁπωσδήποτε αἱ ἐπιταγαὶ τῆς, τότε ματαίως τιμωρεῖται αὐτός, καὶ δὲν θὰ τύχη συγγνώμης. Ἄλλα κανεὶς δὲν θὰ τὸν ἀκούσῃ ποτὲ ὅτε νὰ δικαιολογήται ὅτε νὰ συγχωρηται. Ἐτσι τὸ πρᾶγμα εἶναι διαβλητὸν ἀπὸ δλους καὶ θεωρεῖται μῦθος καὶ φλυαρία.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας (ἂν καὶ, ἂν κανεὶς ὑποστήθῃ εἶαν ἀπὸ ἀνθρώπων, θὰ ἴσκει πρὸς ἀπολογίαν τοῦ κατηγορουμένου τοῦτο, ἢ μάλλον φαίνεται ὅτι δὲν ὑπάρχει κἄν ὀδίκησις), πολλοὶ λοιπὸν ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας, ποῦ κατηγορήθησαν διὰ φόνον ὀδικον, ἐτιμωρήθησαν, τοὺς δὲ δήμιους, ποῦ διεκπεραίνουσι τὸν φόνον καὶ ἐνεργοῦν τὴν σφαγὴν με τὰ χεῖρα τους, ὅτε κἄν τοὺς σῶσι κανεὶς εἰς τὸ δικαστήριον ὅτε ἐρευνᾷ τὸ πρᾶγμα, διότι δικαιολογοῦνται ἀπὸ τὴν ἀνάγκην καὶ ἀπὸ τὸ κύρος τῆς ἐξουσίας καὶ ἀπὸ τὸν φόδον τῆς ὑποταγῆς. Β Ἐπειτα γινώσκουσι νὰ συγχωροῦν ἀνθρώπον, ἐπειδὴ ἐδέσθη νὰ διαπράξῃ τὸ

ἀδικημα ἀπὸ ἀνθρώπων ἁμαρῶν καὶ ἁμαρτηνῶν. Αὐτὸν ποῦ καταναγκάζεται ἀπὸ τὴν εἰμαρμένην, δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν συγχωροῦν πολὺ περισσότερον; Διότι ἦτο ἀδύνατον ἢ ἀποφυγῆναι

Ἐκεῖνης, καθὼς λέγουσιν, ἡ ἐξουσία εἶναι ἀκαταμάχητος, ὥστε καὶ ἂν κανεὶς μεταβῆ εἰς ἔρημον, καὶ ἂν μεταβῆ εἰς θάλασσαν ἢ ὄπουδῆποτε ἄλλου, δὲν θὰ διαφυγῆ τὸ σχέδιόν τῆς. Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι ἀτοπον, αὐτὸς μὲν ποῦ καταναγκάζεται ἀπὸ τὴν βίαν τῶν θαρσάρων νὰ ἔχη μεγάλην συγγνώμην, ἐκεῖνος δὲ ποῦ καταναγκάζεται ἀπὸ ἀνωτέραν, ὅπως λέγουσιν, δύναμιν νὰ τιμωρῆται καὶ νὰ μὴ δύναται νὰ ἀπολογηθῆ ἐπικαλούμενος τὴν μοῖραν. Κανεὶς ποῦ ἐπρόβαλλεν ὡς δικαιολογίαν τὴν εἰμαρμένην δὲν ἀπέφυγε τὴν τιμωρίαν διὰ τὰ παραπτώματά του, οὔτε ὁ κακῆργος εἰς τὸ δικαστήριον, οὔτε ὁ δοῦλος εἰς τὴν οἰκίαν, ἢ οὔτε τὰ παιδιὰ εἰς τὸ σχολεῖον, οὔτε οἱ μαθητευόμενοι εἰς τὰς τέχνας. Πῶς λοιπὸν μερικοὶ προσθεύουσιν τὴν εἰμαρμένην καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν ὑβρίζουσιν, διότι δὲν ἀναγνωρίζουσιν καμμίαν συγγνώμην εἰς πράξεις ποῦ ἔγιναν ἀπὸ τὴν ἰδικὴν τῆς ἀναγκαιότητος; Ἔτσι ἐπειθήσαν ἀπολύτως διὰ τὴν ἀλήθειαν, ὅτι δηλαδὴ τὸ πρῶτον εἶναι μῦθος. Ὅταν δὲ πέσουν εἰς θαρᾶς ἁμαρτήματα, προσθέτουσιν ἐπὶ πλέον καὶ ἓνα ἄλλο, ὅτι δηλαδὴ μὲ τὴν εἰμαρμένην θὰ ἀποφύγουν τὴν τιμωρίαν ποῦ τοὺς ἀναμένει, καὶ δὲν θὰ ὑποστοῦν θαρύτεραν τιμωρίαν. Διότι αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ ἁμαρτάνειν δὲν εἶναι τόσοσιν θαρᾶς, ὅσον εἶναι τὸ νὰ αὐθαδικῆς μετὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ κατηγορῆς τὸν Θεὸν διὰ τὰ ἰδικά σου κακά. Αὐτὸ εἶναι χειρότερον ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν. Πρῶτον ποῦ ἐπέβιαξε καὶ ὁ διάβολος, Ἐ ὥστε οὐ μόνον νὰ γίνωμεν ἀδιάφοροι πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ εὐάλωτοι ἀπὸ τὴν κακίαν, ἀνασῶμεν τὴν αἰτίαν βλαῦν εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἐφρόντιοι νὰ κοπασθῆναι βλάσφημον καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν γλῶσσαν μας, μὲ τὸ πρῶτον καὶ τῆς δικαιολογίας νὰ κατηγοροῦμεν τὸν Θεὸν καὶ νὰ ἀποκρούωμεν τὴν κατηγορίαν ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἴδιους, ποῦ ἐπράξαμεν τὰ παραπτώματα καὶ νὰ μεταβῶμεν τὴν κατηγορίαν εἰς ἐκεῖνον ποῦ δὲν φέρει καμμίαν εὐθύνην. Καὶ ὅμως, ἂν τολμήσῃ κανεὶς νὰ τὸ κάμῃ αὐτὸ εἰς ἀνθρώπους, ἀρκεῖ αὐτὸ μόνον διὰ νὰ κατηγορηθῆ καὶ νὰ καταστραφῆ. Ὅταν κάποιας βυσσοφημῆ ἕναν ἄλλον, μολοντί ὁ ἴδιος δὲν ἐπράξε κανένα κακόν, κηρύσσεται ἐνοχὸς τιμωρίας διὰ τὸ ἔγκλημα ἐκεῖνον ποῦ τὸ διέπραξεν.

Κοίταξε λοιπὸν πόσα κακά συνθεῖται ὁ διάβολος μὲ τὴν

εἰμαρμένην. Δ Τὴν περιφρόνησιν τῆς ἀρετῆς. Διότι παραλύει τὴν ψυχὴν, ἀκόμη καὶ ἂν εἶναι πολὺ πρόθυμος πρὸς ἀγῶνας δι' αὐτὴν, ὅταν τὴν πείσῃ, ὅτι τίποτε ἀπὸ τὰ γινόμενα δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς, ἂν θὰ ἐμπέσωμεν δηλαδὴ εἰς τὴν κακίαν. Διότι, ὅταν κανεὶς μάθῃ, ὅτι, ἂν μοιχέωσῃ ἢ φονεύσῃ καὶ κάμῃ διάρρηξιν, δὲν εἶναι ἀξιοκατάκριτος, τότε δὲν θὰ παύσῃ, ὡσάν εἰς τόπον κατηγορικῶν φερόμενος μὲ ἄρμην, νὰ δημιουργῆ συκοφάντας τῆς προνοίας καὶ νὰ γίνεται καὶ ὁ ἴδιος συκοφάντης κατὰ τοῦ Θεοῦ. Χειρότερον κακόν ἀπὸ αὐτὸ, εἰπέ μου, ποῖον δύναται νὰ γίνῃ; Ἄς ἀποφεύγωμεν λοιπὸν, ἀγαπητοί, αὐτὴν τὴν εἰδωλολοπίαν. Εἶναι πράγματι θάνατος εἰς τὸν λείψτα, καὶ καθέννας ποῦ ἀντλεῖ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ἐλάχιστον ἀπὸ τὰ διεφθαρμένα δόγματα, κατ' ἀνάγκην θὰ ἀποθάνῃ ὄπουδῆποτε, Ἐ ἂν δὲν ἐπανελάβῃ εἰς τὸ ὄρθον δόγμα καὶ ἀπολαύσῃ τὴν καθαράν ὑγιάν. Διὰ νὰ μὴ θρηνώμεν λοιπὸν ἀνοφελῶς ἐκ τῶν ὑστέρων, ὅταν ἐκλείψῃ ἡ προθεσμία τῆς μετανοίας μετὰ τὴν ἐκδημίαν μας ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμον, ὅσον ἀκόμη ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς, ἔσοι μὲν κατελίθημεν ἀπὸ τὴν νόσον, νὰ μετανοήσωμεν καὶ νὰ ἀναλάβωμεν ἀπὸ αὐτὴν, ἔσοι δὲ εἰμεθα ὑγιεῖς, νὰ διατηρῶμεν καθαράν τὴν ὑγιάν μας καὶ νὰ τελώμεν χεῖρα θρησίας εἰς ἄσους προσεληθήσαν ἀπὸ τὴν νόσον. Διότι, ἔαν δι' ἄσους νοσοῦν αἰμαστικῶς ἐπιθεκνύωμεν τόσοσιν ἐνδιαφέρον καὶ τόσῃν φροντίᾳ, ὥσ' Ἄ δὲν πρόκειται δι' ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς, καὶ τί ἄπ' ἄλλα δὲν πρέπει νὰ πράττωμεν; Καὶ τί δὲν θὰ ὑπομεινώμεν, ὥστε τὸν ἀδελφὸν ποῦ συμπεριλαμβάμεθα εἰς τὰ μέλη τῆς ἰδίας κοινωνίας, νὰ τὸν ἀνακτήσωμεν, ἀφοῦ ἀλλως τε ἀνήκει εἰς τὸ πλήρωμα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος;

Ἄς ἀναλαμβάνωμεν λοιπὸν τὸ πᾶν δι' αὐτὸ, ὡς κἀμνημεν τὰ πάντα χάριν αὐτοῦ, ἐκδιώκοντας τοὺς σκύλους, τοὺς λύκους καὶ νὰ μὴ νομιζώμεν, ὅτι μᾶς ἀρκεῖ μόνῃ ἡ σωτηρία μας. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἐλέχθη ἐάν ἐθλεπες κλέπτην, ἔτρεχες καὶ σὺ μαζί του ὡς συνεργός του, συμμετέχεις δὲ εἰς τὰς ἀθλιότητας τῶν μοιχῶν,¹ τὸ ἴδιον θὰ ἀκούσωμεν καὶ ἐδῶ. Ὅταν ἴδωμεν κάποιον ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς μας νὰ κλέπτη μὲ λόγους καὶ ψευδισμούς, τὸ ἴδιον θὰ ἀκούσωμεν. Ἐ Ἡ Ἐκκλησία εἶναι οἶκος δεσπτικῶς, πολυτίμητα σκεύη εἶναι οἱ πιστοί. Ὅταν ἴδῃς κανένα ἀπὸ

1 Ἐαῖμ. 18, 16.

αυτοὺς ποὺ εἶναι ἐξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, νὰ θέλῃ νὰ ἀφαιρήσῃ κάποιον ἀπὸ τὰ ἀκεῖ, ἀκόμη καὶ ἂν αὐτὸς μὲν ἦ ἀπρόσβλητος, ἐπειδὴ μέλλεις νὰ κινδυνεύσῃς, ἂν ἀδιαφορήσῃς καὶ δὲν προσέλθῃς νὰ καταγγείλῃς τὸ πρᾶγμα εἰς ἐκεῖνους ποὺ ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ τὸ διαφθάσουν, εἶσαι ἕνοχος διὰ τὴν ψυχὴν ἐκείνου, διότι θλίπεις τὸν κλέπτην νὰ σκάπητῃ καὶ δὲν τὸν ἐμποδίζεις ἢ μόνος σου ἢ διὰ μέσου ἄλλου. Αὐτὰ δὲν τὰ λέγω διότι νομίζω, ὅτι ἐπικρέματα εἰς σὲ ὁ κίνδυνος, ἀλλὰ διὰ νὰ σὲ ἀσφαλίσω, διὰ νὰ σὲ κάνω νὰ φροντίζετε ἐξ Ἰesu διὰ τὴν ἰδικὴν σας σωτηρίαν καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἄλλων. Διότι ἔτσι θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰ ὑπερχημένα ἀγαθὰ μετὰ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΠΕΡΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ

Σ «Τὸ νὰ σὲ λέγω δὲ τὰ ἴδια εἰς ἐμὲ μὲν δὲν προκαλεῖ ἀνησίαν καὶ ἐνόχλησιν, εἰς σὲς δὲ εἶναι ἀσφαλές. Ἐάν ὁ Παῦλος ἐχρειάζετο συνεχῆ διδασκαλίαν πρὸς τοὺς μαθητάς του, ὁ Παῦλος ποὺ ἐδίδασκε μετὰ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ μετὰ προσταγὴν ἔβρισκε τοὺς ἑθρούς, ποὺ σήκωνε τὰ παθήματα θλων, ὁ Παῦλος ποὺ τῶσον ἐτιμήθη ποὺ τὸν ἤκουον ὅλοι ὡς ἄγγελου ὅστις κατέβη ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἢ μᾶλλον ὡσανὶ τὸν Ἰησοῦν τὸν Χριστόν, ἐάν λοιπὸν, ἐπαναλαμβάνω, ἐκεῖνος εἶχεν ἀνάγκην νὰ λέγῃ συνεχῶς τὰ ἴδια, πολὺ περισσότερο ἡμεῖς οἱ ἀσήμενοι. Διότι, πράγματι, εἶναι ἀσφαλές διὰ σὲς νὰ ἀκούετε πολλὰς φορές διὰ τὸ ἴδιον θέμα D καὶ οὐ μόνον διὰ τὸ ἴδιον θέμα, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀκούετε τὰ ἴδια διὰ τὸ ἴδιον θέμα. Ἄς μὴ δυσουασχῆτῃ λοιπὸν κανεῖς, μήτε νὰ νομίσῃς ὅτι ἐνοχλεῖται ἀπὸ ἡμᾶς, ἐάν πρόκειται διὰ τὸ ἴδιον θέμα νὰ λέγομεν πάλιν τὰ ἴδια. Διότι, ἐάν μοῦ ἐπετρέπετο νὰ ἔχω ἐμπιστοσύνην, ὅτι ἀφοῦ τὰ ἀκούετε μίαν φοράν, θὰ ἀποβάλετε αὐτὸ τὸ νόσημα τῆς ψυχῆς, ἀκόμη καὶ τότε δὲν ἔπρεπε νὰ σταματήσω, ἀλλὰ θὰ ἔπρεπε νὰ ὁμιλήσω περὶ αὐτῶν, ὥστε νὰ σὲς καταστήσω σταθερὸν καὶ θεδαῖον τὴν ὄγκειαν, καὶ σὲς νὰ εἶσθε ἀσφαλὲς καὶ νὰ μὴ περιπέσετε πάλιν εἰς τὰ ἴδια ἔργα. Ἐπειδὴ δὲ ὑποπιεζόμεθα, ὅτι ὑπάρχουν ἀκόμη μερικὰ λείψανα τοῦ κακοῦ εἰς τοὺς ἀκρατάς, εἶναι ἀναγκαῖα E καὶ δικαιολογημένη ἡ συνεχὴς παραίνεσις δι' αὐτά. Διότι σήμερον εἶναι ἀναγκαῖον νὰ εἴπωμεν πῶς θὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ αὐτά.

Πῶς λοιπὸν δυνάμεθα νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ αὐτά; Πρῶτον μὲν μετὰ προσευχῆς καὶ μετὰ τὴν συνομιλίαν μετὰ τὸν Θεόν, δεύτερον δὲ μετὰ τὰς εὐσεβεῖς ἀκρίβει. Ἄν θηλασθῇ Ἰβηρ ποῖα εἶναι: τὰ μέλλοντα καὶ παῖα τὰ παρόντα καὶ μορφωθῆς ὀρθὴν γνώμην καὶ διὰ τὰ μὲν καὶ διὰ τὰ δέ, 784 Α κατὰ δὲν θὰ ἐγγίσῃ τὴν ψυχὴν σου τὸ κακὸν αὐτό. Ὅταν

λοιπόν ἴσῃς κάποιοι νὰ πλουτῆ παρ' ἄξιαν, μὴ τὸν μακαρίσῃς, μὴ τὸν θεωρήσῃς ἀξιοζήλευτον, μὴ καταδικάσῃς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, μὴ νουμιάσῃς, ἔτι τὰ παρόντα κινουῦνται ἀσκόπως καὶ τυχαίως, ἐπειδὴ ὁ δεῖνα πλουτεῖ παρ' ἄξιαν. Ἐνθὺμῃσαι τὸν Ἀδάμῳ καὶ τὸν πλούσιον, πῶς ὁ μὲν πλούσιος ἐβάσεν εἰς τὴν μεγίστην εὐπορίαν καὶ τρυφήν, ἂν καὶ ἦτο ὡμὸς καὶ σκληρὸς καὶ ἀπάνθρωπος καὶ ἀγριώτερος καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ σκυλιά. Ἄφου τὰ σκυλιά ἐλυποῦντο τὸν πτωχὸν καὶ τὸν ἐθεράπευον χωρὶς νὰ διατάξουν νὰ γλιφθοῦν μὲ τὴν γλώσσαν των τὰς πληγὰς ποῦ ὑπάρχον εἰς ὅλον του τὸ σῶμα, ἐνῷ αὐτὸς δὲν τοῦ προσέφερε οὔτε ψυχία. Ἐ Σκέψου λοιπὸν πῶς αὐτὸς μὲν εἶχε φθάσει εἰς τὴν μεγίστην εὐπορίαν, ἐκεῖνος δὲ ὁ πτωχός, ὁ πραγματικῶς πλούσιος, κατέπεσεν εἰς τὴν ἐσχάτην πείναν καὶ ἐστερεῖτο καὶ σπύτης τῆς ἀναγκαίας τροφῆς, παλαιῶν καὶ μὲ τὴν νόσον καὶ μὲ τὴν διαρκῆ πείναν. Καὶ ὁ μὲν ἕνας εἶχε ὀλιγώτερον ἀπὸ τὰς ἀνάγκας του, ὁ δὲ ἄλλος εἶχε πέναν τοῦ μέτρου. Ἄλλὰ δὲν ἠγανάκτησε, δὲν ἐπρόφερεν ἕναν λόγον ἀσεβῆ, δὲν κατηγορεῖ τὸν Θεόν, δὲν ἐμὲμφθη τὴν πρόνοιαν, δὲν ἀπέδωσε τὰ γενόμενα εἰς τὴν μοῖραν, δὲν εἶπε πρὸς κάποιον οὕτε πρὸς τὸν αὐτὸν του: Ἐγὼ μὲν χωρὶς νὰ ἔχω κάμει κανένα κακὸν εἰδικῶς, τιμωροῦμαι τὸσον σκληρῶς καὶ ὑπομένω τὴν ἐσχάτην ταλαιπωρίαν, Ἐ λειώω ἀπὸ τὴν πείναν, φθειροῦμαι ἀπὸ βαρυτάτην νόσον, σιγοσβήνω εἰς ἀθλίαν κατάστασιν. Αὐτὸς δὲ πλουτεῖ καὶ ἀπολαμβάνει εὐημερίων ἀπὸ τὰς συμφορὰς τῶν ἄλλων, χλευάζει τὴν δυστυχίαν μου. Καὶ τὸν μὲν ἀπάνθρωπον καὶ ἀνηλεῆ καὶ ὡμὸν καὶ πέτρων ὁ Θεὸς τὸν κατέστησε κύριον τὸσον πολλῶν χρημάτων, ἐμὲ δὲ ποῦ οὕτε μὲ ἀπλῶς λέξεις δὲν τὸν ἐξώργισα, μὲ ἄφησε νὰ βασανίζωμαι μέσα εἰς τόσα δεινὰ. Ποῖαν σχίσιν ἔχουν αὐτὰ μὲ τὴν δικαιοκρίσιαν; Πῶς εἶναι δυνατόν αὐτὰ νὰ εἶναι ἔργα προνοίας τοῦ Θεοῦ δι' ἡμᾶς; Ἐκεῖνος δὲν εἶπε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ. Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι ἄστοιχον, ἔταν οἱ ἴδιοι ποῦ ὑποφέρουν εὐλογῶν εἰς ὅλα τὸν Κύριον, Ἐ σὺ δὲ ποῦ θρίσκεσαι ἔξω ἀπὸ τὰς δοκιμασίας νὰ βλασφημῆς τὸν Θεόν δι' αὐτὰ, διὰ τὰ ὅποια οἱ ἄλλοι τὸν εὐχαριστοῦν; Αὐτὸς μὲν ποῦ ὑποφέρει, καὶ ἂν εἶπη κανένα λόγον σκληροῦ καὶ πικροῦ, ἂν καὶ δὲν τυγχάνῃ τῆς συγγνώμης σου, τυγχάνει ἕνας ἄλλος, πάντως, ἔστω καὶ μικρότερος, τυγχάνει ὁπωσδήποτε συγγνώμης. Ἐνῷ αὐτὸς ποῦ εὐρίσκειται ἔξω ἀπὸ τὰ δεινὰ καὶ δὲ ἕνα πράγματα καταστρέφει τὴν ψυχὴν του, ποῖας συγ-

γνώμης δύναται νὰ εἶναι ἄξιος, ἔταν βλασφημῆς τὸν Θεόν δι' ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὅποια τὸν εὐχαριστεῖ αὐτὸς ποῦ τὰ ὑφίσταται, καὶ ποτὲ δὲν καίει νὰ τὸν ὀμῆθ' ἐν παντός;

Ἐ Ὅταν ἴσῃς ἕνα θεκοῖον νὰ ὑποφέρει, ἐνθὺμῃσαι αὐτὸ τὸ παράδειγμα. Διότι δὲν δύνασαι νὰ μοῦ ἀναφέρῃς ἄλλον δικαιοτέρων. Ἐ Καὶ πράγματι, τοῦτο εἶναι φανερόν ἀπὸ τὴν ὑπομονήν, εἶναι φανερόν ἀπὸ τὰ ἔσθλα. Διότι τοῦ ἔλαχεν ὁ πρῶτος τόπος τῆς ἀναπαύσεως, ὅπου τιμᾶται μὲ τὸν πατριάρχην Ἀβραάμ. Ὅστε ἄλλος ὑπέστη μεγαλύτερα κακὰ καὶ τὰ παρέδραψε τὸσον. Διότι τί ἔχεις νὰ εἶπῃς, ἔταν δὲν ἠδύνατο νὰ γευθῆ ὅτε τὰ ψυχολογὰ ποῦ ἐπιπῶν; Ἐ Ὅταν ἴσῃς μεγίστην κακίαν, σκέψου τί δύναται νὰ εἶναι ὡμότερον ἀπὸ αὐτὸν ποῦ προσπερνᾷ ἀδιάφορος ἀνθρώπων εὐρισκόμενον εἰς τοιαύτην συμφορὰν; Ποῖον κακίαν ν' ἀναφέρωμαι, ἢ ὅποια δὲν εἶναι συνικρασμένη μὲ αὐτήν; Ἐ Α καὶ τί δύναται νὰ εἶναι εὐπορώτερον ἀπὸ τὴν τράπεζαν ἐκείνην καὶ ἀπὸ τὴν μεγίστην πολυτέλειαν τῆς περιβολῆς καὶ τὴν εὐπραγίαν; Πάλιν ἔταν ἴσῃς θεκοῖον δικαιοσύνην, σκέψου τί δύναται νὰ εἶναι θεοφιλέστερον ἀπὸ τὴν ψυχὴν ποῦ ὑποφέρει αὐτὰ καὶ ὑπομένει γενναίως ὅλην τὴν ταλαιπωρίαν; Διότι τί εἶναι ἀθλιώτερον ἀπὸ τὴν πείναν καὶ ἐκεῖνα τὸ ἄνιστον νόσημα; Εἰπέ μου, ποῖαν συγγνώμην ἔχεις, ἔταν σκανδαλίζεσαι μὲ ἄλλα; Μήπως τὰ πράγματα σταματοῦν εἰς τὸν παρόντα θάνατον; Περιμένε τὸ τέλος, καὶ τότε θὰ ἴσῃς ὁ καθένας νὰ ἀμείβεται κατὰ τὴν ἀξίαν τῶν ἔργων του. Ἐ Μὴ θαυρῆσαι πρὶν ἀπονεμηθῶν τὰ βραβεῖα καὶ οἱ στέφανοι. Ἐ Ὅταν τοὺς ἴσῃς καὶ τοὺς δύο νὰ εἰσελθοῦν εἰς τὸ δικαστήριον καὶ νὰ τύχουν τῆς κρίσεως, τότε καὶ οὐ διατύπωσε τὴν γνώμην σου διὰ τὸν καθένα. Πόσοι τώρα ἐνεδρεύουν εἰς τοὺς δρόμους, πόσοι τρυποῦν τοίχους, πόσοι ἀνοσκόπτουν τὰς οὐκ ἀποβαμένων, πόσοι ἐπεβούλευσαν ξένους γάμους, πόσοι ἐθανάτωσαν πολλοὺς μὲ δηλητήρια; Ἐ Ἀρὰ γε δι' αὐτοὺς ἄλλους κατηγοροῦμεν τὸν δικαστήν; Καθάλου. Ἐ Ἄν δεδαιώκῃς τοὺς λάθῃ διὰ νὰ τοὺς κρίνῃ, καὶ τοὺς ἀφῆρη ἐλευθέρους, καὶ αὐτὸν μὲν ποῦ ἠδικῆθ' ἐν τιμωρήσει, αὐτὸν δὲ ποῦ ἠδικῆσε τὸν τιμῆσαι καὶ ἀφῆν τὸν στεφανώσῃ τὸν ἀποπέμψῃ, δὲ εἶναι ἄντως ἄξιος κατηγορίας διὰ μεγίστην ἀδικίαν. Ἐ Ὅταν ἄλλος δὲν παρεδίδρασαν ἀκόμη καὶ δὲν ἐπέστη ὁ καιρὸς τῆς κρίσεως, Ἐ καὶ αὐτὸς δὲν ζητῆ ἀκόμη εὐθύνας, σπευδεῖς νὰ τὸν καταδικάσῃς ἐκ τῶν προτέρων;

Ἐ Ἄλλὰ ἔπρεπε, λέγει, νὰ τιμωρηθῆ διὰ τὰ ἐγκλήματα τοῦ ἐξω. Σκέψου τὴν ἰσχύην σου ζωῆν, ἀνθρώπε, ἐρεῦνης

τήν συνείδησίν σου, καί θά ἀλλάξεις γνώμην. Δέν θά ἐπαυέσῃς αὐτήν τήν ὁπώραν, ἀλλά θά ἐπιθεωρήσῃς τήν μακροθυμίαν τοῦ φιλοφρόνου Θεοῦ. Διότι, ἐάν ἐπρόκειτο καθύστερ ἁμείους νά δώσῃ λόγον καί νά τιμωρηθῇ διά τὰ ἁμαρτήματά του, ἀπό πολλοῦ χρόνου θά εἶχαν ἐξαφανισθῆ ἡ ἀνθρώπινη γένος. «Ποῖός, πράγματι, θά καυχῆσθῃ ὅτι ἔχει ἀγνήν καρδίαν ἢ ποῖός θά τολμήσῃ νά εἴπῃ ὅτι εἶναι καθαρός ἀπό ἁμαρτίας;»² Ἀλλά ἐσαν ἀνοικτήσῃς διά τήν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ, ἢ σκέψῃς μέ ἀνοικτεῖν τὰ ἁμαρτήματά σου καί θά τόν εὐχαριστήσῃς διά τήν ἀνοχήν του, ἀραῦ τόν θαυμάσῃς διά τήν ἀνεξικακίαν του. Θαρραβεῖσαι καί ἀνοικτεῖς, γεμίζεις τὰ πάντα ταραχήν ἐπειδή ὁ δεῖνα πλουτεῖ παρ' ἀξίαν καί τόν περιποιούται οἱ πολλοί. Ἐπειτα δέν ἀκούεις τόν ψαλμωδόν ποῦ λέγει: «Μή καταπλήσῃσαι καί μή ταρασσῇσαι ψυχῶς, ἐσαν ὁ ἀσεβῆς ἄνθρωπος πλουτίζῃ. Διότι ἐσαν θά ἀποθάνῃ, τίποτε δέν θά πάρῃ μαζί του ἀπό τὰ πλούτη του, οὔτε ἡ δόξα του θά καταθῇ μαζί μέ αὐτόν εἰς τόν ὄθον;»³ Δέν ἀκούεις τόν προφήτην ποῦ φωνάζει δυνατῶς «κάθε σάρξ εἶναι χόρταν, καί ὅλη ἡ δόξα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὡσαν τὸ ἄνθος τοῦ χόρτου;»⁴ Δέν βλέπεις, ὅτι μέ τούς χρησμούς τῶν προφητῶν συμφωνεῖ αὐτῇ ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων; Ἐ δέν βλέπεις ὅτι ἡ πείρα καί ἡ ἐκδοσις τῶν πραγμάτων ἐπιβεβαιώνουν αὐτά ποῦ ἐλέγχουσαν; Δέν ἐξαντιλοῦνται ὅλα μέ τόν θάνατόν του; Ἄκουσε τόν Ἰωὸ ποῦ λέγει τὸ ἴδιον: «Γυμνός ἐξῆλθον ἀπό τήν κοιλίαν τῆς μητρός μου, γυμνός καί θά ἀπέλθω.»⁵ Διότι ἐσαν θά ἀποθάνῃ κανεὶς δέν θά λάθῃ μαζί του τίποτε. Ἄκουσε καί τόν Παῦλον ποῦ φιλοσοφεῖ καί αὐτός τὰ ἴδια: «Τίποτε δέν ἔφεραμεν εἰς τόν κόσμον, ἐσαν ἐγεννήθημεν. Καί εἶναι φανερόν, ὅτι δέν δύναμεθα νά πάρωμεν μαζί μας τίποτε, ἐσαν θά ἐξέλθωμεν ἀπό τόν κόσμον αὐτόν διά τοῦ θανάτου.»⁶ Σὺ δέ μακαρίζεις ἄνθρωπον ποῦ δέν δύναται νά λάθῃ μαζί του εἰς τόν ἄλλον κόσμον τίποτε ἀπό ἐκεῖνα ποῦ ὄφειλον νά τοῦ παραστοῦν κατὰ τήν ἡμέραν τῆς κρίσεως. ⁷⁶ Α Καί ποῖος ἄλλος μεγαλύτερος λόγος δυστυχίας καί σκετοῦ ὑπάρχει ἀπό τὸ νά ζῆσῃ εἰς τὰς ἀπολαύσεις καί νά ἀπέλθῃ ἀπό αὐτῶν ὡς ὁ εὐτελέστερος ὄλων; Σὺ δέ ἐάν ἐδίλεπες εἰς τήν

2. Ματθ. 20, 9.
3. Ψαλμ. 48, 17-18.
4. Ψαλμ. 40, 6.
5. 1 Κορ. 1, 31.
6. Α' Τιμ. 6, 7.

ἀγορῶν κανένα ἀπό τοὺς εὐπόρους καί ἀλαζονικούς ἀνθρώπους, ποῦ νά ἀπολαυθῇ μεγάλην τιμὴν εἰς τὴν ζώνην χώραν, νά τρέφῃ παρασίτους καί κόλακας, καί ἐσαν ἐπαυθῆν εἰς τὴν πατρίδα του, δέν τοῦ ἐπετρατήν νά λάθῃ μαζί του τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ποῦ εἶχε, ἀλλὰ ἐπέστραψε γυμνός, ὀδός, παρουσιάζων θέαμα χειρότερον καί ἀπὸ ἐκεῖνα τῶν ἐπατιῶν, ἀρὰ γε θά τόν ἐθαυρεῖς ἀξιοζήλευτον καί δέν θά τόν ὠκτιρῇς μᾶλλον δι' αὐτό καί θά τόν ἠλέεις; Τὸ ἴδιον κάμε καί μέ τούς πλουσίους.

Ἀλλὰ ὑπάρχουν μερκαὶ ποῦ, ἐσαν προχωρήσωμεν εἰς αὐτάς τὰς ἀνοήσεις, προσηλωμένοι εἰς τὴν κοιλίαν ὡς χοῖροι καί τράγοι B καί δοῦλοι τῶν παρόντων πραγμάτων, νομίζουσι ὅτι δέν ὑπάρχει τίποτε μετὰ τὸν θάνατον. Ἄλλοι πάλιν νομίζουσι ὅτι κάτι ὑπάρχει, προτιμοῦν ἕμως τὰ παρόντα ἀπὸ τὰ μέλλοντα. Πρὸς ἐκεῖνους ποῦ νομίζουσι ὅτι δέν ὑπάρχει τίποτε, ἀλλὰ ὅτι μετὰ θάνατον θά οὐσία ἡ ψυχὴ μας καί δέν πρόκειται νά δώσωμεν κανένα λόγον οὔτε ὀπίσθου πλέον εὐθύνας, ἴσως εἶναι καί γελοῖον ν' ἀπαντήσωμεν, ὅπως εἶναι γελοῖον νά συζητῆς μέ παράφρονας καί μανιακούς. Διότι, καί ἂν κανεὶς, κατὰ τὴν ἡμέραν, ἀμφιβάλλῃ ὅτι εἶναι ἡμέρα καί ἀμφισβητῇ ὅλα ὅσα ἀποτελοῦν κοινήν πίστιν ὄλων, δέν θά ἦτο καιρὸς νά προσπαθῆσῃς νά τὸν πείσῃς μέ τὸν λόγον καί νά τὸν κάμῃς νά δεχθῇ τὴν ἀλήθειαν. Πλὴν, ἀλλ' αὐτὸ χάριν τῆς ἰσικῆς σὰς ἀγάπης, θά εἴπωμεν καί πρὸς ἐκεῖνον, Ὁ ὅσα θά μῆς δώσῃ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Τί λέγεις, ἄνθρωπε, νομίζεις ὅτι δέν ὑπάρχει τίποτε πέραν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ζωὴν; Διότι εἶναι ἀνοικταῖον νά τὸ εἴπωμεν αὐτό, πῶς θῆλ. ὁ διάβολος αὐτόν ποῦ ἔπαξ ἐξετοπῆ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, τὸν παραδίδει δαίμονα καί εἰς ἀσεβέστερον δόγμα, τρόπον τινὰ εἰς ἕνα ὄραμα κακῶν. Κοίταξ ἰσπτόν. Ἐπίπεσε πρῶτα νά ἀμελήσῃ τὴν σωφροσύνην, τὴν δικαιοσύνην καί τὴν ἀλλὴν ἀρετὴν; τὸς κατέστησε φαύλους εἰς τὴν ζωὴν, ὅπου συνέζουσι πλέον μέ ἁμαρτωλῶν συνείδησιν καί ἐξήτητον νά μετασέσωσι εἰς ἄλλους τὴν τιμίαν διά τὰ ἁμαρτήματά των, ἐνὸς ἔπρεπε νά ἐγκαταλείψῃ τὴν κακίαν. Ἀλλὰ δέν τὸ θεοῖον αὐτό, παρὰ ἐπλάσαν μίαν ἁμαρτωλῶν θεωρίαν, γεμίστην ἀπὸ ἀναριθμητὰ κακὰ, τὴν θεωρίαν τῆς εἰσαρμμένης. D Ἐπειτα μπροστὰ εἰς τὸν ἐλεγχὸν αὐτῆς τῆς θεωρίας των, κατὰ τὸν ὅποιον ἀναγκάζονται νά συμφωνήσωσι ὅτι τὰ παρόντα δέν εἶναι τίποτε, ἀνατρέπουσι τὸ μέλλον καί ἀπορητῶν τὴν διδασκαλίαν περὶ ἀναστάσεως. Καί ἂν πάλιν ἐλέγχωμεν καί τὴν θεωρίαν των αὐτῶν, μεταπίπτουσι εἰς ἄλλο ἀ-

σεές δόγμα. Ἄλλὰ ἐν τῷ μεταξύ ἄς ἐλέγξωμεν τὸ δόγμα των ποῦ ἔχομεν ἐνώπιόν μας.

Δὲν ὑπάρχει τίποτε, ἄνθρωπε, πέραν ἀπὸ τὴν ζωὴν αὐτὴν καὶ ἀντιμάχεσαι τὸ χριστιανικὸν δόγμα; Τόσας φιλαρτίας εἶπαν οἱ ἐκδιολογῆσαι, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ δόγματος αὐτοῦ δὲν ἀντέστησαν. Ἄλλὰ καὶ ἐν ἀκολουθίᾳ αὐτοῦ, βίμως ἀδέχθησαν κάποιοι ζωὴν μετὰ θάνατον καὶ λογοδοσίαν καὶ δικαστήρια καὶ τὸν ἀδὴν, καὶ τιμωρίας καὶ τιμὰς, καὶ ψήφους καὶ κρίσεις. Ἐ καὶ ἐν ἐρωτήσεσι καὶ τοῦ Ἰουδαίου, ἢ καὶ τοῦ αἰρετικῆς ἢ ὁποῦνδήποτε ἀνθρώπου, θὰ ἐντροπή τὴν ἀλήθειαν τοῦ δόγματος καὶ, ἐν ὡς πρὸς τὰ ἄλλα ἔχουν διαφόρους ἀντιλήψεις, εἰς αὐτὸ ὅμως συμφωνοῦν ὅλοι καὶ λέγουσιν, ὅτι ἐκεῖ ὑπάρχει λογοδοσία δι' ὅσα ἔγνων ἐδῶ.

Ἄλλὰ δὲν θέλεις νὰ πιστεύσῃς εἰς κανένα ἀπὸ αὐτοῦς, καὶ ἀναισχυντεῖς ἀπαξ καὶ παρεδόθῃς εἰς τὴν πλάνην. Λοιπὸν δι' ἐκείνους ποῦ διατηροῦν ἀκόμη τὴν νηφαλιότητά των, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναπτύξωμεν τὸ θέμα. Διότι αὐτοῦ ποῦ ὁποστηρίζεις, ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε μετὰ θάνατον, κατ' ἀνάγκην πρέπει νὰ ὁμολογήσῃς ὅτι δὲν ὑπάρχει καὶ Θεός. Βλέπεις αὐτὸ ποῦ εἶπα, ὅτι μετὰ τὸ πρῶτον δόγμα τὰ ἄλλα ποῦ ἀκολουθοῦν εἶναι ὅλα καὶ χειρότερα; 767 A Διότι ἐὰν πιστεύουσι, ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε μετὰ θάνατον, τότε δὲν ὑπάρχει οὔτε Θεός, ἐφ' ὅσον, ἐὰν ὑπάρχῃ Θεός, εἶναι δίκαιος. Ἐὰν δὲ εἶναι δίκαιος, ἀπονέμει εἰς τὸν καθένα αὐτὸ ποῦ τοῦ ἀξίζει. Ἐὰν λοιπὸν δὲν ὑπάρχῃ τίποτε μετὰ θάνατον, ποῦ θὰ λάβῃ κανένας αὐτὸ ποῦ τοῦ ἀνήκει κατὰ τὴν ἀξίαν του; Διότι, πρόσεχε. Πολλοί, βίμως ὁμολόγησαν καὶ οἱ ἴδιοι, παρ' ἄξιαν εὐεργετοῦνται ἐδῶ καὶ τιμῶνται, ἐνῶ ἄλλοι ὑποφέρουσι καὶ τιμωροῦνται, καίτοι ζοῦσι εἰς τὴν δικαιοσύνην. Ἐὰν λοιπὸν δὲν ὑπάρχῃ περιβόριον ἀποκαταστάσεως μετὰ θάνατον, ἢ τότε θὰ ἀπέλθουν αἱ δίκαιοι ἀδικημένοι καὶ οἱ ἄδικοι εὐεργετημένοι παρ' ἄξιαν. Ἄν αὐτὸ δὲν ὑπάρχῃ τότε πῶς θὰ ἰσχύσῃ τὸ δίκαιον; Διότι εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάρχῃ κάποιοι χρόνος μετὰ θάνατον, κατὰ τὸν ὅποιον κανένας ἀμειψεται ἐπαξίως πρὸς τὰ ἔργα του, ἐφ' ὅσον τοῦτο δὲν τὸ σμναντῶμεν εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν. Διότι ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ καιρὸς, πῶς θὰ ἀπολάβῃ κανένας τὸ μερίδιόν του κατ' ἀξίαν, ἐὰν δὲ δὲν ἀπολαμβάνῃ κανεὶς τὸ κατ' ἀξίαν, τότε κατὰ τὴν γνώμην σου καὶ ὁ Θεὸς δὲν εἶναι δίκαιος. Ἐὰν δὲ ὁ Θεὸς δὲν εἶναι δίκαιος, τότε οὔτε Θεὸς δὲν δύναται νὰ εἶναι. Ἄλλὰ ἡ δλασφηνία ἄς πῆθῃ ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῶν ποῦ μᾶς

ἀναγκάζουσι νὰ τὰ εἴπωμεν αὐτά. **Σ** Βλέπετε εἰς ποῖαν δλασφηνίαν μᾶς ἀδήγησε τελικῶς ὁ λόγος.

Ἄλλὰ ὅμως ὅτι ὑπάρχει Θεὸς δοσοῦν τὰ πράγματα. Εἶναι λοιπὸν καὶ δίκαιος. Ἐὰν δὲ εἶναι δίκαιος, ἀπονέμει εἰς τὸν καθένα αὐτὸ ποῦ τοῦ ἀξίζει. Ἐὰν δὲ ἀπονέμει εἰς τὸν καθένα αὐτὸ ποῦ τοῦ ἀξίζει, εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάρχῃ μετὰ θάνατον κάποιοι καιροί, κατὰ τὸν ὅποιον κανένας θὰ ἀμειψθῇ κατὰ τὴν ἀξίαν του, καὶ θὰ τιμωρηθῇ, καὶ θὰ τιμηθῇ διὰ τὰ κατορθώματά του. Ἄς συνέλωμεν, ἀγαπητοὶ μου. Μερικοὶ δὲν ἀναγνωρίζουσι τὸν Θεόν. Ἄς συνέλωμεν, ἄς ἐπαγρυπνώμεν. Ἠμάρτησες, μὴ προσθέτεις καὶ ἄλλας περαιτέρω ἁμαρτίας. Ἠμάρτησες, ἤσυχασε. Ἠμάρτησες, μὴ προχωρῆς καὶ εἰς δευτέραν ἁμαρτίαν. Ἠμεῖς δὲ προχωροῦμεν καὶ εἰς τρίτην καὶ εἰς τετάρτην ἁμαρτίαν, ὅταν εἰσάγωμεν εἰς τὰς ψυχὰς μας φόβον ἀπὸ τοιαύτας θεωρίας. **Δ** Ἠμάρτησες, ἀναγνώρισε τὸν Κύριον, τὸν ἐλεήμονα, τὸν φιλόφθονον, τὸν ἀγαθόν, τὸν ἱατρὸν, τὸν συγκαταβατικόν, ποῦ συγχωρεῖ, ποῦ εἶναι εὐσπλαγχνος. Δὲν ἤκουσες ὅτι κάποιος, ὁ ὅποιος κατέφαγε μύρια τάλαντα καὶ διεσπάθισεν ὅλην τὴν περιουσίαν τοῦ Κυρίου, ἐνῶ ἦτο ἔτομος νὰ πωλήσῃ καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδιὰ του, μόνον νειθὴ ἔκλαυσεν, ἐπειδὴ μόνον ἔπεσον εἰς τοὺς πάδας του, εἶπεν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὸ χρέος ἐκεῖνο καὶ συγχωρήσας; Ἐὰν εἶπῃς, ὅτι ὕστερα ἀπὸ ἄλλα αὐτὰ τὸν παρέδωσαν εἰς τοὺς βασανιστάς, γνωρίζου τὴν αἰτίαν αὐτοῦ ποῦ κατέχουσι τὴν ἱστορίαν. Μοῦ ὑπενθυμίζεις μίαν ἄλλην περιπτώσιν φιλοφθονίας. Ἐ Διότι καὶ εἰς τὴν πρώτην περιπτώσιν τὸν ἤλεσε καὶ τὸν ἔφησον ἐλεύθερον, καὶ εἰς τὴν δευτέρου περιπτώσιν πάλιν τὸν ἔλεψε καὶ τὸν ἔρριψεν εἰς τὴν φυλακὴν. Ὅπως τότε ἔκαμεν αὐτὸ διὰ νὰ τὸν δοθῆθῃ ἔτσι καὶ τώρα ἐπράττει τὸ ἀντίθετον, πάλιν διὰ νὰ τὸν δοθῆθῃ διὰ νὰ τὸν διαπαιδαγωγῆσῃ νὰ μὴ εἶναι ἀκλήρως οὔτε ἀπάνθρωπος, διὰ νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν βίαν καὶ τὴν ἀπάνθρωπιαν. Βλέπετε, ἀγαπητοὶ μου. Ἐνῶ ἔλεγον αὐτὰ πολὺ καλῶς πέρασε ἀπὸ τὸν νοῦν μου ἡ ἐξῆς σκέψις, πῶς οὐ μόνον ἡ πλεονεξία καὶ ἡ ὀργαγὴ προκαλεῖ τὴν γέννησιν, 768 A ἀλλὰ καὶ ἡ ἐλλειψὶς οὐκτου καὶ ἐλείους. Διότι αὐτὸς παρεδόθη εἰς τοὺς βασανιστάς, οὐκ ἐπειδὴ ἔλαβεν ἄδικως τὰ ἔξνα, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐξῆται τὰ ἱδικά του κατὰ τρόπον ἀπάνθρωπον. Διότι ἐλέχθη, ὅτι ἐκεῖνος ἦτο ἀφειλέτης. Ἄλλὰ ἐν ἐκείνους ἦτο ἀφειλέτης, ἀφειλὴς καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιον χρέος καὶ ἔπρεπε νὰ πηρῆσῃ τὸ ἴδιον μέτρον δικαιοσύνης καὶ διὰ τὰς δύο περιπτώσεις. Διὰ τοῦτο σοῦ τὸ ἐχαίρι-

σε, διὰ τὴν σοῦ δειξίην τὴν φιλανθρωπίαν σου, διὰ τὴν σὲ καταστήσει μιμητὴν τῆς δεσποτικῆς ἐπιεικείας. Ἐπεὶ δὲ ἄλλως, καίτοι εὐηργετήσης, δὲν ἔγινες καλύτερος, σὲ διορθώνει μὲ ἄλλον τρόπον, μὲ τὸν τρόπον τῆς τιμωρίας καὶ τοῦ κολασμοῦ. Ἦστε καὶ αὐτὰ εἶναι ἓνα εἶδος εὐεργεσίας. Τὸν παρέρδωσεν εἰς τοὺς βασανιστὰς διὰ τὴν ἐκρίσιν τὴν κακίαν ἀπὸ τῆν ψυχῆν σου, ὅπως κάμει ὁ ἀριστος ἰατρός. Δὲν ἀπεχώρησεν ἡ νόσος σου εἰς ἑλαφρὸν φάρμακον, τότε χρειάζεσαι πλέον χειρουργικὴν ἐπέμβασιν καὶ καυτηρίασιν.

Β Ὅταν τοῦ ἐχάρισε τὰ μύρια τάλαντα, ἐγνωρίζεν ὅτι εἶναι ὄχι καὶ ἀπάνθρωπος, ἀλλὰ ἐπέριμενε μὲ τὴν ἐκβασιν τῶν πραγμάτων τὴν δικαιολογίην εἰς σέ, πρᾶγμα ποῦ τὸ κάμει εἰς πολλὰς περιπτώσεις, ἂν καὶ γνωρίζῃ ὅτι ἐνεργεῖ δικαίως. Ἀφοῦ ἐδικαιολογήθη εἰς σέ, κάμει αὐτὸ ποῦ ἔκαμε μὲ τὰ Σόδομα. Δὲν ἔρρηξεν ἀπλῶς τὸ πῦρ, οὔτε ἀρῆμωσεν αὐτὰς τὰς πόλεις. Ἄλλὰ τί; «Κραυγαὶ πολλαὶ ἀπὸ τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορα». Καὶ δὲν ἐσταμάτησεν ἕως ἔδῳ, ἀλλὰ «ἔα καταβῶ ἐκεῖ διὰ τὴν ἰδῶ». Καὶ οὔτε πάλιν ἐσταμάτησεν ἐδῶ, ἀλλὰ στέλλει τοὺς ἀγγέλους διὰ τὴν σοῦ δείξαι τὴν κακίαν τῶν κατοίκων τῆς πόλεως, διὰ τὴν μὴ δύναται κανεῖς ἀπὸ τοὺς ἀνασχόντους τὴν βλασφημίαν τῶν Θεῶν, διότι αὐτοὶ οἱ ἀφρόνιστοι, οἱ ἀπάνθρωποι, οἱ παράνομοι, Ὡς αὐτοὶ ποῦ ἠγνόησαν τὴν δικαιοσύνην καὶ ἀνέτρεψαν τοὺς κοινούς νόμους τῆς φύσεως, αὐτοὶ ποῦ ἦσαν γεμῆτοι κακίας ἐπρεπε τὴν ἀφανισθῆναι. Τί δύναται τὴν εἶναι ἴσον πρὸς τοσον φιλάνθρωπον καὶ ἐμμένει Θεῶν; Καὶ ἄλλως, ἡμεῖς πολλὰς φορές ὅταν τιμωροῦμεν, δὲν κρίνομεν ἄξιον τὴν ἀναφέρωμεν καὶ τὰς αἰτίας. Ἐνὼ αὐτὸς, ἂν πρῶτα δὲν σὲ διδάξῃ, ἂν πρῶτα δὲν σὲ πείσῃ καὶ λάβῃ καὶ τὴν ἰδικίην σου ψῆφον, ὅτι δικαίως ἐπιφέρει τὴν τιμωρίαν, δὲν τιμωρεῖ αὐτοὺς ποῦ ἀπὸ μακροῦ ἦσαν ἄξιοι τιμωρίας καὶ κολάσεως καὶ εἶναι ἔτοιμος τὴν σοῦ ἀποδῶσαι λογαριασμὸν εἰς πολλὰς περιπτώσεις, καὶ κρίνεται ἀπὸ σέ καὶ δὲν διστάζει καὶ τὴν δικαιοσύνην.

Βλέπεις τοὺς προφήτας γεμῆτους ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ λόγου. Ἰδαντοῦ δικαστήρια ποῦ Θεοῦ μὲ τοὺς ἀνθρώπους καὶ πολλὰς φορές τοὺς ἴδιους αὐτοὺς ποῦ ἠδίκησαν τοὺς καλεῖ τὴν δικαιοσύνην, πολλὰς φορές πάλι τὴν ἰδίαν τὴν κρίσιν καλεῖ τὴν ἐκφέρει ἀπόφασιν, δεκνύων ἔτσι τὴν λαμπρότητα τῶν δικονομιῶν. Καὶ δὲν παρατείνεται τὴν καλῆν εἰς

7. Πέτ. 18, 30.
8. Πέτ. 18, 31.

κρίων ὁ Θεὸς οὔτε αὐτὸν τὸν ἀντίδικον, οὔτε τὰ ἄφωνα. Πρᾶγμα ποῦ συνηθίζομεν ἡμεῖς τὴν κάμωμεν, ὅταν ἔχωμεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ δικαίον μας: «Ἀκούσατε οἱ εἰρηγγοὶ ἕως τὰ θεμέλια τῆς γῆς, διότι ὁ Κύριος θά στήσῃ δικαστήριον πρὸς τὸν λαὸν σου.»⁹ Καὶ πάλιν: «Ἀκούσατε οὐρανὸν καὶ ἀφουγκράσου γῆ, διότι ὠμίλησεν ὁ Κύριος.»¹⁰ Πολλὰκις πάλιν οἱ ἴδιοι ἔλεγον «Σὺ ὁ λαὸς μου, τί σοῦ ἔκαμα ἢ τί σὲ ἠδίκησα;»¹¹ Καὶ ὁ Ἱερεμίας πάλιν: Ἐ φησὶον ἄδικημα εἶδον οἱ πατέρες σας ὅτι διέπραξαι;». Καὶ αὐτὸ δὲν τὸ κάμει κατὰ πόλεις καὶ ἔθνη μόνον, ἀλλὰ πολλὰς φορές καὶ διὰ κάθε συγκεκριμένην περίπτωσιν ἀνθρώπου. Πρὸς τὸν Δαυὶδ κρίνεται διὰ τοῦ προφήτου, καὶ πρὸς τὸν Ἰωάν, ποῦ ἠρνεῖτο τὴν κηρύξιν εἰς τοὺς Νινευίτας, δικαιολογεῖται μὲ τὴν κολακύνθη: «Ἐάν σὺ ἐλυτήθης διὰ μίαν κολακύνθη, ἐγὼ τὴν μὴ λυτῶ διὰ τὴν Νινευί;»¹² Καὶ ἔα εὐρησῆς τὰς Γραφὰς γεμῆτας ἀπὸ πολλὰ τέτοια.

789 Α Ἐχόντες λοιπὸν δὲ αὐτὰ ὅπ' ὄψιν μας, ἂς προσηκουσώμεν αὐτὸν, ἂς τὸν θαυμάζωμεν, ἂς τὸν λατρεύωμεν μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις μας. Διότι ἴσον τοῦ ἀδίκου πράγματι, δὲν δυνάμεθα. Ἄς φροντίζωμεν διὰ τὴν παρούσων ζωῆν καὶ ἂς πιστεύωμεν, ὅτι ὁ Θεὸς προΐσταται καὶ ὅτι τὰ πάντα κυβερνᾷ ἢ πρόνοια καὶ τότε εἶναι δυνατόν, ὅταν φώγωμεν ἀπὸ αὐτῶν τὸν κόσμον, τὸ ἐπιτύχωμεν τὰ ὀπιοκῆμενα ἀγαθὰ, τὰ ὀπιοκῆ εἶναι τὴν ἀξιοῦμεν ἔλαϊ μὲ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὀπιοκῆ ἀντικεῖ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

9. Μαρ. 6, 9.
10. Ἰσα. 1, 2.
11. Μαρ. 6, 3.
12. Ἰων. 4, 11.

ΛΟΓΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ
ΠΕΡΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ

Β Κανένα δόγμα αγαπητέ μου, δεν είναι τόσο πονηρόν και γεμῆτο σῆψιν ἄπιστον, ὅσον τὸ δόγμα τῆς εἰμαρμένης καὶ τῆς μοίρας. Διότι, ἀφοῦ ἐνσταλάξῃ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἠπατημένων ἰδεῶν θλάσθησιν καὶ ἀσέθῃ καὶ ἀλεθρίαν καὶ τοὺς πειρῆ νὰ λέγουν διὰ τὸν Θεὸν τέτοια πράγματα, ποῦ δεν τὰ λέγει κανεὶς οὔτε διὰ τοὺς βασιμνας, φέρεται σύγχυσιν εἰς τὴν ζωὴν μας, τὴν ὅποιαν γεμίζει μὲ θέρουδον καὶ μεγάλην ταραχὴν. Καὶ ὅλα ὅσα διὰ τὰ διδάξουν καὶ διὰ τὰ διορθώσουν τοὺς ἀνθρώπους ἔχουν εἰσαχθῆ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ τὴν φύσιν καὶ διὰ τῶν προφητῶν καὶ διὰ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν, ὅλα τὰ ἀνατρέπει καὶ τὰ καταλύει καὶ τὰ δεκνύει περὶττά. Καὶ κάμνει τὸ ἴδιον, ὡσὸν ἀκείνον ποῦ, ἐνὼ νοσεῖ τὸ σῶμα καὶ ἔχει ἀνάγκη φαρμάκων, καὶ ἐνῷ οἱ ἰατροὶ εἶναι παρόντες καὶ παρασκευάζουν τὸ φάρμακον, πείθει νὰ μὴ χρησιμοποιηθῆ κανένα φάρμακον μῆτε φροντίς νὰ ληφθῆ δι' ὀπαλλοιγὴν ἀπὸ τὸ νόσημα. Ὁ ἀλλὰ παραδίδων τὸν ἑαυτὸν του κανεὶς εἰς τὴν ἀδιαφορίαν καὶ τὴν ἀμέλειαν, νὰ περιμένῃ τὸν ἀξιολογήτητον θάνατον. Ἡ δὲν λέγει αὐτὰ ἡ εἰμαρμένη; Κανεὶς μὴ παρακινῆ κατὰ χρῆσιν, κανεὶς μὴ ἀκούῃ ἄλλων ποῦ παρακινῆ. Ματαίως ὑπάρχουν οἱ νόμοι καὶ οἱ δίκασται, μάταια εἶναι οἱ ἐπιπλήξεις καὶ οἱ νοουθεσίαι, μάταιος ὁ φόδος τῆς τιμωρίας, μάταια οἱ τιμαὶ καὶ τὰ θραβεῖα εἰς τοὺς ἑαρέτους. Οὔτε, ἐὰν ἐπιδείξῃς προθυμίαν, ἔχεις κανένα ὄφελος, οὔτε ἐὰν ἀμελήσῃς, ἔχεις βλάβην. Οὔτε ἐταν εἶναι παιδί, νὰ πηγαίνῃ εἰς τὸ σχολεῖον, οὔτε ἐταν γινῆ ἄνδρας νὰ ὀπακούῃ εἰς τοὺς νόμους, μῆτε νὰ διδῆ προσοχὴν εἰς χρῆσιμους συμβουλάς καὶ νοουθεσίας. Τί θὰ βυνηθῆ νὰ φέρῃ ὁ κόπος; Ὅπως τὸ ἀνευρέμιστον πλοῖον ποῦ εἶναι ἔρημον ναυτῶν καὶ κυβερνητῶν Ὁ εἶσι ἄς φέρεται καὶ αὐτὸς ἐγκαταλείπων τὸ πηδάλιον τῆς διανοίας εἰς τὴν ἁρμὴν τῶν κυμάτων. Ἐπέμου, θέλεις νὰ πιστεύσωμεν εἰς αὐτὴν καὶ νὰ μὴ πράξωμεν τίποτε ἀπὸ ὅσα συντελοῦν εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ζωῆς μας; Ἐν τῷ μεταξὺ ἄς παραλείψωμεν τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ψυ-

χὴν καὶ ἄς συζητήσωμεν διὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν. Πειθαρχοῦμεν εἰς τὴν εἰμαρμένην ποῦ μᾶς λέγει αὐτὰ καὶ δεν θὰ τιμωρησῶμεν οὔτε τοὺς βούλους ποῦ ἁμαρτάνουν, οὔτε τοὺς διεφθαρμένους ἀπὸ τὴν ἀσελγείαν θὰ φροντίσωμεν νὰ τοὺς ἐπαναφέρωμεν, οὔτε θὰ ὀδηγήσωμεν εἰς τὸ δικαστήριον αὐτοὺς ποῦ ἄδικούν, οὔτε θὰ ὀπακούσωμεν εἰς τοὺς νόμους; Θὰ ἤβελον νὰ γινῆ αὐτὸ ἔστω δι' ἄλλοιον, Ἐ ὅστε νὰ δυνηθῆτε νὰ διαπιστώσατε εἰς τὴν πράξιν τὴν ἀλεθρίαν καὶ ἐπιβλοθῆ αὐτὴν διδάσκαλον τῶν κακῶν. Ἐὰν εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνων ὀπωσθήποτε εἰς τὴν μοίρας τὰ γραμμένα» εἶτε ἡμεῖς μοχθοῦμεν εἶτε κοιμώμεθα, τότε κανεὶς γεωργὸς νὰ μὴ ζεύξῃ τοὺς βοῦς, νὰ μὴ σῶρῃ ἄροτρον, νὰ μὴ ἀνοίξῃ ἀδλᾶκα, νὰ μὴ ρίξῃ σπόρον, νὰ μὴ περιμένῃ τὴν κατάλληλον ἐποχὴν τοῦ ἔτους, νὰ μὴ ἀντιμετωπιῆ τὸ ψῆχος καὶ τὴν διαρκῆ βροχὴν, καὶ τὰς ταλαιπωρίας καὶ τοὺς μύχθους κατὰ τὸ δόσθημα τοῦ χρόνου, νὰ μὴ ἀκονίσῃ δρεπάνι καὶ νὰ μὴ βερίσῃ τὸν ἄγρον, 770 Α νὰ μὴ τρίψῃ τὰ στάχυα, νὰ μὴ φυτεύῃ καὶ νὰ μὴ κοιμᾶται ὅλον τὸν καιρὸν, διότι ὀπωσθήποτε ἐν εἶναι γραμμένοι ἀπὸ τὴν μοίραν καὶ ὀπαφασισμένοι θὰ ἔλθουν μόνον τῶν τὰ ἀγαθὰ εἰς τὴν οἰκίαν. Ἐὰν δὲ ἡ Κλωθὴ στρέψῃ τὴν ἄτρακτον πρὸς ἀντίθετον ἀπόφασιν, καὶ ἐν κοπίῃσῃ ἀπέριως, δεν θὰ εὖρῃ ποτὲ ἕνα τέλος εἰς τοὺς κόπους καὶ τοὺς ἰβρώτας του. Διατί λοιπὸν δεν συμβουλεύετε τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἐνεργοῦν ἔτσι, ἐν φυσικὰ πιστεύετε δικῶς εἰς τὴν εἰμαρμένην; Διὰ ποῖον λόγου δεν τὰ συμβουλεύετε αὐτὰ, διὰ νὰ μάθῃτε ἐμπράκτως τὰ ἀγαθὰ τῆς εἰμαρμένης; Θέλεις νὰ μοῦ δείξῃς τί πράγματι ἔχει γραφῆ ἀπὸ τὴν μοίραν; Κατάργησε τὴν γεωργίαν, ἀφαίρεσε τὴν ναυτιλίαν, ἐκρίνωσε ὅλας τὰς βιωτικὰς τέχνας καὶ κανεὶς μῆτε οἰκοδόμος, μῆτε χαλκοουργός, Β μῆτε ὄφρανης μῆτε κανεὶς ἄλλος ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ ἐξυπηρετοῦν τὴν καθημερινὴν μας ζωὴν, νὰ ἀσκήσῃ τὴν τέχνην του, καὶ τότε θὰ τῆς καλῶς ποῖαι οἱ συνέπειαι τῆς εἰμαρμένης, τότε θὰ τὴν ἀντιληφθῆς καλῶς, τότε θὰ διαπιστώσῃς τὸ μοῖραϊον. Καὶ λέγω οἱ τέχνηαι, ποῦ διατάξουν ἄληθινὰς τὴν ζωὴν. Ἄς μείνουν οἱ τέχνηαι καὶ κομμῶν νὰ μὴ καταργήσῃς καὶ νὰ παραμείνουν ὅλα εἰς τὴν τάξιν των, ἀλλὰ ὁ καθένας νὰ μὴ φροντίσῃ διὰ τὰς ὑποθέσεις του, νὰ μὴ φροντίσῃ διὰ τὰς ὀικονομικὰς του ἀσυχολίας, ἀλλὰ νὰ ἀναθέσῃ εἰς τὴν εἰμαρμένην νὰ κανονίσῃ ὅλας τὰς ὑποθέσεις του, καὶ τότε θὰ μὸθῃ τὴν ὠφέλειάν τῆς, Ὁ ἐταν θὰ ἄσασ-

νίζεται και θα μοστρούνεται διά να δώση τους φόρους και, καθώς δεν θα έχη, θα καταφεύγη εις την δικαιολογίαν εκείνης, αλλά κανείς δεν θα τον προσέχη.

Μέχρι τότε θα ήμεθα παιδιά εις τὸ μυσάλ; "Εως τότε δεν θα παύομεν να φιλαροῦμεν; "Εως τότε θα ἀγνοοῦμεν τὸν καινὸν Δεσπότην; "Εάν τοὺς κακοὺς και τοὺς καλοὺς τοὺς κἀμην ἢ εἰμαρμένη, τότε διὰ ποῖον λόγον συμβουλευεῖς τὸν παῖδα, διὰ ποῖον λόγον τὸν νοθετεῖς; "Ὅλα εἶναι ἀνευ λόγου και μέταια. "Εάν τοὺς πλουσίους και τοὺς πτωχοὺς τοὺς κἀμην ἢ μοῖρα, τότε μὴ τὸν στέλλης εις τὰ σχολεῖα πρὸς ἀκαίθευσιν, μὴ ἐξοικονομῆς χρήματα, μὴ κἀμηνς τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ποὺ δύνανται να τοῦ ἀξήσουν τὴν περιουσίαν, ἀλλὰ ἀνάθεος εις τὴν μοῖραν τὰ σχετικὰ μὲ αὐτὸν. Δ' Ἀλλὰ δεν ταλμῆς, βλέπεις πῶς ἐνὶ διαπιστώσεις ποῖα εἶναι ἡ δύναμις τῆς εις τὰ μικρά, τὴν πιστεῖς ὁμοῦς εις τὰ μεγάλα; "Εάν ὑπάρχη πράγματι εἰμαρμένη, ἔφησε τὸ παιδί σου να συνασπαστῶρεται και μὲ κακοὺς ἀνθρώπους και μὲ τοὺς διαφθαρισμένους να διαφθείρεται. Διότι ἐν τὸ μέλλον του εἶναι καθωρισμένον ἀπωδέρχεται ἀπὸ τὴν μοῖραν, αὐτὸ θα εἶναι χρήσιμον και διὰ σέ. Καὶ ἔντως, λέγει, ἔτσι εἶναι. Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν να στενοχωρησῶ και σὺ και να στενοχωρῆς και ἄλλους; Καὶ τί λέγω διὰ τὰ παιδιὰ σου, ἀφοῦ δεν ἀνέχομαι να τὰ πράξης αὐτὸ οὔτε και διὰ τοὺς δούλους σου, ἀλλὰ και τοὺς ἀπειλεῖς, και τοὺς φοβῆς και μετέρχεσαι κάθε τρόπον να σοῦ γίνῃ καλὸς ὁ δούλος και δεν ἀπιστεῦσαι εις τὴν μοῖραν; Καὶ διὰ ποῖον λόγον, ὅταν γίνῃ κακός, τὸν τιμωρεῖς; Ε' Διότι τὸ ἁμάρτημα δεν προήλθεν ἀπὸ αὐτὸν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν μοῖραν ποὺ τὸν ὤθησαν. Διὰ ποῖον λόγον τὸν ἐπαινεῖς, ὅταν γίνῃ καλός; Διότι τὸ κατόρθωμά του δεν εἶναι ἰδικόν του, ἀλλὰ τῆς μοῖρας. Μᾶλλον οὔτε καλὸς οὔτε κακός δύναται να γίνῃ κανεὶς. Διότι αὐτὸς ποὺ μὲ τὴν ἴδιαν του θέλησιν δεν κἀμει οὔτε τὸ καλὸν οὔτε τὸ κακόν, ἀλλὰ δέχεται ἀπὸ ἀλλοῦ τὴν ἀνάγκην να δράσῃ ἔτσι ἢ ἄλλως, τότε οὔτε τὸ ἓνα θὰ εἶναι οὔτε τὸ ἄλλο. Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν ἐπινοοῦμεν ἀνθρώπους; Διὰ ποῖον λόγον ἄλλους ἐπικρίνομεν; Διὰ ποῖον λόγον ἄλλους καταρῶμεθα και δι' ἄλλους εὐλόμεθα; Βλέπεις εις ποῖον παραλογισμὸν μᾶς ὠδήγησεν ἡ θεωρία περὶ εἰμαρμένης;

Κανεὶς δεν εἶναι σάφρων, κανεὶς δεν εἶναι ἀκόλαστος, κανεὶς δεν εἶναι πλεονεκής, κανεὶς δεν εἶναι δίκαιος. Καταλύεται και ἡ ἀρετὴ και ἡ κακία και εὐρέθημεν ματαιῶς εις τὸν παρόντα βίον, 771 Α. ἢ μᾶλλον διὰ κακόν. Καὶ πῶς δεν

εἶναι ἀποπῶν, ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τῆς μοῖρας να ὠθοῦμεθα εις τὴν κακίαν, και πάλιν ἀπὸ τὴν δύναμιν τῆς ἰδίας μοῖρας να τιμωροῦμεθα μὲ τὴν δοχάτην τιμωρίαν, ἐνὶ ἔπρεπε να ἐλεηθῶμεν, και μισοῦμεθα και τιμωροῦμεθα, ἐνὶ ἔπρεπε να τιμωρηθῶμεν; Αὐτὸς ποὺ ἀδικεῖται και ὑπέστη τὴν βίαν, δεν πρέπει να τιμωρηθῆ, ἀλλὰ πρέπει να τιμᾶται. "Ενὶ ἡμεῖς και ἀδικοῦμεθα και ὑπομένομεν τὴν τιμωρίαν. Διότι τὴ δύναται να ὑπάρχη περισσώτερον παράλογον ἀπὸ τὸ να ὑποφέρωμεν, διότι ὠδήγημεν ἀπὸ τὴν μοῖραν πρὸς τὴν κακίαν και ἐπὶ πλέον και να τιμωροῦμεθα δι' αὐτό; Ἡ εἰμαρμένη τὸν ἔκαμεν ἀνθρωποκτόνον Ε' και καταδικάζει εις θάνατον αὐτὸν ποὺ ὑπέκουσεν εις αὐτήν. Ποῖον δῶγμα δύνανται να γίνῃ βλαβερώτερον ἀπὸ αὐτό;

Εἶναι ὡσὺν να ὤθησε κάποιος ἕνα εις τὸ θάραθρον και, ἀφοῦ συνήντησε κατόπιν τὸν κρημισθέντα, να ζητῆ πάλιν να τὸν τιμωρῆσῃ δι' αὐτό. "Ἡ πάλιν, ὡσὺν να παραώσῃ κανεὶς κάποιον εις θάρβαρον κυρίαν διὰ να βασανισθῆ και να ὑποστῆ ἀναρίθμητα κακά και ἔπειτα να ἀπαίτη τὴν τιμωρίαν του διὰ τὴν δουλείαν και τὴν ἀχμαλωσίαν του. Εἰπέ μου, δύναται να ὑπάρχη πράγμα πλέον παράλογον και ἀθλιώτερον ἀπὸ αὐτό; "Εάν αὐτὰ ἔχουν ἔτσι και ἐν οἱ ἐχθροὶ και πολέμοι γνωρίζουν να συγχωροῦν τοὺς ἐχθροὺς των, ὅταν χωρὶς να τὸ θέλουν C πράξουν κάτι θαρρύτατον ἐναντίον των, ἢ δὲ εἰμαρμένη τοὺς ὑπέκουσε τῆς ποὺ εἶναι πάντοτε πειθαρχικοί ἢ μᾶλλον ποὺ καταναγκάζονται εις ὑπακοήν, να μὴ τοὺς συγχωρῆσῃ ἀλλὰ δι' ἐκείνα ποὺ τοὺς κατανάγκασε να πράξουν, δι' αὐτὰ να ζητῆ τὴν τιμωρίαν των; Πρὸς θόρβαρος, εἰπέ μου, ποῖος λαθῶρινθος, ποῖα ζάλη θὰ μμηθῆ αὐτὴν τὴν σύγχυσιν; Δεν μὸς ἤρκεσεν ἓνας τρόπος ἀδικίας, ὅτι δηλ. χωρὶς να πράξω κανένα ἁμάρτημα, ἔχω ριφθῆ εις κακίαν, και ὅτι ἄλλος ποὺ δεν κατάρθασε τίποτε, γίνεται καλὸς και τιμᾶται. Δεν ἀρκεῖ αὐτὴ ἡ ἀδικία, Δ' ὅτι δηλ. ἀπλῶς και παραλόγως και ἔμὲ μὲ ἔκαμε κακόν και ἐκείνον τὸν ἔκαμε καλόν, ἀλλὰ προσέθετε και ἄλλην και δεν μμηθῆ οὔτε τὴν δικαίαν κρίσιν τῶν ἀνθρώπων. "Ἀλλὰ οἱ μὲν ἀνθρώποι εἶναι τόσο φιλόνηθροι και ἡμεροὶ, ὥστε να ξεχωρίζουν τὰ ἔκουσια ἀπὸ τὰ ἄκουσια. Καὶ αὐτὴ ὡς κάποια Ἐρινὺς διοικεῖ τὰ ἀνθρώπινα και ὡς πονηρὸς δαίμων συγχέει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰ πάντα.

"Εάν λοιπὸν δεν ὑπάρχη θεὸς ποὺ να ἐποπτεύῃ τὰ πάντα, ἢ ἀποψὶς αὐτὴ δύναται να ἐλεγχθῆ και ἄλλως. Διότι δεν εἶναι δυνατόν μέσα εις τὴσὴν τάξιν και ἀρμου-

αν να μη υπάρχει πρόνοια. Διότι, εάν δεν υπάρχει (Θεός), πώς έγιναν όλα αυτά; Εάν δε υπάρχει (Θεός), πώς τα παραβλέπει και τα περνοφρονεί; Διότι εάν τα εδημιούργησεν αυτός, Ε κοίταξε την αδέσμευαν και την υπερβολικήν διασφρημίαν. Εάν δε δεν τα εδημιούργησεν, αλλά αφού εδημιουργήσαν τα παραβλέπει, πάλιν η κατηγορία δεν είναι μικρότερα της προηγουμένης. Βλέπεις πώς ο διάβολος από παντού περιέρχεται εις δύσκολον θέσιν καθώς εξωθεί τους ανθρώπους να μαίνονται εναντίον του Δεσπότη; Θέλεις να με πείσης ότι οπακούεις εις την εμπαρήν και νομίζεις ότι αληθώς αυτό είναι δόγμα; Μη κατηγορήσ την γυναίκα που μοιχεύεται, μήτε να εξοργισθής. ⁷⁷² Α μήτε να οδηγήσης τον μοιχόν εις τό δικαστήριον. ⁷⁷³ Αν Ιθής τοίχον να διαρρηπύται, να μη συλλάβης τον διαρρηκτήν και να μη αξιώσης την τιμωρίαν του. Διότι δεν τό έκαμε με την θέλησιν του, όπως λέγεις σύ. ⁷⁷⁴ Αμέλησε βλας τας υποθέσεις σου. Διότι οποσδήποτε θα συμβούν αυτά που είναι γραμμένα από την μοίραν. Πέταξε τό χρυσάφι που έχεις. ⁷⁷⁵ Αμέλησε τας υποθέσεις του σπιτιού σου, της αγοράς, των βουλών σου. Από την άδιαφορίαν σου δεν πρόκειται να διασθής εις τίποτε η άδιαφορία της μοίρας. ⁷⁷⁶ Αλλά δεν θα άναχθής τίποτε από αυτά, διότι έπιείσθης εκ των πραγμάτων, ότι καταδικάσες τό δόγμα της εμπαρήν. Διά ποίον λόγον λοιπόν την προσβάλλεις διά να άμαρτάνης ενώ από κάθε άποψιν την καταδικάζεις; Βλέπεις, ότι τό δόγμα αυτό δεν έχει εισαχθής παρά από την άδιαφορίαν και την άμέλειαν Β και την παρατήρησιν από τους μόχθους ύπερ της ίδιας της άρετης. ⁷⁷⁷ Εάν υπάρχει μοίρα, δεν υπάρχει μέλλουσα κρίσις. Εάν υπάρχει μοίρα, δεν υπάρχει πίστις. Εάν υπάρχει μοίρα, δεν υπάρχει θεός. Εάν υπάρχει μοίρα, δεν υπάρχει άρετή, δεν υπάρχει κακία. Εάν υπάρχει μοίρα, όλα είναι μάταια, όλα τό κάμναμεν και τό ύφιστάμεθα τυχαίως. Δεν υπάρχει έπαινος, δεν υπάρχει λόγος, δεν υπάρχει σεβασμός, δεν υπάρχει έντροπή, δεν υπάρχουν νόμοι, δεν υπάρχουν δικαστήρια.

Από ποίαν αίτιαν, θα είπης, ό τάδε είναι πλούσιος και ό δεύνα είναι πτωχός; Βεβαίως, εάν δεν γνωρίζομεν την αίτιαν αυτήν, ήτο προτιμότερον να μένωμεν εις την άγνοϊαν, παρά να άποδεδώμεθα άλλο άμαρτωλόν δόγμα. ⁷⁷⁸ Διότι είναι καλύτερον να άγνωώμεν καλώς παρά να γνωρίζωμεν κακώς. Τό μόν πρώτον δεν έπιούρει κατηγορίαν, τό άλλο πάλι στερείται συγγνώμης. ⁷⁷⁹ Όμως τώρα, με την χάριν του Θεού, έγινε φανερόν εις ήμάς, διά ποίαν αίτιαν ό

μὲν ένας πλουτεῖ, ὁ δὲ ἄλλος πένεται. Πλουτεῖ δηλ. ἡ διότι ἐκλήρονόμησε πατρικὴν περιουσίαν, ἢ διότι ἤσκησεν ἐμπόριον ἢ διότι ἤσπασε τὰ ξένα κτήματα, ἢ διότι ἤσκησε θίαν ἢ διότι συνήψε πλούσιον γάμον, ἢ διότι καλλιεργεῖ τὴν γῆν ἢ ἄσκει κάποιαν τέχνην ἢ με κάποιαν παράμοιον τρόπον. Καὶ υπάρχουν πολλοὶ τρόποι να πλουτήσῃ κανεῖς, ἄλλοι μὲν δίκαιοι καὶ ἄλλοι ἀδικοί. Τὸ ἴδιον καὶ να εἶναι κανεῖς πτωχός. ⁷⁸⁰ Ἡ δηλ. (εἶναι κανεῖς πτωχός), διότι ἠδικήθη ἢ ἐσυκοφαντήθη, ἢ διότι ἐξηπατήθη ἢ διότι κατασπατάλησε τὸν πλοῦτον του ἢ διότι συζῆ με τὴν ἀργίαν ἢ ἀπὸ ἀφροσύνης ἢ ἀπὸ κάποιαν ἄλλον τρόπον. Διότι υπάρχουν πολλοὶ τρόποι να γίνῃ κανεῖς πτωχός. ⁷⁸¹ Καὶ διὰ ποῖον λόγον, θα είπης, ὁ δεύνα τρέφει πόρνας καὶ παρασίτους καὶ κόλακας καὶ παραβλάπτει τὰ ξένα πράγματα καὶ ἐνψύζει αὐτὸν τὸν ἐκλυτον καὶ ἀκόλαστον θίον, τρέχουν δὲ αὐτὸν συνεχῶς τὰ χρήματα, ὡσὰν ἀπὸ πηγῆν; Καὶ ἄλλας ποῦ συζῆ με τὴν ἐπικεικὴν καὶ τὴν ἀφροσύνην καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς, δεν έχει οὔτε τὴν ἀναγκαίαν τροφήν; ⁷⁸² Ἐπειδὴ ὁ μὲν ἕνας εἶναι καλὸς καὶ ἐπρωτίμωσ τὸν ἐπίπτονον θίον τῆς ἀρετῆς, ὁ δὲ ἄλλος εἶναι κακὸς καὶ ἠκολούθησε τὸν ἀπισθρόν καὶ διαλελυμένον δρόμον τῆς κακίας; Διὰ ποῖον λόγον ὁ μὲν κακὸς πλουτεῖ, ὁ δὲ ἀγαθὸς πένεται; ⁷⁸³ Διὰ να λάθῃ ὁ μὲν πτωχὸς μεγαλύτερον τὸν στέφανον καὶ τὴν ἀνταμοιβήν, ἀν ὑπομείνῃ ἕως τὸ τέλος με καρτερίων, ὁ δὲ πλούσιος διὰ να λάθῃ μεγαλύτεραν τιμωρίαν καὶ κόλασιν, ἀν δεν ἄλλάζῃ, να γίνῃ καλύτερος καὶ γνωρίσῃ τὸν Κύριόν του. Διότι αἱ ἀνείσεις ποῦ δίδονται ἀπὸ τὸν Θεόν, εις αὐτοὺς ποῦ παραμένουν κακοὶ μᾶλλον φέρουν θάρος, καὶ ἡ ἀσθροῖα ἐπίσης ποῦ δίδεται ἀπὸ αὐτὸν εις ἀείνους ποῦ δεν τὴν χρησιμοποιοῦν δεόντως, γίνεται προσθήκη κατηγορίας.

Ἐποὶ λοιπὸν αἱ θλίψεις καὶ αἱ στενωχάρια τῶν ἀγαθῶν, γίνονται προσθήκη στεφάνων, καὶ ἀν κάποιον παραπέσων, διότι υπάρχει κάποια σχετικὴ συγγνώμη. Διότι τὰ ἁμαρτήματα δεν κρίνονται γενικῶς, ἀλλὰ ἀλλῶς κρίνεται ὁ πλούσιος, ἀλλῶς ὁ πτωχός. ⁷⁸⁴ Α ὁ μὲν πτωχός με συγγνώμην, ὁ δὲ πλούσιος χωρὶς συγγνώμην. Παραδείγματος χάριν, ἔστω ἕνας κλέπτης καὶ ἕνας φιλόδοξος, ὁ ἕνας πλούσιος καὶ ὁ ἄλλος πτωχός. Ὁ μὲν πτωχός, έχει κάποιον, ἔστω καὶ ψυχρόν, καταφύγιον, τὴν ἀνάγκην ποῦ προέρχεται ἀπὸ τὴν πενίαν, ἐνψύ ὁ πλούσιος δεν έχει καμμίαν εὐπρόσωπον ἢ εὐλόγον δικαιολογίαν να καταφύγῃ. ⁷⁸⁵ Ὅστε ὅσον κατώτερος εἶναι ὁ πτωχός εις τὸν παρόν-

τα βίον, τόσοον ανώτερος είναι εις τόν μέλλοντα βίον εις αγαθά έργα, και ὁ πλούσιος εις ἁμαρτήματα. Μὴ νομισῆς λοιπόν, ὅτι ἀδικεῖται ὁ πτωχός, μήτε ὅτι πλεονεκτεῖ ὁ πλούσιος. Ὅπως συμβαίνει και με τούς κακοῦς, ὅσοι δηλ. τιμωροῦνται ἐδῶ ἢ ἀποπλύνουν ὅλας τὰς ἁμαρτίας ἢ ἐκεῖ τιμωροῦνται ἡπιώτερον, διότι ἐδῶ ἐτιμωρήθησαν και ὑπέμειναν μεγάλας συμφοράς. **Β** Ἔτσι και με τὰ αγαθά, ὅσοι τιμῶνται ἐδῶ και παραμένουν ἁμαρτωλοὶ, ἔχουν τὴν τιμὴν ὡς πρόσθετον στίβαν κολάσεως. Κοίταξε λοιπὸν πῶς ὁ Θεὸς παντοῦ ὀνειδίξει τούς κακοῦς δι' αὐτάς τὰς ἐδῶ τιμὰς. «Σαῦ ἔδωσα δὴν τὴν περιουσίαν τοῦ Κυρίου σου» και πάλιν εἰς τούς ἱερεῖς τὴν τιμὴν ἐπὶ τῆς ἐπαχῆς τοῦ Ἥλι. και ἄλλου πάλιν: «Ἀπὸ τούς νεωτέρους σας ἐξέλεξα τούς προφήτας μου και ἀπὸ τὰ παιδιὰ σας ἐδιόλεξα ἀνθρώπους να είναι ἀφιερωμένοι εἰς ἐμέ.»¹ και παντοῦ προσβάλλει ὅσα συνέθεσαν εἰς τὴν ἔρημν. Ὅποτε, ὅταν ἴδης τὸν πλούσιον να ἀδικῆ, να εἶναι πλεονέκτης, να ἀρπάξῃ, ἀρνήσῃ τον δι' αὐτὸ κυρίως, διότι κἀμνει αὐτὰ, ἐνὶ εἶναι πλούσιος. Διότι τιμωρεῖται με βαρύτερον κολασμόν. Ὅταν ἴδης πτωχὸν C ποῦ να φροντίζει πολὺ διὰ τὸ δίκαιον, θαύμασε τον διὰ τοῦτο κυρίως, διότι εἶναι τέτοιος, και τοῖ εἶναι πτωχός.

Ἄν αὐτὰ τὰ ἀποσαφηνίσης με ἀκριβειαν εἰς τὴν συνειδησίῃ σου, ποτὲ δὲν θα ἀναστατωθῆς με αὐτὰ ποῦ γίνονται, ἂν ἐλέπης πρὸς τὰ μέλλοντα, ἂν πιστεύσης ὅτι τὰ παρόντα δὲν ἔχουν καμμίαν ἄξιαν, ἂν ἐλπίζης πάντοτε ἐκεῖνα, ἂν ἀποχωρίσης τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ αὐτά. Ἐθεε σε να ἐπιτύχωμεν ὅλα τὰ αγαθά, με τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ. Ἀμήν.

1. Β' Κορίθ. 12, 8.
2. Ἀμόε 9, 11.

ΛΟΓΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΠΕΡΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ Ἡ ΚΑΤΑ ΓΑΣΤΡΙΜΑΡΓΙΑΣ

Δ «Ἄς φάγωμεν και ἄς πῶμεν, διότι ἄβριον ἴσως ἀποθάνωμεν», αὐτὸ τὸ ἔλεγον πολλοὶ μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν προφητῶν. Ἄλλα να τὰ λέγουν αὐτὰ οἱ Ἰουδαῖοι «ποῦ ὡς θεὸν λατρεύουν τὴν κοιλίαν των και δόξα του θεοῦρου πράξεις ποῦ φέρουν ἐντροπήν»² δὲν εἶναι καθόλου παράδοξον. Τὰ να ὑπάρχουν ἄμωσ μερικοὶ ἀκόμη και σήμερα, μετὰ τὴν χάριν και τὴν καταφρόνησιν τῶν παρόντων πραγμάτων, ὕστερα ἀπὸ τὴν τὸσην τελειότητα και ἀκριβειαν, να διακηρύσσουν ἂν ὄχι με λόγια, πάντως εἰς τὴν πράξιν αὐτὰ τὰ ἴδια, πῶσον ἀξιοκατάκριτον εἶναι: Διότι ὑπάρχουν, ὑπάρχουν πράγματι, ἄπειροι ποῦ νομίζουν ὅτι ἤλθαν εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν διὰ τοῦτο, διὰ να ἀπολαύσουν, διὰ να φουσκώσουν τὴν κοιλίαν των και να παχύνουν τὸ σῶμα των και ἔτσι να ἀπέλθουν ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμον, Ἐ ἀφοῦ προτομασίουν πλουσιωτάτην τράπεζαν διὰ τούς σκώληκας ἀπὸ τὰς ἰσῆας των σάρκας. και εθεε να ἦτο τοῦτο μόνον τὸ δεινόν, ὅτι ματαιῶς και ἀνευ λόγου και ὄχι ἐκεῖ ποῦ ἔπρεπε, κατεδαπάνουν τὰ παρόντα. Ἄν και ἡ περιπτώσις αὐτὴ δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένη ἁμαρτημάτων και κατηγοριῶν. Διότι ὅταν τὰ χρήματα, ποῦ μες ἐδόθησαν ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τὴν διατροφήν τοῦ σώματος και τὴν δοῦθειαν τῶν ἐνδεῶν, τὰ καταναλώσωμεν εἰς τὴν ἀκολασίαν και τὴν ἔπαρσιν και τὴν ἐσχάτην ἀδιαφορίαν,⁷⁷⁴ Ἄ ἢ χειρίστη αὐτὴ δαπάνη δὲν θα περάσῃ χωρὶς να δώσωμεν λόγον, ἀλλὰ θα λογοδοτήσωμεν ὀπωσδήποτε και ἡ παραβολὴ ποῦ ἐλέχθη διὰ τὰ πέντε τάλαντα και τὰ δύο και τὸ ἓνα, εἶναι δυνατόν να λεχθῆ και διὰ τὰ χρήματα και δι' ὅλα τὰ ἄλλα.

Ὅπως λοιπὸν ἔλεγον, ὅτι ἀκόμη και ἂν ἤλθομεν εἰς ζωὴν ἀσκόπως, οὔτε τότε διὰ τὸν τοιοῦτον τρόπον ζωὴν

1. Ἦε. 29, 18.
2. Ματθ. 6, 19.

θά έμένονεν χωρίς νά δώσωμεν λόγον. Τώρα δέ έκτός τούτου, θά ύπάρξη και άλλη τιμωρία. Διότι αὐτός πού ζή εἰς τήν πολυτέλειαν και ἐπιδίδεται εἰς μέθην, και τρέφει παρσιτίους και κόλακας, πού τρώγει φειδώς κρέατα και παραδίδεται εἰς τήν οἰνοποιίαν, κατ' ἀνάγκη ἀμαρτάνει πολλές φορές χωρίς νά βέλη, αλλά και μέ τήν βέλῃν του, και καθ' ἄν χρόνον ζή εἰς τόν παρόντα κόσμον και μετά τήν ἀναχώρησίν του ἀπό αὐτόν. Τό πλοῖον, όταν δεχθῇ μεγαλύτερον φορτίον πρὸς μεταφορὰν ἀπό ὅσον δύναται ἐκ τῆς κατασκευῆς του νά φέρῃ **B** θαυρύνεται ἀπό τό φορτίον και βυθίζεται. Ἔτσι και ἡ ψυχή και ἡ φύσις τοῦ σώματος μας, όταν δεχθῇ περισσότεραν τροφήν ἀπό εκείνην πού δύναται νά ἀφομοιώσῃ ὑποφέρει και καθὼς δέν δύναται νά ὑπομείνῃ τό θάρος πού τῆς προσετέθη καταποντίζεται εἰς τό πέλαγος τῆς ἀπωλείας και καταστρέφει μαζί και κυβερνήτην και ναύτας και πωρῆα και ἐπιβάτας και αὐτό τό φορτίον μαζί μέ ἄλλους. Ὅπως λοιπόν μέ τά πλοῖα πού θοίσκονται εἰς αὐτήν τήν κατάστασιν, οὔτε ἡ γαλήνη τῆς θαλάσσης, οὔτε ἡ γνῶσις τοῦ κυβερνητή, οὔτε τό πλήθος τῶν ναυτῶν, οὔτε ἡ κατάλληλος κατασκευή, οὔτε ἡ καλοκαρπία οὔτε τίποτε ἄλλο δέν ὠφελεῖ τό πλοῖον πού χεῖμάζεται κατ' αὐτόν τόν τρόπον, τό ἴδιον γίνεται και μέ ὄσους ζοῦν μέσα εἰς τὰς ἀπολαύσεις. Ὅστε τό πλήθος τῶν λογισμῶν, οὔτε ἡ διδασκαλία και ἡ παραίνεσις, οὔτε οἱ νοθεύσεις και συμβουλαί, **C** οὔτε τίποτε ἄλλο, οὔτε ὁ φόθος τῶν μελλόντων, οὔτε ἡ ἐντροπή, οὔτε ἡ κατηγορία τῶν παρόντων, οὔτε ἄλλο τίποτε δύναται νά διασωσῇ τήν ψυχὴν πού χεῖμάζεται κατ' αὐτόν τόν τρόπον. Ἄλλά τά ὑπερnickά βλαί ἡ ἀμετρία και τότε πλέον και χωρίς τήν βέλῃν του και μέ τήν βέλῃν του καταβυθίζει αὐτόν ὅποιον ὑποφέρει ἀπό αὐτήν τήν νόσον και προκαλεῖ φοδερὸν ναυάγιον, ἀπό τό ὅποιον δέν εἶναι εὐκόλου νά τόν ἀνελευθέρωσῃς.

Και ὄχι μόνον διὰ τό μέλλοντα και τήν λογοδοσίαν εἰς τήν ἄλλην ζωὴν, αλλά και εἰς τήν παρούσαν ζωὴν ὁ ἄνθρωπος αὐτός γίνεται ἀχρηστος, και ἀκατάλληλος διὰ τό κάθε τί, αλλά παντοῦ εἶναι καταγελοστος, και εἰς τὰς δημοσίας και εἰς τὰς ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις. Και ἄν χρειάζεται νά γίνῃ κάτι ἀπό τά κατεπείγοντα, **D** θά εὐρεθῇ νά μὴ ἔχη καμμίαν πρόνοιαν, καμμίαν διοικητικὴν ἰκανότητα, εὐκόλος λείπει ἔχθρων του, ἀχρηστος εἰς ἄλλους τοὺς φίλους και συγγενεῖς. Ἐνας τέτοιος ἄνθρωπος ὄχι μόνον εἰς τοὺς κινδύνους και τὰς συμφορὰς ζημιώνεται εὐκόλως, ὄχι μόνον εἰ-

ναί ἀρμόγιος, όταν τὰ πράγματα εἶναι γαλήνια και ἡσυχία, αλλά και εἰς τὰς δυσκολίας λόγω τῆς ἀμετρίας του θά εἶναι ἀνωφελὴς δι' ὅτι τόχη νά συμβῇ. Διότι ἐκεῖ, εἰς τήν δυστυχίαν ἐννοῶ, θά τόν καταλάβῃ ἡ δειλία και ἡ ἀναούβρια και ὁ ἀμετρος φόθος και πολλὴ ἀθουσία. Ἐδῶ δέ τό θάρσος και ἡ ἀβιαφορία και ἡ ἀκολασία και ἡ ἀμετρία και ἡ ἐπαρσις και ἡ ἀλαζονεία περισσότερον παρά τὰ προηγούμενα τὸν καθιστοῦν δυσκολώτερον εἰς ἄλλους. **E** Τῶν ἀνθρώπων πού εὐθίσκονται εἰς αὐτήν τήν κατάστασιν ὄχι μόνον τὰ σώματα εἶναι δυσμόρφα και πλασάρα και διάδροχα, και γεμῖτα ἀρμόγιον δυσωδίαν ἀπό κάθε πλευρὰν, αλλά και ἡ ψυχὴ γίνεται πολὺ περισσότερον δυσμόρφος παρά τό σῶμα, διότι ἐδέχθη πολὺ μεγαλύτερα νοσήματα ἀπό ἐκεῖνο ἐξ αἰτίας τῆς τρυφῆς. Ὅπως δηλ. τό σῶμα, δέν ἀπορρίπτει τὰ φυσικά περιττώματα μόνον, αλλά ἀκόμη και ἄλλα πολὺ περισσότερα και ἀπό κάθε μέρος. ⁷⁷⁸ **A** Και πράγματι, οἱ ὀφθαλμοί, και αἱ ρίνες, και τὰ στόματα, όταν τὰ ἐντόσθια θαυρυνθοῦν ἀπό αὐτήν τήν ἀφθονίαν, γεμίζουν ἀπό ἔνα χυμὸν χερίστον και διεφθαρμένον και αὐτὴ ἡ φύσις τῆς σαρκὸς γίνεται περισσότερον χαλαρὰ ἀπό τήν φυσικὴν τῆς κατὰστασιν, ὡσάν νά ἐγῶμεν ἀπό βορδάρους και ἀκαθάρατα τέλματα, γίνεται δυσώδης και ταυτοχρόνως ἀχρηστος και ἀκατάλληλος διὰ πᾶν ἔργον ἀγαθόν. Ἄλλά και αὐτὴ ἡ γῆ, όταν καταπονηθῇ ἀπό τήν τόσην ἀφθονίαν και χύση τῆν ἰδικὴν τῆς ἔμφυτον θερμότητα, χάνει μαζί και τήν ἰσχὺν τῆς και οὔτε διὰ καλλιέργειαν εἶναι κατάλληλος **B** οὔτε διὰ τὴν γονιμότητα.

Δι' αὐτόν τὸν λόγον θεοὶ οὐλοῦν μέ διαρκὴ τρυφήν, προσβάλλονται ἀπό θάρια και ἀνίστα νοσήματα. Και πράγματι προσβάλλονται ἀπό τρέμον, ἀπό παράλυσις και φθίσις και κόρυζαν και πόδαγγίαις και χειραγγίαις και πολλὰ ἄλλα, πού ἀναφέρουν οἱ ἰατροί. Ἔτσι και ἄν δέν ὑπῆρχε γέννα, οὔτε κόλασις, οὔτε ἐσχάτη καταδίκη ἀπό τὸν Θεόν, οὔτε κτάκρισις ἀπό τοὺς ἀνθρώπους, οὔτε ἡ ἄσκατος δαπάνη, οὔτε αἱ ἀναρμόγιοι ἄλλοι οὐνέπειαι τῆς τρυφῆς, και ὑπῆρχε μόνον αὐτό, δέν θά ἦτο ἰκόνον νά ἀποτρέψῃ ἄλλους ἀπό τὴν τρυφήν. Αὐτὰ αἱ τρέπεται δέν εἶναι καθόλου καλύτερα ἀπό δηλητήρια ἢ μᾶλλον, **C** ἄν πρέπει νά εἰπωμεν τήν ἀλήθειαν, εἶναι και πολὺ χειρότερα. Διότι τὰ δηλητήρια, όταν τὰ λάθῃ κανεῖς τὸν καταστρέφουν ἀμέσως και προκαλοῦν τὸν θάνατον ἀνεπασιδῆτως, ὡστε νά μὴ πονέσῃ δι' αὐτό οὔτε ὁ ἀποθανών. Αἱ ἀπολαύσεις ὄμως τρέφουν μίαν ζωὴν χειρότερον ἀπό μυρίους θανάτους δι' ἐκείνους πού ε-

πείθονται εις αὐτάς, μίαν ζωὴν ὄχι μόνον ἀξιοβητήτων, ἀλλὰ καὶ ἐπισημνῶν καὶ καταγέλαστον. Διότι αἱ ἄλλαι παθήσεις προκαλοῦν τὴν συμπαθεῖαν πολλῶν ἀνθρώπων, ὅσαι ἡμῶς προέρχονται ἀπὸ τρυφῆς καὶ μέθην δὲν ἀφίμων τοὺς ἄλλους, ἀκόμη καὶ ἂν θέλουσιν, νὰ συμπονέουσιν, καθὼς βλέπουσιν αὐτοὺς ποὺ κατεβλήθησαν ἀπὸ τὰς παθήσεις αὐτάς. Ἄλλὰ ἡ μὲν ὑπερβολὴ τοῦ κακοῦ προκαλεῖ τὸν οἰκτον, ἡ αἰτία ὅμως τῆς νόσου, ὅταν γίνῃ γνωστὴ, προκαλεῖ τὴν ἀγανάκτησιν. Διότι καταλαμβανόμεθα ἀπὸ κάποιο ἀμφίβολον αἰσθήμα, ἢ δὲν αἰσθανόμεθα ὅλγ. οὔτε οἰκτον δεῖ αὐτοὺς, ἐφ' ἅσων τὸν ἀποκλείει ἡ αἰτία τῆς νόσου. Οὔτε πάλιν ὀργίζομεθα, διότι δὲν τὸ ἐπιτρέπει τὸ μέγεθος τῶν δειμῶν, ἀλλὰ ἡ στάσις μας εὐρίσκεται μεταξὺ κατηγορίας καὶ συγγνώμης. Διότι δὲν ἠθροσάνθησαν ἀπὸ τὴν φύσιν, ὅπως ἐκεῖνοι, οὔτε ἐπεδουλεύθησαν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ οἱ ἴδιοι μόνον τὴν ἔργισαν δημιουργοὶ τῶν νοσημάτων των, μὲ τὴν θέλησιν των ἔρριψαν τὸν ἑαυτῶν εἰς τὸ δάραθρον τῶν κακῶν. Ὅπως λοιπὸν δὲν οἰκτείρομεν πολὺ αὐτοὺς ποὺ περνοῦν τὴν θηλειὰ εἰς τὸν λαιμὸν των, ἢ ῥίπτονται εἰς κρημνοὺς καὶ ὄσους αὐτοκτονοῦν μὲ ἔλιφος, ἔτσι καὶ αὐτοὺς ὀδοῦ. Καὶ ὅμως, ὅν πρέπη κάποιον νὰ τύχουν συγγνώμης πρέπει μᾶλλον νὰ εἶναι ἐκεῖνοι παρὰ αὐτὰ ὀδοῦ. Ἐ ἂν καὶ ἐκεῖνοι εἶναι μᾶλλον δουγκήρητοι. Διότι ἐκεῖνοι μὲν ἢ ἐξ ἀκείας συκοφαντικῶν ἢ χρηματικῆς ζημίας ἢ ἀπὸ τὸν φόβον ἐπιχειμένου κινδύνου ἢ πληγμάτων, εἰὰ νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ μεγαλύτερα κακὰ καταφεύουσιν εἰς τὴν παρηγορίαν τοῦ θανάτου, σπείδοντες πρὸς τὸν θάνατον ὡσὸν εἰς ἀσφαλὲς μέρος ἢ ὅπως σπείδουσιν εἰς ἕνα ἵππουον λιμένα ἐν εἰκῆ μεγάλῃς τρακμίας. Αὐτοὶ ὀδοῦ ὅμως, χωρὶς νὰ δύνανται νὰ εἴπωσιν κάτι τέτοιο, παραδίδουσιν τὸν ἑαυτῶν εἰς μίαν ζωὴν χειροτέραν ἀπὸ μύριους θιάσους θανάτους. 776 Α' Ἐδοῦ εἶναι κατάλληλος ἡ περίστασις νὰ ἀναφέρωμεν τοὺς λόγους ἐκείνους τοῦ σοφοῦ: «Ποῖος θὰ λυπηθῇ καὶ θὰ βεῖξῃ οἰκτον πρὸς τὸν μάγον, ποὺ γοητεύει τὰ φιδία μὲ τὰ δαματά του, ὅταν τὸν δαγκώσῃ τὸ φίδι, ἢ πρὸς τοὺς θηριοδασαστάς, οἱ ὅποιοι πληροῦσιν τὰ θηρία;» Διότι ἡ τρυφὴ εἶναι θηρίον, θηρίον φοβερόν καὶ ἀτίθασον, καὶ ὁ σκορπιός ἢ ὁ βραχίς ποῦ ἐπιβάθεται εἰς τὰ σπλάγχνα μας δὲν τὰ λυμναίνεται δολοκρημτικῶς τόσον, ὅσον τὰ ἀνατρέπει καὶ τὰ ἀφανίζει ἢ ἐπιθυμία τῆς τρυφῆς.

Διότι ἡ ἐπιθυμία τῶν θηρίων ἐκείνων περιορίζεται μόνον εἰς τὸ σῶμα. Ἐνῷ αὐτῆ, ὅπου ἐγκαταστάθῃ, μαζί μὲ τὸ σῶμα καταστρέφει καὶ τὴν ψυχὴν. Διὰ τοῦτο ὄς τὴν ἀποφύγωμεν, ἀπευθύνομαι πρὸς ἀνθρώπους μὲ φρόνησιν.

Ἐάν εἰς αὐτὴν ὑπάρχῃ κατὶ κρημνισμὸν, ὄς μὴ τὴν ἀνεχθῶμεν, ὄς μὴ ὑπακούσωμεν. ἢ Ἐάν δὲ αὐτὰ ποὺ ἐλεγχθῶσιν εἶναι ἀληθῆ καὶ τὸ πρᾶγμα εἶναι καταστροφή τῶν πάντων, καὶ ἐσχατος κατάγελος, λυπηθῆτε τὸν ἑαυτῶν σας, τὴν σωματικὴν σας σώμην καὶ τὴν ψυχικὴν ὕγιαν. Δὲν λέγω νὰ σκληρογυγηθῆτε, ἂν δὲν βέλετε. Ἄλλὰ ὄς ἀπορρίψωμεν τὸ περικτὸν, ὄς περικόφωμεν δεῖ εἶναι πέραν ἀπὸ τὰς ἀνάγκας μας. Ποῖαν συγχώρησιν θὰ ἔχωμεν, ὅταν ἄλλοι μὲν ἐν ἀπολαμβάνουσιν οὔτε τὰ ἀναγκαῖα, ἐνῷ δύνανται, ἡμεῖς δὲ προχωροῦμεν καὶ πέραν ἀπὸ τὰς ἀνάγκας μας; Ὅριον εἰς τὴν τροφὴν μας ὄς εἶναι αὐτὸ ποῦ δὲν θλάπτει, αὐτὸ ποῦ δύνανται νὰ καταπαύσῃ τὴν πείνον μας, χωρὶς νὰ προκαλέσῃ θλάσῃν, καὶ νὰ μὴ ζητώμεν τίποτε περισσότερο. Μᾶλλον δὲ, ὄν πρέπη νὰ εἴπωμεν κατὶ παράδοξον C καὶ παρὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν πολλῶν, ὅμως ἀληθές, καὶ ἂν ἐπιζητώμεν τὴν ἡβονήν, θὰ τὴν εὐρωμεν μᾶλλον εἰς τὴν αὐτάρκειαν παρὰ εἰς τὴν τρυφὴν. Ἄκουσε πῶς αὐτὴ ἡ ἡβονὴ εἶναι μεγαλύτερα καὶ ισχυροτέρα ἀπὸ ἐκείνην. Διότι ἡ ἡβονὴ τῆς τρυφῆς εἶναι ὀδυνωτέρα πλέον νὰ συσταθῇ, οὔτε εὐρίσκει κατάλληλον πρὸς τοῦτο τὴν φύσιν τῶν τροφῶν, ἐνῷ ἡ ἡβονὴ τῆς αὐτάρκειας εἶναι δυνατὸν νὰ συσταθῇ ὅκωμα καὶ ἀπὸ τὰ ἀντίθετα στοιχεία. Ποῖος τὸ λέγει αὐτό; Αὐτός ποῦ τὴν ἀπλάουσε περισσότερο ἀπὸ ὄλους, «Εἰς ἕνα πεινασμένον ἄνθρωπον», λέγει, «καὶ τὰ πικρὰ ἐκείνη φαίνονται γλυκὰ καὶ νόστιμα. Ἐνῷ ἄνθρωπος ποῦ εἶναι χορτασμένος μὲ τὸ παραπάνω, περιφρονεῖ καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν κρηθῶσιν μὲ τὸ μέλι;» Βλέπετε, δεῖ ἐκεῖνη ἡ ἡβονὴ εἶναι εὐκόλον νὰ συσταθῇ καὶ ἀπὸ ὀλίγα καὶ ἀπὸ τὰ πάντα, αὐτὴ δὲ κοθάλου; ἢ Διότι ἐάν δὲν ἐπιθυμοῦμεν τὰς κρηθῶσιν, τότε τί δύνανται νὰ μᾶς εἶναι πλέον γλυκὰ καὶ εὐχάριστον; Ἐάν, τὸ γλυκώτερον ἀπὸ ὄλα δὲν δύνανται πλέον νὰ μᾶς προσφέρῃ εὐχαρίστησιν, τότε ποῖον εἶναι ἐκεῖνο ποῦ θὰ διυτηθῇ νὰ μᾶς εὐχαριστήσῃ;

Ἦστε ἐάν ζητοῦμεν ἡβονήν, θὰ τὴν εὐρωμεν μᾶλλον ὀδοῦ. Καὶ πῶς δὲν εἶναι ἔργον ἐσχάτης ἀφροσύνης, τὴν τρέψαν ἢ ὅποια προσφέρει καὶ ἡβονήν καὶ ὕγιαν καὶ ὄλα

τὰ ἀγαθὰ καὶ εἶναι προσφιλεῖς εἰς τὸν Θεόν, νὰ τὴν ἀπαφεύγωμεν, νὰ ἐτοιμάζωμεν ὡμὸς ἄλλην, γαμιάτην ἀπὸ μωρίας συμφοράς, δυσάρεστον καὶ λυπηρὸν καὶ νοσώδη, καὶ τὸ χειρότερον ἀπὸ ὅλα, τράπεζαν ἢ ποσάδιον ἐξοργίζουσαν τὸν Θεόν μας; Ἐ Διότι ἐάν «ἢ χίρα πού σπαταλᾷ τὴν ζωὴν τῆς εἰς τὰς ἀπολαύσεις, ἔχει ὀρθάνει καὶ ἀς ζῆ»⁵ τότε τί νὰ εἴπωμεν διὰ τοὺς ὀρθούς; Τὸ πρῶτον αὐτὸ ἔχει ἀπαγορευθῆ εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην μὲ τὴν αὐστηρότητα καὶ ὁ προφήτης καταφέρεται μὲ σφοδρότητα ἐναντίον αὐτῶν πού ζοῦν εἰς τὰς ἀπολαύσεις. Καὶ ὁμιλεῖ μάλιστα δι' ἓνα εἶδος τρυφῆς πού δὲν εἶναι πολὺ δαπανηρὸν οὔτε πράγματι ὀρθόν. «Σεῖς οἱ ὅποιοι τρώγετε», λέγει, «ἐκλεκτὰ ἐρίφια ἀπὸ τὰ ποιμνία καὶ μοσχάρια γάλακτος ἀπὸ τὰς ἀγέλας τῶν βοῶν, πίνετε ἐκλεκτὸν διηλισμένον οἶνον, κρίνετε μὲ τὰ πανάκριθα μύρα, πού κομμάδε ἐπάνω εἰς κλίνας πολυτελεῖς, ἔλεφαντίνους, καὶ καταποταλάτε χρῆματα διὰ στραμινῆς καὶ πολυτελεῖς σκεπάσματα».⁶ Ἐάν αὐτὰ ἦσαν ἄξια κατακρίσεως,⁷⁷⁷ Ἄ τότε πού ὅλα ἦσαν σαρκικά, καὶ δὲν ἐγένετο κανεὶς λόγος διὰ τὸν οὐρανόν, ὅταν τὰ ἰουδαϊκὰ εὐρίσκοντο εἰς τὸ στάδιον τῆς παιδαγωγίας, τότε τί δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν διὰ τὴν σημερινὴν μαλακότητα; Διότι, ἐάν διαβάλλῃ αὐτοὺς πού τρώγου ἐρίφια καὶ μοσχάρια γάλακτος, μὲ τὴν ἀντίληψιν ὅτι αὐτὰ διαγοῦν ἓνα ὄσον τὸσον ἀμετρον καὶ ἀκόλοστον, τότε τί νὰ εἴπωμεν δι' ἐκείνους πού διαρροῦν τοὺς μυχοὺς τῆς θαλάσσης καὶ τὰς ἐσχάτιας τῆς γῆς, οἱ ὅποιοι κινηγοῦν τὰ παντὸς εἶδους πτηνὰ καὶ τοὺς παντοειδεῖς ἰχθύς, πού ἀπὸ παντοῦ φροντίζουν νὰ τὸ συλλέγουν διὰ τὸν ἑαυτῶν. Ἐάν κατακρίνονται αὐτοὶ πού πίνουν ἐκλεκτὸν διηλισμένον οἶνον, τότε τί δύνασαι νὰ εἴπῃς δι' ἐκείνους πού στέλλονται εἰς ὑπερπόντια ταξίδια δι' οἶνον καὶ κἀμινον τὸ πᾶν, ὥστε νὰ μὴ τοὺς διαφύγῃ κανεὶς εἶδος ἀμπελοῦ, ὥσάν νὰ ἐπρόκειτο νὰ λογοδοτήσουν ἢ νὰ καταδικασθοῦν εἰς τὴν ἐσχάτην τῶν πονῶν, ἂν δὲν δοκιμάσουν ὅλα τὰ εἶδη τῶν αἰνῶν; Ἐ Ἐάν ἦτο ἀξιοκατάκριτον τὸ νὰ κοιμῶνται ἐπάνω εἰς πολυτελεῖς, ἔλεφαντίνους κλίνας, τότε αὐτοὶ πού τὰς ἐπινοοῦν μὲ παλὺν ἀργυρὸν ἢ μᾶλλον τὰς κατασκευάζουν ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ ἀργυροῦ, καὶ ὄχι μόνον τὰς κλίνας τῶν, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τὰ ὑπόθεθρα καὶ τοὺς λέβητας καὶ τὰ ἀγγεῖα καὶ τὸ δοχεῖον τῆς νυκτός, ποῖας συγγνώ-

5. Ἀ' Τιμ. 6, 11.
6. Ἀμὸς 6, 4-6.

μης δύνανται νὰ τῶχουν; Τί μικρὸν ἢ μεγάλον θὰ δυνηθοῦν νὰ εἴπουν κατὰ τὴν λογοδοσίαν ἐκείνην;

Ἐγὼ δὲ προσθέτω εἰς αὐτὰ τὸ χειρότερον ὄλον, ὅτι δηλαδὴ ὅλα αὐτὰ αἱ ἀπολαύσεις ἐξασφαλίζονται ἀπὸ τὰς συμφοράς τῶν ἄλλων. Καὶ ὅμως ὁ προφήτης αὐτὸ δὲν εἶπε, ἀλλὰ μόνον κατέκρινε τὴν τρυφήν. Ὅταν ὅμως προστεθῇ καὶ αἰτία, χειρότερα ἀπὸ τὴν ἴδιαν τὴν τρυφήν, τότε ποῖος θὰ ἐξαιρήσῃ ἀπὸ τὴν ἐσχάτην κάλασιν δόσους κἀμινον αὐτά; Ὁ ποῖος Νῶε θὰ παρασθῆ, ποῖος Ἰώβ, ποῖος Δαυὶδ; Οὐδεὶς ἀπολύτως. Ἀλλὰ εἰ αὐτοὺς δύνανται νὰ ληθῇ τὸ «θὰ ἀνάγῃ ὁ θυμὸς μου ὡσάν καπνός». Δὲν εἶναι λογικόν, παρακαλῶ, νὰ φροντίσῃ κανεὶς ἀπὸ φοβερῶν ὀργῶν καὶ νὰ διαρραγῇ, ὅταν ὁ ἄλλος δὲν ἀπολαμβάνει οὔτε τὴν ἀναγκαίαν τροφήν, οὔτε δὲ τὸσον ἀλόγως καὶ ματαιῶς χρησιμοποιοῖς τὸν ἀργυρὸν εἰς κατασκευάς, πού δὲν εἶναι ἀναγκαῖαι, οὔτε κἀν πρὸς ἐπίδειξιν; Ὅτε δι' αὐτῶν τὸν σκοπὸν θὰ σοῦ εἶναι χρήσιμος, ἀλλὰ μᾶλλον θὰ ἀποθῇ ὀνομαστός καὶ ἐνδοξός, συμβαίνει ὅμως τὸ ἀντίθετον. Διότι δὲν εἶσαι ἓνας ὀνομαστός καὶ ἐνδοξός, Ἐ ἀλλὰ ὅλοι οἱ διαβάλλουν δι' ὀμότητα καὶ πλεονεξίαν καὶ διὰ τὰ ἐσχάτα κακά. Διότι πόσους εἶναι ὁ φθόνος, πόση ἡ βασκανία, πόσον τὸ μῖσος ὄλων, πόση εἰς ὅλους ἡ ἐπιθυμία μεταβολῆς; Παραλείπω δὲ τὰς θλασθημίας πρὸς τὸν Θεόν, τὰς ὁποίας γεννᾷ αὐτοῦ τοῦ εἶδους ὁ πλοῦτος. Ἄν καὶ αὐτὸ εἶναι χειρότερον ἀπὸ ὅλα. Καὶ τὸ πρῶν ἐπὶ αὐτῷ, καὶ ὅποιο καὶ ἂν εἴπῃς, θὰ εὐρῆς τὸ ἓνα χειρότερον ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἔτσι ἡ κανονικὴ καὶ μετρία ἰδική μας τράπεζα, τὴν ὅποιαν οὔτε προφήτης κατακρίνει, οὔτε ἄνθρωπος μὲμφεται, οὔτε ὁ Θεὸς κατηγορεῖ, οὔτε τὸ πῦρ τὴν κολάζει, οὔτε τὴν ἀποστρέφεται κανεὶς, δὲν τὴν μισεῖ, δὲν τὴν βασκαίνει, ἀλλὰ τὴν ἀποδέχεται μὲν ὁ Θεός, Ἐ μετέχουν αὐτῆς οἱ ἄγγελοι, τὴν ἐπαινοῦν δὲ οἱ ἄθροιστοι καὶ τὴν δέχεται ὁ αὐρανός. Αὐτοὶ αἱ τράπεζαι ἐδέχθησαν ἀγγέλους. Εἰς αὐτὰς φθάνει ὁ Χριστὸς καὶ ὄχι εἰς ἐκείνας. Τοιαῦτα ἦσαν αἱ τράπεζαι τῶν προφητῶν, τοιαῦτα αἱ τράπεζαι τῶν ἀποστόλων, τοιαῦτα ἦσαν αἱ τράπεζαι τῶν δικαίων.

Ἀλλὰ αἱ τράπεζαι τῶν τυράνων καὶ ἐκείνων πού πλουτοῦν ἐπὶ γῆς μὲ ἀπαρέδρατα μέσα, ἔχουν χορευτὰς καὶ τοὺς ἄλλους ἐξ ἐκείνων πού ζοῦν διὰ νὰ λυμῶνουναι τὸν

7. Ἐσ. 60, 5.

κόσμου, ληστές και μάγους και τιμωρόχους. 778 Α Ὁ-
ταν παραδόσης τέτοιαν τράπεζαν, ὁ μὲν ἄγγελος ἀποκρι-
τῆς, ὁ Θεὸς ἐβουρξίεται, χαίρει δὲ ὁ ἀρχηγὸς τῶν δαιμό-
νων. Τὴν ἀποστρέφονται δὲ καὶ τὴν μισοῦν καὶ τὴν φθο-
νοῦν ὄχι μόνον οἱ ἔχθροί, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τοῦ φαίνονται μὲ
καλὰς διαθέσεις, οἱ ὅποιοι κατατρῶγονται περισσότερο
ἀπὸ τὸν φθόνον παρὰ ἀπολαμβάνουσι τὰ παρόντα. Ὅταν
δὲ παραθεῖ κανεὶς ἐκείνην τὴν σάφρονα καὶ κανονικὴν τοῦ
δὲν ἔχει καμμίαν περιττὴν πολυτέλειαν, ἂν εἶναι εὐχάριστος
καὶ καταδεδεικνύμενος εἰς ὄλους τοὺς φίλους, καὶ εἰς τὸν Θεόν
καὶ εἰς τοὺς ἀγγέλους καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καταβά-
νει καὶ ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Διότι ὅπως ἀποφεύγει
τὴν ἔπαρσιν καὶ κάθε ἀλαζονίαν καὶ τὸν ἄθρονον, ἔτσι τοῦ
εἶναι προσφιλεῖς ὁ ταπεινὸς καὶ τὸν σωματωστρέφεται πάν-
τοτε, καὶ τὸν περιτελεῖ καὶ τὸν ἀσφαλίζει ἀπὸ παντοῦ.
B Καὶ ὅταν κατακθάνῃ διὰ τὴν παραστῆ ὁ Χριστὸς, δὲν
πρέπει νὰ ἐπιζητῶμεν τίποτε ἄλλο.

Ἐχόντες λοιπὸν αὐτὰ ὅπ' ἔβην, ἀγαπητοὶ μου, ἅς ἀ-
ποφεύγωμεν ἐκεῖνα, ἅς ἐπιδικῶμεν αὐτὰ, διὰ τὴν ἐπιτύ-
χωμεν καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, μὲ τὴν
χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου δόξα καὶ τιμὴ εἰς τὸν Πατέρα, μαζί
καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνίσκουσι, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΠΙΣΤΑΣΤΙΚΟΝ ΕΗΜΕΙΩΜΑ

Ἡ ἐκδοθεῖσα ἐπιτομὴ τελείως ἀνέκδοτος καὶ ἀγνωστος μέ-
χει τὸ 1971, δημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Χρυσοστομολογῆ Ἀntoine Wen-
ger, εἰς τὸν ἑποῖον ἐπετίμηται ἄς 8 (ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία ἦτο ἡδη
τυπωθῆ) ἡ κατηγορία τοῦ Χρυσοστομίου, αἱ ἑποῖαι ἐβελόθησαν διὰ
πρώτην φοράν τὸ 1967 καὶ αἱ ἑποῖαι περιλήθησαν μὲ μεταφρά-
σιν εἰς τὸν ἑβδόμον Τόμον τῆς παρούσης σειράς τῶν «ἐπιτομῶν»
τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστομίου.

Ἡ ἐπιτομὴ αὕτη εἰς τὰ Θεοφάνεια εἰρήνευται μὲ ἕλλα οὐκ
πρακτικὰ κείμενα εἰς τὸν σιναϊτικὸν κώδικα 491 (τοῦ 8ου-9ου αἰ-
ώνος), τὸν ἑποῖον ἠρετήθησαν ὁ Α. Wenger, δημοσιεύσας τὰ συμ-
περάσματα του καὶ αὐτὴν τὴν ἐπιτομὴν εἰς τὸ περιοδικὸν *Revue
des études byzantines*, 1971, σελ. 117-121. Τὸ κείμενον ἔχει
καθαρῶς ὑποσημασιωτικὸν χαρακτῆρα μὲ ἀντικείμενον τὸ χωρίον
«ἐπιτομὴ γὰρ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ σωτήριος πάντων ἀνθρώπων, πνευ-
ματοῦσα ἡμᾶς» (Τίτου 2, 11). Ἐν τούτοις πρόκειται περὶ ἐπι-
τομῆς, λεχθείσης κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Ἑπιφανίων, πράγμα ποῦ
καὶ ἀπὸ φράσεις αὐτῆς (No 9) ἀποδεικνύεται εἶναι τὸ χωρίον Τίτ.
2, 11 ἀπετελεῖ μέρος τοῦ ἀποστολικοῦ ἀναγνώματος τῆς ἑορτῆς
τῶν Ἑπιφανίων.

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος διὰ τῆς ἐπιτομῆς τοῦ εἰρηγεῖ τὸ νόημα
τῆς Ἐπιφανείας, ἡ ὁποία εἶναι ἡ φανέρωσις τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸ
θεωρητικὸν του καὶ ἡ δευτέρα παρουσίᾶ του, καὶ ἀνακίει τὴν σημα-
σίαν τῆς χάριτος διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἐπὶ τοῦ
προκειμένου ὁ μεγαλύτερος ἱεροκήρυξ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ση-
μιωτικώτερος ὑποσημασιωτῆς τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἐκφράζει τὴν
σχετικὴν πάλαιαν θεολογίαν, συμφώνως πρὸς τὴν ἑποῖαν ἡ σω-
τηρία μας εἶναι κυρίως ἔργον τῆς χάριτος καὶ ὄχι τῆς προσωπικῆς
μας ἀρετῆς. Τοιοῦτο-τρόπος ἡ ἐπιτομὴ ἀποκτῆ καὶ ἄλλο ἐνδεικ-
τικόν, ἀποτελεῖ ἐπιλαβὴ ζωῶν ἀπάντησιν εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι
ἠθέλησαν ἀσφαλμένως νὰ ἴδουν καλυπτικὴν εἰς τὸν Χρυσοστομίου.

ΣΤΥΛ. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐκτ. Καθηγητῆς Πανεπιστημίου

1. Αὕτη εἶχε δημοσιεύθῃ ὑπὸ τοῦ Α. Παπαδοπούλου - Κερκυρας, *Varia
graeca sacra*, Πετροῦπολις 1909, σελ. 155-186.

2. *Jean Chrysostome fait Catéchèses baptismales, inédites
(sources chrétiennes No 50), Paris 1967.*

ΟΜΙΛΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ «ΕΦΑΝΕΡΩΘΗ Η ΧΑΡΙΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ» ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΑ ΘΕΟΦΑΝΙΑ.

1. Πρὸ ὀλίγου σὰς ὤμιλησα περὶ σωφροσύνης ἕως ἐνθυμιοῦσθε, καὶ μάλιστα ἀνεγνώσαμεν τὸν Θεῖον Νόμον, ὁ ὁποῖος ἔχει ὡς ἑξῆς: «Κάθε ἄνθρωπος ποῦ θὰ κοιτάξῃ τὴν γυναῖκα διὰ τὴν ἀπολαύσιν σαρκικῶς, τὴν ἔχει τοῦτοχρόνως, μὲ τὸ πονηρὸν κοίταγμα του, μοιχεύει μέσα εἰς τὴν καρδίαν του.»¹ Ἔστι φοβερὸς ὁ λόγος, διότι καὶ τὸ πάθος ἀνίστασιν τον. Φοβερὰ ἡ ἀπόφασις διότι εἶναι ἰσχυρὰ καὶ φοβερὰ ἀμαρτωλὴ ἡ ἐπιθυμία.

2. Ὅπως λοιπὸν, ὅταν ἔχη κοίξῃ εἰς τὸν ἀγριὸν ποῦ ἐπιτίθεται εἰς τοὺς διερχομένους, δὲν τὸ ἀφήνει αὐτὸν καὶ ἐλεύθερον, ἀλλὰ, μὲ ἀλυσίδα σιδερένια ἀφοῦ τὸ θέσῃ, τὸ παραβῆσει εἰς τὰ χεῖρα τῶν ὀνηρετῶν διὰ τὸ φυλάττειν καλά, ἔστι καὶ ὁ Θεός, τὰ μάτια ποῦ ἐπιτίθενται ἀδιάντροπα εἰς τὰ ὠραία σώματα, δὲν τὰ ὄφθησι λιμένα, ἀλλὰ, σὺν μὲ σιδερένια ἀλυσίδα τοῦ φόβου τῆς ἀμαρτίας μὲ τὴν νομοθεσίαν του αὐτὴν ἀφοῦ τὰ ἔβρασε, τὰ ἔβρασε ὑπὸ τὴν ἀγρυπνίαν καὶ ἀσφαλὴ φύλαξιν τοῦ νοῦ καὶ τοῦ σώματος λογισμοῦ, ἀφοῦ προέπει καὶ ἐφόβησεν ὅτι, εἰς κανὲν πονηρὸν βλέμμα ἤθελε ξεφύγει καὶ ἐπιπέσει καὶ ὀρηθήσῃ εἰς καμμίαν ἐκ τῶν διερχομένων γυναικῶν, θὰ ἀπειθήσῃ νὰ τιμωρηθῇ ὁ ἄνθρωπος αὐτός, σὺν μοιχῶς. Ναι, διότι, ὅποιος μὲ μάτι πονηρὸν βλέπει εἰς διερχομένην γυναῖκα διὰ τὴν ἀπολαύσιν σαρκικῶς, τὴν ἔχει ἤδη μοιχεύσει μέσα εἰς τὴν καρδίαν του.

3. Μὲ αὐτὴν δὲ τὴν ἀπειλὴν ἐφοβήριον ὁ Θεός, διότι αὐτῶν ποῦ βλέπουσιν καὶ κοιτᾶσιν πονηρὰ. Διότι, ὅταν τὸ σκυλὶ δαγκῶσιν κανένα ἄνθρωπον, δὲν πηργώνεται τὸ σκυλὶ ποῦ ἐδάγκωσεν, ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἐδάγκωθη. Δὲν συμβαίνει δὲμος ἔστι καὶ μὲ τὰ μάτια ποῦ

1. Τίτ. 2, 11.

2. Ματθ. 5, 28.

ελέπτουν πονηρά τὰς βλεπομένας γυναίκας, διότι, ὅχι αἱ βλεπόμεναι γυναῖκες, ἀλλ' οἱ βλέποντες πονηρά πονηροὶ ἄνθρωποι, πληγώνονται. Ἐκεῖ —εἰς τὴν περίπτωσιν σκύλου καὶ ἀνθρώπου— ὁ δαγκωθείς ἄνθρωπος ἐπληγώθη καὶ πονεῖ. Ἐδῶ —εἰς τὴν περίπτωσιν πονηροῦ βλέμματος καὶ βλεπομένης γυναίκης— ὁ ρήσας τὸ πονηρὸν βλέμμα ἐφαρμακώθη καὶ ἐξηλιττηρίσθη ἀπὸ τοῦ κοίταγμα.

4. Δι' αὐτὸ, τὰ μάτια τὰ θέτει εἰς ἀσφάλειαν, δι' αὐτὸ θλαραρα καὶ θλαφარიδασ γύρω γύρω θέσεν ὁ Θεός, διὰ νὰ μὴ ἔχῃς πάντοτε ἀνοικτὰ τὰ μάτια σου σάν ἄλλες ἀνοικτές θύρες ποὺμποροῦν νὰ μπεινοβγαίνουν ὅποιοιδήποτε. Διότι ὅταν αἱ θύραι εἶναι πάντοτε ἀνοικταί, ὁ ληστής μὲ πολλὴν εὐκολίαν εἰσέρχεται, καὶ μὲ πολλὴν ἐξουσίαν παίρνει τὸν θησαυρὸν τῆς σωφροσύνης. Δι' αὐτὸ τὰ κινητὰ μέρη τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀνοικτὰ εἶναι, διὰ νὰ μάλιστα, δεῖ πρέπει νὰ ἐντρέπεται καὶ νὰ κοκκινίξῃς ὅπως αἱ παρθένοι κόρες, ποὺ δὲν ἔχουν πείραν γάμου καὶ μένουσιν μέσα εἰς τὸν παρθενικὸν τοῦσ θάλαμον, δὲν ἀνέχονται ὅτε τολμοῦν μὲ ἀνοικτὰ καὶ ἀπρέπειαν καὶ τοὺς συγγενεῖς τῶν ἀκομῆ νὰ κατάρθουν. Ἔτσι καὶ τὰς κόρας τῶν ματιῶν, πρέπει σάν παρθένας κόρας ποὺ εἶναι ἀπείροι γάμου, καὶ ἄγνωστων μένουσιν μέσα εἰς τὸν θάλαμον τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ αὐταί, νὰ μὴ τὰς ἀφήνωσιν ἀδιάντροπα καὶ πονηρὰ νὰ προσβλέπτουν παντοῦ, διότι ἔτσι δὲν θὰ εἶναι παρθένοι κόραι ματιῶν, ἀλλὰ σκυλιὰ ἀδίκαντροπα καὶ ἀνοιδεστάτα.

5. Ἀλλὰ περὶ σωφροσύνης ἀρετὰ ἐλέγχθησαν, καὶ τότε καὶ τώρα εἰς αὐτοὺς ποὺ ἀκούουσιν προσεκτικὰ. Σκοπὸς δὲ τοῦ κηρύγματός μου εἶναι, ὅχι νὰ διδάσκω ἐγὼ συνεχῶς καὶ ἐσεῖς νὰ ἀκούετε, ἀλλὰ νὰ κατορθωθῇ κάτι καλὸν καὶ ἐκ μέρους μου ὡς διδάσκοντος, καὶ ἐκ μέρους σας ὡς διδασκόμενων καὶ ἀκουόμενων, ὥστε ὁ λόγος τοῦ κηρύγματος νὰ ἐπιβῇ εἰς ζωὴν ἰδικὴν σας καὶ εἰς ἰδικὴν μου δόξαν καὶ καύχημα, εἰς δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ ἡμιτορέσω καὶ ἐγὼ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως νὰ καυχῶμαι ἀπὸ τὰ τῆς πνευματικῆς ζωῆς σας πνευματικὰ κατορθώματα καὶ νὰ εἶπω. Ἐἰς ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδιὰ ποὺ μοῦ ἔδωκεν ὁ Θεός.⁴

6. Οἱ λόγοι μου αὐτοὶ ἄς γίνωνται ἔργα ἀπὸ σας. Διότι, καὶ μὲ τοὺς γεωργούς αὐτὸ συμβαίνει. Δὲν ἔχουν σκοπὸν μόνον νὰ ζῆψουν τὰ σόδια ποὺ ὀργάνουν τὴν γῆν καὶ νὰ ἀνοίξουν βαθὺ ἀλάκι· καὶ νὰ ριθῶν ἐκεῖ τοὺς διαφόρους

3. Ἐβρ. 2, 18.

σπόρους, ἀλλὰ νὰ ἀφαιρῶσιν καὶ νὰ δεῖξουν εἰς δίκην, καρποφόρα τὰ χωράφια, καὶ τὸ ἄλωνα γεμῆτο θεμάτια, ἵνα, ὅταν ἔλθῃ ὁ Θεός εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ χεῖρι ὑπάρχει τὸ φτυᾶρι διὰ νὰ λιχίσῃ εἰς τὸ ἄλωνα διὰ νὰ καθαρῶσιν τὸ ἄχυρον ἀπὸ τοῦ σιτάρι, ποῦθενὰ νὰ μὴ εὐρῇ ἄχυρον, ἀλλὰ παντοῦ εἰς δίκην τὸ ἄλωνα νὰ εὐρῇ σιτάρι, παντοῦ ὄφρα καὶ πᾶν νὰ εὐρῇ διὰ νὰ ἡμιτορέσῃ νὰ τὸν μεταφέρῃ εἰς τὰς βασιλικὰς τοῦ ἀποθήκας. Ναι, διότι θὰ ἔλθῃ. Ναι, θὰ ἔλθῃ ὁπωσδήποτε, αὐτὸς ποὺ μᾶς βαπτίζει μέσα εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ μέσα εἰς τὸ πῦρ. Καὶ τὸ μὲν σιτάρι θὰ συμμελῶσῃ εἰς τὰς ἀποθήκας, «τὸ δὲ ἄχυρον θὰ τὸ καύσῃ τελείως μὲ τὴν φωτιάν ποὺ ποτὲ δὲν σθῆναι». Ἐμεγάλῃ αὐτῇ ἡ τιμωρία ἀλλὰ εἶναι εἰς τὸ χεῖρι μας, ἂν θέλωμεν νὰ ἀποφύγωμεν τὴν τιμωρίαν αὐτὴν καὶ νὰ μὴ τὴν ὑποστώμεν καὶ νὰ μὴ ἐμμεθα ἄχυρα.

7. Τέτοιο δυστυχῶς πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀμαρτία. Ὅπως τὰ ἄχυρα εἶναι τροφή εἰς τὰ ἄλογα ζῶα καὶ καταναλισκονται καὶ κατατρώγονται ἀπὸ τὴν φωτιάν, ἔτσι καὶ ἡ ἀμαρτία εἶναι τροφή τῆς μελλούσης φωτιᾶς. Θέλει νὰ μᾶθῃς πὺς ἀμαρτία κατατρώγεται ἀπὸ τὴν φωτιάν; Ἐάν κανεῖς —λέγει ἡ Ἁγία Γραφή— οἰκοδομῇ ἔπάνω εἰς τὸ θεμέλιον τοῦτο, χρυσόν, σίδηρον, πολυτίμιους λίθους, εὐλα, χορτάρια, κοιλίαι, τοῦ καθενὸς τὸ ἔργον αὐτοῦ τῆς ἐπισκοδομῆς θὰ φανερωθῇ, διότι θὰ τὸ φανερωθῇ ἡ ἡμέρα ποὺ θὰ φανερωθῇ σάν φωτιὰ. Ἐάν κανεῖς τὸ ἔργον ἡδέε κατακαθῆσθαι σάν ἄχυρον, αὐτὸς θὰ ζημιωθῇ.⁵ Νὰ πὺς ἡ ἀμαρτία καταδοπαίνεται κατατρώγομένη καὶ κατακακιομένη ἀπὸ τὴν φωτιάν τῆς καλῆσεως.

8. Ἄκουσε ἀκόμη πὺς ἡ ἀμαρτία εἶναι καὶ ἀφροσύνη καὶ τὸν παραλόγων παθῶν τροφή. Ἄκουσε πὺς τὸ λέγει αὐτὸ ὁ Δαβὶδ: «Αἱ ἀμαρτίαι μου ἀνέθηκον ἔπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μου σάν βαρὺ φορτίον μου ἀνέθηκον ἔπάνω σὺν πλῆγαι καὶ τὰ τραύματα ποὺ μοῦ ἐπροξένησαν αἱ ἀμαρτίαι μου ἐβρώθησαν ἀπὸ τὴν πολλὴν ἀνοήσιον μου». Ὁ ἄχυρον εἶναι ἐλαφρὸν καὶ ἀεικνὸν ἀπὸ καλόν, καὶ ὡς ἐκ τούτου κινεῖται εὐκόλως, καὶ μὲ τὸν ἐλαφρότατον ἀέρα ποὺ θὰ φυσῆθῃ, γρηγόρα ἀνεβαίνει ψηλά καὶ περιφέρειται παντοῦ. Ἔτσι ὁμοίως, καὶ αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι εὐκόλως ἀπὸ τὴν ὀργὴν καὶ τὸν θυμὸν ἐξάπτουν

4. Λουκ. 8, 16-17.

5. Α' Κορινθ. 3, 13-14, 15.

6. Ψαλμ. 37, 5-6.

ται και οι οποίοι φουσκώνουν και υπερφρονούνται από την έλλειψη σώφρονος μυαλού. Δι' αυτό συμβουλεύει κάποιους και λέγει: «Νά μη λιχνίζης σε κάθε άνεμον», διά να μη μείνης άχυρον, αλλά γνώριζε να στηρίζεσαι επάνω εις την πέτραν, η οποία είναι ο Χριστός.⁷

9. Δι' αυτόν τον σκοπόν και λόγον εγένετο άνθρωπος ο θεός Ίησοῦς Χριστός, όχι μόνον διά να καταργήση τά παλαιά άμαρτήματα, αλλά διά να μάς διορθώση ώστε να μη άμαρτάνωμεν εις το μέλλον. Αυτό και ο Άπόστολος Παῦλος διά να μάς δείξη, ότι, όχι διά τά παλαιά άμαρτήματα, αλλά και διά να μάς βοηθήση εις κατορθώματα πνευματικά εις το μέλλον φωνάζει σήμερα: «Έφανερώθη η χάρις του Θεού διδάσκουσα ημάς». Άλλά στικώθητε διότι πάλιν άναίωμεν εμπρός σας και προσφέρομεν τους θησαυρούς των λόγων της Άγίας Γραφής, πάλιν τους πνευματικούς μαργαρίτας επιδεικνύομεν κανείς λοιπόν να μη χάση το κάλλος των λεγομένων θείων λόγων. «Ήλθεν, έφανερώθη και εκάτισεν η χάρις, ο Χριστός».

10. Διατί δέ, δεν έπεν εκόθη η χάρις; Διά να γνωρίσης ότι, πρό του να φανή η φωτιστική χάρις, ο Χριστός, η ψυχική και διανοητική κατάσταση των ανθρώπων εφρίσκετο και έμενεν εις το σκοτάδι της άγνωσίας του Θεού. Διότι ο Χριστός σκορπίζει το φώς του εις τους ανθρώπους που κάθονται και μένουσιν εις το σκοτάδι, πράγμα το οποίον ο Προφήτης Ήσaiας προεκήρυξεν. «Ο λαός —λέγει ο Προφήτης— που κάθεται μέσα εις το σκοτάδι, είδε μεγάλο φώς.⁸ Έφάνη η χάρις του Θεού που σώζει». Είδες πώς συμφωνούν και οι Άπόστολοι και οι Προφήται; «Ο λαός που κάθεται και μένει εις το σκοτάδι», λέγουσιν, τέτοια είναι η ιδιότης και η φύσις του σκοτάτους. Σε ποιον σημείον ήθελεν εἶρει τους ανθρώπους, τους καθίζει εκεί άμέσως, και δεν τους αφήνει να προχωρήσουν, αλλά και άν προχωρήσουν η πορεία των θα είναι σκοτεινή και ο δρόμος επικίνδυνος. Άφου λοιπόν η χάρις του Θεού μάς καθοδηγεί προς την άρετήν, και την ίδιουσηκράσιάν μας που είναι χωρίς ενέργειαν την παρορμή εις το καλόν, λέγει: «Ο λαός που κάθεται μέσα εις το σκοτάδι, είδε το μεγάλο φώς, το φώς του Θεού και μπορεί να διαβίξη προς το φώς».

11. Η λέξις «εφανερώθη» που έπεν οι Άπόστολοι και

7. Ήερ. 6, 9.
8. Ήσ. 9, 2.
9. Τίτ. 2, 11.

οι Προφήται, δεν μάς δείχνει μόνον τά ως άνωτέρω καλά, αλλά μαζί με αυτά και κάτι άλλο. Ποίον δε είναι αυτό; Αυτό είναι το ότι δεν εύρομεν ημείς το φώς διότι το ήρητήσαμεν, αλλά αυτό το φώς ήλθε και έφανερώθη δεν ήλθομεν ημείς προς αυτόν, τον Χριστόν, άλλ' αυτός, ο Χριστός, ήλθε προς ημάς. Φανερώνει δε αυτό ο Χριστός στον λέγη. «Δέν με έξελέξατε σεις, άλλ' εγώ σας εχόν εκλέξει».¹⁰ Και ο Άπόστολος Παῦλος μαζί με αυτά τά λόγια του Κυρίου, εθροντοφώνει. Τότε θα άσπυκνωρίσω όπως με άνεγνωρίσατε τώρα δε δεν εγνωρίσα, άλλ' ο ίδιος εγνωρίσθη.¹¹ Όταν δε έγραφε προς τους Φιλιππησίους έλεγεν: «Επιδικώ και αγωνίζομαι, μήπως ήμπορέσω να αρπάξω, όπως και ο ίδιος ήρπάγη». ¹² Με αυτά όλα θέλει να φανερώση ο Άπόστολος Παῦλος ότι δεν είναι ίδιόν μας κατορθώμα η σωτηρία μας, αλλά διά της θείας χάριτος εσώθημεν, πράγμα το οποίον και έδώ εις τά λόγια αυτά το λέγει: «Έφανερώθη η χάρις του Θεού, ο Χριστός».

12. Ποια δε χάρις; Διότι και η Παλαιά Διαθήκη είναι χάρις, όπως ο Ιωάννης έλεγε μεγαλοφώνως. «Χάριν επάνω εις την χάριν ελάθουμεν».¹³ Και πράγματι, η χάρις της Παλαιάς Διαθήκης είναι χάρις. Τότε, άπήλλαξεν ο Θεός τους Ισραηλίτας εκ των χειρών των Αιγυπτίων. Τώρα, από την δουλείαν των σαμίων μάς ήλευθέρωσεν τότε, από της δυνατής όργης του Φαραώ έσωσεν τώρα, από την κυριαρχίαν του διαβόλου μάς έπήρε τότε, διά του Μωυσέως ενεργούσε τώρα, διά του Σταυρού τότε διά της Έρυθράς θαλάσσης, τώρα διά του Σταυρού τότε διά της Έρυθράς θαλάσσης, τώρα διά του Άγίου Βαπτίσματος. Τότε από της λάσπης και της κατασκευής πλιθίων έφερον έξω εις το φώς, τώρα από του θανάτου και της άμαρτίας. Τότε εις την γην που έρρε το μέλι και το γάλα, τώρα εις την ουσίλειον των ουραίων εισήγαγεν.

13. Πραγματικώς έφανερώθη η χάρις του Θεού η οποία μάς έσωσεν. Άλλά, διατί, ο μακάριε Παῦλε, τόσο πολλά καλά τά ενώνεις εις μίαν λέξιν, χάρις; Φανέρωσε εις έμέ την χάριν αυτήν και μίλησε μου διά την άφθονίαν των άγαθών της. Όλα —λέγει— δύναται να τά εκδόση και να τά περιγράψη η φιλονθρώπια του Θεού, η οποία έδωσε την

10. Τθ. 15, 16.
11. Α' Κορινθ. 13, 12.
12. Φιλιπ. 3, 13.
13. Τθ. 1, 15.

χάρω. Διότι, όταν είναι χάρις του Θεού, είναι χάρις άμετρος. Έφανερώθη τώρα ή χάρις του Θεού ή Θεός έγινε άνθρωπος διά σέ τον άνθρωπον πήρε την μορφήν του δούλου διά σέ, διά να κάμη ελευθέρω σέ τον δούλου. Καί, όπως ένας κύριος, όταν πολύ αγαπή ένα υπηρέτη, φορέι τό φόρεμα του υπηρέτου, έτσι και ο Χριστός, επειδή αγαπή πολύ τον άνθρωπον, την ανθρώπινην ιδιότητά του έπηρε και την ανθρώπινην φύσιν έφόρεσεν. «Του ανθρώπου ή ευσπλαχνία φθάνει μόνον τον πλησίον του του Θεού όμως ή ευσπλαχνία φθάνει όλους τους ανθρώπους».¹⁴ Είδες πώς και τό μέγεθος έδειξε της χάριτος και την γενικότητα της δωρεάς, άνομάσας τον δωρητήν;

14. Άλλά' άς ίδωμεν διατί είναι και λέγεται σωτήριος ή χάρις αυτή. Αι χάριτες λυμάνουν τά όνόματά των από τά όνόματα αυτών που τας δίδουν' ήτοι, όταν ο άρχων δώση χάριν, ή χάρις αυτή ονομάζεται άρχοντική όταν βασιλεύς δώση χάριν, ή χάρις αυτή ονομάζεται βασιλική. Έπειδή λοιπόν έδω ο Σωτήρ έδωκε την χάριν, ή χάρις αυτή του Σωτήρος ονομάζεται σωτήριος. Δι' αυτό και λέγει ή Άγία Γραφή: «Θά ονομάσης τό παιδίον που θά γεννηθή Ιησού, διότι αυτός θά σώση τον λαόν του από των άμαρτιών του».¹⁵

15. Καί πώς, λέγει, εάν είναι δι' όλον τον κόσμον ή χάρις και εις άλλκληρον την οικουμένην έδωσεν την δωρεάν του αυτήν, μόνον τον Ιουδαϊκόν λαόν να σώση υπεσχέθη; Διότι τότε μόνον ο Ιουδαϊκός λαός ήτο προτιμώμενος από τον Θεόν. Άλλά δεν έμεινε πλέον ο λαός ο προτιμώμενος, διότι μετά τας τόσας δωρεάς του Θεού, προς αυτόν, εύρέθη ανάξιος της τιμής αυτής, και ή φιλική άνομοσία έδόθη από του Θεού εις όλην την κατοικουμένην γήν.

16. Ότι δέ πλέον ήμεις είμεθα λαός του Θεού, άκουσαν του Προφήτου Όση ό οποίας καθαρά λέγει, και ο Άπόστολος Παύλος έρμηνεύει. «Θά ονομάσω τον λαόν που δεν είναι λαός μου, ιδιόν μου λαόν».¹⁶ Ότι δέ δι' ήμιας έλέχη αυτό, είναι φανερόν από αυτήν την Παλαιάν Διαθήκην. Ήμεις είμεθα οι άνθρωποι που δεν άπετελούσαμεν τον λαόν του Θεού ήμεις τώρα έγενόμεθα λαός του Θεού. Άκουσε δέ και άλλων ρητόν, που είναι από αυτό που άνέφερα φανερώτερον. «Και θά γίνη ώστε εις τον τόπον

14. Έρωτ. 18, 12.

15. Ματθ. 1, 21.

16. Όσ. 1, 9 = Ρωμ. 9, 25.

όπου έλέχη εις αυτούς ότι σεις δεν είσθε λαός μου, σεις εκεί θά ονομασθήτε παιδιά του Θεού του ζώντος».¹⁷ Είς ποιόν τόπον; Είς την Ιουδαίαν, λέγει, διότι εκεί οι Προφήται έλεγον προς τους Ιουδαίους έξ όνόματος του Θεού, δεν είσθε λαός μου, και εκεί ο Χριστός έλεγεν εις τους μαθητάς του: «Είς τον δρόμον που άδηγει προς τά ειδωλολατρικά έθνη να μην υπάγετε».¹⁸ Άλλά μέσα εις αυτήν την Ιουδαίαν πάλιν ο Χριστός είπε: «Νά υπάγετε και να διδάξετε την διδασκαλίαν μου εις όλα τά έθνη».¹⁹ Είδες πώς εις τον τόπον που έλέχη εις αυτούς δεν είσθε λαός μου, εκεί ονομάσθησαν τά έθνη παιδιά του Θεού του ζώντος; Δι' αυτό λοιπόν λέγει ή γραφή: «Αυτός θά σώση τον λαόν από των άμαρτιών του».

17. Πραγματικώς, είναι μεγάλη ή σωτηρία. Διότι δεν είναι τόσοσόν μεγάλο πράγμα να άπαλλαγή κανείς από τον θάνατον, όσον μεγάλο πράγμα είναι να άπαλλαγή ο άνθρωπος από την άμαρτίαν. Διότι, επειδή υπάρχει και επιτελείται ή άμαρτία, παρουσιάζεται ο θάνατος, και όχι διά του θανάτου έρχεται και έμφανίζεται ή άμαρτία. Διά να μάθης δέ ότι είναι μεγαλύτερα αυτή ή άπαλλαγή από της άμαρτίας και της άμαρτίας μη υπαρχούσης εις ήμιας, δεν είναι φοβερός ο θάνατος, έλτε αυτό, από τον σωματικόν θάνατον του Δεσπότη Χριστού.

18. Το σώμα του Χριστού δεν ήμάρτησε, και διά τουτο, όταν έπεσεν εις τά χέρια του θανάτου, πόνους πικρούς του έπροξένησεν, και του έσπασε την κοιλίαν, όταν ο θάνατος τον κατέπιεν' και, όχι μόνον δεν ήμάρτησε να τον χωνεύη, άλλ' ο Χριστός τον κατέστρεψε και τον ήφάνισε άριστικώς. Καί, όπως ο Δαυήλ' όταν ένώδαλεν εις τό στόμα του θηρίου κριθίνου φωμί, κατέστρεψε τελείως τό θηρίον, έτσι και ο Χριστός, αφού άφηκε να ρυθθί τό σώμα του εις τό στόμα του θανάτου, διέσχισε την κοιλίαν του θανάτου. Διότι τό κεντρύ του θανάτου²⁰ είναι ή άμαρτία' αφού έξουθενώσε τό κεντρύ του θανάτου, άφησε τον θάνατον χωρίς δύναμιν και ένέργειαν.

19. Άλλά και αυτό που θέλομεν να μάθωμεν είναι, τουτο διατί όταν λέγη «εφανερώθη ή χάρις του Θεού που είναι ή σωτηρία, προσέθεον ότι ή σωτηρία αυτή μάς παι-

17. Όσ. 9, 1 = Α' Πέτρ. 9, 10.

18. Ματθ. 10, 5.

19. Ματθ. 28, 29.

20. Α' Κορινθ. 15, 56.

θεύει.²¹ Διότι ἡ χάρις δὲν παιδεύει, ἀλλὰ συγχωρεῖ τὰ ἀμαρτήματα· δίδει συγχώρησιν χωρὶς νὰ διδῇ μάθημα. Μὴ φοβῆσαι ὁμοί τὸ ὄνομα τῆς τιμωρίας - παιδείας. Εἶναι παιδεία μὲ τὴν ἔννοιαν τῆς τιμωρίας, ἀλλὰ ἐννοεῖται καὶ παιδεία μὲ τὴν ἔννοιαν τῆς διδασκαλίας. Διότι —λέγει ἡ Ἁγία Γραφή— ἀποῖον ὁ Κύριος ἀγαπᾷ τὸν τιμωρεῖ, ὅποιον δὲ ἀναγνωρίζει ἰδικόν του υἱὸν τὸν μαστιγώνει.²² Ἐδῶ, ἡ παιδεία ἐννοεῖται καὶ εἶναι τιμωρία. Ἄκουσε δὲ πῶς εἰς ἄλλο μέρος τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἡ παιδεία νοεῖται καὶ εἶναι διδάσκαλος. «Μακάριος ὁ ἄνθρωπος τὸν ὅποιον μορφώνει, Κύριε, καὶ μὲ τὴν διδασχὴν καὶ διδασκαλίαν τοῦ νόμου σου, θὰ τὸν συνετίσῃς.»²³ Καὶ δι' αὐτὸ λοιπὸν, ἐφανερώθη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ σωτηρίας, παιδεύουσα ἡμᾶς.

20. Καὶ πῶς διδάσκει ἡ χάρις; Διότι ἡ χάρις θὰ ἔλεγε κανεὶς μόνον ἀμαρτίας συγχωρεῖ καὶ ἐξαλείφει. Ἀλλὰ, αὐτὴ αὐτὴ ἡ συγχώρησις τῶν ἀμαρτημάτων εἶναι διδασκαλία πρὸς διόρθωσιν καὶ δελτίωσιν. Διότι ἡ παρεχομένη διὰ τῆς χάριτος συγχώρησις τῶν ἀμαρτημάτων εἰς τοὺς ἀνθρώπους ποῦ ἔνοον τὶ θὰ πῆ συγχώρησις, διδάσκει καλύτερα ἀπὸ ὅ,τι αἱ μάλιστα καὶ τὰ κτητήματα. Ὅταν λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἔχει ἀμαρτήσει, ἴδῃ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ ποῦ τὸν συγχώρησεν, καταβάλλει προσπάθειαν νὰ εἶναι ἀκριβὴς τηρητὴς τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ κόμην κατορθώματα τῆς ἀρετῆς. Καὶ ἔτσι, αὐτὸν τὸν ἀμαρτωλὸν ἄνθρωπον τὸν διδάσκει περισσότερον ἡ χάρις διὰ τῆς συγχώρησεως τῶν ἀμαρτιῶν του, παρὰ ἡ τιμωρία διὰ τὰς ἀμαρτίας του. Διότι κοκκινίζει καὶ ἐντρέπεται νὰ ξαναπέσῃ πάλιν εἰς τὴν ἀμαρτίαν, παρακαλεῖ δὲ καὶ ἰκετεύει τὴν μεγάλην δωρεάν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔτσι γίνεται διδασκαλία καὶ παιδαγωγία εἰς Χριστὸν, ἢ τοῦ Χριστοῦ χάρις.

21. Θέλεις νὰ μάθῃς καὶ ἀπὸ ἄλλο παράδειγμα, πῶς, καὶ χάρις εἶναι ἡ χάρις, καὶ ἐντολὴ καὶ παιδαγωγία, καὶ πῶς, καὶ χάρις ἔδωκεν ὁ Χριστὸς καὶ ἐπαιδαγώγησεν μὲ τὴν χάριν; Κοίταξε τὸν παράλυτον ἐνεδυνάμωσεν τὰ παραλελυμένα νεῦρα, ἐξεδίωξε τὴν ἀσθένειαν, ἐπαπέφερεν εἰς τὴν πρώτην του ὕγιᾶ κατὰστασιν τὸ ἀρρωστημένον σῶμα του, καὶ, ὅταν μετὰ ἀπὸ αὐτὰ τὸν ἐπετίθει, τοῦ εἶπε μὲ αὐστηρὸν τόνον: «Νά. Ἐγίνες ὕγιος». Αὐτὸ εἶναι χάρις.

21. Τίτ. 2, 11.
22. Ἐβρ. 12, 16.
23. Ψαλμ. 95, 12.

«Νά μὴ ἀμαρτάνῃς πλέον.»²⁴ Αὐτὸ εἶναι παιδαγωγία καὶ διδασκαλία. Καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς του ἔδωκε καὶ τὰ δύο αὐτὰ χαρίσματα. Ἀφοῦ τοὺς εἶπε «νὰ ὑπάγετε καὶ νὰ βαπτίζετε ὅλα τὰ ἔθνη εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος», τὴν χάριν ἐφανέρωσεν ὡς συγχώρησιν τῶν ἀμαρτημάτων. Ὅταν δὲ προσέθεσεν τὸ «Νὰ διδάσκητε εἰς αὐτοὺς νὰ κἀμουν ὅσα δέταξα εἰς σᾶς»,²⁵ τὴν διδασκαλίαν φανερώνει. Αὐτὰ δὲ μάλιστα καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος διδάσκων, ἔλεγεν. «Ἐφανερώθη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἢ ὅποια σώζει καὶ παιδεύει ἡμᾶς.

22. Δι' ὅλα δὲ αὐτὰ ἄς εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεὸν καὶ νὰ ἔχωμεν πάντοτε εἰς τὸν νοῦν μας τὴν χάριν του αὐτῆν· διότι καὶ σκοτισμένος ἂν εἶσαι ἢ ὑπερήφανος ἢ καὶ ἂν χαίρῃς ἀκόμη, θὰ σὲ διδάξῃ ἡ χάρις νὰ σκέπτεσαι τὸ ὄρθον μέτρον. Διότι, ὅταν καταλόβῃς καὶ γνωρίσῃς ὅτι ὁ Θεὸς τῶν Ἀγγέλων ποῦ εἶναι συνύψωνος μὲ τὸν Πατέρα, ἔγινε ὁμοιος μὲ τὸν δούλον, κανένα πάθος οὔτε τῆς ὀργῆς οὔτε τῆς παραφορᾶς δὲν θὰ μπόρῃς νὰ κυριαρχήσῃ εἰς τὴν ψυχὴν σου.

23. Ἔτσι λοιπὸν καὶ ὁ Παῦλος, τὴν ταπεινοφροσύνην μᾶς διδάσκει φανερῶν ὅτι αὐτὴ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις, καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον τὴν χάριν ὑπενοθεύει· προσηγομῆως· καὶ ποῦ τὸ λέγει αὐτό; Τὸ λέγει ὅταν γράφῃ πρὸς τοὺς Φιλιππησίους καὶ θέλει νὰ τοὺς πείσῃ νὰ παραχωροῦν μεταξὺ των τὰ πρωτεία, καὶ τοὺς συμβουλεύει ἔτσι. «Διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης, νὰ θεωρῆτε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἄνωτερον ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σας καὶ ἔτσι νὰ τὸν παραδέχεσθε καὶ νὰ τὸν τιμᾶτε.»²⁶ Ἐπειτα προσέθεσεν τὴν διδασκαλίαν ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ καὶ εἶπεν: «Αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι τὸ φρόνημά σας, ἢ ταπεινοφροσύνη δηλαδὴ, ποῦ τὴν εἶχε καὶ ὁ Χριστὸς, ὁ ὅποιος καίτοι Θεὸς ἴσος μὲ τὸν Θεὸν Πατέρα, διότι δὲν εἶχε τὴν Θεότητα ἀπὸ ἀρπαγῆν ἀλλ' ἦτο Θεὸς κατ' οὐσίαν, δὲν ἐφοβήθη μήπως τὴν χάριν ὅταν ἐταπεινώθη καὶ ἔγενεν ἄνθρωπος, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν πολλὴν του ἀγάπην πρὸς τὸν ἄνθρωπον, κατεδέχθη νὰ γίνῃ ταπεινὸς ἄνθρωπος, παρὰ τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Θεότητός του.»²⁷

24. Εἶδες λοιπὸν πῶς μᾶς ἐξηγεῖ ὅτι ἡ χάρις εἶναι καὶ

24. Ἰω. 5, 14.
25. Ματθ. 28, 19-20.
26. Φιλιπ. 2, 8.
27. Ἰωαν. 5, 2.

διδασκαλία; "Όταν λοιπόν μάς παρακινή προς την αγάπην, υπενθυμίζει την χάριν του Θεού, την φανέρωσιν δηλαδή του Χριστού εις τόν κόσμον, και λέγει: "Όπως ὁ Χριστός μάς ἠγάπησεν, και διὰ τὴν σωτηρίαν μας παρέδωκε τὸν ἑαυτὸν του εἰς ταπεινώσεις, ὄψεις, σταυρικὸν θάνατον,"²⁵ ἔτσι και σὺ εἶς νὰ ἀγαπήσῃ μεταξύ σας. "Ἄς διδασχάμεν λοιπὸν ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινην τοῦ Χριστοῦ και τὴν φανέρωσιν του αὐτὴν εἰς τὸν κόσμον, και ἄς ἐξαριστήσωμεν τὸν φιλόφθωτον Θεόν, και διὰ τὴν δωρὰν τοῦ Χριστοῦ του, και διὰ τὴν χάριν και διδασκαλίαν αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, διότι διὰ τῆς χάριτος, και ἀπὸ τὰ πρώτα ἀμαρτήματα μάς ἠλευθέρωσεν ὁ Θεός, και διὰ νὰ καταρθώσωμεν μελλοντικῶς νὰ τηρώμεν τὰς ἐντολάς του Θεοῦ, ἔχομεν τὴν δεσποσύνητα δι' ἅλα αὐτά, ἀπὸ τὴν γενωμένην συγχώρησιν τῶν ἀμαρτημάτων μας.

25. Καί, ὅπως διὰ τοῦ καθρέπτου, ἔτσι και διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ λόγου τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἄς κατανοώμεν τὴν ζωὴν μας και νὰ τὴν παρατηροῦμεν με προσοχὴν και ἄς κανονίζωμεν σύμφωνα με τὸ θέλημα του τοῦ Θεοῦ αὐτὰς τὰς πράξεις μας τὰς ὁποίας παρημελήσαμεν. Καί, αὐτὸ ποῦ κάνουν οἱ ἄνθρωποι ὅταν κουρεύονται εἰς τὰ κουρέα, μετὰ τὸ κούρευμα, ἀφοῦ πάρουν τὸν καθρέπτην εἰς τὸ δεξιὸν χερί παρατηροῦν γύρω γύρω τὸ κεφάλι των με προσοχὴν, μήπως ἔγινε κανένα λάθος ἀπὸ τὸν κουρέα, αὐτὸ κάμε και σὺ ἀφοῦ πάρῃς, ἀντὶ τοῦ καθρέπτου, τὴν διδασκαλίαν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, βλέπε καλά μέσα εἰς τὴν ψυχὴν σου και ἂν ἴσῃς κανέν σφάλμα ἀμέσως διόρθωσέ το.

26. Τὸ ἴδιον και αἱ γυναῖκες κάμνουν. "Όταν ξυπνήσωμεν, ἀφοῦ ἀπομακρυνθῶν ἀπὸ τὸ κρεβάτι των, ἀμέσως νίπτουν και περιποιῶνται τὸ πρόσωπον, διευθετοῦν τὰ μαλλιά των και βλέπουν μέσα εἰς τὸν καθρέπτην και ἐξετάζουσι και προσέχουσι τὴν ὄψιν τοῦ προσώπου νὰ εἶναι ὠραία και νὰ μὴ ἐφαύγῃ τίποτε, ἔστω και τὸ ἐλάχιστον ποῦ νὰ μὴ τὸ τακτοποιήσωσι διὰ νὰ εἶναι ὠραία. Καί σὺ λοιπὸν, ἀφοῦ πάρῃς τὸν καθρέπτην τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, κάμε ὠραίαν μορφήν και ὄψιν, και σχημάτισε και ἀπεικόνισε τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς σου σύμφωνα με τὸ κάλλος τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ; διότι ἔχεις και σὺ νυμφίον εἰς τὸν ὅποιον πρέπει νὰ ἀρέσῃ ἡ νύμφη, ἡ ψυχὴ σου. "Όπως αἱ γυναῖκες τίποτε δὲν κάνουν πρώτον ἂν δὲν

25. Πρὸς. 1ῃ. 18, 24 και Κολα. 2, 20.

καλλωπισθῶν, τὸ ἴδιον κάμε και σὺ τίποτε μὴ προτιμᾷς ἀπὸ τὸ νὰ διώξῃς και νὰ προσποθῆς νὰ ἐτοιμάσωσι διὰ νὰ ἀρέσῃς εἰς τὸν Χριστόν. "Ἔστω και ἂν ἴσῃς ἅλαν τὸ σπῆτι και ἅλα νὰ εἶναι ἄνω κάτω, πρώτα ἐτοιμάσου νὰ ἀρέσῃς εἰς τὸν νυμφίον Χριστόν και ὕστερα ἅλα τὰ ἅλλα φτιάξε καλά. "Ότι ἔδ και σὺ ἔχεις νυμφίον, ἄκουσε τὸν Παῦλον ὁ ὁποῖος λέγει: «Ἐὰς συνέδεσα με ἕνα ἄνθρωπον, τὸν Χριστόν, διὰ νὰ σὺς τοποθετήσω ὡς παρθένον πλῆσιον του.»²⁶ "Όσον ἔδ μεγαλυτέρα εἶναι ἡ ἀξία τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμον και ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, τόσο μεγαλυτέρα πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἰδική μας διαγωγή, νὰ συνωνηθῶμεν και ἐνωθῶμεν πνευματικῶς με τὸν νυμφίον μας Χριστόν. Διότι ὁ Χριστός εἰς τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς ἀποβλέπει και τὴν ψυχὴν ὄψιν θέλει νὰ καλλωπίσῃ και ὁμορφήνῃ. «Διότι ἅλη ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ θαυμάσιου Θεοῦ, τῆς ψυχῆς μας δηλαδή, εἶναι ἑσῶθεν.»²⁷

27. Αὐτὴν λοιπὸν τὴν δόξαν νὰ ὁμορφαινῶμεν και ἐξωραϊζῶμεν, τὴν δόξαν τῆς ψυχῆς, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν τῆς ἁθανάτου και αἰωνίου τιμῆς μαζί με τὸν βασιλέα τῆς δόξης, διὰ τῆς χάριτος και φιλοφροσύνης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα εἶναι ἡ δόξα, και μαζί με τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα και πάντοτε και εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

26. Β' Κορ. 11, 2.
27. Φιλιπ. 44, 14.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ἡ ἀκολουθοῦσα ἑκδόσις, ἀγνωστῆ εἰς τὰς παλαιὰς καὶ μεγάλας συλλογὰς καὶ ἐκδόσεις ἔργων τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ἐξεδόθη τὸ 1907 διὰ πρῶτον φοράν ὑπὸ τοῦ Σαξωνικοῦ Haldachet εἰς Zeitschrift für Katholische Theologie 51 (1907) 160-171, ἀπὸ χειρόγραφον κώδικα τοῦ Basel (Βασιλεία).

Πρόκειται περὶ ἐξηγητικῆς ἑκδόσεως μὴ ἀντικειμένου τὸ Α' Κορ. 16, 28: «ὅταν εἰς ὑποταγῆ αὐτῶν τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῶν τὰ πάντα, ἵνα ἡ ὁ Θεὸς πάντα ἐν πάντι». Τὴν ὑποταγῆν τοῦ Υἱοῦ ὁ Χρισόστομος ἐξηγεῖται «οὐκονομικῶς καὶ ὄχι «δογματικῶς». Διηλαθὴ ἰσχυρῶς ἡ ὑποταγῆ τοῦ Υἱοῦ ἐπειδὴ οὗτος εἶναι καὶ ἄνθρωπος καὶ ἐπειδὴ πρότερον τὸν κατανοήσαντες καὶ οἱ μικροὶ πνευματικῆς ἐνέργειας ἄνθρωποι. Δὲν νοεῖται ὑποταγῆ τοῦ Υἱοῦ κατὰ τὴν θεότητα αὐτοῦ, διότι εἶναι ἕνωστος τῷ Πατρὶ. Ἀκόμη ἡ ὑποταγῆ, περὶ τῆς ἐποικίας γίνεται λόγος εἰς τὸ παλαιὸν χωρίον, ἀποκαλεῖται τὸν «ἴσον τῆς ὑποταγῆς τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν Χριστόν».

Ἡ μορφή, εἰς τὴν ὅποιον ἐπεδόθη καὶ ἐκδόθη τὸ κείμενον τῆς ἑκδόσεως, καθὼς καὶ οἱ δύο σημεῖοι (περὶ τὸ μέσον καὶ τὸ τέλος) εἰς αὐτὴ ἀποδεικνύονται ἐπὶ τῆν ἑκδόσιν ἀρκεῖται εἰς τοὺς χειρόγραφους, οἱ ὅποιοι παρατηροῦνται ἐν παρῶν καὶ πάντοτε τὸν I. Κωνσταντινου. ὁ ὅποιος εἶναι αὐτῆν ἐκ τοῦ προχείρου, χωρὶς καὶ διηγήσῃ τὴν ἐλέγχῃ ἐκ τῶν ὑστέρων.

Τέλος, ἡ ἑκδόσις ἀποτελεῖ ἀπάντησιν εἰς τὰς ἀπόψεις τῶν Ἀνομοίων, πρὸς τοὺς ὅποιοις πολλὰς ἀντιρρήσεις καὶ διὰ τὴν ἀναίρεσιν τῶν ὅποιον εἶπε τοὺς περιγρημῶς κατὰ Ἀνομοίων καὶ περὶ Ἀκαταλήπτου τοῦ Θεοῦ Λόγου τοῦ.

Ἡ ἐξέτασις τοῦ βιβλίου, τῆς μορφῆς καὶ τῆς θεολογίας τοῦ κειμένου οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἀφήνει περὶ τῆς γνησιότητος αὐτοῦ, περὶ τὸ ἐπὶ ἐκδοθῆναι ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου.

Σ. Γ. Π.

ΟΜΙΛΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ. «ΟΤΑΝ ΕΙΣ ΑΥΤΟΝ ΘΑ ΥΠΟΤΑΞΘΟΥΝ
ΟΛΑ ΤΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΜΑΤΑ, ΤΟΤΕ ΚΑΙ ΑΥΤΟΣ Θ' ΕΙΣΕΘΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ Ο ΟΠΙΟΣ ΥΠΕΤΑΒΕ ΕΙΣ ΑΥΤΟΝ ΤΑ ΠΑΝΤΑ.» ΚΑΙ
ΕΙΣ ΤΟ «ΤΙΠΟΤΕ ΔΕΝ ΚΑΜΩ ΑΠΟ ΜΕΡΟΣ ΜΟΥ.» ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ
ΑΓΙΑΝ ΤΡΙΑΔΑ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΟΤΙ ΕΙΣ ΤΙΜΗΝ ΤΗΣ ΤΡΙΑΔΟΣ, ΤΡΕΙΣ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ, ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΚΙΣ, ΤΡΕΙΣ ΒΑΣΙΛΕΙΣ, ΤΡΕΙΣ ΑΡΧΕΤΑΙ ΜΗΝ
ΜΟΝΕΥΟΝΤΑΙ.

Χθές, ἀδελφοί, ἐγένετο εἰς ὅς λόγος περὶ τῆς αἰωνίου
βασιλείας τοῦ Χριστοῦ. Ὁ λόγος μου ἐδριολόμενος εἰς τὴν
ἀκμὴν τῆς προσεκτικῆς παρακαλουθησεώς σας, ἔδωκεν ἄρ-
κετὴν τὴν ἀποδείξιν τοῦ εἰς τοὺς ἀκροατάς· λέγω δὲ ἄρ-
κετὴν ἀποδείξιν ἔδωκεν ὁ λόγος μου, ὄχι ὡς πρὸς τὴν ἀξι-
αν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θέματός μου, ἀλλὰ ὡς πρὸς τὸ
ἴσον ἠδύνατο ὁ κήρυξ νὰ ἀποδείξῃ. Διότι, τίποτε δὲν δύ-
ναται ἄρκετὰ καὶ ἀξία νὰ ὑμνήσῃ τὴν πολυύμνητον τοῦ
μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἀξίαν, οὔτε εἰς τὴν γῆν οὔτε
εἰς τὸν οὐρανόν. Πολλὰ ὄντως διὰ τῶν προφητῶν ἔχουν
προκφωνηθῆ καὶ λεχθῆ περὶ τῆς Θεοφανείας καὶ ἐνανθρω-
πήσεως τοῦ Κυρίου, πολλὰ εἰς τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον ἔχουν
θεσπισθῆ, πολλὰ διὰ τῶν Ἀποστόλων ἔχουν κηρυχθῆ,
πολλὰ διὰ τῶν Εὐαγγελιστῶν ὑπόσθησαν καὶ ἀνεφέρθησαν
καὶ παρ' ὅλα αὐτὰ, κανεὶς εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ μυστηρίου τῆς
Θεοφανείας τοῦ Κυρίου δὲν ἠδυνήθη νὰ φθάσῃ, νὰ ἀποδεί-
ξῃ καὶ νὰ ἐρμηνεύσῃ. Ἐάν δὲ τόσοι πολλοὶ ποταμοὶ τοῦ
Ἁγίου Πνεύματος ποῦ ἔχουν ἀτῆρευτο καὶ καθαρὰ ρεύ-
ματα ὕδατος, δέξασαν μὲν τὴν δυνάμιν τῆν ἀνθρωπί-
νην, τίποτε ὅμως ἰσάξιον τῆς Θείας δυνάμεως τοῦ μυστη-
ρίου δὲν εἶπον, ποῦ μπορεῖ νὰ φανῇ ἢ μικρὰ σταλαγματικὰ
τοῦ λόγου μου, ὅταν πρόκειται νὰ ἐρμηνευθῇ θέμα τόσοσ
μεγάλης ἀξίας λόγου; Δὲν δύναται γλώσσα θνητῆ νὰ ὑμνή-
σῃ ἀθάνατου φώσιν, δὲν φάνει λόγος ἀνθρώπου τὸν Θεὸν ἁ-
λόν ὁ ὅποιος ἐδημιούργησε τὸν κόσμον, νὰ τὸν ἐγκωμιάσῃ

1. Α' Κορινθ. 15, 28.
2. Ἰω. 8, 28.

ὅπως πρέπει καὶ ὅπως ὀφείλει. Τί λοιπόν; Ἡμεῖς κηρύττομεν ὅσον δυνάμεθα, καὶ τοῦτο, διότι ὅσον ἀφείλαμεν νὰ κηρύττωμεν, δὲν ἔπαρκομεν. Καὶ εἰς μὲν τοὺς ἄλλους ἀγῶνας αὐτοὶ οἱ ὅποιοι νικῶν λαμβάνουν τοὺς στεφάνους· εἰς δὲ τοὺς περὶ τὴν Θεολογίαν καὶ τοὺς κόπους καὶ τοὺς μόχθους αὐτῆς ἀγωνιζομένους, αὐτοὶ οἱ ὅποιοι ὁμολογοῦν ὅτι νικῶνται, λαμβάνουν στεφάνους ἐπιτελείας. Ἄς ἴκηται ἡμεῖς λοιπὸν ὁμιλοῦντες καὶ ἄς μὴ κατακριθῶμεν σκωπῆσαντες.

Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ ἀκόνιον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ τὸ ἀπέραμεν εἰς φῶς ὡς καὶ τὸ ὅτι θὰ παραδώσῃ τὴν βασιλείαν εἰς τὸν Θεὸν Πατέρα ὁ Ἰησοῦς Χριστός, θὰ παραδώσῃ δηλαδὴ τὴν οἰκουμένην ἣ ὅποια κάποτε ἐδουλεύετο καὶ ἐτέλει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς ἁμαρτίας, ὕστερον δὲ ἐτέλει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ βασιλείαν τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ, ἔχει δὲ ἀφεθῆ ἄνευ ἐρμηνείαν τὸ: «Ὅταν θὰ ὑποταχθῶν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ Υἱὸς θὰ ὑποταχθῆ εἰς τὸν Θεὸν τοῦ ὑπέταξεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα», εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν τὰ ὅσα δυνάμεθα, διὰ νὰ μὴ προξενήσῃ ἡ σκωπὴ μας, γλιτοῖσθαι καὶ πείσθαι εἰς τοὺς ἀμαθεῖς. Πρέπει δὲ νὰ γίνῃ γνωστὸν εἰς ὅλους σας, ἀδελφοί, ὅτι: ἐγὼ, ὄχι διότι ἤθελον, εἶχον παραλείψῃ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ὡς ἀνωτέρου λόγου, ἀλλὰ ὡς τέλειον καὶ πληρῶς ἐρμηνευμένον ἀφ' οὗ παρέδωκα καὶ ἐκήρυξα τὸν λόγον ὅλον ἀπὸ τῶν προηγουμένων μου κηρυγμάτων, ἐνόμισα ὅτι εἶχε διευκρινισθῆ καὶ ἐξηγηθῆ τελείως καὶ αὐτὸ πού εἰμηνεν. Ἔνας εἶναι ὁ σκοπὸς καὶ ἕνας ὁ λόγος ὁ ὅποιος, καὶ ἐκεῖνα πού εἴπομεν νὰ τὰ ἐξηγῆ καὶ αὐτὰ πού πρόκειται νὰ εἴπωμεν νὰ διευκρινίσῃ. Εἶναι ὅτι, διὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου συγκρίσασιν πρὸς τοὺς ἀκούοντας, ἔχουν λεχθῆ αὐτά. Καί, ὅπως εἰς ἐκεῖνο τὸ σημεῖον τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τὸ νὰ παραδῶσῃ δηλαδὴ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν βασιλείαν εἰς τὸν Θεὸν Πατέρα, πρὸς τὴν ἐννοίαν καὶ τὸ νόημα τοῦ σκοποῦ τοῦ κηρύγματος δὲν συμφωνεῖ, ἀλλὰ λέγεται ἡ λέξις ἐπιφωτιστικῶς καὶ ὄχι κατ' ἐννοίαν καὶ κατὰ ἔθος, καὶ τοῦτο διότι ὀδινωτοῦν νὰ ἐνοήσουν ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι προτιμοῦν νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὴν πλάνην τῆς πολυθείας δι' αὐτοὺς δὲ λέγει τὸ: «Γάλα ὡς ἔβουκα νὰ πιετὲ καὶ οὐκ ἔφαγόντων νὰ φάγητε», ἔτσι καὶ τὰρα δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ἡ ἰδικὴ μου ἐρμηνεία γίνεται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Διότι εἰς ὅλα τὰ μέρη τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος σκο-

δ. Α' Κορινθ. 3, 2.

πεθεὶ νὰ μὴ δεῖξῃ πούθεν ἀδιηρημένην τὴν βίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ Πατρὸς, οὔτε ὡς πρὸς αὐτὴν τὴν βίαν οὔτε ὡς πρὸς τὸν Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν νὰ ἀντιτίθεται καὶ νὰ εἶναι ἀντίπαλος τοῦ Θεοῦ Πατρὸς κατὰ τὴν ἀσθεῖ γνῶμην τῶν Ἰουδαίων διότι αὐτοὶ ἔλεγον ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι ἀπεσταλμένος παρὰ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς καὶ εἶναι ἕνος πρὸς Αὐτόν, διότι καταργεῖ τὸ Σάββατον. Μὴν λοιπὸν γνωρίζει εἰς ἡμᾶς φύσιν χωρὶς διχόνοιαν καὶ ἀντίθεσιν, μίαν ὁμνείαν, ἕνα λόγον, ἕνα θέλημα, μίαν ἐξουσίαν, ἕνα Θεὸν εἰς πάντα καὶ εἰς ὅλα, διὰ νὰ ἐκρίξῃ τὸν θλαστὸν τῆς πλάνης καὶ πίστews εἰς τὴν πολυθεσίαν. Διότι ἀπέδειξα ὅπως ἐνθυμοῦνται οἱ προσεκτικοὶ ἀκροαταί, ὅτι ὁ ἴδιος λόγος τοῦ Ἀποστόλου ὁ ὅποιος μορτυρεῖ τὴν ἀξίαν τοῦ Θεοῦ Πατρὸς, μὲ αὐτὰς τὰς ἰδίας λέξεις καὶ συλλαβάς κηρύττει καὶ τὴν βίαν μὲ τὸν Θεὸν ἀξίαν τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὅπως εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος εἶπεν οὐδὲ νὰ εἶναι ὁ Θεὸς ὅλα καὶ εἰς ὅλα, ἔτσι καὶ διὰ τὸν μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν Χριστόν, λέγει: «Ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ εἰς πάντα εἶναι ὁ Χριστός».

Τί λοιπὸν τὸ θέλει καὶ τὸ λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τὸ ὅτι θὰ ὑποταγῆ ὁ Χριστός; Φάρμακον ἐτοιμάζει διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὴν ἀφοροσίαν τῆς πολυθείας. Δὲν εἰσάγει νέον δόγμα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ τὴν ὑπόψιν τῆν εἰδωλολατρικὴν τῆς πολυθείας ἀποκόκει. Ἐὐν δὲ πρέπει νὰ μεταχειρισθῶμεν ἐλευθέρως τὸν λόγον, ὡς λέγομεν ὅτι, ὑποταγὴν τοῦ Χριστοῦ λέγει καὶ ἐνοσιὸ ὁ Ἀπόστολος τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἐκκλησίας του. Καὶ τοῦτο βίῳτι ὅταν ἡ Ἐκκλησία ἀποβάλλῃ κάθε νοθευμένον καὶ μὴ γνήσιον ὡς πρὸς τὴν πίστιν καὶ τὸ δόγματὸς τῆς καὶ ὑποταχθῆ ἔτσι καθαρὰ καὶ ἀνόθευτος, θὰ προσφέρῃ ἑαυτὴν καὶ τὴν ὑποταγὴν τῆς τὴν γνήσιον εἰς τὸν Θεόν. Ὅσον μὲ βίαν καὶ ὄχι φυσικὰ ἀλλὰ περισσώτερον κατ' ἀνάγκη φαίνεται νὰ λέγῃ τὸν λόγον αὐτόν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν φαίνεται ὅτι ἡμπορεῖ νὰ πείσῃ ἐκόκλως τὸν ἀσύνετον, τὸν δύσπιστον καὶ τὸν ἀμαθεῖ. Λοιπὸν διὰ νὰ μᾶθῃς ὅτι ὅσα τέτοια λόγια καὶ νοήματα λέγονται καὶ ἀποδίδονται εἰς τὸν Χριστόν, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ ἀφοροῦν, αὐτὸν ἐγὼ τὸν Κύριον τῆς Ἐκκλησίας, τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, θὰ φέρω ὡς μάρτυρα.

Ἄλλὰ ἄς ἀναγνώσωμεν ὀλίγον παραπάνω, διὰ νὰ εἴ-
νω ἀλοφάνερα τὰ λεγόμενα. Ὅσον ἦτο εἰς τὸν κόσμον αὐ-

4. Α' Κορινθ. 16, 28.
5. Κορινθ. 3, 11.

τὸν θεὸν ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος, ἱκανοποιῶν τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν φροντίδα του διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου, διὰ τὸν λόγον αὐτὸν κατεδιώκετο καὶ ἐξεδιώκετο ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν ἑθνῶν τῆς ἀληθείας ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου ἀλακλήρου καὶ ἀπελάμβανεν ἀχαριστίας ἀπὸ αὐτῶν τὸν κόσμον εἰς τὸν ὁποῖον εἰδίετο ἡ εὐεργεσία ἀπὸ τὴν πηγὴν τῆς εὐεργεσίας, τὸν Χριστόν. Ὅταν πάλιν μετὰ τὰ πάθη του καὶ τὸν σταυρικὸν θάνατόν του ἱκανοποίησε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ Πατρὸς διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἀνήλθεν εἰς τοὺς οὐρανίους κόσμους μετὰ τὸ ἀσθαρτινόν πλῆρον ἀνθρώπινον σῶμα του, διὰ τῆς πραγματικότητος δὲ αὐτῆς καὶ αὐτῆς τῆς ἀληθινῆς ἀναστάσεώς του, ἀφοῦ ἐτελειώσατο τὸ σωτήριον ἔργον του καὶ ἀφοῦ προσέλαβε καὶ ἔφερεν εἰς τὸ θεὸς αὐτὸ τὸ οὐράνιον μαζί μετὰ τὴν θείαν φύσιν του καὶ τὴν ἀνθρώπινον φύσιν, τὸ ἀνθρώπινον σῶμα τὸ ὁποῖον ἀνεβύθη, ἐφάβησεν εἰς τὰ δεξιὰ τῆς βασιλείας μεγαλωαὶ ἐκεί ὡς ἡμεῖς, ὅχι ὥσάν να ἔλασθε ἡ ἐπίτηρ ἐξένυρ δόξαν διὰ τὰ τιμηθῆ με αὐτὴν, ἀλλὰ εἰς τὸ θνητὸν ἀνθρώπινον σῶμα του προσέλασε τὴν μεγάλην καὶ ὑψηλὴν ἀξίαν. Μετὰ λοιπὸν τὴν ἀνάληψιν του αὐτὴν εἰς τοὺς οὐρανούς καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν του ἀπὸ τὰ ἐν τῇ γῆ πάθη του, μετὰ τὴν πολυμυτηρὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν εἰς οὐρανούς μετὰσιν καὶ ἀνοδὸν του, ἀπὸ δεξιᾶς τὰς τάξεις τῶν ἀγγέλων προσκυνούμενος, παρισταμένης δὲ τῆς ἀγγελικῆς δόξης, δὲν ἦτο πλέον οὔτε μετὰ τῶν θλιόμενων, οὔτε μετὰ τῶν δικωμένων οὔτε μετὰ τῶν ἀποδικωμένων καὶ ἐκδικωμένων. Ὅταν δὲ εἶδε τὸν Παῦλον νὰ θάλλῃ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας του, καὶ μετὰ ὁμῆν μεγάλην καὶ ἀργὴν καὶ θυμὸν νὰ διώκῃ τοὺς Χριστιανούς, λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Χριστὸς, ὁ ὁποῖος δὲν εἰδίετο πλέον ὡς κανένας, μετὰ τὸ σταυρικὸν πάθος, καὶ εἰς τὴν τιμὴν καὶ θεϊκὴν δόξαν εὐρισκόμενος «Σαοὺλ Σαοὺλ, τί με διώκεις;». Καὶ λοιπὸν, δὲν διώκω σέ, Χριστέ! Πῶς νὰ σὲ διώξω ἀφοῦ βασιλεύεις εἰς τοὺς οὐρανούς; Καὶ ὁμοίως ὁ Χριστὸς λέγει: «Τί με διώκεις; Κάνει ἰδικὴν του τὴν συμφωνίαν τῆς Ἐκκλησίας του ὁ ἴδιος, ὁ ὁποῖος εἰδίετο εἰς τὸν Χριστόν καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς αἰσθάνεται δικωμένος, διότι αὐτὸς εἶναι ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας Του; Ὅπως λοιπὸν ἔσαν διώκονται ἡ Ἐκκλησία ὁ Χριστὸς αἰσθάνεται καὶ θεωρεῖ τὸν ἑαυ-

6. Ἐφρ. 1, 8.
7. Πράξ. 9, 4.

τὸν του δικωμένου, ἔτσι καὶ τώρα ὁ Παῦλος λέγει, ὅτι, ἔσαν θὰ ὑποταχθῆ ἡ Ἐκκλησία εἰς τὸν Θεὸν Πατέρα, καὶ ὁ Χριστὸς θὰ ὑποταχθῆ.

Πάρε λοιπὸν καὶ ἄλλην ἀπόδειξιν τοῦ λόγου αὐτοῦ. Λέγει ἡ Γραφή: «Μὲ τὴν μαρτυρίαν δύο ἢ τριῶν μαρτύρων θὰ δεδοικῆ καὶ θὰ ἀποδειχθῆ πιστὸς κάθε λόγος.» Λέγει δὲ αὐτὸ ὄχι διότι ἡ τοῦ Κυρίου φωνὴ ἔχει ἀνάγκην ἄλλης μαρτυρίας καὶ δεδαιώσεως ἀπὸ τῆς ἰδικῆς του, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔσαν ὁ Χριστὸς ὁμιλῆ εἰς πιστούς γίνεται πιστευτός, εἰς δὲ τοὺς ἀπίστους δὲν γίνεται πιστευτὴ ἡ τοῦ Κυρίου μαρτυρία, φέρομεν αὐτὸ τὸ παράδειγμα καὶ, δὲν θέλομεν νὰ εἰδῶμεν ὅτι πρέπει καὶ ἄλλοι τρεῖς νὰ μαρτυρήσουν εἰς τὸν καταχωρωθῆ ἡ τοῦ Κυρίου μαρτυρία καὶ ἡ κρίσις, ἀλλὰ κλείομεν τὸ στόμα τῶν κακοδόξων καὶ ἀφροῦνων. Αὐτὸς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἀφοῦ ἔμαθε παρὰ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι ὁ διωγμὸς τῆς Ἐκκλησίας ἀντανακλά εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀποδίδεται καὶ ἀφορὰ εἰς αὐτὸν τὸν Χριστόν, ἀφοῦ ἐγκύρισε καὶ ἐπίσθη ὅτι, πλέον κάθε κακὸν τὸ ὁποῖον ἤθελε πάθει ἡ Ἐκκλησία, εἰς τὸν Χριστόν ἔσοπθ, θεοδίκων εἰς τὰ ἀχνάρια τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ, τοῦ βασιλέως τῆς Ἐκκλησίας, λέγει κάπου εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ἐπιστολάς του: «Ἀναπληρὸς καὶ ἀντικαθιστῶ τὴν ἐλλειψὴν τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ». Νὰ λοιπὸν καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ παράδειγμα ἡμπορεῖ νὰ θλιβῆται ὁ Χριστὸς μετὰ τὴν εἰς οὐρανούς ἀνάσθιν καὶ δόξαν του ἐκεῖ; Ἀλλὰ κύτταξε καὶ τὰ παρακάτω. «Ἀντικαθιστῶ καὶ ἀνοπληρὸς τὸ ὑπόλοιπον τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν σάρκα μου, διὰ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ Ἐκκλησία.» Βλέπει πῶς οἰκειοποιεῖται καὶ κάμνει ἰδικὰ του καὶ τὰ παύματα καὶ τὴν τιμὴν τῆς Ἐκκλησίας ὁ Χριστὸς; Ἐτίμησε τὴν Ἐκκλησίαν; Τὸν Χριστόν ἐτίμησε. Ἐβίωξεν τὴν Ἐκκλησίαν; Ἄν καὶ ὄχι μετὰ πραγματικὸν διωγμὸν, ἀλλὰ μετὰ γνῶμην καὶ λόγον, τὸν Χριστόν ἐβίωξεν. Ἀνάγκη νὰ καταλάβῃς πῶσον κίνδυνον διατρέχουν αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι θλιβούν τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πῶση ἡ δόξα καὶ ὁ στέφανος αὐτῶν τῶν τιμῶν τῆς Ἐκκλησίας. «Ὅποιος ἀρνείται καὶ ἀπορρίπτει σὸς τοὺς ἀποστόλους, ἐμὲ ἀρνείται καὶ ἐμὲ ἀπορρίπτει.» Λέγει ὁ Σωτὴρ. Γνωρίζω, ὦ Δέσποτα Χριστέ, τὴν φωνὴν σου, ἡ ὁποῖα ἀκολουθεῖ τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ Πατρὸς σου. Διότι καὶ ὁ Θεὸς Πατὴρ αὐτὰ

8. Λευκ. 19, 15.
9. Ρωμ. 1, 24.
10. Λευκ. 10, 16.

περί των παλαιών Προφητών του έλεγε: κάμνει ιδικήν του την προσβολήν των ευνετών. Όταν ο Άβιμελχ, ο βασιλεύς των Φυλιστινιμ, έπαιρνε την γυναίκα του Άβραάμ την Σάρρα, ο Θεός ειπεν εις αυτόν. «Νά δώσης πίσω την νακα εις τον άνδρα της, διότι είναι Προφήτης και θα προσυχηθή για σένα». Ο δε βασιλεύς έλεγεν απολογούμενος: «Κύριε, δεν γνώριζον ότι ήτο γυναίκα του, με καθαράν την καρδίαν τό έκαμα αυτό». Τί ειπε λοιπόν προς αυτόν ο Θεός; «Και εγώ γνώριζον ότι με καθαράν την καρδίαν έκαμες αυτό, και βί' αυτό οσέ έλυτήρηκα και οσέ έπρόλαβα, ώστε να μη άμαρτησης εις έμέ!» Έχει αποδειχθή λοιπόν από θα ανεφέραμεν, άδελφοί, ότι, όλα θα γίνονται εις την Έκκλησίαν, εις τον Χριστόν άντανακλούν και εις αυτόν αποδίδονται. Λέγει λοιπόν ο Άπόστολος. Θα ύποταγή εις τον Πατέρα ο Υίος, δηλαδή ή Έκκλησία θα ύποταχθή εις αυτόν που ήπειταξε δι' αυτού τά πάντα.

Άλλά είναι και άλλος δρόμος κακής σκέψεως εις τον άμαθί και άσυνετον. Διότι λέγει ο άσυνετος. Τί λοιπόν; Η Έκκλησία δεν έχει ύποταγή, αλλά θα ύποταγή τότε μετά την άνάστασιν; Ο Ίδιος λόγος θα σοσ ειπη και θα σοσ γίνη μομφή και ντροπή, κακόδοξε άνθρωπε. Διότι ειπέ εις έμέ, ο Χριστός δεν έχει ύποταγή τώρα όπως λές έσύ; Διότι τό, «θταν θα ύποταχθούν εις τον Θεόν τά πάντα τότε θα ύποταχθή», θα ειχε καιρόν μέχρι τότε, εάν εις τον παρόντα καιρόν δεν ήτο έν ύποταγή προς τον Θεόν Πατέρα. Εάν δε όπως λέγεις σύ, αϊρετικέ, πάντοτε είναι υπό την ύποταγήν και οσδέποτε αντίστέκεται εις τον Πατέρα, περιτόν είναι να ειπη τό «θταν ύποταχθούν εις αυτόν τά πάντα, τότε θα ύποταχθή». Διά χιλίων λέξεων ήμιείς περί της ύποταγής και εις άλλο μέρος έπιφυλάσσεις πάλιν δευτέραν του Χριστού ύποταγήν; Εάν άκούσης του Χριστού ο όποιος λέγει: «Δέν ήβδον να κάμω αυτό που θέλω εγώ άλλ' αυτό που θέλει ο Θεός Πατήρ που με έστειλε», έκατομίζεις άμέσως ανένδοσαν και αθάδη την άσθεσίαν σου και λέγεις: Βλέπεις πως έχει ύποταχθή εις τον Πατέρα; Εάν πάλιν άκούσης του Χριστού που λέγει: «Εγώ, από τον έαυτόν μου δεν λέγω τίποτε, άλλ' ο Πατήρ έδωκεν εις έμέ έντολήν τί να ειπω και τί να κηρύξω», άμέσως πιάνεσαι από την λέξιν και έπιμένεις και διατείνεσαι, ότι έξουσιαστικήν δύναμιν δεν έχει ο Χριστός, άλλ' είναι έν ύποταγή. Εάν πάλιν άκούσης του Χριστού που λέγει: «Εγώ δεν κρίνω

11. Γέν 20, 8-7.

κανένα, ύπάρχει αυτός που ζητεί και κρίνει», άμέσως άποσπής διά της θίας από την φράσιν την ύποταγήν του Χριστού. Δι' όλων αυτών, αφού δείχνεις τον Χριστόν ότι είναι εις την ύποταγήν του Πατρός, διά ποίον λόγον φέρεις άσυνετον θέμα και άντικείμενον συζητήσεως και λέγεις χωρίς να σκεφής, εγώ συμμορφούμαι με την λέξιν και έτσι έξηγώ και δεν με μέλει διά την ομοιοσαστικήν και προνομιακήν έννοιαν και σημασίαν, ότι, τότε θα ύποταχθή ο Χριστός ο όποιος πάντοτε ήπηρεζε έν ύποταγή χωρίς να έχη καμίαν έξουσίαν. Τί λοιπόν θέλει να πη τό νόημα και ποία είναι ή σημασία των λεγομένων υπό του Άποστόλου Παύλου; Εις όλα τά μέρη των Έπιστολών του ο Παύλος έχει σκοπόν με τά θα γράφει, να άποβάλλη την πλάνην και να προκαλέση την διακοπήν της παραχώδους φύσεως της πολυθείας και να άποβάλλη την κακήν σκέψιν όσων δεν έννοούν καλώς και να την έκταπίση. Δεικνύει λοιπόν με θα γράφει ο Παύλος, ύποταγήν του Χριστού προς τον Πατέρα όχι με θίω και όχι κατ' ανάγκην έπιβαλλομένη από τον Πατέρα, οστε δουλικήν και άνευ έλευθερίας, αλλά την όμοιον ή όποια άρμόζει εις την θεϊκήν άξίω.

Άλλ' ός μη σέ ήπειραξή, άδελφέ, κανένα από αυτά που προείπαμεν, όπως τό «από τον έαυτόν μου δεν λέγω αυτό, ο Πατήρ μου έχει δώσει έντολήν, τί να ειπω και τί να κηρύξω». Φοβούμαι μήπως αυτά που μαχητικά τά λέγομεν κατά των αϊρετικών, τά νομίζεις ως δόγμα της Έκκλησίας, και λιημονήσης την όρθήν έννοιαν και τον σκοπόν του κηρύγματος. Όπως ο προηγούμενος λόγος μου έπέμει λέγων ότι οι Άπόστολοι όλα θα εκήρυξαν, έγραψαν και έδίδαξαν δεν τά διατύπωσαν όλα δογματικώς, αλλά άλλα μόν εις δόγμα, άλλα δε κατ' οικονομίαν τά διατύπωνουν, έτσι εύρίσκω λόγους και εις αυτήν την πηγήν της αληθείας τον Κύριον των Άποστόλων και των Προφητών, τον Ίησούν Χριστόν, ο όποιος ήμιεί όχι δογματικώς ως προς την θεϊκήν του άξίω, αλλά με ταπεινοφροσύνην διά τους άμαθεις και άδυνάτους να έννοήσουν αυτόν, εις τους ανθρώπους του λαού που τον άκούουν, συγκαταβαίνει. Διότι, πές μου άδελφέ, θταν λέγη ο της αληθείας Κύριος; «Εάν εγώ μαρτυρώ διά τον έαυτόν μου, ή μαρτυρία μου δεν είναι αληθινή», θα συμμορφωθώ με τά θα λέγει ή λέξεις και τό γράμμα, θα συμμορφωθώ με την έπικράνειαν

12. Ίω. 8, 16 καί 90.

13. Ίω 5, 31.

τοῦ λόγου χωρίς νὰ ἐμβαθύνω εἰς αὐτόν; Θὰ ὀρίσω ἔτσι τὴν θεοτότητα τοῦ Χριστοῦ διὰ τὴν συγκοπήσασίν του αὐτὴν ποὺ κάνει ὁ Χριστὸς μετὰ λόγια του αὐτά: Ἄλλ' ὅτε καὶ ἔταν θέλω νὰ ἔχω καὶ ἄλλην γνώμην ἐσφαλμένην, ὅα μοῦ τὸ συγχωρήσῃ ὁ Δεσπότης Χριστὸς; θὰ μοῦ ἀποκλείσῃ τὴν κακὴν σημασίαν ποὺ ἔδωκα εἰς τὴν κατὰ λέξιν ἑρμηνείαν τοῦ ὡς ἀνωτέρω λόγου του, θὰ καταδείξῃ ὅτι τὸ κήρυγμά μου, μετὰ ἄλλον τρόπον θεολογεῖ καὶ ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Τριαγαίου Τριδικοῦ Θεοῦ, καὶ ἔτσι, τίποτε ἄλλο δὲν κάμναι, εἰ μὴ νὰ ὀλοσφημῇ καὶ νὰ ὀρίσῃ τὴν θεοτότητα του καὶ τὴν θεϊκὴν ἀξίαν του. Καὶ λέγει ὁ Χριστὸς: Ἐπειδὴ ἀπὸ καταδοκτικότητος καὶ μακροθυμίαν μου εἶπον εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὅτι «ἐὰν ἐγὼ λέγω διὰ τὸν ἑαυτὸν μου ὅτι εἰμαι Θεός, ἡ ἰδική μου αὐτὴ μαρτυρία δὲν εἶναι ἀληθινή», ἐπὶ ἄλλοις ἀμέσως τὴν φράσιν αὐτὴν διὰ νὰ με ὀρίσῃς καὶ νὰ με ὀλοσφημήσῃς; Δὲν με ἤκουες εἰς ἄλλην περίστασιν ποὺ ἔλεγον: «καὶ ἂν ἐγὼ μαρτυρῶ καὶ λέγω ὅτι εἰμαι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἡ μαρτυρία μου αὐτὴ εἶναι ἀληθινή». Τί λοιπόν, ἀδελφοί; Ἡ ἀλήθεια λέγεται ἐναντίον τῆς ἀληθείας; Ποιῶ. Ἄλλὰ με ἄλλον τρόπον πρὸς τοὺς ἰδικούς του πιστοὺς καὶ ὁπαδοὺς τῆς ἀληθείας του καὶ με ἄλλον τρόπον πρὸς τοὺς ἀπακοσμημένους ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, ὁμιλεῖ ἢ αὐτοσλήθειαν, ὁ Χριστὸς, χωρίς αὐτὴ νὰ μεταβάλλεται, ἀλλὰ νὰ προσαρμόζεται πρὸς τὴν γνώμην καὶ ἐλευθέρων ἐκλογὴν καὶ συμμόρφωσιν πρὸς αὐτήν. Διατί λοιπόν λέγει ὁ Χριστὸς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, «Ἐγὼ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου δὲν ὁμιλῶ, ὁ Θεὸς Πατὴρ μοῦ ἔχει δώσει ἐντολήν τί νὰ εἶπω καὶ τί νὰ λαλήσω;». Ἐπειδὴ ἐνόμισαν τὸν Χριστὸν ὅτι εἶναι ἐχθρὸς τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου καὶ διατάσσει τὰ ἐναντία πρὸς τὸν Θεὸν Πατέρα, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς ἐντολῆς τοῦ Νόμου τιμᾶ τὸ Σάββατον, καὶ ἐνόμισεν ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς ὅτι κατὰ πρόσωπον ἀντιτίθεται καὶ εἶναι ἐναντία ἢ Νέα Διαθήκη πρὸς τὴν Παλαιὰν κατὰστασιν. Ἐξέτων λοιπόν νὰ δείξῃ ὅτι δὲν ἀντιτίθεται πρὸς τὸν Θεόν, ὅτε κηρύττει ἐναντίον τοῦ νόμου, λέγει: «Ἐγὼ ἀπὸ μέσα μου ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου, δὲν κηρύσσω ὅπως σεῖς νομίζετε, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Θεὸς μοῦ ἔχει δώσει ἐντολήν, αὐτὸς ὁ Θεὸς ὁ ὁποῖος ἀπὸ σὰς προσκυνεῖται καὶ λατρεύεται», διδάσκων ἔτσι αὐτούς, ὅτι, ἐὰν αὐτὰ ποὺ σὰς λέγω τὰ παραθεωρήσῃτε καὶ τὰ περιφρονήσῃτε, δὲν ἀδιαφορεῖτε πρὸς τὴν ἰδικὴν μου διδασκαλίαν, ἀλλὰ ἀντιμάχεσθε πρὸς τὸν Θεόν, τὸν ὁποῖον παραδέχεσθε καὶ

14. Ἰω. 8, 14.

ὁμολογεῖτε καὶ λατρεύετε. Ἐπειτα ἀπὸ αὐτὰ ἀδελφοί, πρέπει ἔτσι ἔλεεινά, ἔτσι πρόστυχα, ἔτσι γήινα νὰ ποίωκωμεν καὶ νὰ νομίζωμεν τοῦ Χριστοῦ τὸν λόγον, καὶ νὰ τὸν καταδιώκωμεν εἰς τὴν τάξιν τοῦ βούλου, αὐτὸν ποὺ λέγει ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου δὲν κάμνω τίποτε, ὁ Πατὴρ μοῦ ἔχει δώσει ἐντολήν τί νὰ εἶπω καὶ τί νὰ κηρύξω; Βλέπετε πόσον θαρεὰ δοσεῖς, ἔταν ἔτσι ἐξηγῆς καὶ ἔτσι νομίσῃς; Διατί κάμνεις τὸν Χριστὸν καὶ τὸν ὄντως κατώτερον οὐκ ἴσον ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀλλὰ καὶ κωλύτερον καὶ κατώτερον ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, καὶ ἔκουε πᾶς. Ὁ Παῦλος λέγει: «Διὰ δὲ τὰς παρθέτους, διαταγὴν τοῦ Χριστοῦ δὲν ἔχω, ἀλλὰ ἰδικὴν μου γνώμην σὰς ἐκφράζω». Ὁ Παῦλος λοιπόν χωρίς διαταγὴν ἠμπορεῖ νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ διδάξῃ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του; Διὰ δὲ τὰς παρθέτους διαταγὴν δὲν ἔχω ἀπὸ τὸν Κύριον, σὰς βίβω ὅμως τὴν ἰδικὴν μου γνώμην. Εἰς τὸν Παῦλον λοιπόν ἐπιτρέπεται νὰ διδάξῃ χωρίς τὴν διαταγὴν τοῦ Χριστοῦ, τὸν Χριστὸν ὅμως ἀπακλείει καὶ τὸν θέτει ὑπὸ ζυγὸν δουλείας, ἐπειδὴ ἐξηγεῖς κατὰ λέξιν καὶ κατὰ γράμμα τὸ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου τίποτε δὲν λέγω;». Ἐπειτα, ὅπως προηγουμένως εἶπον, μετὰ ἄλλον τρόπον πρὸς τοὺς ὁπαδοὺς τῆς ἀληθείας ἀναπτύσσει τὴν ἀλήθειαν καὶ μετὰ ἄλλον τρόπον εἰς τοὺς ἀπακοσμημένους ἀπὸ αὐτήν. Διατί, μήπως οἱ Ἰουδαῖοι, τὸν Χριστὸν ποὺ εἶναι ἡ ἀλήθεια, τὸν ἐκλαυδῶσαν καὶ τὸν πιστεύουσιν ὡς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ;

Δὲν ἤκουες τί περὶ τοῦ Χριστοῦ λέγουσιν; «Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος —λέγουσιν— δὲν εἶναι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, διότι δὲν εἰσέταται τὸ Σάββατον». Ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ δὲν τὸν ἐξελάμβανον ἢ παρεβέχοντο, καὶ θὰ τὸν ἐνοοῦσαν καὶ ἐπιστεύουσιν ὡς τὸν μονογεῖν Ἰὸν τοῦ Θεοῦ; Διατί, πάλιν αὐτοὶ ἔλεγον περὶ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ: «Γνωρίζομεν ὅτι αὐτὸς εἶναι ἁμαρτωλός, διότι καταργεῖ τὴν ἁγίον τοῦ Σαββάτου». Ἄφου λοιπόν αὐτὴν τὴν γνώμην εἶχον περὶ τοῦ Χριστοῦ ὡς ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου, καὶ μάλιστα ὁμίλων περὶ ἀνθρώπου ξένου πρὸς τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἐὰν φανερὰ καὶ τέλεια καὶ καθαρὰ ὁμιλεῖ ὁ Χριστὸς περὶ τῆς θεοότητος του, αὐτοὶ θὰ τὸν ἐθεώρουν καὶ θὰ τὸν ἐπίστευσιν ὅπως τὸν ἐφαντάζοντο.

15. Α' Κορινθ. 7, 25.

16. Ἰω. 9, 16.

17. Ἰω. 9, 24.

Πρός αὐτούς, τοὺς ἔτσι τοποθετημένους εἰς τὰ τῆς πίστεως τῶν χρησιμεύων ὡς βάσις εἰς τὴν νέαν πίστιν του πρὸς αὐτὸν, διδάσκει νὰ μὴ ἀντιλέγουν εἰς τὴν διδασκαλίαν του, τὴν ὁποίαν νομίζουν αὐτοὶ ὅτι εἶναι ἐναντίον τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, καὶ λέγει: «Ἀπὸ τὸν ἐαυτὸν μου ἐγὼ δὲν φιλῶ, ἀλλὰ αὐτὸς ὁ Θεὸς μου ἔχει βῶσει ἐντολήν, τί νὰ εἶπω καὶ τί νὰ κηρῶξω;». Ὁμοίως, πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τῆς πίστεως, θλίψε πῶς ἀποβάλλει τὴν ταπεινὴν ἔκφρασιν, ἐνδύεται τὴν ἐξουσιαστικὴν δύναμιν τῆς θεότητός του καὶ λέγει: «Ἰκούσατε ὅτι ἐλέγθη εἰς τοὺς προγόνους σας δὲν πρέπει νὰ μοιχεύσῃ ὅποιος ἴδῃ τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον του διὰ τὴν ἐπιθυμίῃν, πλέον ἔχει ἁμαρτήσῃ. Ἐγὼ ὁμοίως λέγω».¹⁸ Βλέπει ὅτι ὅπου πιστὸς ἀνθρώπος τὸν ἀκούει ποὺ ὁμιλεῖ, παρουσιάζεται ὁ Χριστὸς μὲ ὁλοφάνερρον τὴν ἐξουσιαστικὴν θεϊκὴν του δύναμιν ὅπου ὁμοίως ὁ ἀκραστὴς του εἶναι ὑποπτος, δίδει ἄλλην μορφήν καὶ σχῆμα εἰς τὴν διδασκαλίαν του, καὶ ἔτσι οἰκονομεῖ τὰ πράγματα.

(Ὅταν δὲ ἓνα μικρὸ παιδάκι συνεθλίθη καὶ καταπατήθη ἀπὸ τὸν λαὸν ποὺ ἤκουε τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, ὁ ἱερὸς Πατὴρ εἶπεν). Φυτρώνει πάντοτε ἐπάνω εἰς τὴν ἀκρόασιν τοῦ Θεοῦ λόγος καὶ ἡ σύγχυσις καὶ ἡ ἀνατροπὴ τῆς ἡρεμίας καὶ τῆς ἡσυχίας. Διότι ὁ ἔχθρος τῶν ψυχῶν, ὁ διάβολος, ἐπειδὴ θλίπει τὸν θεῖον λόγον νὰ πίπτῃ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκραστῶν μὲ ἀκονισμένα τὰ βέλη του κατὰ τῆς ἰσχύος του πεπλανημένης διδασκαλίας, συνεχῶς προσπαθεῖ νὰ βολῶν τὸν νοῦν τῶν ἀκούοντων, διὰ νὰ διαφύγῃ ὁ διάβολος τὸν ἔλεγχον τῆς ἀληθείας.

Ὅταν κάποτε ὁμιλεῖ ὁ Παῦλος, ἓνας νέος ποὺ ἀνομάζετο Ἐδύχος, ἐνώστασε, καὶ ἔπεσον ἀπὸ πολὺ ψηλὰ καὶ ἐβόλυσε τότε καὶ ἐτάραξε τοῦ Παύλου τὴν διδασκαλίαν καὶ ἐδῶ τώρα, κάποιο παιδάκι ποὺ συνεθλίθη ἀπὸ τὸν πᾶν λαὸν ποὺ μὲ ἀκούει, ἐβόλυσε τὸν λαὸν τὴν ἀκρόασιν, διὰ νὰ ἐξασκήσῃ τὸν ἀκραστῶν τὴν θέλησιν εἰς τὸ νὰ ἀκούουν, ἔτσι καὶ ὅταν συμβαίη ταραχὴ ἢ ἀνησυχία. Ἡμεῖς ὁμοίως, ἀδελφοί, ἀφοῦ φύγομεν ἀπὸ τὸν κινήσαν αὐτῶν τὴν ἰσλήν, ὡς ἀφιθώμεν καὶ ὡς ἐπέλωμεν εἰς τὸν ἡρεμὸν ἡμίνα τῆς ἀκρόασις τῆς ἀληθείας τοῦ θεοῦ λόγου. Διότι δὲν θέλω νὰ μᾶς ἐμπαθίσῃ ἀπὸ τὰ προλεχθέντα, τὸ ἐπεισόδιον αὐτὸ τοῦ παιδίου. Ὅπου ὑπάρχει ὑποπτος ἀκραστὴς, δεῖ κατ' οἰκονομίαν λαμβάνει ἄλλην μορφήν καὶ σχῆμα ἢ διδασκαλίαν ὅπου ὑπάρχει πραγματικὸς ὁπαδὸς

18. Ματθ. 5, 27-28.

τῆς εὐσεβοῦς πίστεως, τότε, φαίνεται ὁλοκάθαρος καὶ ὁλολαμπρὸς ἡ θεϊκὴ ἐξουσία. Πρὸς τοὺς Ἰουδαίους λέγει: «Ἀπὸ τὸν ἐαυτὸν μου τίποτε δὲν λέγω». Πρὸς τοὺς πιστεύοντας ὁμοίως: «Ἰκούσατε ὅτι ἐλέγθη εἰς τοὺς παλαιούς νὰ μὴ μοιχεύσῃ. Ἐγὼ δὲ λέγω». Τὸ Ἐγὼ, τὴν κυριαρχικὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ θεανύει. Παντοῦ τὸ ἐγὼ κυριαρχικὴν θεϊκὴν δύναμιν φανερώνει εἰς τὸν Χριστὸν ποὺ λέγει: «Ἐγὼ εἰμαι, ἐγὼ εἰμαι, καὶ ὅσον χρόνον ζῆτε καὶ ὅταν γινώσκατε ἐγὼ εἰμαι».¹⁹ Καὶ πάλιν ὁμοίως πρὸς τοὺς Ἰουδαίους λέγει: «Δὲν ἦλθον νὰ κάμω ὅ,τι θέλω ἐγὼ, ἀλλ' ὅ,τι θέλει ὁ Πατὴρ ποὺ μὲ ἐπέτειλε εἰς τὸν κόσμον».

Ἡ ἀνάγκη εἰς τὸ Ἐδύγγειον ποὺ ἐγένετο σήμερον, διαλύει τὴν ἀμφιβολίαν τῆς ἀνοήτου διανοσίας τῶν αἰρετικῶν. Διότι, ὅταν προσῆλθεν εἰς τὸν Ἰησοῦν ὁ λεπρὸς εἰς τὸ σῶμα, ἀλλὰ λαμπρὸς εἰς τὴν ψυχὴν, λέγει πρὸς αὐτόν: «Κύριε, ἐὰν θέλῃς μπορεῖς νὰ με καθαρῶσῃ ἀπὸ τὴν λέπρα». Ἐδῶ κοίταζε τὴν ἀρχὴν ποὺ ἔχουν οἱ αἰρετικοί. Δηλαδή, κατ' αὐτούς ὁ Χριστὸς ἔπρεπε νὰ πῇ, σύμφωνα μὲ ὅσα αὐτοὶ παραδέχονται μὲ τὴν ἐμπνεύσιν ποὺ δίδουν εἰς τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ. «Ἄν θέλω ἐγὼ, θέλει ὁ Πατὴρ ὡς καθορισθῆς λοιπὸν ἀπὸ τὴν λέπρα σου» οὐ λέγω δὲ αὐτὸ, διότι δὲν ἦλθα εἰς τὸν κόσμον νὰ κάμω αὐτὰ ποὺ θέλω ἐγὼ, ἀλλ' αὐτὰ ποὺ θέλει ὁ Πατὴρ ποὺ μὲ ἐπέτειλε δὲν μὲ ἤκουσες ὅταν λέγω, δὲν ἦλθον νὰ κάμω τὸ θέλημα τὸ ἰδικόν μου; Ἐὰν λοιπὸν ὑποχρεώνεται νὰ κάμῃ αὐτὸ ποὺ ὁπαικτεῖται εἰς ἄλλην ἐξουσίαν ὅπως λέγει μὲ ἀσέβειαν σὺ, αἰρετικέ, διατί θέλεις νὰ ἐξη κυριαρχίαν αὐτὸς ποὺ εἶναι εἰς τὴν ὑποταγὴν καὶ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Πατρὸς; Ἄλλὰ κοινὰ τέτοιο πρᾶγμα δὲν εἶπεν ὁ Σωτὴρ πρὸς τὸν λεπρὸν ποὺ προσῆλθε μὲ γνήσια καὶ ἀγὰν ψυχικὰ ἐλαττήρια, ἀλλὰ ἀφοῦ ἀπέδειξεν πρὸς ὅλους τὴν γνήσιαν καὶ εὐακρινὴν πίστιν τοῦ λεπροῦ, βδῖει εἰς αὐτὸν καὶ τὴν ὑγίαν καὶ τὴν σωτηρίαν προσῆλθε εἰς ἐμὲ μὲ πίστιν, πᾶρὲ τὸ θέθειον φόρομον εἰς τὸ θέλημα μου ἐποδίσει τὴν κτεργεσίαν τῆς ἀποδοθείσης ὑγείας σου, ἀπὸ ἐμένα πᾶρὲ καὶ φέρε μοῖ ἐμὲ τὴν σωτηρίαν σου. Ἐὰν ἐὰν θέλῃς μπορεῖς νὰ μὲ γιορτάσῃς. Καί, θέλω. Γενοῦ καθαρός λάβε τὴν ὑγίαν σου». Σὲ αὐτὸ τὸ θεῶμα τοῦ Χριστοῦ, χωρεῖ ἡ ἀνευλασθῆς καὶ ἀσεβῆς διδασκαλία τῶν αἰρετικῶν; βλέπεις ὅτι ὁ Χριστὸς λέγει ὅτι ὑπαικτεῖται, ἀλλὰ, ἀπὸ τοῦ ὅτι κάμνει

19. Ἰω. 46, 4.

αυτό που ο Ιβίος θέλει, φαίνεται καθαρά πώς πράγματι έχει Ιβίαν εξουσίαν και δύναμιν.

Όταν δε λέγω αυτά, δεν εισάγω νέαν διδασκαλίαν ότι δηλαδή ο Χριστός είναι ἀποκεκομμένος ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ Πατρὸς και κάνει δι, τι θέλει χωρὶς νὰ συμπράτῃ και ὁ Πατήρ, ἔχι. Διότι αὐτὸ που θὰ πῆς θέλησιν τοῦ Υἱοῦ, εἶναι και θέλησις τοῦ Πατρὸς, και, αὐτὸ που θὰ λέγῃς θέλησιν τοῦ Πατρὸς, κυριαρχικὴν δύναμιν και θέλησιν τοῦ Υἱοῦ κηρύττεις και, ἐὰν εἴπῃς κυριαρχικὴν εξουσίαν και θέλησιν τοῦ Υἱοῦ, τὴν εξουσίαν και δύναμιν φανερώσεις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διότι μία εἶναι ἡ Ἐξουσία και δὲν διαίρεται, ἀλλὰ εἶναι ἀκεραία και πλήρης και μία ἡ βασιλεία. Ἀλλὰ θὰ εἴπῃ κανεὶς ἄκ τῶν ἀκροατῶν, ἀφῆκες χαρὶς νὰ μᾶς πληροφορήσῃς περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διότι ἐξ ὧν λέγει ὁ Ἀπόστολος, ἐγὼ εὐρίσκω τὸ Ἅγιον Πνεῦμα νὰ εἶναι εἰς τὴν ὑποταγὴν τοῦ Χριστοῦ. Καὶ τοῦτο τὸ συμπέρασμα ἐξ ὧν λέγει ὁ Παῦλος: «Ὅταν δὲ θὰ εἴπῃς ὅτι ὅλα εἰς αὐτὸν ἔχουν ὑποταχθῆ, φανερόν, ὅτι ἐκτός τοῦ Πατρὸς που ὑπέταξεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα» ἐὰν δὲ δὲν θὰ ὑποταχθῆ μόνον ὁ Πατήρ, λοιπόν, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι εἰς ὑποταγὴν; Διότι μόνον τὸν Πατέρα εἶπεν ὁ Ἀπόστολος δι, τι δὲν θὰ ὑποταχθῆ εἰς τὸν Χριστόν. Τὸ ἐπάντα τὴν κτίσιν ἐνοεῖ, δηλαδή αὐτὸ που ἐκτίσθη ἀπὸ τοῦ Θεοῦ και ἔχι τὴν Θεῖαν φύσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἢ ὅποια οὐδέποτε ἐκτίσθη ἢ ἐδημιουργήθη. Ἄλλωστε, ὁ Παῦλος ἀμιλεῖ περὶ τῆς ὑποταγῆς τῶν ἑθέρων τοῦ Χριστοῦ: «Τελευταῖος ἑθέρους που καταργεῖται εἶναι ὁ θάνατος».

Τί λοιπόν; Εἰς τὸν χώρον τῶν ἑθέρων τοῦ Χριστοῦ βάσεις τὸ Ἅγιον Πνεῦμα; Μήπως θῆλῃσις ποτὲ τὴν ὑποταγὴν τῶν φίλων του ὁ Θεός; Μήπως εἶπε ποτὲ περὶ τῆς ὑποταγῆς τῶν Ἀγγέλων; Μήπως περὶ τῆς ὑποταγῆς τῶν Ἀρχαγγέλων καταπατίσθηκε ὁμιλῶν; Μόνον περὶ ὑποταγῆς τῶν ἑθέρων. Ἐτελευταῖος ἑθέρους που καταργεῖται, εἶναι ὁ θάνατος. Μέσα εἰς τοὺς ἐν τῇ ὑποταγῇ ἑθέρους, δὲν εἶναι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἐὰν ἡμεῖς οἱ πιστοὶ, ἐπειδὴ πιστεύομεν, θὰ συμβασιλεύομεν μετὰ τὸν Χριστόν, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δὲν θὰ τύχῃ οὐτε αὐτῆς τῆς τιμῆς και τῆς ἀξίας, που θὰ ἔχουν οἱ ὑπῆκοοι; Ὅταν θὰ ἔλθῃ κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν του ὁ Σωτὴρ Χριστός, θὰ καθίσουν τὰ παιδιὰ τοῦ Ζεβεδάου, ὁ Ἰσκάριος και ὁ Ἰωάννης, και ἡ ὁμάς τῶν Ἀποστόλων ἐπάνω εἰς δώδεκα θρόνους, τὸ δὲ

20. Α' Κορινθ. 15, 28.

Ἅγιον Πνεῦμα θὰ εἶναι και θὰ κάθεται περιφρονημένον εἰς τὰ σκαμνὶ τὸ ὅποῖον θὰ εἶναι εἰς τὰ πόδια τοῦ θρόνου τῶν Ἀποστόλων, και θὰ κάθῃται μαζί με τοὺς ἐν ὑποταγῇ εὐρισκομένους ὑπῆκοους. Ἀπομακρυνθῆτε παρακαλῶ ἀπὸ τῆς βλασημίας και τῆς ἀσεβείας αὐτῆς. Διὰ τὴν κτίσιν ὁμιλεῖ ὁ Ἀπόστολος ἀνθρώπῃ και ἔχι διὰ τὴν ἄκτιστον ὑπόστασιν και Θεῖαν φύσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἔχι περὶ τῆς ἀξίας του ἢ ὅποια προσκυνεῖται.

Και διὰ νὰ καταλάβῃς και ἐνωήσῃς ἀκριβῶς ἀσεβῆ και ἡλεγμένον διδασκαλίαν, ἀκουσον πὸς ὁ μακάριος Δαδίδ, ὅταν ὁμιλῇ πὸς ὁμνῆ ἢ κτίσις τὸν Θεὸν τι λέγει: «δοξάσατε τὸν Θεὸν ἀπὸ τοῦς οὐρανοῦς, δοξάσατε αὐτὸν ἐπὸ τὰ ὄρη, και τὰ ἔξῃς, Ἄγγελοι, δυνάμεις, οὐρανοὶ τῶν οὐρανοῦν, και τὸ νερὸ που εἶναι παροπάνω ἀπὸ τοὺς οὐρανοῦς». Μήπως εἶπε περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νὰ δοξασθῇ και ἡμυολογήσῃ τὸν Θεόν; Μήπως τὴν ἄκτιστον και ἀδημιούργητον Θεῖαν φύσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τὴν κτιστὴν και δημιουργηθεῖσαν κτίσιν συμπεριέβαλεν; Πάλιν, τὰ τρία παιδιὰ που ἦσαν μαζί με τὸν Ἀνανίαν μέσα εἰς τὸ καμίνι, και αὐτὰ ἔφερον τὴν κτίσιν νὰ χοροστατῇ και ἔλεγον: «δοξολογεῖτε οἱ Ἄγγελοι τοῦ Κυρίου, οἱ οὐρανοὶ τοῦ Κυρίου, οἱ δυνάμεις τοῦ Κυρίου, ὁ ἥλιος και ἡ σελήνη» και τὰ ἔξῃς. Μήπως θυμῆθησαν και τὸ Ἅγιον Πνεῦμα; Μήπως συνηρέθησαν τὸ ἄκτιστον Ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τὴν κτιστὴν φύσιν; Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πάλιν, ὅταν διαχωρῶν τὰ θλεπόμενα ἀπὸ τὰ μὴ θλεπόμενα, λέγει κάπου διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ. Ὅτι, ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ ἐκτίσθησαν ὅλα, και ἐκεῖνα που εἶναι εἰς τὸν οὐρανόν, και εἰς τὴν γῆν, και αὐτὰ που θλεπόμεν και αὐτὰ που δὲν θλεπόμεν. Καὶ ἀμέως ἀπαριθμεῖ αὐτὰ που δὲν θλεπόμεν και λέγει: «Καὶ τοὺς Ἄγγέλους, που λέγονται Θρόνοι, Ἐξουσία, Κυριότητες». Ἐπειδὴ δὲ ὅλα ὅσα θλεπόμεν ἔχουν φανεράν τὴν ὑποταγὴν, μέσα δὲ εἰς τὰ μὴ θλεπόμενα, δηλαδή εἰς τοὺς Ἄγγέλους και τὰς δυνάμεις, εἶναι και τὸ Ἅγιον Πνεῦμα και ὁ Υἱὸς και ὁ Πατήρ, ἐπειδὴ ἴσως μὴ γνωρίζων τὴν οὐρανίαν πνευματικὴν διάταξιν και ἀρμονίαν, φέρῃς και θέσῃς μέσα εἰς αὐτὰ τὰ οὐράνια πνεύματα και τὴν κυριαρχικὴν ἀξίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δὲν διαίρει τὰ θλεπόμενα οὐτε λέγει ὁ ἥλιος, ἢ σελήνη, ἢ τὰ ἄστρα, ὅλα εἶναι δοῦλα και ὑποταγόμενα, αὐτὰ ὅλα ἔχουν φανε-

21. Ψαλμ. 148, 1.

22. ἄν. 23, 26.

23. Κολαζ. 1, 16.

ρὴν τὴν σύστασίν των καὶ ὑπαρξίν των, ὅπως λέγει ἡ Γραφή, ὅτι κατὰ σύμπτωτα εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν σου. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὰ ἄφρατα πνεύματα περιλαμβάνονται οἱ Ἄρχαι καὶ οἱ Ἄγγελοι, εἶναι δὲ ἄφρατον καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τὸ ὅποιον λατρεύομεν καὶ προσκυνούμεν, διὰ τὸ μὴ τὸ συμπεριλάβει κακῶς μέσα εἰς τὰ ἄφρατα πνευματικὰ θύτα, ἀπαριθμῆται δὲ τὰ ὅσα ἠρίθμησεν ἄνωτέρω, διὰ τὸ ἀγαλλῆ εἶναι ἀπὸ τὸ βουλικὸν τάγμα τὸν Κύριον καὶ Θεόν, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἀριθμῆται αὐτὰ πού προσκυνοῦν τὸν τρισυπόστατον Θεόν, διὰ τὸ ἐκχωρήσει αὐτὰ πού προσκυνοῦν. Ἀναφέρει δὲ ὅλον δηλαδὴ τὸν ἄλλον οὐράνιον πνευματικὸν κόσμον, τοὺς Ἄγγελους Ἀρχαγγέλους Θρόνους, Κυριότητες, Ἄρχας, Ἐξουσίας, Δυνάμεις, Χερουβεὶμ. Καὶ παρασιωπῶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Ἄλλ' ἄς ἐλθωμεν εἰς τὸ ὑπὸ διδασκαλίαν θέμα. «Ἐάν θέλῃς, Κύριε, μπορεῖς νὰ με καθάρῃς ἀπὸ τῆς λέπρας», εἶπεν ὁ λεπρὸς εἰς τὸν Χριστόν. Εἶπε τὰς τόσας καλὰς πράξεις πού ἐξεπήγαγον ἀπὸ τὸν Χριστόν, εἶδε τὴν μεγάλην σωτηρίαν καὶ τὴν ἀφοσίαν τῆς ἰατρείας πού ἐπαίρουν ὅλοι οἱ ἀναξιοπαθεῖς πού μετανοοῦσαν καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν Χριστόν, εἶδε πολλοὺς πάσχοντας, πονοῦντας, δακρυομένουσιν, οἱ ὅποιοι περιεκύκλουν τὴν πηγὴν τῆς σωτηρίας, τὸν Χριστόν. Καὶ διώκων τὴν ἀφιδοσίαν ἀπὸ τὸν νοῦν του, ὁ λεπρὸς μὲν εἰς τὸ σῶμα, καθαρὸς δὲ εἰς τὴν ψυχὴν. Δὲν εἶχε διχάσει τὴν ψυχὴν του οὔτε εἰς τὸ βάθος τῆς οὔτε εἰς τὴν ἐπιφανείαν τῆς καὶ δὲν εἶχε κλονισθῆ ὡς πρὸς τὴν πίστιν τῆς εἰς τὸν Χριστόν καὶ εἰς ἄλλα πράγματα, διότι, ὅπως εἶναι σιγαμένη καὶ ἐνοχλητικὴ ἡ λέπρα εἰς τὸ σῶμα πού κοιμισαίεται τὴν ἐπιφανείαν του, ἔτσι εἶναι σιγαμένη ἡ διπλῆ καρδία μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου, κοιμένη εἰς δύο, εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀπιστίαν ὁσην ἠθίαν προκαλεῖ εἰς τὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων ἡ λέπρα, τὴσιν ἠθίαν καὶ σιγασιὸν φέρει εἰς τὰ μάτια τῶν Θεοῦ ἢ κοιμισαμένη καὶ διηρημένη ψυχῇ. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον λέγει ἡ Ἁγία Γραφή: «Ἀλλοίμονον εἰς τὴν διπλὴν καρδίαν καὶ εἰς τὴν παράλυτον ψυχὴν καὶ εἰς τὸν ἀμαρτωλόν, πού βαδίζει εἰς δύο ὁδοὺς».²⁴ Ἄλλὰ ἄς ἐκχωρῶμεν λοιπὸν ὑπ' ἄφην τὸ κύριον θέμα μας. «Θέλω, ναί, ἄς καθαρῶθῃς». Καὶ ἀμέσως τὸ θαῦμα! «Θέλω, ἄς καθαρῶθῃς». Εἶναι, ἀδελφοί, λόγος πού πολλὰς φορές θυγαίνει καὶ λέγεται ἀπὸ αὐτὸν πού ἔχει ἐξουσίαν καὶ δόναμον, πολλὰς ὁμοίως φωνὰς λέγεται καὶ ἀπὸ

²⁴ 2ου Κορ. Σειρ. 9, 12.

ὑπερήφανου ἀνθρώπου καὶ ἀπὸ ἐλατρία ὑπερήφανοι. Τὸ νὰ λέγῃ πολλά τὰ λέγει ὁ καθένας, ἀλλὰ μαζί με τὸν λόγον νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ τὸ ἔργον πού ἐνοεῖ καὶ ὑπόσχεται ὁ λόγος, εἶναι ἔργον αὐτοῦ πού ἔμπορεῖ καὶ εἶναι κυριαρχος αὐτοῦ τοῦ ἔργου πού θέλει νὰ γίνῃ. Ἐάν λοιπὸν ἐλέγεν ὁ Χριστὸς θέλω νὰ καθαρῶθῃς ἀπὸ τὴν λέπραν, καὶ δὲν ἐγένετο ἡ θεραπεία, θὰ ἀπεδεικνύετο ὁ Χριστὸς φύλαρος, πολὺλόγος καὶ ὑπερήφανος, χωρὶς ἀποτέλεσμα. Τώρα ὅμως, μαζί με τὴν δεσποτικὴν φωνὴν καὶ τὸν λόγον του, ἔγινε καὶ τὸ θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ λεπροῦ. Καὶ τὸν μὲν λόγον ἄς μὴ λογαριάσῃς, ἀλλὰ τὸ ἔργον πού ἀκολουθεῖ τὸν λόγον νὰ σεβασθῇς.

Βλέπε λοιπὸν πόση εἶναι ἡ διαφορά μεταξύ τοῦ παλαίου νόμου καὶ τῆς καινούργιας χάριτος, εἰς ὅποιανδήποτε περίστασιν καὶ ἀνάγκην. Ὁ Μωϋσῆς, ἀφοῦ κατέβη ἀπὸ τὸ βρος, διὰ τῆς πρώτης του ἐντολῆς καὶ μετὰ τὸν νόμον, διέταξε νὰ ἐκχωρῶνται οἱ λεπροὶ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Χριστὸς, ἀμέσως μόλις κατέβη ἀπὸ τὸ βρος, εἶπε τὸν λεπρὸν, τὸν ἐδέχθη καὶ τὸν ἀκαθάριστον. Ὁ μὲν Μωϋσῆς, τὰς πηγάς καὶ τὰ φαρμακεία τὰ διώγει μακριά. Ὁ Χριστὸς, τὰς πηγάς καὶ τὰς πηγάς καὶ τὰς φαρμακείας κάθε πιστοῦ, τὰς θεραπεύει. Ἀνέβη ὁ Χριστὸς εἰς τὸ θουνόν, ἀνέβη καὶ ὁ Μωϋσῆς. Ὁ μὲν Μωϋσῆς, διὰ τὸν νόμον ἀπὸ τὸν Θεόν, ὁ δὲ Χριστὸς διὰ τὴν δόξαν τῶν ἡμῶν. Ἀνέβη ὁ Μωϋσῆς καὶ εἶρε τὸ θουνόν γεμάτο ἀπὸ σάλπιγγας, ἀπὸ σύμφωνοι, ἀπὸ βροντὰς, ἀπὸ ἀστραπάς, ἀπὸ θυελλὰς, ἀπὸ πάγην καὶ ἀντάραν, διὰ διότι αὐτὰ ἤρμοζον εἰς τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ πού ἐφάνη εἰς τὸν Μωϋσῆν, ἀλλὰ διότι αὐτὰ θὰ καθωδηγοῦσαν τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαόν εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἢ χάρις ὅμως τοῦ Χριστοῦ, ἀδελφοί, ἀποδιώκει τὸν φόβον, ἀπαθάλλει τὴν βουλείαν, διότι ὁ Χριστὸς δὲν ἐμπνέει καὶ δὲν ἐμβάλλει εἰς τὰς καρδίας μας τὸν φόβον καὶ δὲν μᾶς θέλει δούλους, ἀλλὰ μετὰ τὴν χάριν του μᾶς ἔκανε παιδιὰ τοῦ Θεοῦ.²⁵ Ὁ Μωϋσῆς ἔχει δίωσει δέκα ἐντολάς, ὁ Ἰησοῦς δὲ, ὁ Κύριος τοῦ Μωϋσῆος, ἐννεὰ Μακαρισμοὺς. Ὅσοι γνωρίζουν τὰς Ἁγίας Γραφὰς, ἐννοοῦν τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν πού εἶπον. Πρῶτος Μακαρισμὸς εἶναι. Μακάριοι αὐτοὶ πού εἶναι ταπεινοί, διότι γίνεται ἰσικτὴν των ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Μακάριοι αὐτοὶ πού περνοῦν τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς των μετὰ στενοχωρίας καὶ θλίψεως καὶ τὰς ὑπομένουν

²⁵ Ρωμ. 8, 16.

χάριν του θελήματος του Θεού, διότι αυτοί θα τύχουν της παρηγορίας και της αγάπης του Θεού. Μακάριοι οι ήσυχoi, ειρηνικοί και ήπιοι άνθρωποι, διότι αυτοί θα περάσουν ώραία και ήρεμα την ζωήν των. Μακάριοι αυτοί που πεινοῦν και διψοῦν την δικαιοσύνην, διότι αυτοί θα τύχουν της εκπληρώσεως όλων των καλῶν ἐπιθυμιῶν των, και ἔτσι θα χορτάσουν και θα ξεδιψάσουν πνευματικά. Μακάριοι αυτοί που πονοῦν τὸν φτωχὸν και τὸν συντρέχουν και τὸν βοηθοῦν, διότι και αυτοί θα ἐλεηθοῦν ἀπὸ τὸν Θεόν. Μακάριοι αυτοί που ἔχουν ἀγνήν και καθαρὰν τὴν καρδίαν ἀπὸ κάθε ἀμαρτίαν, διότι αυτοί θα ἴδωῦν εἰς τὴν ἄλληλζωήν τὸν καθαρὸν και ἁγιον Θεόν. Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, διότι αυτοί θα ὀνομασθοῦν παῖδιά του Θεού. Μακάριοι αυτοί που πέρασαν κάθε εἶδος διωγμῶν και κατατρεγμῶν χάριν του Χριστοῦ και τῆς πίστεώς του, χάριν τῆς δικαιοσύνης και τῆς τελειότητος διότι ἤδη αυτοί ἔχουν κερδίσει τὴν οὐράνιον Βασιλείαν. Μακάριοι εἰσαθε δταν σὰς ἀνεπίδξουν και σὰς διώκουν και εἰπουν κάθε ψευδῆ κατηγορίαν ἐναντίον σας».²⁷

Διὰ τί λοιπὸν ὁ Νόμος πὸς ἔλαθεν ὁ Μωϋσῆς ἀπὸ τὸν Θεόν ἔχει δέκα ἐντολάς, ἡ δὲ χάρις τοῦ Χριστοῦ ἐνῶς μακαρισμοῦ; Ὁ ἀριθμὸς τῶν δέκα ἐντολῶν εἶναι ἴσος μετὰς τὰς δέκα πληγὰς τῶν Αἰγυπτίων. Αὐταὶ οἱ δέκα πληγαὶ πὸς ἔλαθον ἀπὸ τὸν Θεόν οἱ Αἰγύπτιοι, ἐγένοντο πρόξενον σφρονισμοῦ και ταπεινώσεώς των, αἱ δέκα ἐντολαὶ εἰς τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαὸν τοὺς παιδαγωγοῦν και τοὺς κάμουν να συνέλθουν ἀπὸ τὴν ἀναίσθησιαν των. Καὶ αὐτὸ τὸ γράμμα πὸς γράφεται ὁ ἀριθμὸς δέκα, τὸ γῶτα δηλαδὴ, ὁμοιάζει σὰν ράβδος. Ράβδος λοιπὸν σωτηρισμοῦ και σφρονισμοῦ ἦσαν και αἱ πληγαὶ τῶν Αἰγυπτίων και τὰ δεινοπαθήματα τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Κύριός μας, παρέχει ἐνῶς μακαρισμοῦ, τρεῖς ἐπὶ τρεῖς ἐνῶς πλάκων ἑσσι τριπλοῦν στέφανον εἰς τοὺς ἀκολουθοῦντας τὴν διδασκαλίαν τῶν μακαρισμῶν αὐτῶν. Διότι, ἀδελφοί μου, ἐπειδὴ ἡ ἁγία και προσκυνουμένη Τριάς, Πατήρ, Υἱός, ἁγιον Πνεῦμα, ἡ βασιλικὴ αὐτῆ ἐξουσία, ἡ ἀμόλυτος και καθαρὰ φύσις, ἡ ἀκυριάρχητος κυριαρχία, ἔχει τὴν δόξαν και τὸ μεγαλεῖον τῆς εἰς τὰ τρία πρόσωπά τῆς, και τὸ κήρυγμα και τὸν ἀριθμὸν τὸν τιμῆ ὁ Θεός, δταν εἶναι τριπλοῦς ὁ ἀριθμὸς των, ὅπως εἶναι ἡ ἁγία Τριάς

26. Ματθ. 5, 8 - 11.

τριπλή. Αὐτὸ θέλω νὰ εἶπω. Τρεῖς οἱ Πατριάρχαι, και ὁ Θεός τὸν ἑαυτὸν του λέγει και ὀνομάζει Θεὸν τῶν Τριῶν Πατριάρχων. «Εγὼ εἶμαι —λέγει— ὁ Θεός του Ἀβραάμ και ὁ Θεός του Ἰσαάκ και ὁ Θεός του Ἰακώβ».²⁸ Λέγει δὲ αὐτὸ, ἔχι διότι δὲν ἦτο και Θεός του Μωϋσέως και τοῦ Ἰωσήφ, ἔχι διότι ὁ Θεός εἶναι Θεός όλων αὐτῶν πὸς τὸν ἀναγνωρίζουν Θεόν των και τὸν ἐπικαλοῦνται μετὰ τὴν ἀληθειαν και ἔχι μετὰ δυσπιστίαν. Ἀλλὰ λέγει δτι εἶναι Θεός τῶν τριῶν Πατριάρχων διότι θέλει νὰ τιμήσῃ τὰ ἐπίγεια ὅπως τιμῶνται και τὰ οὐράνια ἀπὸ τὴν ἁγιαν Τριάδα. Τρεῖς Πατριάρχαι, εἰς τιμὴν τῆς ἁγίας Τριάδος, τρεῖς ἀρεταὶ εἰς δόξαν τῆς ἁγ. Τριάδος, ὅπως λέγεται δτι «τώρα μένουσιν τὰ τρία αὐτὰ, ἦτοι, ἡ Πίστις, ἡ Ἐλπίς και ἡ Ἀγάπη».²⁹ Σὲ τρία πράγματα και μέρη ἔχει διαιερέθῃ ἡ ὅλη Κτίσις. Εἰς τὰ ἐπουράνια, εἰς τὰ ἐπίγεια και εἰς τὰ καταχθόνια. Εἰς τρία χωρίζονται τὰ χρόνια εἰς αὐτὰ πὸς πέρασαν, εἰς αὐτὰ πὸς εἶναι τώρα πὸς ζῶμεν, και εἰς αὐτὰ πὸς θὰ ἔλθουν. Καὶ ὅπως πολλοὶ ἦσαν οἱ γενάρχαι εἰς τὸν Ἰσραήλ, ἀλλὰ οἱ τρεῖς Ἀβραάμ, Ἰσαάκ και Ἰακώβ ἤρκεσαν νὰ δοξολογήσουν τὸν Τριῶν Θεόν, ἔτσι μετὰ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἱερεῖς, διαλέγει τρεῖς ἱερεῖς, τὸν Μωϋσῆν, τὸν Ἀαρὼν και Σαμουὴλ. Πολλοὶ λοιπὸν βασιλεῖς, πολλοὶ ἱερεῖς, ἀλλὰ τρεῖς βασιλεῖς, τρεῖς ἱερεῖς εἶναι αὐτοὶ πὸς μνημονεύονται. Διότι λέγει ἡ ἁγία Γραφή περὶ τοῦ Δαυὶδ και Ἐσακίου και τοῦ Ἰωαίου, ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀλλαξοπιστοῦσιν».³⁰ Μέσα εἰς τὸ κάμιν εἰς τὴν Βαβυλῶνα τρία παῖδιά. Μαζὶ μετὰ τὸν Χριστὸν εἰς τὸ θουνοῦ ὁ Πέτρος, ὁ Ἰακώβος και ὁ Ἰωάννης. Πολλοὶ εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, ἀλλὰ τρεῖς παρουσιάζονται εἰς τὸν Ἀβραάμ. Ὅλοι αἱ ἡμέραι εἶναι τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τρεῖς ὀμπρετοῦν εἰς τὸ μυστήριον τῆς θεοφανείας τοῦ Χριστοῦ, τρεῖς, ποῖαι εἶναι αὐταί; ἤϊαρε τὸν Ἰσαάκ τὸ μονάρχον παιδί πὸς τόσο ἡγάπησες και πῆγαινε σὲ ἕνα ἀπὸ τὰ θουνά».³¹ Λέγει ὁ Θεός εἰς τὸν Ἀβραάμ. Καὶ ἐδόξισεν ὁ Ἀβραάμ τρεῖς ἡμέρας και τρεῖς νύκτας, διὰ νὰ δείξῃ ὅμοι και τὸ μυστήριον. Διότι, ἀπὸ τὸν θάνατον ὁ Ἀβραάμ ἀπέλαθε ζωντανὸν τὸν Ἰσαάκ, και πῶς; Ἀκαυε. Ἀπὸ τὴν στιγμήν πὸς ὁ Ἰσαάκ παρελήθη ἀπὸ τὸν πατέρα του διὰ νὰ προσφερῆ θυσία εἰς τὸν Θεόν, διὰ τὸν

27. Ματθ. 22, 29.
28. Α' Κορινθ. 13, 13.
29. Σοφ. 2ορ. 49, 5.
30. Γέν. 22, 2.

ποτέρα του ήτο νεκρός και εσφαγμένος, διότι, όχι το τέλος του έργου της θυσίας, αλλά η πρόθεσις που είχαν ο 'Αβραάμ δια να θυσιάση τον 'Ισαάκ επικυρώνει το αποτέλεσμα. Διά τον 'Αβραάμ, ο 'Ισαάκ από την ημέραν που μεταφέρτετο εις θυσίαν, ήτο αποθαμένος. Κατά την τρίτην όμως ημέραν της πορείας προς την θυσίαν, απεδόθη εις τον 'Αβραάμ από τον Θεόν ζωντανόν το παιδίον, εις τόπον της τριήμερου αναστάσεως του Χριστού. 'Ημπορούσε και ο 'Ιωνάς να μείνη εις την θάλασσαν πολλές ημέρας, αλλά δεν γίνεται αυτό παρά μόνον διά τρεις ημέρας που έμεινεν εις την κοιλίαν του θαλασσίου θηρίου, διά να δείξη το της 'Αναστάσεως μυστήριον. 'Επειτα λέγει ο αρετικός και αν εφής κάπου εις την 'Αγιαν Γραφήν διηρημένας τέτοιας πληροφορίας, θα τας έκλάβης και παραλάβης πάλιν ως άλλας εικόνας της 'Αγίας Τριάδος και της θείας οικονομίας; Δεν θέλεις αυτά τα σημεία; 'Εάν γινώ σου ερμηνεύω, σόθισε τα λόγια μου. 'Αλλ' εάν είναι θεϊόν το κήρυγμα, άκουσε από έμέ. 'Αλλά και να ακούης μαζί με έμέ, ότι αι τρεις ημέραι έφηγούν το πάθος του Χριστού. 'Επειδή εις την υπόθεσιν του 'Αβραάμ αυτός ο Σωτήρ Χριστός λέγει: «Ο 'Αβραάμ που είναι πατήρ σας εδοκίμασεν αγαλλίασιν, διά να 'βη την ιδίαν μου ημέραν και την είδε και έχάρη». ⁵¹ Ποίαν ημέραν είδε; Του θανάτου μου. Διότι το άρνι που παρεδόθη από το δένδρον διά του 'Αγγέλου εις τον 'Αβραάμ να θυσιάση αντί του 'Ισαάκ, εικόνα είχε του θανάτου του Θεού που θα θθυσιάζετο διά να σκώση τας άμαρτίας όλου του κόσμου. Διότι με το να έβη, είδε την ημέραν, τίποτε άλλο δεν κάνει παρά το να θλίψη τον θάνατον του Χριστού. 'Από που το συμπεραίνωμεν αυτό; 'Από εκείνο που και έμεις πολλές φορές λέγωμεν: 'Εσθασεν ή ημέρα του, αντί να εσθωμεν απέθανεν. 'Αλλά δεν είναι άκακτός αυτός ο λόγος που συνηθίζομεν να λέγωμεν διά να εσθαιώση, τι σός είπα; Τι λοιπόν; 'Ας ελθωμεν πάλιν εις την 'Αγιαν Γραφήν. Λέγει κάπου ο μακάριος Δαυίδ. «Θά 'βη ο άμαρτωλός τόν δίκαιον και θα τρίψη τα δόντια του επάνω του, ο Θεός όμως θα τον σπυράη και θα γελώση δυνατά με την κακουργίαν του, διότι προβλέπει ότι θα 'βθη ή ημέρα του». ⁵² δηλαδή το τέλος του. 'Αλλά αυτά μέν εσημειώθησαν διά τον 'Αβραάμ. Θα 'ελθω όμως πάλιν εις τον 'Ιωάν. Διότι αι τρεις ημέραι του 'Ιωάν που

51. 'Τρ. 9, 56.
52. Ψαλμ. 36, 19 - 18.

έμεινε μέσα εις την κοιλίαν του μεγάλου ψαριού ερμηνεύουσιν τον θάνατον του Χριστού που έδωκε την σωτηρίαν του κόσμου. «'Όπως —λέγει— ο 'Ιωνάς έμεινε ζών μέσα εις την κοιλίαν του μεγάλου ψαριού τρεις ημέρας και τρεις νύκτας, έτσι πρέπει και ο Υίος του ανθρώπου να μείνη μέσα εις την καρδίαν της γης τρεις ημέρας και τρεις νύκτας». ⁵³
'Αλλά, ως είπωμεν μαζί με αυτά κάτι άλλο δυνατότερον από αυτά. Τρία ήσαν τα τάγματα ή οι τάξεις εις τον 'Ισραηλιτικόν λαόν: Η 'Ιερουσόλη, ή Βασιλεία και ή Προφητεία. 'Εκτός λοιπόν από αυτές τας τρεις άρχάς, δηλαδή την Βασιλείαν, την 'Ιερουσόλην, την Προφητείαν δεν υπήρχεν άλλη άρχή την οποίαν να είχαν οι 'Εβραίοι. Κέρας υπήρχε έλαιον, άγισμοσύ. 'Ενα ήτο το χρίσμα που έχριον, τρία όμως τα δώρα. 'Ενα το κέρας, τρία χαρίσματα μετέδιδε, διότι με αυτό έχριον Βασιλείς, 'Ισραείς και Προφήται. 'Αλλά, επειδή μερικά δεν γνωρίζουν περι τίνος πρόκειται, και, διά να μη σάν άδειανός ο λόγος μου τρέχη χωρίς αποτέλεσμα ωφέλειας, και πηγαίη χαμένος, άκουσε με συντομίαν περι τίνος ο λόγος. Κέρας ήτο αυτό που κρατούσαν οι Προφήται εις τα χέρια των, έχριοντο δε από του κέρατος αυτού Βασιλείς, Προφήται, 'Ισραείς, χωρίς να μεταβάλλεται το έλαιον που περιείχε το κέρας, αλλά ή χάρις διαφορετική παρέιχετο και έδιδετο διά του ίδιου κέρατος και του χρίσματος εις τούς χρισμένους Βασιλείς, 'Ισραείς και Προφήται. 'Ενα λοιπόν το χρίσμα, τρεις αι θωραεί. Διότι δε μέσα εις το κέρας αυτό που το άπέκοπταν από την κεφαλήν του ζώου έδασαν το έλαιον και έχριον; 'Επειδή το κέρας εις την εικόνα του Χριστού. 'Αρα δεν επέτρεπετο μέσα εις άσημένιο σκεύος να τεθή το χρίσμα; Δεν επέτρεπετο ούτε εις χρυσόν σκεύος; Δεν ήμπορούσε εις άλλο ακριβότερον και παλυτιμότερον δοχείον να φυλάσσεται το πολύτιμον αυτό έλαιον - χρίσμα; 'Οχι δεν ήμπορούσε, ούτε και έγινε, αλλά εφυλάσσετο το χρίσμα μέσα εις το κέρας, επειδή όπως προηγουμένως είπον το κέρας ήτο εικών Χριστού. Καί τουτο λέγω, διότι ή Γραφή λέγει: «Και διότι θα κάμω να φυτρώση κέρας εις τον Δαυίδ». ⁵⁴ Ο Χριστός δε που είναι κυριαρχός της 'Ιερουσόλης και της βασιλείας και της προφητείας, ως είναι μαζί με όλους σας.

53. Ματθ. 12, 40.
54. Ψαλμ. 131, 17.

ΟΜΙΛΙΑ*

ΕΙΣ ΤΟ «ΕΠΙΣΤΕΥΣΑ ΚΑΙ ΔΙ' ΑΥΤΟ ΩΜΙΛΗΣΑ».

Λέγουσιν, ὅτι πολλὰς φορές ἡ μέλισσα μὲ τὰ ἐλαφρὰ περὶ τῆς, ὅταν περὶ καὶ ἀκουσθῆ ἐπάνω εἰς τὰ δένδρα καὶ εἰς τὰ φυτὰ ποῦ κἀκὼν ἀνήκει, κλέπτει χωρὶς νὰ ἐλάλη τὰ ἄνθη τῶν δένδρων καὶ τῶν φυτῶν τὴν εἰς αὐτὰ ἐπιτάχουσαν στανόνα καὶ προμηθεύει εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν γλυκυτάτην κηρήθραν τοῦ μέλιτος. Ὅταν τὴν μέλισσαν εἶναι καὶ οἱ τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλοι. Διότι μὲ ταχὺ καὶ ἐλαφρὸν τὸ πτερόν τῆς διανοίας των, πετοῦν ἐπάνω εἰς τὴν γλυκεῖαν καὶ πλουσίαν εἰς χλόην ἀνοιξιν τῶν Ἁγίων Γραφῶν καὶ ἀφοῦ πάρουν τὴν βροσίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ποῦ ὑπάρχει μέσα εἰς τὸ γράμμα τῶν Ἁγίων Γραφῶν, ἐπιχύνουν ἥρεμα-ἥρεμα εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν τὸ γλυκυτάτον μέλι τῆς πίστεως. Ἐλάτε τώρα δλοι ἡμεῖς, ἀγαπητοί, ἀφοῦ μιμηθῶμεν τὴν φιλεργον τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, ἀς σπεύσωμεν γρηγορὰ μὲ θερμὸν ἀπὸ πιστῆν πνεῦμα πρὸς τὸ γεμῆτο ἀπὸ ἄνθη λεισάδι τῆς ψαλμωδίας. Διότι τί μᾶς ἔλεγεν ὁ πρὸ ὀλίγου ψαλμὸς, τὸν ὅποιον μὲ ἤρουν καὶ χαμηλὴν φωνὴν ἐψάλαμεν; «Ἐπίστευσα καὶ δι' αὐτὸ ὠμίλησα». Ποῖον δὲ νόημα ἔχει ὁ λόγος αὐτός; Εἶναι ἀνάγκη τὸ νόημα ποῦ σταθεῖ μέλι καὶ ὑπάρχει εἰς τὸ θέθος τοῦ γράμματος τοῦ ψαλμοῦ, ἀφοῦ τὸ ἀντλήσωμεν καὶ τὸ πάρωμεν, νὰ τὸ δώσωμεν εἰς δλους ὅσος ποῦ διψᾶτε, καὶ ὅσον διψᾶμεθα, πόσιμον τὴν ροὴν τοῦ λόγου νὰ σὰς προσφέρωμεν.

Ἐπίστευσα καὶ δι' αὐτὸ ὠμίλησα. Ὅπως αὐτοὶ ποῦ θέλουσιν νὰ διηγηθοῦν εἰς μερκοῦς ἀνθρώπους ἓνα γεγονός, πρῶτον ἀφοῦ πληροφοροῦνται καλὰ περὶ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ ἢ τοῦ πράγματος ποῦ θὰ κἀκὼν λόγον, ἔπειτα ἀρχίζουσιν νὰ διδάσκουσιν μὲ λεπτομέρειαν τὸ πρᾶγμα, κατὰ

* Τὸ κείμενον τῆς παρούσης ὁμιλίας ἐκτύπησεν εἰς τὸν Χριστοσκοπετικὸν Σεβαστιανὸν *Zeitschrift für katholische Theologie* 31 (1907) 361-360).

Ἡ ἰστορία τῆς ὁμιλίας εἶναι μόνον πραγματικὴ καὶ οἰκουμενικῆς. ἀφοῦ ἔλασσε τὸ ἔργον *Walsh*, 116, 1-3 ἐμνήσανον ἤδη εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ εἰς τοὺς ἑαυτοῦς. Τὸ ἔργον καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς ὁμιλίας ἀποδεικνύουσιν ὅτι εἶναι πράγματι ἔργον τοῦ ἱεροῦ Χριστοσκοπικοῦ.

1. *Walsh*, 116, 1-3

τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ προφήτης, προκειμένου νὰ μᾶς διδάξῃ, ἐπληροφόρηθη προηγουμένως αὐτός περὶ τῆς ὑπάφειας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς εἰς τὸν Χριστὸν Θεὸν ἐπίσεως ποῦ ἀπόκειται εἰς τὴν καρδίαν τῶν πιστῶν ἀνθρώπων, καὶ λέγει. Ἐπίστευσα καὶ δι' αὐτὸ ὠμίλησα. Διότι δὲν θὰ ἦτο αὐτὸν καλόν, καὶ θὰ ἐξετίθετο, ἐάν δὲν ἐπίστευε προηγουμένως ἀπὸ ἀσφαλῆ καὶ θεσβαῖον πληροφορίαν τὴν ὅποιαν εἶχε δι' αὐτὰ ποῦ ἤθελε νὰ μᾶς διηγήσῃ, νὰ ἀρχίσῃ νὰ διδάσκῃ πικρὰ καὶ ὡς ἔτυχε, χωρὶς νὰ πιστεῖ καὶ νὰ ἔχη θεσβαῖον πληροφορίαν αὐτῶν ποῦ κηρύττει. Τί δὲ σημαίνει τὸ ἐπίστευσα; Ἐπίστευσα ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Πατὴρ λέγω καὶ οὐχὶ Κτίστης καὶ κατασκευαστὴς καὶ δημιουργὸς καὶ πλάστης τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ γονεὺς τοῦ Χριστοῦ καὶ Πατὴρ. Καὶ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, τὸ γεγονός, τὸ δόγμα, ἀφοῦ τὸ ἐπληροφόρηθον ἀκριβῶς καὶ ἀσφαλῶς, τὸ ἐπίστευσα καὶ δι' αὐτὸ τὸ κηρύττω. Καὶ δὲν περιηγοῦσθην τὴν φύσιν τοῦ Θεοῦ, ποῖα καὶ πόση εἶναι, ἀλλ' ἐπίστευσα ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, γεννηθεὶς προαιωνίως κατὰ τρόπον ἀνεπίπτων. Καὶ τοῦτο πληροφοροῦντες ἐπίστευσα καὶ οὕτως ὠμίλησα.

Ἄλλ' αὐτὸς ὁ ψαλμὸς ἂν καὶ εἶναι Ἰουδαϊκός, ἐν ταῦταις αὐτοὶ δὲν θέλουσιν νὰ τὸν ψάλλουσιν καὶ νὰ τὸν κατανοοῦσιν ἀληθινά. Διότι δὲν ἐπίστευσαν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅπως παρεδέχθησαν τὸν Χριστὸν, ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Διότι ἐάν ἐπίστευον καὶ παρεδέχοντο ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ ἐθανάτωναν μὲ σταυρικὸν θάνατον τὸν Κύριον τῆς δόξης. Αὐτὸν τὸν ψαλμὸν ἂν καὶ τὸν ἔχουν ἐν χρήσει καὶ τὸν ψάλλουσιν οἱ ἀρετικοὶ Ἀρειανοί, καὶ Εὐνομιοί, ἀλλὰ δὲν τὸν ψάλλουσιν μὲ ἀληθῆ πίστιν, διότι δὲν ἐπίστευσαν ὅτι ὁ Θεὸς Πατὴρ εἶναι γεννήτωρ καὶ γονεὺς τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ κτίστης καὶ κατασκευαστὴς καὶ δημιουργός. Ὅπως πάλιν ἐπίστευσαν ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ λέγουσιν ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι κτίσμα καὶ ποῖμα τοῦ Θεοῦ. Ὅταν δὲ δὲν παρεδέχονται καὶ ἀπαρρίπτουν τὸν Χριστὸν Θεόν, καὶ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὅτε τὸν Θεὸν Πατέρα δὲν παρεδέχονται. Ἄκουσε πῶς τὸ λέγει αὐτὸ ἡ Ἁγία Γραφή: «Ἐάν κανεὶς δὲν ἔχη εἰς τὴν καρδίαν του καὶ δὲν πιστεῖ τὸν Χριστὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, αὐτός ποῦ ἀπορρίπτει τὸν Χριστὸν ὡς Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὅτε τὸν Θεὸν Πατέρα ἔχει καὶ ὅτε εἰς αὐτὸν πιστεύει.» Ἐπίστευσα διὰ ταῦτα καὶ ἐκήρυσσα». Αὐτὸν

2. *Πρελ.* Α' Κορινθ. 9, 8.

3. Α' *Ών.* 3, 25, 6' *Ών.* 9.

τὸν ψαλμὸν αὐτὸν καὶ τὸν ἔχουν εἰς χρῆσιν καὶ τὸν ψάλλον οἱ ὄπαδοι τοῦ αἰρετικοῦ Μακεδονίου, ἐν τούτοις δὲν τὸν ψάλλον ἀληθινὰ διότι δὲν ἐπίστευσαν ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ ὁποῖον ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ Πατρὸς, χωρὶς νὰ ἔχη δύναμις καὶ νὰ ἐκφρασθῆ καὶ νὰ περιγρῶνῃ πῶς ἐκπορεύεται, δὲν πιστεύουν ὅτι καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἶναι Θεός. Μὴ ἔχοντες δὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, δὲν ἔχουν οὐτὴν τὴν Χριστόν.⁴ Ἄκουε καὶ διὰ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τί λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, Ἐάν κανεὶς δὲν ἔχη πιστεύσει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ ὁποῖον ἐγνωρίσαμεν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὅτι εἶναι Θεός, αὐτὸς δὲν εἶναι Χριστιανός. Κάθε ἄνθρωπος λοιπὸν ποὺ πιστεύει ὀρθοδόξως εἰς τὸν Πατέρα Θεόν, τὸν Θεὸν Υἱὸν καὶ τὸν Θεὸν Ἅγιον Πνεῦμα, ὁμολογεῖ καὶ διακηρύττει: Ἐπίστευσα δι' αὐτὸ καὶ ὡμίλησα.

Ἄς ἴδωμεν δὲ καὶ τὸν ἐπόμενον στίχον τί θέλει νὰ μᾶς εἴπῃ, μετὰ τὸ ἐπίστευσα, δι' αὐτὸ καὶ ὡμίλησα. Λέγει ὁ στίχος: «Ἐγὼ δὲ ἐταπεινώθην πολὺ». Ἀλλὰ, αὐτὸς ποὺ δὲν καταλαδοῖναι τὸ νόημα τοῦ ψαλμοῦ, λέγει ὅτι ὁ στίχος «Ἐγὼ ἐταπεινώθην πολὺ», εἶναι ξένος καὶ ἀδιάφορος ἀπὸ τὸ ἐπίστευσα, δι' αὐτὸ καὶ ὡμίλησα. Ἀλλὰ ἐάν κανεὶς ἀπὸ ἡμᾶς ἐννοήσῃ καὶ καταλάβῃ ὅπως καὶ ὁ Δαυὶδ ἠνώησε, περὶ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς δόξης τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καὶ τῆς μηδαμινότητος καὶ ταπεινότητος τοῦ αὐτοῦ, δὲν ἠμπορεῖ παρά καὶ αὐτὸς νὰ εἴπῃ: «Ἐγὼ δὲ ἐταπεινώθην πολὺ». Ἰδιὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς καρδίας ὅταν βλέπῃς τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ ποὺ δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸ ἀκράσῃ καὶ διηγῆθῃ κανεὶς, διότι ὅσον διαφέρει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τὸ μυρμηγκί, τόσον διαφορὰν ἔχει ὁ Θεός ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, αὐτὸ τὸ μεγαλεῖον ὅταν τὸ καλοσκεφθῆς καὶ τὸ ἐννοήσῃς, θὰ ἀκπλαγῆς καὶ θὰ εἴπῃς: «Ἐγὼ δὲ ἐταπεινώθην πολὺ».

Αὐτὸ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ Ἀβραάμ μετὰ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του ὅταν εἶδεν, κατενόησε, ὅτι, συγκρινόμενος μετὰ τὸν ἄπειρον καὶ παντοδύναμον Θεόν, αὐτὸς εἶναι χῶμα καὶ στάχτη, ἔλεγε: «Ἐγὼ εἰμαι γῆ καὶ στάχτη». Οἱ ὑπερήφανοι διὼς ἄνθρωποι ἐπέβη οὐτὴν τὸν Θεὸν γνωρίζουν, καὶ τὸν αὐτὸν τῶν δὲν γνωρίζουν ποῶς εἶναι. Πῶς ἀφοῦ δὲν ἠμπόρουν πρῶτα νὰ γνωρίσουν τὸν δημιουργὸν τῆς κτίσεως καὶ τὸν ἄνθρωπον, θὰ ἠμποροῦσαν νὰ καταλάβουν καὶ νὰ γνωρίσουν, ὅτι αὐτοὶ εἶναι πλάσματα καὶ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ; Τὸ ὅτι δὲ, ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἀνα-

4. Πρὸς Ρωμ. 8, 9.

γνωρίζουν τὸν Θεὸν Κύριόν των καὶ Πλάστην των, ἔρχεται εἰς αὐτοὺς καὶ τοὺς καταλυδάνει ὑπερηφάνεια, ἃς τὸ μαρτυρήσῃ ἡ Ἅγια Γραφή ἣ ὅποια λέγει: «Ἀρχὴ τῆς ὑπερηφανείας εἶναι, τὸ ὅτι δὲν γνωρίζει καὶ δὲν παραδέχεται ὁ ἄνθρωπος τὸν Κύριόν του καὶ Θεόν του καὶ δὲν τὸν γνωρίζει διότι ἔφυγε ἡ καρδία του ἀπὸ τὸν Θεόν τὸν ποιήσαντα αὐτόν». Ὁ Δαυὶδ ὅμως δὲν εἶναι τέτοιος ἄνθρωπος, ἀλλὰ, διότι ἐγνώριζεν ὅτι ὁ Θεός, τὴν καρδίαν ποὺ εἶναι συντετριμμένη καὶ κατατασκασιμένη ἀπὸ τὴν συναίσθησιν τοῦ μεγαλείου τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς μηδαμινότητος τῆς, ὁ Θεὸς δὲν θὰ τὴν ἐξαφανίσῃ καὶ δὲν θὰ τὴν ἀποδιώξῃ, ἐταπεινώθῃ ἐμπρὸς εἰς τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸν τὸν ὄψωσῃ ὁ Θεός. Διότι κάθε ἄνθρωπος ποὺ ὑπερηφανεύεται, θὰ ταπεινωθῇ.⁵ Καὶ κάθε ἄνθρωπος ποὺ ταπεινώνεται μπροστὰ εἰς τὸν Θεόν, θὰ ὠκωθῆ ἀπὸ αὐτὸν τὸν Θεόν. Τόσον μεγάλον ἀγαθὸν εἶναι ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν, ἐταπεινώσε τὸν ἑαυτὸν του, καὶ θέλει καὶ ἡμᾶς τοὺς ὑπερηφάνους νὰ μᾶς ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ταπεινῶσιν διὰ νὰ ὁμοιάσωμεν αὐτόν, ποὺ ἦτο τόσον ταπεινός, καὶ μᾶς λέγει: «Ἄς μάβετε ἀπὸ ἐμὲ τὸν ἴδιον ὅτι, εἴμαι πρὸς καὶ εἴμαι ταπεινός εἰς τὴν καρδίαν».

Ἐπίστευσα, λοιπὸν, καὶ δι' αὐτὸ ὡμίλησα, καὶ ὁκώμη διότι ἐπίστευσα εἰς τὸ μεγαλεῖον, τὴν δόξαν, τὴν ὑπαρξίν τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, ἐταπεινώθην πρὸ τοῦ ὄψους τῆς μεγαλειότητος του καὶ εἶπα μέσα εἰς τὴν μεγαλειώδη καὶ φιλοσοφημένη αὐτὴν σκεψὶν μου, ὅτι κάθε ἄνθρωπος εἶναι ψεύστης. Καὶ πῶς, ἀφοῦ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ψεύστης, ἀκούομεν ὅτι ὁ Ἰωβ εἶναι ἀληθινός καὶ οὐχὶ ψεύστης; Διότι ὁ Ἰωβ ὁ Θεός μαρτυρεῖ δι' αὐτὸν καὶ λέγει: «Ἐχει προσέξει τὸν Ἰωβ ὁ ὁποῖός με ἀκολοθεῖ πιστὰ ὅτι, δὲν εἶναι κανεὶς σὰν ἐγώ: αὐτὸν εἰς ὅλην τὴν γῆν; Εἶναι ἄνθρωπος χωρὶς ψεγάδι, δίκαιος, ἀληθινός, ἀπέχει ἀπὸ κάθε κακόν καὶ πονηρὸν πρᾶγμα». Ἐάν λοιπὸν ὁ Ἰωβ εἶναι ἀληθινός καθὼς ἔχει γραφῆ καὶ μαρτυρεῖται ἀπὸ αὐτὸν τὸν Θεόν, πῶς ὁ Δαυὶδ ἔχει ἀποφανθῆ ἐναντίον ὄλων καὶ λέγει: «Ἐγὼ δὲ εἶπα κατὰ τὴν ἔκτασίν μου ὅτι κάθε ἄνθρωπος εἶναι ψεύστης». Πρὸς αὐτὸ θὰ εἴπωμεν ὅτι, ὅταν συγκρίνωμεν τὸν Ἰωβ μετὰ τοὺς ἄλλους ἄνθρώπους, ὁ Ἰωβ ἦτο ἀληθινός. «Ὅταν ὅμως γίνῃ σύγκρισις Ἰωβ καὶ Θεοῦ

5. Σοφ. Ζακρ. 10, 14-15.

6. Πρὸς Δουκ. 18, 14.

7. Κεφ. 11, 20.

8. Ἰωβ 1, 8.

καὶ ὁ ἰὼβ ἦτο ψεύστης. Διότι ὅπως λέγει ἡ Γραφή «δὲν εἶναι κανεὶς καθαρὸς καὶ ἀκηλίδωτος ἔστω καὶ ἂν μίαν ἡμέραν ζῆσθαι εἰς τὴν ζωὴν αὐτὴν». Ἐὰν δὲ δὲν εἶναι κανεὶς ἀναμάρτητος, φανερὸν ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ἀληθινὸς εἰ μὴ μόνος ὁ Θεός.⁹

Τὸ ἴδιον ἀκούομεν καὶ διὰ τὸν Βαρνάβαν, ὅτι εἶναι ἀγαθός. Ναί. Ὅταν τὸν συγκρίνομεν μετὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, γνωρίζομεν αὐτὸν ὡς ἀγαθὸν ὅταν τὸν συγκρίνομεν μετὰ τὸν Θεὸν καὶ ὁ Βαρνάβας δὲν εἶναι ἀγαθός διότι «κανεὶς δὲν εἶναι ἀγαθός, παρὰ μόνον ὁ Θεός». Καὶ ὅπως κατὰ τὸ θρόνον λέγει κανεὶς φωτεινότερον ἕνα ἀστέρι, συγκρίνων αὐτὸ μετὰ ἄλλα ἀστέρια, ὅταν ὁμοίως φανῆ ὁ ἥλιος δὲν ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ εἴπῃ ὅτι πλέον τὸ ἀστέρι αὐτὸ λάμπει, διότι ἀπὸ τὸ ὑπερέβαλλον φῶς τοῦ ἡλίου καλύπτεται ἡ λάμψις τοῦ ἀστέρος, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον λέγομεν τὸν ἕνα ἀνθρώπου ἀληθινὸν καὶ ἀγαθόν, ὅταν τὸν συγκρίνομεν μετὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, συγκρινόμενος ὁμοίως ὁ ἄνθρωπος καὶ μετὰ τὸν Θεόν, δὲν ἡμπορεῖ νὰ εἶναι ἀληθής. Κατὰ συνέπειαν κάθε ἀνθρώπος ὑπολείπεται τῆς ἀληθείας καὶ κατ' ἀκολουθίαν εἶναι ψεύστης.

Ἄλλὰ εἶπα, ἀγαπητέ, νὰ στρέψωμεν τὸν λόγον τοῦ κηρύγματός μας διὰ νὰ εὐρωμεν ἄλλην χάριν νοσημάτων ποῦ λάμπει καὶ αὐτή. «Ἐγὼ δὲ εἶπα εἰς τὴν ἔκστασίν μου, ὅτι κάθε ἀνθρώπος εἶναι ψεύστης». Ὁ μακάριος Δαυὶδ ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν ἀγαποῦσε τὸν λόγον, ὡς ἀνδρὸς ἦτο φιλόπνοος, κατὰ δὲ τὰ γεράματα τοῦ ἦτο φιλόσοφος, ὁ Δαυὶδ λοιπὸν αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἦτο τοῦ Θεοῦ φίλος καὶ προσεπάθησε καὶ ἠθέλησε νὰ θέσῃ μέσα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου τὸν Θεόν καὶ νὰ συμμαζέψῃ μέσα εἰς αὐτὸν δὸν τὸ μεγαλεῖον τῆς θεότητός του καὶ νὰ εἴπῃ ποῖος εἶναι ὁ Θεός, ἐβγήκε ἔξω ἀπὸ τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας, καὶ διὰ τοῦ νοῦ, παρεμέρισε καὶ τὸν ἄερα, καὶ τὰ σύννεφα φέρσε ἀπὸ κάτω του καὶ ὑπερπήδησε τὸν οὐρανόν, καὶ ἀφοῦ πέταξε μαζὶ μετὰ τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις, καὶ εἶδε τὴν δόξαν καὶ τὸ φῶς καὶ τὴν ἀστροπὴν τῆς μεγαλειότητος τοῦ Θεοῦ, ποῦ δὲν ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ τὴν φαντασθῆ, ἀφοῦ κατάλαβε ὅτι κανεὶς ἐκ τῶν ἀνθρώπων οὔτε καμμία ἀνθρωπίνῃ γλώσσῃ εἶναι ἱκανὴ καὶ ἡμπορεῖ νὰ διηγηθῆ τὸ μέγεθος τῆς θεάς καὶ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, εἰς τοιαύτην ψυχικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνάβασιν καὶ μετατόπισιν

9. Ἰωβ 14, 4-5
10. Ματθ. 10, 18.

πρὸς τὸ ἕνω ἀφοῦ ἔγινε, καὶ ἀφοῦ εἶδε καὶ ἔμαθε ἀπὸ τὴν θεωρίαν αὐτὴν καὶ ἐθαύμασε τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ, μετὰ ἄρρος πίστεως ἀποκαλύπτει καὶ λέγει: «Ἐγὼ δὲ εἶπα εἰς τὴν ψυχικὴν αὐτὴν ἐξαορσί μου, ὅτι κάθε ἀνθρώπος εἶναι ψεύστης».

Ἄλλὰ εἶπα πάλιν νὰ στρέψωμεν τὸ πολῦτιμον πετράδι, τὸν μαργαρίτην τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπὸ τὴν λάμψιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ποῦ εἶναι μέσα εἰς τὸν λόγον, τὸν νοῦν ἡμῶν ἄς φωτίσωμεν. Γνωρίζω ἐγὼ, ἀγαπητοί, καὶ γεωργὸν μετὰ πείραν γεωργικὴν, ἀπὸ ἕνα χωράφι νὰ κόψῃ εἰς ἕν ἔτος τρεῖς καρπούς. Ἄς μνησθῶμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς τοὺς γεωργούς καὶ ἄς σκάπτωμεν μετὰ τὴν ἀξίτην τοῦ Πνεύματος, ὅπως λέγει ὁ προφήτης: «Τὴν νύκτα δὴν μετὰ τὴν καρδίαν μου ὠμιλοῦσα πολὺ καὶ ἐκαλλίεργον μέσα μου τὸ πνεῦμα μου». Τὸ πρῶτον λοιπὸν στίχον εἶδομεν τὸ γράμμα, τὸν δεύτερον τὸν ἐπὶ ἤραμεν ὅπως εἶχεν, ἀκόμη τὸν τρίτον στίχον ἄς ἴδωμεν. «Ἐγὼ δὲ εἶπον —λέγει ὁ προφήτης— κατὰ τὴν πνευματικὴν μου ἀνάβασιν καὶ ἐκστασιν, ὅτι κάθε ἀνθρώπος εἶναι ψεύστης». Βλέπετε κάθε ἀνθρώπου ποῦ νὰ ἐγγυᾶται διὰ τὸν ἑαυτὸν του ὅτι θὰ ζῆσθαι πολλὰ χρόνια, ποῦ θέλει νὰ οικοδομῆ καὶ νὰ φυτεύῃ καὶ νὰ τρέφῃ τὰ παιδιὰ του, νὰ ἠμιλῆ ἐναντίον αὐτῶν ποῦ τὸν ἀδικοῦν, νὰ ὑπόσχηται ὅτι τοὺς ἐχθρούς του θὰ ἀποκραύσῃ, θὰ φυλακίσῃ, θὰ περιορίσῃ, θὰ ἐξορίσῃ, ἢ καὶ ὅτι ἄλλο χειρότερον ἡμπορεῖ νὰ φαντασθῆ κανεὶς νὰ κἀνῃ καὶ, ὁσπερὰ ἀπὸ δόλιγον, ἢ αὐτὴν τὴν νύκτα ἢ μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, νὰ ἀποθάνῃ. Καὶ θὰ ἴδῃς τότε, πῶς κάθε ἀνθρώπος εἶναι ψεύστης. Διότι αὐτὰ ποῦ ἔλεγε δὲν τὰ ἔκαμεν. Ἄλλὰ κάθε ἀνθρώπος ποῦ ἀγαπᾷ τὴν ζωὴν αὐτὴν εἶναι ψεύστης. Αὐτὸς ὁμοίως ὁ ὁποῖος εἰς τὴν ζωὴν αὐτὴν εἶδω, προσπαθεῖ καὶ ἐπιζητεῖ καὶ ἐπιδώκει νὰ ζῆ μετὰ τὰς ἀρετὰς, δὲν εἶναι ψεύστης, διότι αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος τῶν ἐναρτέων πράξεων, δὲν εἶναι ἀνθρώπος ἀλλὰ Θεός, ἄχι διότι ὁ ἴδιος εἶναι Θεός ἐκ φύσεως, ἀλλὰ διὰ τὴν θεῖαν χάριν ἢ ὅποια κατοικεῖ μέσα του, ὅπως ὁ Παῦλος καὶ ὁ Πέτρος οἱ ὅποιοι εἶχον μέσα των τὸν Χριστὸν ποῦ τοὺς ὠμίλει. Αὐτοὶ, δὲν ἦσαν ψεύσται ἀλλὰ ἀληθεῖς, διότι δὲν ἦσαν ἀνθρώποι. Εἶχον μέσα των τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ποῦ μίλούσε μέσα των. Εἰς αὐτοὺς δὲν ὑπῆρχε φροντίς διὰ χρήματα οὔτε θὰ κτήματα, διότι, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ φροντίζου αὐτοὶ θὰ χρήματα ὅταν ὁ Χριστὸς ποῦ εἶχον μέσα των τοὺς ἔλεγε: «Νὰ μὴ ἀποκτήσῃτε οὔτε χρυσάφι οὔτε ἀσπὶ μὲν

11. Φαλμ. 7, 7.

τε νὰ θάξετε χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας σας;»¹² Ὅτε ἀπειλοῦσαν νὰ ἀποκρούσουν τοὺς ἐχθροὺς των, διότι δὲν εἶχον ἐχθρὸς. Ἐφύλαττον καὶ ἠκολούθουν τοῦ Κυρίου τὴν ἐντολὴν ποὺ ἔλεγεν «ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς σας καὶ νὰ εὐχεσθε ὑπὲρ αὐτῶν ποὺ οὐκ οἶδε δικαίουν».¹³ Αὐτοὶ δὲν ἠγγύωντο ὅτι θὰ ζήσαν χρόνια πολλὰ, διότι καθένος χωριστὰ ἔλεγε: «Κάθε ἡμέραν ἀποθνήσκω, μὰ τὸν Ἰβκὸν σας κομπασμὸν».¹⁴ Ἄκουε ἀκόμη τοῦ Ἀποστόλου ὁ ὁποῖος λέγει: «ἡμεῖς οἱ ἀπόστολοι φαινόμεθα ὡς πλάνοι ἄλλα καὶ ὡς ἀληθεῖς, ὡς ἀποθνήσκοντες καὶ Ἰβοὺ ζῶμεν».¹⁵ Καὶ τοῦτο διότι ὅπως μᾶς θλίπει κανεὶς, μᾶς νομίζει πλάνους καὶ φαινόμεθα ὅτι ἐμεῖθα πλάνοι, ἐπειδὴ φαινόμεθα ὅτι ἐμεῖθα ἄνθρωποι. Ὅταν ἄμως μᾶς προσέξῃ κανεὶς εἰς τὸ τί λέγομεν ἀπὸ τὴν καρδίαν μας, καὶ πῶς συναναστροφόμεθα καὶ ζῶμεν καὶ πολιτευόμεθα εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν, ἐμεῖθα ἀληθινοὶ σὺν τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Καὶ ἀφοῦ μᾶς θλίπει κανεὶς σὺν νὰ ἀποθνήσκωμεν, ἐν τούτοις, νὰ, ποῦ μὲ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ ποὺ εἶναι μέσα μας ζῶμεν ἂν κριθῇ ἀπὸ θεοῦ τὸ ὅποιον θέλωμεν ἡμεῖς διὰ τὸν ἑαυτὸν μας, κάθε ἡμέραν ἐμεῖθα σὺν ξένοι ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ πεθαμένοι διὰ τὸν κόσμον. Ὅταν διμῶς κρινώμεν ἀπὸ τὴν πίστιν μας καὶ τὴν δύναμιν ποὺ ἀντλοῦμεν καὶ παίρνωμεν ἀπὸ τὸν Θεόν, ζῶμεν.

Ἐποῦ, μετὰ τὸ: «Ἐγὼ δὲ εἶπα κατὰ τὴν πνευματικὴν μου ἔκστασιν ὅτι κάθε ἄνθρωπος εἶναι φεῶστης», προσθέτει: «Τί ἤμπορῶ νὰ ἀνταποδώσω εἰς τὸν Κύριον δι' ὅλα ὅσα μοῦ ἀνταπέδωκε καλὰ;». Ἄφοῦ εἶδεν ὁ Προφήτης Δαυὶδ τὴν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ποὺ ἐπλάσθη ὁ ἄνθρωπος δωρεάν ποὺ ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον προκειμένου νὰ ἀνταποδώσῃ καὶ ὁ Δαυὶδ ὡς ἄνθρωπος εἰς τὸν Θεόν αὐτὰ ποὺ ὁ Θεὸς τοῦ ἐχάρισε λέγει: Τί ἤμπορῶ νὰ ἀνταποδώσω ἐγὼ ὁ τιποτένης ἄνθρωπος εἰς τὸν Θεόν μου, ποῦ τόσας μοῦ ἐχάρισε καὶ μοῦ ἐδώρῃσεν εὐεργεσίας; Δι' ἐμὲ ἐξεβίβλωσεν καὶ ἐτένωσεν ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια μου τὸν οὐρανὸν ποὺ μὲ φωτοφόρα καὶ φωτοδόλα ἄστρα τὸν διεκόσμῃσεν, ἦλιον δι' ἐμὲ ἐδημιούργησεν εἰς τὸν ὅποιον ἔχει περιπέξει χρυσοφάντους ἄκτινας, τὸ φεγγάρι δι' ἐμὲ τὸ ἔδωκεν εἰς τὸν οὐρανὸν νὰ περιπατῇ τὴν νύκτα καὶ τὰ μαῦρα σκοτάδια τῆς νυκτὸς νὰ φωτίξῃ ὥστε, αὐτοὺς ποὺ

12. Ματθ. 10, 9.

13. Ματθ. 5, 44.

14. Α' Κορινθ. 15, 51.

15. Κορινθ. 6, 8-9.

πλέον εἰς τοὺς ἄκαινοὺς καὶ τὰ πελάγη, καὶ αὐτοὺς ποὺ ὀδοιποροῦν, νὰ τοὺς ὀδηγῇ, τὴν γῆν δι' ἐμὲ ἔκαμε μεγάλην, καὶ μὲ κάθε δένδρον καρποφόρον καὶ ἄκαρπον κατεφύτευσεν, μὲ ἄνθη καὶ χλόην καὶ φυτὰ διάφορα τὴν ἐζωγράφισεν καὶ τὴν ἐστόλισεν, νερὰ πολλὰ εὐνοῖαζε ποὺ γεννοῦν ψάρια — τὰς θαλάσσας δηλοῦν — πηγὰς ἀπὸ καθαρὰ νερὰ καὶ γλυκὰ καὶ πόσιμα ἔδωκε ποὺ πηγάζουν ὡσαν ἀπὸ τὴν κοιλῆν τῆς γῆς, διὰ νὰ στήσουν τὴν βίαν τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὰς λοιπὸν τὰς πολλαπλὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ δωρηματὰ του, ἀπορεῖ πῶς ἤμπορεῖ νὰ ἀνταποδώσῃ εἰς τὸν δωρεοδότην Θεόν ὁ Προφήτης καὶ λέγει μὲ ἀπαρίαν: «Τί νὰ ἀνταποδώσω ἐγὼ εἰς τὸν Θεόν μου δι' ὅλα αὐτὰ τὰ καλὰ ποὺ μοῦ ἔκαμεν;». Ἄλλα ἀφοῦ ἠνύφησεν ἀκόμη βαθύτερα καὶ πνευματικώτερα ὁ Προφήτης Δαυὶδ, καὶ ἀφοῦ μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του εἶδεν ὅλας τὰς εὐεργεσίας ποὺ ἐπρόκειτο νὰ δοθῶν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ, σὺν νὰ τὰς ἔχη μπροστὰ του καὶ τὰς θλίπει τὰς εὐεργεσίας αὐτὰς φωνάζει καὶ λέγει: «Τί νὰ ἀνταποδώσω εἰς τὸν Κύριον δι' ὅλα ὅσα μοῦ ἀνταπέδωκε;». Καὶ πόσα δὲν μοῦ ἔδωκε; Ἄφοῦ πήρε χάρι ἀπὸ τὴν γῆν, μὲ ἔπλασε ἀπὸ τὸ μῆδεν, ἀπὸ τὸ τίποτε μὲ ἐδημιούργησε, καὶ μὲ ἐτίμησεν μὲ τὴν ἰδίαν του εἰκόνα, μοῦ ἔδωκε δόξαν ἀγγελικὴν, καὶ, ἐν καὶ ἐγὼ μὲ τὴν παράδοσιν τῆς ἐντολῆς του ἔγινα θνητὸς ἀπὸ θάνατος καὶ ὁ θάνατος — ὁ ψυχικὸς μου χωρισμὸς ἀπὸ τὸν Θεόν μου — λόγω τῆς ἁμαρτίας μου μὲ παρέλυσε κυριολεκτικῶς, ἀφοῦ ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον πάλιν μὲ ἐπήρε κοντὰ τοῦ. Τί λοιπὸν νὰ τοῦ ἀνταποδώσω δι' αὐτὰ ποὺ μοῦ ἀνταπέδωκε πέρα τὴν ἁμαρτωλότητά μου, τὴν ἀνασιότητά μου καὶ τὴν ἀχαριστίαν μου πρὸς αὐτόν; Τὸ θηρίον ποὺ μὲ κληροῦσε, τὸ φίδι αὐτὸ τῆς ἁμαρτίας, τὸ ἀπενέκρωσε, τὰς χαλκίνας πύλας τοῦ θανάτου ποὺ ἐκλείον φυλακισμένας εἰς τὸν Ἄδην τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, ὅταν ἦλθεν εἰς τὸν Ἄδην τὰς κατετάκισε καὶ τὰ βαρεὰ σιδερά του τὰ κατεκομμάτισε; τί λοιπὸν νὰ ἀνταποδώσω εἰς τὸν Κύριόν μου δι' ὅλα αὐτὰ τὰ τόσα καλὰ ποὺ μοῦ ἔκαμεν; Ὅταν ἐγὼ ἐβίγηκα ἐξω ἀπὸ τὸν παράδεισον τῆς ἀπολοῦσεως, μὲ εἰσήγαγε πάλιν μέσα εἰς αὐτόν, ὄχι διὰ τὴν ἰδικήν μου δικαιοσύνην καὶ ὄξιν, ἀλλὰ διὰ τὴν πολλὴν χάριν ποὺ μοῦ ἔκαμε, τοῦ οὐρανοῦ τὰς θύρας μοῦ ἠνοῖξε, τὴν βασιλείαν τοῦ οὐρανοῦ μοῦ ὑπεσχέθη, σκάλαν διὰ νὰ ἀνεβαίνω ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανὸν μοῦ ἐπρίαξε, καὶ, εἶναι αὐτὴ ἡ σκάλα, ἡ πίστις μου πρὸς Αὐτόν. Τί λοιπὸν νὰ ἀνταποδώσω εἰς τὸν Κύριον δι' ὅλα ὅσα μοῦ ἔδωκε; Ἄλλα μοῦ ἐχάρισε περι-

σότερα από αυτά που ανέφερα δι' ἐμὲ κατεδέχθη και ὑπέ-
 μενε νὰ τὸν πτύσῃ και νὰ τὸν ραπίξῃ και νὰ τὸν μαστι-
 γώσῃ, δι' ἐμὲ ἐφόρεσε εἰς τὸ ἅγιον κεφάλι Του στερῶν
 ἀπὸ ἀγκάθια, ἐπις δι' ἐμὲ ἔδωκε ἀνακατεμένον μὲ χολήν,
 δι' ἐμὲ πολλὰ ἔπαθε, διὰ νὰ ἀθάνασῃ τὴν πικρὰν και τὴν
 κακίαν ποῦ μοῦ εἶχεν ἐτοίμην νὰ μοῦ δώσῃ ὁ θάνατος. «Τί
 νὰ ἀνταποδώσω εἰς τὸν Κύριον δι' ὅλα αὐτὰ;».

Πολλὰ ἀφοῦ ἐζήτησε και εἶπεν ὁ Προφήτης, ἀφοῦ στρι-
 φογύρισε τὸ μυαλό του και τὸν νοῦν του, και ἀφοῦ δὲν
 ἠμπόρεσε νὰ εὐρῆ ἀντίδωρον τῶν μεγάλων τοῦ Θεοῦ δω-
 ρεῶν πρὸς τὸν ἄνθρωπον, και πρὸς τὸν Θεὸν Ἰσραὴλ ἀν-
 ταποδοῖσιν, ἀφοῦ προσεῖθε τὴν πραγματικότητα, προφήτευ-
 σε και λέγει περὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Χριστοῦ. «Ποτήριον
 ποῦ θὰ μὲ σώσῃ θὰ λάβω και τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου θὰ ἐπι-
 καλεσθῶ». Αὐτὸ δὲ τὸ ποτήριον ποῦ προσεῖπε και προσεῖδεν
 ὁ Δαυὶδ, εἶναι τὸ πικρὸν ποτήριον τῶν παθῶν τοῦ μαρτυ-
 ρίου και θανάτου ποῦ ἔπικεν ὁ Χριστὸς. Διότι εἰς τὸν κη-
 τικὸν τῆς Γεσημανῆ προσευχόμενος ὁ Χριστὸς ἔλεγεν·
 «Πατέρα, ἂν εἶναι δυνατόν, ἄς περάσῃ ἔτσι χωρὶς νὰ τὸ
 πίνω τὸ ποτήριον τοῦτο τοῦ μαρτυρίου και τοῦ σκληροῦ
 μου θανάτου. Ἡ Ἅγια Γραφή γράφει και κάρνει λόγον διὰ
 πολλὰ ποτήρια. Λέγει διὰ ποτήριον χρυσοῦν τῆς βασιλευ-
 σίας ἀπὸ αὐτὸ τὸ ποτήριον ἔπικεν τὰ τότε Ἔθνη και οἱ Ἀσσοὶ
 και ἐμέθυσαν ἔχει λοιπὸν και ἡ βασιλευσὶς τῆς σημερινοῦ ἀ-
 καλασίας ποτήριον χρυσοῦν, ἀλλὰ τὸ ποτὸν τοῦ δὲν εἶ-
 ναι καλὸν και ὠφέλιμον. Ἦτο χρυσοῦν τὸ ποτήριον τῆς
 βασιλευσὶς, ἀλλὰ δέλειες μέσα εἰς αὐτὸ τὸν ὠρσπύτατον
 λόγον τῶν εἰδωλολατρῶν Ἑλλήνων, ποῦ μὲ ὑπερφάνειαν
 ἔλεγον και ἐνόμιζον τοὺς ἑαυτοὺς τῶν σοφῶν, και τὸ πο-
 τήριον εἶχε ποτὸν τοιαῦτον ποῦ ἦτο ἀνακατωμένον μὲ τῆς
 εἰδωλολατρίας τὴν διδασκαλίαν. Ἀλλὰ, τέτοιο ποτήριον
 δὲν εὐχεται εἰς τὸν ψαλμὸν τοῦ ὁ Δαυὶδ και δὲν τὸ ζητεῖ.
 Τί λοιπὸν ζητεῖ; Τὸ ποτήριον τῆς ὑπομονῆς και τῆς νίκης
 κατὰ τοῦ κόσμου, κατὰ τῆς ἁμαρτίας, ποῦ εἶναι σφραγι-
 σμένον μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἀπὸ τὸ ποτήριον
 αὐτὸ ὅποιος θὰ πῆρῃ, ἀφοῦ χορτάσῃ ἀπὸ τὴν χαρὰν και τὴν
 ἀγαλλίαν και τὴν εὐφροσύνην τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, θὰ
 συγκαταριθμηθῆ εἰς τὴν ἁγίαν χορείαν τῶν μαρτύρων, μὲ
 τὴν βοήθειαν τοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, εἰς τὸν ὅποιον
 ἀνέκει ἡ δόξα και ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
 Ἀμήν.

10. Πρὸς. Ἱερεῖν. 28, 7.

Εἰσαγωγή

Τὴν ἐκλουθεῖσαν ὁμιλίαν τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου δυνάμεθα
 νὰ τὴν ἐντάξωμεν εἰς τὰς ἐρμηνευτικὰς ὁμιλίας, διότι τὸ παραχό-
 μενον εἶναι καθαρῶς ἐρμηνευτικόν. Ὁ Χρυσοστόμος, ἀσχολούμενος
 ἐνταῦθα μὲ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἀνωτέρου ρητοῦ, ἀπρίμην ἰδιαιτέ-
 ρως εἰς τὰς λέξεις «θεὸς» και «αἵρέσεις».

Ἀποδεικνύεται δὲ τὸ νόημα τοῦ «θεὸς» δὲν εἶναι προσηγορικὸν
 ἢ συμβουλευτικόν, ἀλλ' ἔχει ἔννοιαν προσηγορικὴν. Ἡ λέξις «αἵ-
 ρεσις» οὐδὲν ἔχει μὲ δογματικὰς διδασκαλίας. Ὁ Παῦ-
 λος δι' αὐτῆς ἐννοεῖ τὰς διαιρέσεις, τὰς διαφωνίας, τὰ σχίσματα,
 τὰ ὅμοια ἐκείνων χωρὶν κατὰ τὰς συνειδήσεις τῶν Χριστι-
 ἀνῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κορίνθου.

Κατὰ τὰ δεικνύοντα ταῦτα οἱ πλοῖστοι δὲν ἀνέμεινον τοὺς πτω-
 χούς, ἀλλὰ ἐκρωγνὸν μόνον τῶν και ἔσα παραθεωροῦντο οἱ πόνη-
 ροι. Ὡς ἐν τούτῳ ἔσημοι ἔργησαν διαιρέσεις και σχίσματα, τὰ
 ὅμοια ὁ Παῦλος κεντημένῃ και ἀνομαίᾳ αἵρέσει.

Ἡ ὁμιλία αὕτη ἠκολούθησεν ἑτέραν, τῆς ὁποίας τὸ θέμα ἦτο
 διὰ τὴν Ἱερουσαλὴμ και διὰ τοὺς ἄρρητους αὐτῆς, τοὺς ὁποί-
 ος ὁ Χρυσοστόμος παρέστησεν ἐναργέστατα και συνκίνησε τὸ
 ἀκρατήριον. Ποσούτη δὲ ἦτο ἡ συγκίνησις, ὅστε, καθὼς λέγει ὁ
 Ἰσως ὁ ὁμιλητῆς, ἠνωκίεσθη νὰ διακόψῃ τὸν λόγον διὰ νὰ μὴ
 ἀναλισθῆ εἰς δάκρυα τὸ ἀκρατήριον.

Ὁ τόπος τῆς ἀκρονήσεως τῆς ὁμιλίας ταύτης — ἂν θηλαθῆ
 αὕτη ἐξερωνθῆ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἢ εἰς τὴν Κωνσταντινουπό-
 λιν — μὲς εἶναι ἀγνωστος. Ἐπίσης ἀγνωστος μὲς εἶναι και ὁ χρό-
 νος και ἡ ἔποχῃ.

ΟΜΙΛΙΑ

340 Α ΕΙΣ ΤΟ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΝ ΠΡΩΤΟΝ ΤΟ ΟΜΙΟΝ ΛΕΓΕΙ: «ΠΡΗΜΕΙ
ΝΑ ΠΙΣΤΩΣΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΑΣ, ΔΙΑ ΝΑ ΓΙΝΩΝΤΑΙ
ΦΑΝΕΡΟΙ ΕΙΣ ΣΑΣ ΟΙ ΕΚΑΚΕΤΟΙ».¹

Πολύ συνεκινήθη προηγουμένως τὸ πνευματικὸν τοῦ-
το θέατρον, ἡ Ἐκκλησία, ὅτε παρουσίασα ἐνώπιόν σας διὰ
τοῦ λόγου τὴν Ἱερουσαλήμ, νὰ ἀπαριθμῆ καὶ νὰ θρηνῆ τὰς
συμφορὰς τῆς. Καὶ λέγω ὅτι συνεκινήθη διότι εἶδον τοὺς
ὀφθαλμοὺς σας ἐτοιμὰς νὰ τηγῶσιν δάκρυα ἀντελή-
φθην τὴν διανοίαν σας νὰ δώρῃται καὶ νὰ κλαίῃ ἀπὸ ὅσα
ὑπέφερον.

Τοῦτο καὶ ἐγὼ ταχέως ἐνωήσας, διεκόμην τὴν περι-
γραφὴν τῆς τραγικῆς διηγήσεως, ἢ ἀφήρεσα ἐκ τοῦ μέσου
τὸν λόγον, ὥστε νὰ προλάβω τὸν θρήνον τοῦ ἐμελλε νὰ
ἐκραγῆ ἀπὸ κάθε καρδίαν. Διότι ψυχὴ, ποὺ ἔχει καταλη-
φθῆ ἀπὸ μεγάλην λύπην, δὲν δύναται οὔτε νὰ εἴπῃ, ἀλλ'
οὔτε καὶ ν' ἀκούσῃ τι τὸ ὑγιές. Διὰ τοῖον λοιπὸν σκοποῦ
τώρα σὺς ὑπενώμια τὰ προηγουμένα φαίνοι λόγια: διότι
καὶ ὅσα πρόκειται σήμερον νὰ λεχθῶν εἶναι παραπλήσια
μὲ τὰ τότε λεχθέντα. Καὶ ὅπως ἀκριδῶς τὰ λόγια ἐκεῖνα
τῆν ραθυμίαν ἐκ τοῦ οἴου ἡμῶν· ἐξέβαλλον καὶ τὴν ἀμέλει-
αν διώρωνον δι' ὅσα ἔπρεπε νὰ πράξωμεν, ἔτσι καὶ τὰ
ὅσα πρόκειται τώρα νὰ εἴπωμεν διὰ τὴν ἀκριβῆ ἐξέτασιν
τῶν δογματικῶν διδασκαλιῶν, δύναται νὰ καταστήσῃ
ἡμᾶς σταθερωτέους εἰς αὐτά ὥστε ἐξ ἄλλων νὰ εἴμεθα κα-
τηρησιμένοι, Ὡς φθόνοντες «Εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον
ἡλικίας», συμφώνως πρὸς τὸν Θεῖον Ἀπόστολον Παῦλον.²
Τότε τὸ αἰμά σας ἐθεραπεύσαμεν, τώρα σὺς ἱατροῦμεν
τὴν κεφαλὴν· τότε διὰ τῶν λόγων τοῦ Προφήτου Ἱερεμίου,
τώρα διὰ τῶν ρημάτων τοῦ Παύλου. Ποιοὶ λοιπὸν εἶναι οἱ
λόγοι τοῦ Παύλου μὲ τοὺς ὁποίους σήμερον πρόκειται νὰ
ἀσχοληθῶμεν πρὸς ὠφέλειαν ἡμῶν; «Πόττει νὰ ὑπάρχουν

1. Α' Κορινθ. 12, 18.

2. Ἑβρ. 4, 12.

καί αἰρέσεις, λέγει, ἀνάμεσά σας, διὰ νὰ γίνωνται φανεροί εἰς σὰς οἱ ἐκλεκτοί.³

Ἐκεῖνα τὸ ὅποιον θέλομεν νὰ μάθωμεν δὲν εἶναι μικρόν. Διότι, ἐὰν ὁ Παῦλος συμβουλευῆ νὰ γίνετο κάτι τέτοιο, ἤλασθ' ἢ νὰ ὑπάρχουν καὶ αἰρέσεις, τότε οἱ εἰσάγοντες τὰς αἰρέσεις ἀπαλλάσσονται πάσης εὐθύνης. Ἄλλὰ κάτι τέτοιο δὲν συμβαίνει, ὅχι διότι λέγει αὐτὸ, ὅχι προκαθορίζων ἀλλὰ προφητεύων τὸ μέλλον. Ὅπως δηλαδὴ ὁ ἱατρός, ὁ ὁποῖος βλέπει τὸν ασθενῆ νὰ παρῶσθαι εἰς πολυφασίαν καὶ μίθην καὶ τὸν βλέπει ἀκόμη νὰ ἔχη ἐστρατευμένη τὴν προσοχὴν του καὶ εἰς ἀπηγορευμένα δι' αὐτὸν φαγητὰ, προλέγει ὅτι ἡ κατὰχρησις αὐτῆ θὰ προξενήσῃ πυρετόν, δὲν θέτει νόμους, οὐτε συμβουλεύει τούτο, ἀλλὰ προλέγει τὸ μέλλον, κατόπιν ἐξέτασως τῆς παρουσίας καταστάσεως ὁμοίως καὶ ὁ γεωργὸς ἢ ὁ κυβερνήτης πλοίου, ὁσάκις βλέπει νὰ συγκεντρώνονται νῆφρ καὶ νὰ πίπτουν βρονταί, ἔ συνοδεύονται ἀπὸ ἀστραπῆς καὶ λέγει ὅτι: τὰ νῆφρ πρέπει νὰ φέρουν βροχὴν καὶ μάλιστα ραγδαίαν, οὐτε αὐτὸς συμβουλεύει ἀλλὰ προλέγει ἐκεῖνο τὸ ὅποιον θὰ λάθῃ χωρὸν εἰς τὸ μέλλον. Ἔτσι καὶ ὁ Παῦλος ἔθεσε τὸ «Ἦρπεις».

Πολύκις λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ὅταν βλέπωμεν ἀνθρώπους διαπληκτιζομένους καὶ μὲ φοβερὰ ὄψεις περιλουομένους, λέγομεν ὅτι πρέπει νὰ ἔλθουν εἰς τὰς χεῖρας καὶ νὰ καταλήξουν εἰς τὴν φυλακὴν. Δὲν τοὺς συμβουλεύομεν, οὐτε τοὺς προτρέπομεν νὰ κάνουν αὐτὰ (ἀλλωστε πῶς εἶναι δυνατόν;) ἀλλὰ συμπεραίνομεν τὸ μέλλον ἀπὸ τὸ παρόν. Ὅσω καὶ ὁ Παῦλος, δὲν συμβουλεύει αὐτὰ μὲ τὸ νὰ λέγῃ ὅτι: «Πρέπει καὶ αἰρέσεις νὰ ὑπάρχουν ἀνάμεσά σας»⁴ ἀλλὰ προαναγγέλλει καὶ προσητεύει ἐκεῖνο τὸ ὅποιον θὰ γίνῃ εἰς τὸ μέλλον. Ἀποδείξτε ὅτι δὲν συμβουλεύει νὰ ὑπάρχουν αἰρέσεις, εἶναι καὶ τὸ ὅτι ὁ ἴδιος λέγει: «Καὶ ἂν ἀκόμη ἄγγελος οὐκ κηρύξῃ διαφορετικὸν Εὐαγγέλιον ἀπὸ ἐκείνου, ποῦ οὐκ ἐκρυβόμεν, αὐτὸς ὅς ἐστι ἀνάθεμα».⁵ 241 Ἀ Ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος εἶναι ἐκεῖνος ποῦ ἀπορρίπτει τὴν περιτομὴν καὶ λέγει: «Ἐάν περιτέμνησθε, ὁ Χριστὸς δὲν θὰ σὰς ὠφελήσῃ εἰς τίποτε»⁶ καὶ τούτο ἐπειδὴ ὁ καθαρισμένος διὰ τὴν περιτομὴν χρόνος εἶχε παρέλθει καὶ ἐδολώμετο ἡ

3. Α' Κορινθ. 11, 19.

4. Α' Κορινθ. 11, 29.

5. Ρωμ. 1, 8.

6. Γαλ. 5, 2.

καθαρότης τοῦ κηρύγματος. Διὰ τὸν ὅμως, λέγει, καὶ αἰτίαν προσέθεσε καὶ εἶπεν «Διὰ νὰ γίνωνται φανεροί οἱ ἐκλεκτοί». Τὸ «διὰ νὰ» εἰς πολλὰ μέρη τῶν ἁγίων Γραφῶν δὲν εἶναι ἔκφρασις αἰτιολογίας ἀλλὰ ἀποτέλεσμα τῶν πραγμάτων. Παράδειγμα, ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ὁ Χριστὸς, καὶ εἰς τὸν τυφλὸν ὄωσε τὸ φῶς καὶ ἐκεῖνος μὲν, ὁ τυφλὸς, τὸν Χριστὸν προσκύνησεν. Ἀντιθέτως, οἱ Ἰουδαῖοι, ἐνῶ ὁ τυφλὸς εἶχε θεραπευθῆ, τὰ πάντα μετεχειρίζοντο, ὥστε νὰ καλύψουν τὸ θαῦμα καὶ τοῦ Χριστοῦ ἰδιώκον. Τότε λοιπὸν λέγει ὁ Χριστὸς: Ἐ «διὰ κρίσιν ἐγὼ ἦλθα εἰς τὸν κόσμον τούτου, διὰ νὰ ἀποκτήσουν τὸ φῶς ἐκεῖνοι ποῦ δὲν βλέπουν καὶ νὰ γίνουν τυφλοὶ ἐκεῖνοι ποῦ βλέπουν».⁷

Ἄρα γε λοιπὸν, δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἦλθεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ καταστῶν τυφλοὶ ἐκεῖνοι; (οἱ Ἰουδαῖοι). Ὁχι. Δὲν ἦλθε δι' αὐτὸ, ἀλλὰ συνέθη τούτο καὶ τὸ γεγονός ἐθεσεν ἐν σχήματι αἰτιολογίας.

Ἐτερον παράδειγμα. Ἐδόθη εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὁ Μωσαϊκὸς Νόμος διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ροπὴν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, διὰ νὰ κἀμῃ καλύτερους τοὺς ἀποδεχομένους αὐτόν. Ἀλλὰ τούτωντῶν συνέθη, ἔνεκα τῆς ραθυμίας ἐκείνων (τῶν Ἰουδαίων), ὅτι ηὐξήθησαν αἱ ἁμαρτίαι των. Καὶ λέγει ὁ Παῦλος: «Ὁ Νόμος παρεσέφρασε διὰ νὰ πολυπλασιασθοῦν αἱ παραβάσεις».⁸ Καὶ ὁμως δὲν ἐδόθη δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἀλλὰ διὰ νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ἁμαρτίαν. Ὁ ἔγινεν ὁμως τούτο διὰ τὴν σκληροκαρδίαν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐδέχθησαν τὸν Νόμον.

Ἔτσι καὶ ἐνταῦθα, τὸ «διὰ νὰ» δὲν εἶναι δηλωτικὸν αἰτιολογίας ἀλλὰ ἀποτελέσματος. Ὅτι δὲ κάποια εὐλογία εἶναι ἡ αἰτία τῶν αἰρέσεων καὶ δὲν γίνονται αἰρέσεις διὰ τούτο, ἤλασθ' ἢ νὰ γίνωνται φανεροί οἱ ἐκλεκτοί, ἀλλὰ ἀπὸ κάποιο ἄλλου ἔλαθον τὰς διαφορὰς, ἄκουσε τὸν Χριστὸν, ὁ ὁποῖος μᾶς φανερώει τὴν αἰτίαν. «Ἡ βασιλεία τῶν Οὐρανῶν», λέγει, «ὁμοιάζει μὲ ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἐσπεῖρεν εἰς τὸν ἀγρὸν του καλὸν σπόρον. Ἀλλ' ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἐκοιμῶντο, ἦλθεν ὁ ἐχθρὸς του καὶ ἐσπεῖρε ζιζάνιον».⁹ Βλέπει ὅτι δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον φητρῶνουν αἱ αἰρέσεις, ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι (Χριστιανοὶ) ἐκοιμήθησαν; Ὁ Ἐπειδὴ εἶχε καταλάβει αὐτοὺς ἡ ραθυμία; Ἐπειδὴ

7. Α' Κορινθ. 11, 19.

8. Ἰωάν. 8, 39.

9. Ρωμ. 5, 20.

10. Ματθ. 13, 24-26.

δὲν ἐπύρσεσαν μὲ ἀκρίβειαν εἰς τὰ λεγόμενα; Διὰ τὴν μὴ λέγει κάποιος: «Διαπὶ ὁ Χριστὸς παρεχώρησε τὰς αἱρέσεις;», λέγει ὁ Παῦλος. «Οὐδόλως σὲ δάλαπτε αὐτὴ ἡ παρεχώρησις; ἐάν εἶσαι ἐκλεκτός, θὰ γίνῃς ἀκόμη ἐπιφανέστερος». Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ ἴσασαι εἰς τὴν ὁρθὴν πίστιν, καθ' ἣν στιγμὴν δὲν ὑπάρχει οὐδεὶς νὰ σὲ ἐμποδίσῃ ἢ νὰ σὲ ἀποτήρησῃ, μὲ τὴν ἄλλην περίπτωσιν, ὅταν μένῃς ἀσάλευτος καὶ ἀμετακίνητος εἰς τὴν ὁρθὴν πίστιν, ἂν καὶ σὲ κτυποῦν μύρια κύματα. Καὶ ὅπως τὰ δένδρα, πανταχόθεν ὑπὸ τῶν ἀνέμων προσβαλλόμενα, ἰσχυρότερα καθίστανται, ἐάν εἶναι καλῶς καὶ μετ' ἀκριβείας ἐρριζωμένα· Ἐτσι αἱρέσεις καὶ ἂν τὰς προσβάλλουν, δὲν τὰς μετακινοῦν, σταθερώτερας τὰς κἀνουν. Τί λοιπὸν θὰ ἐπιωμεν, λέγει, διὰ τοὺς ἀσθενεῖς περὶ τὴν πίστιν, τοὺς μετακινουμένους καὶ ἐκόλως ἄνευκα τῆς προσβολῆς τῆς αἱρέσεως, ἀλλὰ τούτο ὑφίστανται διὰ τὴν ἴδιαν ἀσθένειαν. Ἀσθενεῖαν δὲ λέγω, ὅχι τὴν φυσικὴν, ἀλλὰ τὴν προερχομένην ἐκ τῆς προαιρέσεως τῶν, ἢ ὅποιο εἶναι ἀξιοκατάκριτος καὶ ὑπὸ κόλασιν καὶ τιμωρίαν εὐρίσκειται. Τὴν ὅπου καὶ ἡμεῖς ἐμεθεὶς εἰς θέαν νὰ διορθώσωμεν. Διὰ τούτο καί, ὅταν τὸ κατορθώσωμεν, ἐπαινοῦμεθα καί, ὅταν δὲν τὸ κατορθώσωμεν, τιμωροῦμεθα.

Καὶ διὰ τὴν μάθησιν ὅτι τίποτε δὲν δύναται νὰ ἐλάττωσιν τοὺς ἀγρυπνοῦντας, θὰ προσπαθῶν νὰ σοῦ τὸ ἀποδείξω καὶ μετ' ἐξῆς: Τί δύναται νὰ γίνῃ πονηρότερον τοῦ διαβόλου, τί δὲ μιαιώτερον; 242 Α' Ἀλλ' ὅμως ὁ πονηρὸς οὐδὲ καὶ κακούργος ἂν καὶ εἶχε πολλὴν δύναμιν, καὶ μετ' ὧν τῶν τεχνασμάτων του προσέβαλε τὸν Ἰώβ, καὶ ἐκέλευσεν ἅλα τὰ θέλη του εἰς τὴν οἰκίαν καὶ τὸ σῶμα τοῦ δικαίου, ὅχι μόνον αὐτὸν δὲν ἐκλόνησε, ἀλλὰ καὶ λαμπρότερον τὸν κατέστησε. Καὶ οὕτως μὲν, ὁ Ἰώβ, οὔτε ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν διάβολον τότε ἐδλάπτετο· ὁ δὲ Ἰούδας, ἐπειδὴ ἦτο ἀμελής καὶ ραθυμὸς, τίποτε δὲν ἐκέραιε ἀπὸ τὴν συναναστροφὴν του μετ' αὐτοῦ, ἀντιθέτως, παρὰ τὰς πολλὰς νουθεσίας καὶ συμβουλὰς ἔμενε προδότης· ἢ αἰτία εἶναι, ὅτι, ἐάν κανεὶς δὲν θέλῃ νὰ σωθῇ, δὲν τὸν ἀναγκάζει, οὔτε τὸν διάδω· ὁ Θεός· ὅπως ἀκριβῶς δὲν ἠνάγκασε καὶ ἐκεῖνον. Ἐ Ὅπως, ἐάν ἀγρυπνοῦμεν καὶ ἡμεῖς, οὔτε ὁ διάβολος δύναται νὰ μᾶς ἐλάττωσιν· ἐάν ὅμως δὲν γρηγορῶμεν, ἀλλὰ ζῶμεν μὲ ραθυμίαν, οὔτε καὶ ἀπὸ ἐκείνου, οὔτως

θέλουσιν νὰ μᾶς ὠφελήσουσιν, θὰ κερδίσωμεν ποτὲ κάτι, ἀλλὰ καὶ ζημίαν τὴν ἐσχάτην θὰ ὑποστώμεν· τόσον μέγα κακὸν εἶναι ἡ ραθυμία.

Οἱ Ἰουδαῖοι, λοιπὸν, ὅχι μόνον δὲν ὠφελήθησαν ἀπὸ τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐξηκολούθησαν. «Ὅχι θεβαίως ἔνεκα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τῆς ραθυμίας καὶ ἀχαριστίας τῶν. Καὶ ἀκούσε αὐτὸ ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Χριστὸν ποῦ λέγει: «Ἐάν δὲν εἶχαν ἔλθει καὶ δὲν τοὺς εἶχα ἐμίλησει, δὲν θὰ εἶχαν ἁμαρτίαν· τώρα ὅμως δὲν ἔχουν καμμίαν δικαιολογίαν διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν».» Ὁ Βλέπετε, λοιπὸν, ὅτι ἡ ἔλευσις τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν συγγνώμην τοὺς ἀπεπέτησε καὶ τὴν ἀπολογίαν αὐτῶν ἀφῆρεσεν; Τόσον μέγα κακὸν εἶναι τὸ νὰ μὴ φροντῆς τις τὸν ἑαυτὸν του, μὴδὲ νὰ ἐξοικονομῇ τὰ περὶ τὸν ἑαυτὸν του καθὼς πρέπει. Τούτο καὶ εἰς τὰ σῶματα δύναται κάποιος νὰ ἴδῃ ὅτι συμβαίνει· ὁ ἀσθενὴς δηλαδὴ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς βλέπει συνήθως καὶ αὐτὸν τὸν ἑαυτὸν σκοτεινόν. Ὅποιος ὅμως τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχει ὑγιεῖς, οὔτε τὸ σκότος δύναται νὰ τὸν ἐμποδίσῃ.

Καὶ δὲν ἐπεκτείνω τὸν λόγον χωρὶς αἰτίαν· ἀλλ' ἐπειδὴ πολλοὶ παραλείπουν νὰ μὲμφωνται τὰς ραθυμίας τῶν καὶ δὲν ἀγχολοῦνται μετ' αὐτῶν τῆς σκληροκαρδίας καὶ τῆς ἀναισθησίας τῶν, ὅχι μόνον τούτο δὲν κἀνουν, ἀλλὰ περιέρχονται καὶ ἀνοήτου ψευδεῖς δικαιολογίας διὰ τοὺς ἑαυτοὺς τῶν καὶ λέγουσιν. «Ἐάν δὲν ὑπῆρχεν ὁ διάβολος, δὲν θὰ ἐξανομοῦσα ἔην δὲν ὑπῆρχεν ὁ νόμος δὲν θὰ ἁμαρτάνομεν.» Ἐάν δὲν ὑπῆρχον αἱρέσεις, δὲν θὰ ἀνετηρηθῶμεθα. Δικαιολογία εἶναι ταῦτα καὶ προβάσεις, ἄνθρωπε. Διότι τίποτε δὲν ἔμπορεῖ ποτὲ νὰ ἐλάττωσιν τὸν ἀγρυπνοῦντα, ὅπως τίποτε δὲν ὠφελεῖ τὸν ὑπνοῦντα καὶ ραθυμόν καὶ ἀμελοῦντα διὰ τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν. Αὐτὸ τούτο λοιπὸν καὶ ὁ Παῦλος ὑπανεισθέμενος ἔλεγεν: «Διὰ τὴν γίνονται φανεροὶ οἱ ἐκλεκτοὶ εἰς οὐρανόν». Δηλαδὴ, μὴ θορυβήσῃς, μὴ ταρασσάσῃς· αἱ αἱρέσεις δὲν δύναται νὰ οὐρανὸν ἐλάττωσιν ποσῶς.

Καὶ ὅτι, λοιπὸν, οὐδὲ οὕτως ἔχει τὸ ἐν λόγῳ θεῶν, ἐκ τῶν ἐξῆς γίνεται φανερόν, ἔστω καὶ ἂν ὁ λόγος ἦτο περὶ αἱρέσεων. Διότι εἶναι προφητεία, ὅχι συμβουλή· Ἐ πρόρρησις καὶ ὅχι παρότρυνσις· καὶ τὸ «Διὰ τὴν ἀποτελέσματος δηλωτικόν εἶναι, οὐχὶ αἰτιολογία». Ὅτι δὲ ὁ λό-

γος του Παύλου, τώρα, δεν είναι περί δογματικών διδασκαλιών, αλλά περί των πτωχών και πλουσίων διά την συμμετοχήν εις τὸ φαγητὸν ἢ ὄχι, περί τῆς ἀσωτίας και τῆς λαίμαργίας τῶν πλουσίων, περί τῆς εγκαταλείψεως τῶν πτωχῶν ἐκ μέρους αὐτῶν, ἀναμείνεται ὀλίγον διὰ τὰ ὅσα διηγῆθαι ταῦτα ἐξ ἀρχῆς, ἐκ τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων· διότι ἄλλως, δὲν θὰ κατανοήσατε τὸ λεγόμενον.

Ὅταν οἱ Ἀπόστολοι ἤρχισαν νὰ σπείρουν τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας, προσήλθον ἀμέσως εἰς τὸν Χριστὸν τρισχιλίοι και πάλιν πενταχιλίοι, και ὄλων ἡ ψυχὴ και ἡ καρδιά ἦτο μία.¹⁴ Ἡ αἰτία δὲ τῆς ὁμοιοῦς και ὁ θαυμάσιος τῆς ἀγάπης των, ὁ ὁποῖος ἤνωσε τόσας ψυχὰς εἰς μίαν, ἦτο ἡ περιφρόνησις τῶν χρημάτων· «διότι, λέγει, οὐδεὶς ἔλεγεν ὅτι κάτι ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά του εἶναι ἰδικόν του, ἀλλὰ εἰς αὐτοὺς τὰ πάντα ἦσαν κοινά».¹⁵

Ἐπειδὴ κατεστράφη ἡ ρίζα τῶν κακῶν, ἡ φιλαργυρία λέγω, εἰσῆλθον ἔπειτα ὅλα τὰ καλά, και οἱ πρώτοι Χριστιανοὶ συνεδέοντο στενῶς μεταξύ των, μὴ ὑπάρχοντος ἐκείνου ποῦ θὰ διαίρασαν αὐτοὺς. Διότι εἶχεν ἐκδηθῆ ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Ἐκκλησίαν· τὸ ψυχρὸν ἐκείνο ῥήμα, τὸ ἰδικόν μου και τὸ ἰδικόν σου, τὸ ὁποῖον ἔφερον μισοῦς πολέμιος εἰς τὴν οἰκουμένην, και οὗτω κατώκειον οἱ Χριστιανοὶ τὴν γῆν, ὡς οἱ ἄγγελοι εἰς τὸν οὐρανόν και δὲν ἐρῶδουν οἱ πένητες τοὺς πλουσίους· Ἐ διότι δὲν ὑπῆρχον πλούσιοι. Ὅστε περιφρόνουσι οἱ πλούσιοι τοὺς πένητας· διότι πτωχοὶ δὲν ὑπῆρχον· ἀλλὰ τὰ πάντα ἦσαν κοινά. Καὶ καιεὶς δὲν ἔλεγεν κάτι ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα ἰδικόν του».¹⁶ Διότι δὲν ἐγένετο τότε, ὅπως γίνεται τώρα.

Τώρα ἔχοντες τὰ ἰδικά των, δίδουν εἰς τοὺς πτωχοὺς. Τότε ὅμως δὲν συνέβαινε τοῦτο, ἀλλὰ παρατηθέντες τῆς δικαιοδοσίας τῶν ἰδίων χρημάτων, εἰς τὸ κοινὸν ταμεῖον αὐτὰ κατέθετον και ἀνεμείνουν, και οὕτω ἐφαίνοντο πλείον ἔμποροι οἱ πρότερον πλούσιοι· ὥστε και ἐὰν ἀκόμη κάποια ἀλαστονεία ἐγενῆτο, ἐνεκα τῆς καταφρονήσεως τῶν χρημάτων και αὐτὴ παντελῶς θὰ ἐξηφανίζετο, ἐπειδὴ ὅλοι ἦσαν ἴσοι και τὰ ἡμῶν ἔχον εἶχον ἀναμιχθῆ.

Ἐ τὴν εὐλάβειαν αὐτῶν δύναται τις νὰ ἴδῃ ὄχι μόνον ἐκ τούτου, ἀλλὰ και ἐκ τοῦ τρόπου με τὸν ὁποῖον κατέθετον τὰ χρήματα. Ὅσοι δηλαδὴ ἦσαν κάτοχοι κτημάτων ἢ

14. Πράξ. 4, 39.

15. Πράξ. 4, 32.

οικῶν ἐπώλου αὐτὰ και ἔφερον τὰ χρήματα και τὰ ἔβητον παρά τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων.¹⁴ Δὲν εἶπεν, ὅτι ἔβητον ταῦτα εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν, ἀλλ' ἔτοποῦδον παρά τοὺς πόδας αὐτῶν, δεκνύοντες διὰ τούτου τὸν σεβασμὸν και τὴν εὐλάβειαν και τὸ δέος, τὰ ὁποῖα εἶχον πρὸς τοὺς Ἀποστόλους· διότι ἐνόμιζαν ὅτι ἐλάβανον μᾶλλον ἢ ὅτι ἔβηον.

Και τοῦτο πρὸ πάντων ὑποδοθῆ εἰς τὸ νὰ περιφρονῆσωμεν τὰ χρήματα, τοῦτο εἰς τὸ νὰ διαθροῦμεν γνησίως τὸν Χριστὸν, ὅταν δηλαδὴ πράττης αὐτὸ με ταπεινώσειν και χωρὶς υπερηφάνειας, ὅταν θεωρῆς ὅτι ἐεργετῆς τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν σου μᾶλλον ἢ τὸν λαμβάνοντα. Ὁ Διότι ἐὰν δὲν σκέπτεσαι οὕτω, μὴ βίβης ἐὰν δὲν νομίζης ὅτι λαμβάνεις μᾶλλον παρά ὅτι παρέχεις, μὴ βίβης. Τοῦτο ἐθελοῦσεν και πρὸς ἄλλους ὁ Παῦλος γράφων οὕτω: «Σὺς γνωρίζω, ἀδελφοί, τὴν χάριν τῆς γενναιοδορίας, τὴν ὁποῖαν ἔδωσεν ὁ Θεὸς εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῆς Μακεδονίας, διότι ἡ ἐσχάτη πτωχεία των ἐξεχείλισεν εἰς πλουσίαν γενναιοδορίαν ἐκ μέρους των· διότι ἀναλόγως πρὸς τὰς δυνάμεις των, τὸ μαρτυρῶ, και περισσώτερον ἀπὸ τὰς δυνάμεις των, ἔδωκαν αὐτοπροαιρέτως, και μᾶς ἐζητοῦσαν με πολλὰς παρακλήσεις νὰ τοὺς κάμωμεν τὴν χάριν νὰ μετασχοῦν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῆν πρὸς τοὺς ἄγιους».¹⁵

Βλέπετε πῶς διὰ τοῦτο θαυμάζει περισσώτερον αὐτοὺς, διότι ῥηχαριστοῦν, και ἔδέοντο, και παρεκάλουν, και οὕτως ἐποίησαν τὴν ἐλεημοσύνην; Ἐ Δι' αὐτῶν τὸν λόγον και τὸν ἄβραμ θαυμάζομεν, ὄχι μόνον διότι κώσχομεν ἐβουάσαν πρὸς φιλοξενίαν, οὕτω διότι ἄλευρα ἐξυμωσεν, ἀλλὰ διότι μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως και ταπεινοφροσύνης ὑπεδέχθη τοὺς ξένους, τρέχων πλησίον αὐτῶν, ὑπηρετῶν, κυρίου ἀνομάζων αὐτοὺς, διότι ἐνόμιζεν ὅτι εὗρισκε θησαυρὸν μυρίων αγαθῶν, ἐὰν ποτε ἐβλεπε νὰ διέρχεται κάποιο ξένος. Ἐτοί ἡ ἐλεημοσύνη γίνεται διπλή, ὅταν δίδωμεν και δίδοντες παρέχομεν μετὰ προθυμίας. Διότι· «Ὁ Θεός, λέγει, ἀγαπᾷ τὸν χαρούμενον δωρητὴν».¹⁶ 244 Ἐπειδὴ, ὅταν και πολλὰ χρήματα δώσης με ἐγωισμόν και υπερηφάνειαν και κενοδοξίαν, τὰ πάντα ἀπώλεσες· καθὼς ὄκεινος ὁ Φαρισαῖος, ὅστις ἔβιδεν μὲν εἰς ἐλεημοσύνας τὸ ἐν δίκαιον ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά του, ἐπειδὴ ὅμως και ὑπε-

14. Πράξ. 4, 34.

15. Ἡ Κορινθ. Β. 1-4.

16. 1^η Κορινθ. 9, 7.

ρηρηνεύετο και ἑκακώτερο, τὰ πάντα ἀπώλεσε, και οὕτω κατήλθεν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ.¹⁷ Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ ἴδιον και διὰ τοὺς περὶ τοῦ Ἀποστόλου εὐρισκαμένους· ἀλλ' οὗτοι προσέφερον τὰ χρήματα χείροντες, ἀγαλλόμενοι, νομίζοντας ὅτι κερδοῖσαν τὰ μέγιστα, και τὸ νὰ δεχθῶν οἱ Ἀπόστολοι τὰ χρήματα τῶν εἶχον διὰ μεγάλην τιμὴν τῶν. Και ὅπως μερικοί, πού καλοῦνται πρὸς μεγάλας ἐξουσίας και μέλλουσι νὰ κατοικήσουσι εἰς τὰς ἡγεμονικώτερας τῶν πόλεων, ἢ διὰ παντὸς ἀφοῦ πώλησουσι τὰς περιουσίας και ἐξαργυρώσουσι αὐτάς, οὕτω μετατίθενται. Ἔτσι ἀκριβῶς και οἱ Χριστιανοὶ ἔπραττον τότε, προσκληθέντες πρὸς τὸν οὐρανόν, εἰς τὴν ἀνω Μητροπόλιν και τὴν ἐκεῖ εὐρισκαμένην Βασιλείαν. Ἐπειδὴ ἐγνώριζον, ὅτι ἡ πραγματικὴ αὐτῶν πατρίς εἶναι ἐκεῖνη, ἡ Ἐπουράνια, ἀφοῦ ἐξαργύρωσαν τὴν περιουσίαν τῶν, διὰ τῶν χειρῶν τῶν Ἀποστόλων ἔστειλον τὴν περιουσίαν ἐκεῖ, εἰς τὸν Οὐρανόν. Καθ' ὅσον εἶναι γνώρισμα ἐσχάτης ἀπροσούτης νὰ ἀφῶμεν κάτι ἐκ τῶν ἡμετέρων νὰ ἀναπομείνη ἐντοῦθα, τὴν στιγμὴν πού πρόκειται ἡμεῖς νὰ ἀποδημήσωμεν ἀπὸ ἐδῶ μετ' ὀλίγον· καθ' ὅσον δὲ, τι παραμείνει ἐδῶ, εἰς ζῆμιαν θὰ μᾶς ἀποβῇ. Τὰ πάντα λοιπὸν πρὸς τὰ ἐκεῖ ἄς στείλωμεν ἐκ τῶν προτέρων, οἷου και ἡμεῖς διὰ παντὸς πρόκειται νὰ ζήσωμεν.

Αὐτὰ λοιπὸν και ἑκείνοι οκεπτόμενοι, ὅλα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν προσέφερον εἰς ἐλεημοσύνην και ἡ πρῆξις αὕτη διπλῆ ἐλογίζετο· C καθ' ὅσον τὴν πένιν τῶν πτωχῶν ἀνεκούφιζον, και μεγαλύτεραν και ἀσφαλεστέραν καθιστοῦσαν τὴν περιουσίαν τῶν, εἰς τὸν οὐρανόν μεταφέροντες τοὺς θησαυροὺς τῶν. Ἐξ αὐτῆς λοιπὸν τῆς συνήθειας και τῆς ἔξεως προήλθεν τότε μία θαυμαστὴ συνήθεια εἰς τὰς Ἐκκλησίας συνεργώμενοι δηλαδὴ ὅλοι οἱ πιστοὶ μετὰ τὴν ἀκρόασιν τῆς διδασκαλίας, μετὰ τὰς προσευχάς, μετὰ τὴν κοινωνίαν τῶν Ἁγίων Μυστηρίων, μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς συνάξεως τῶν πιστῶν, δὲν ἀνεχώρουσι ἀμέσως διὰ τὰς οἰκίας, ἀλλ' οἱ πλούσιοι και εὐπορώτεροι ἔφερον ἀπὸ τὰς οἰκίας τροφὰς και φαγητὰ, προσεκόλουσι τοὺς πένιτας και μετεἶχον κοινῶν τραπέζων, ἢ κοινῶν ἐστιάσεων, κοινῶν συμπόσιων εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν Ἐκκλησίαν ὥστε και ἀπὸ τῆς συνεστιάσεως, και ἀπὸ τῆς εὐλαδίας τοῦ τόπου, και ἀπὸ παντοῦ ἡ ἀγάπη νὰ συσφιγγεται, και μεγάλη ἦτο εἰς αὐτοὺς ἡ εὐχαριστίας, μεγάλη δὲ και ἡ ὠφέλεια. Διότι και οἱ πτωχοὶ ἀπελάμβανον παραμυ-

17. Λουκ. 18, 30-34

θίας οὐχὶ μικρὰς, και οἱ πλούσιοι πολλῆς εὐνοίας και παρὰ τῶν τρεφόμενων και παρὰ τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸν ὅποιον ταῦτα ἔπραττον, προσέλυον πολλὴν χάριν και οὕτως ἀπῆρχοντο εἰς τὰς οἰκίας.

Ἄπειρα δὲ ἀγαθὰ προήρχοντο ἐκ τοῦ πράγματος τούτου (τῆς συνεστιάσεως), Ἐ και τὸ πλέον αὐσιωδέστερον, ἡ φιλία ἐγένετο καθ' ἐκάστην σύναξιν θερμότερα, καθ' ὅσον συνεδέοντο μεταξύ τῶν δι' ἀγάπης, και εὐεργέται και εὐεργετούμενοι. Αὐτὴν λοιπὸν τὴν συνήθειαν οἱ Κορινθιοὶ σὺν τῷ χρόνῳ κατήργουν και οἱ πλούσιοι μόνου τῶν συνεργῶν παραβλέποντες τοὺς πτωχοὺς, μὴ ἀναμένοντες αὐτούς, ἐπειδὴ πολλακίς καθυστεροῦσι, και ὅπὸ διοικητικῶν ἀναγκῶν, καθὼς εἶναι αἱ τῶν πτωχῶν, ἀπηχολοῦντο και ἐφράδωνον.

Ἔτσι λοιπὸν ἐφθονον μετ' ὀλίγον οἱ πτωχοὶ και ἐφευγον ἐντροπισαμένοι, διότι τὸ δεῖπνον εἶχε τελεωῶσι, και ἄλλοι μὲν εἶχον προφθάσει, ἄλλοι δὲ εἶχον στερηθῆ τοῦ δεῖπνου.

Βλέπων λοιπὸν ὁ Παῦλος ἐκ τούτου πολλὰ ἄτοπα νὰ προέρχοντα, και ἄλλα μὲν νὰ ἔχουν γίνῃ ἡδη,¹⁸ Ἀ ἄλλα δὲ εἰς τὸ μέλλον νὰ ἀναφῶνται, (δηλαδὴ καταφρόνησις τῶν πενήτων ὑπὸ τῶν πλουσίων και περιφρόνησις μεγάλη, εἰς τοὺς πένιτας δὲ παρετηρεῖτο στενοχωρία, και μῖσος πρὸς τοὺς πλουσίους, και ὅσα ἄλλα ἦτο φυσικὸν νὰ προέλθουν ἐκ τῶν ἀτόπων τούτων), προσπαθεῖ νὰ διορθῶσιν τὴν ἀμαρτωλὸν ταύτην και κακὴν συνήθειαν. Και πρόσεχε μὲ πόσην σοφίαν και ἐπιεικειαν εἰς τὴν διορθῶσιν εἰσέρχεται. Και κόμνει ἀρχὴν λέγων ταῦτα: «Δίδω τὰς ἀκολουθεύσους οδηγίας και δὲν σὰς ἐπαινώ, διότι συνέρχεσθε ἄχι πρὸς τὸ καλύτερον, ἀλλὰ πρὸς τὸ χειρότερον»¹⁹.

Τί δὲ σημαίνει τὸ «Ὅχι πρὸς τὸ καλύτερον»; Οἱ πρόγονοί σας, λέγει, και οἱ πατέρες ἐπάλουσι και αὐτὰς τὰς περιουσίας τῶν και τὰ κτήνητα και τὰ ὑπάρχοντα, και καινὰ τὰ πάντα εἶχον, και πολλὴν ἀγάπην εἶχον μεταξύ τῶν, ἢ σὰς δὲ ἐνῶ ἔπρεπε νὰ χωρῆσθε ἑαυτοὺς, ὄχι μόνον τοιούτων τι δὲν ἐπράξατε, ἀλλὰ και ἑκεῖνο τὸ ὅποιον εἶχατε μονοδικόν, και αὐτὸ τὸ ἐχάσατε, δηλαδὴ τὰ συμποσία τὰ γινόμενα κατὰ τὴν θέσιν συγκεντρωσιν διὰ τοῦτο και λέγει, ὅτι «Ὅχι πρὸς τὸ καλύτερον ἀλλὰ πρὸς τὸ χειρότερον συνέρχεσθε». Και ἑκείνοι μὲν (οἱ πατέρες σας) ὅλα τὰ ὑπάρχοντα παρεχώρησαν εἰς τοὺς πένιτας· σὰς δὲ μόνον

18. Α' Κορινθ. 11, 17.

κοινήν τράπεζαν ἔχοντες πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ ταύτης ἀποστερήσατε αὐτοὺς «κατὰ πρότον ἀκούω ὅτι ὅταν σμῆρ-
χεσθε ὡς ἐκκλησία, ὑπάρχουν μεταξύ σας διαιρέσεις καὶ
ἐν μέρος τὸ πιστεύω».¹⁹

Βλέπε πῶς πάλιν συνετώς ἐπιφέρει τὴν διόρθωσιν. Δὲν εἶπεν, «Ὅτε ἀπιστῶ, οὕτε πιστεύω» C ἀλλὰ τὴν φράσιν τὴν ἀφῆσε διφορούμενην, «Μέρος τι καὶ πιστεύω» δὲν τὸ πιστεύω τελείως, ἀλλὰ δὲν τὸ ἀπορρίπτω τελείως· τὸ νὰ γίνῃ ἢ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο ἀνήκει ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν ἐξουσίαν σας. Δὲν τὸ πιστεύω, εἶναι διορθώθητε. Ἐάν οὐχι, τὸ πιστεύω. Ὅτε λοιπόν, τοὺς κατηγορήσεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς κατηγορήσεν. Δὲν τοὺς κατηγορήσεν τελείως, διὰ νὰ τοὺς δώσῃ εὐκαιρίαν διορθώσεως καὶ προθεσίαν μετανοίας· δὲν τοὺς ἀφῆσε χωρὶς νὰ τοὺς ἐλέγξῃ, διὰ νὰ μὴ μείνουν εἰς τὴν αὐτὴν ἀρρώστειαν τῆς ραθυμίας. Δὲν τὰ ἐπίστευσα ἀκόμη ὅλα λέγει· τοῦτο σημαίνει τὸ «Μέρος τι πιστεύω». D Τοῦτο δὲ ἔλεγε διὰ νὰ προτρέπῃ αὐτοὺς νὰ μεταβληθῶν καὶ νὰ διορθώσουν τὴν ἀσθένειαν των, καὶ νὰ ἀποτρέψουν αὐτὸν, τὸν Παῦλον, ὥστε νὰ μὴ πιστεύῃ ὅτε κατ' ἐλάχιστον εἰς ἄραρ αὐτῶν. «Πρέπει νὰ ὑπάρχουν καὶ αἰρέσεις ἀνάμεσα σας, διὰ νὰ γίνονται φανεροὶ εἰς σας οἱ ἐκλεκτοί».²⁰ Λέγει λοιπόν τὰς αἰρέσεις, Ἐδῶ προσέχετε, διότι δὲν ἀφορᾷ εἰς δογματικὰς διδασκαλίας τὸ, «Πρέπει νὰ ὑπάρχουν καὶ αἰρέσεις» ἀλλὰ τὴν διχνοσίαν τοῦ ὑπάρχει εἰς τὰ δῆπνα. Διότι, ὅταν εἴπῃ «Πρέπει καὶ αἰρέσεις νὰ ὑπάρχουν» προσδιώρισε καὶ τὴν μορφήν τῶν αἰρέσεων. «Διότι ὅταν συγκεντρώσασθε ὅλα μαζί, δὲν εἶναι δυνατὸν τὸ Κυριακὸν δῆπνον νὰ φάγετε».²¹ Τί σημαίνει «Κυριακὸν δῆπνον νὰ φάγετε»; Δεσποτικὸν δῆπνον, λέγει, Ἐ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φάγετε δῆπνον ἐκεῖνο ἔννοεῖ, τὸ ὅποιον παρέδωκεν ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν τελευταίαν βύκτα, ὅτε εἶπεν οἱ μαθηταὶ ἦσαν μετ' αὐτοῦ. Διότι εἰς ἐκεῖνο τὸ δῆπνον καὶ ὁ Δεσπότης καὶ ὅλα οἱ δούλοι μαζί συνέτρωγον· ἐνῷ σείεσθαι καὶ εἰσαθε ἴσοι μεταξύ σας, ἤλθατε εἰς διάστασιν καὶ εἰς σχίσματα. Καὶ ἐκεῖνος οὐδὲ τὸν προδότην ἐξεβαλεν καθ' ὅτι ὁ Ἰούδας μαζί των ἦτο τότε, οὐ δὲ τὸν ἀδελφόν σου ἀποστρέψασαι. Διὰ τοῦτο καὶ λέγει, «Δὲν εἶναι δυνατὸν Κυριακὸν δῆπνον νὰ φάγετε». Κυριακὸν δῆπνον λέγει, τὸ μεθ' ὁμοίας καὶ ὅπῃ πάντων τῶν Χριστιανῶν εἰς κοινήν

19. Α' Κορινθ. 11, 18.
20. Α' Κορινθ. 11, 19.
21. Α' Κορινθ. 11, 20.

τράπεζαν λαμβανόμενον. «Διότι καθεὶς ἀπὸ ὅσῃ τὸ ἴδικόν του δῆπνον προλαμβάνει καὶ τρώγει καὶ ἄλλος μὲν πεινῶ, ἄλλος δὲ καθ' ὑπερβολὴν μεθύει».²² 244 Α Καὶ δὲν εἶπεν, αὐτὸς μὲν πεινῶ, ἐκεῖνος δὲ ἐσθίει, ἀλλὰ διὰ τοῦ ὄνματος τῆς μέθης σφοδρότερον αὐτοὺς ἐλέγχει. Καὶ ἐκεῖ καὶ ἔδῳ πέραν τοῦ μέτρου (τοῦ κανονικοῦ) γίνονται, λέγει. Σὺ μὲν ὑπὸ τῆς πολυφαγίας διαρρηγνύεσαι, ἐκεῖνος δὲ λιώνει ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, καὶ οὐ ἀπολαμβάνεις καὶ τῶν μὴ ἀναγκαίων, ἐκεῖνος δὲ οὐδὲ τῶν ἀπαραίτητων γέυεται. Τὸ διπλοῦν κακὸν τοῦτο καλεῖ αἰρέσεις, τὸ ὅποιον προῆλθεν ἐκ τῆς ἀθετήσεως τῆς ἰσότητος, ἐπειδὴ ἐπιλονικίου μεταξὺ των καὶ ἐστασιασίου, καὶ οὗτος μὲν ἐπινα, ἐκεῖνος δὲ ἐμέθυσε. Καὶ καλῶς εἶπε «Συνερχομένων ὁμῶν ἐπὶ τὸ αὐτό». Διὰ ποίαν αἰτίαν συγκεντρώσεσθε; Λέγει· τί ἐπιθυμῆτε ἢ συνάθροισι; Ἐ Διατί κοινὴ γίνεται ἡ συγκέντρωσις, ὅταν ἡ τράπεζα δὲν γίνεται κοινή; Τὰ χρήματα, τὰ ὅποια συγκεντρώσαμεν, ἀνήκουν εἰς τὸν Δεσπότην· εἰς κοινήν, λοιπόν, τράπεζαν ἄς ἐκτεθῶν, καὶ εἰς τοὺς ἴδικούς μας ἀδελφούς. «Ἡ μήπως δὲν ἔχετε οἰκίας διὰ νὰ ἐσθίετε καὶ διὰ νὰ πίετε; Ἡ περιφρονεῖτε τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, λέγει, καὶ ἐξουθενεῖτε τοὺς πτωχοὺς;»²³ Σὺ μὲν νομίζεις, λέγει, ὅτι ὀφείλεις μόνον τὸν ἀδελφόν, ἀλλὰ καὶ ὁ τόπος μετέχει τῆς ὀφείας. Διότι περιφρονεῖς ὁλόκληρον τὴν Ἐκκλησίαν. Καθ' ὅσον διὰ τοῦτο Ἐκκλησία ὀνομάζεται, διότι πάντας δέχεται ἐξ Ἰσού. Διατί λοιπὸν τὴν εὐτέλειαν τῆς οἰκίας σου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μεταφέρεις; Διότι καὶ ἐν καταφρονήσῃ τὸν ἀδελφόν σου, σεδάσθῃ τὸν τόπον καθ' ὅσον καὶ ἡ Ἐκκλησία ὀφείλεται. Καὶ δὲν εἶπεν, «Ἀποστρέψετε τοὺς μὴ ἔχοντες», ἢ, «δὲν ἐλέειτε τοὺς πτωχοὺς», ἀλλὰ τί; C Κατέλυτε τὸν πένθος, Σφοδρότατα περιέγραψε τὴν φωνίαν αὐτῶν. Διότι λέγει, δὲν στενοχωρεῖ τὸν πτωχὸν τόσον ἡ τροφή, ὅσον ἡ ὕβρις, βλέπε πῶς καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ἀπελαγίσθη με πολλὴν οὐκασιν, καὶ ἐκεῖνος ἠλεγξεν σφοδρότερον. «Τί νὰ ὄσῃ εἶπω; Νὰ ὄσῃ ἐπαινεῖσαι; Διὰ τοῦτο δὲν ὄσῃ ἐπαινεῖσαι».²⁴ Τί σημαίνει τοῦτο; Μετὰ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ἀτόπου πράγματος χαλαρωτέρα πλέον ἡ κατηγορία, καὶ εὐλόγως, διὰ νὰ μὴ γίνων περισσότερο ἀνοήσχητοι. Διότι πρὶν ν' ἀποδείξῃ τὸ παράνομον τοῦ πράγματος, ἐξέφερε τὴν ἀπόφασιν τελείως καταδικαστικὴν καὶ

22. Α' Κορινθ. 11, 21.
23. Α' Κορινθ. 11, 22.
24. Α' Κορινθ. 11, 23.

εἶπε: «Τοῦτο σὰς παραγγέλλω καὶ δὲν σὰς ἐπαίνω».²⁵ Δ
 «Ὅτε δὲ τοὺς ἀπέδειξε μετ' ἀκριθείας ὅτι εἶναι ἀξιοκατά-
 κριτοι, χαλαρώτερα κάμνει τὴν κατηγορίαν, ἀφῆσε δὲ νὰ
 εὐρίσκηται ἡ σφοδρότης τῆς κατηγορίας, εἰς τὴν πλοκὴν
 τοῦ λόγου καὶ εἰς τὴν ἀπόδειξιν.

Ἐπειτα περὶ τὴν Μυστικὴν Τράπεζαν φέρει τὸν λό-
 γον, θέλων περισσότερο αὐτοὺς νὰ φοβίσῃ. «Διότι ἐγὼ»,
 λέγει, «παρέλαθον ἀπὸ τὸν Κύριον ἐκεῖνον τὸ ὅποιον καὶ σὰς
 παρέδωκα».²⁶ Ποῖαν ἀκολουθίαν πρὸς τὰ προηγουμένα ἔχει
 τὸ λεγόμενον; Περὶ δεῖπνου κοινῆ ὁμιλίας, καὶ ἐνθυμίσαι
 τῶν φρακτῶν Μυστηρίων; Ναι, λέγει. Διότι ἐὰν τὰ πνευμα-
 τικὰ ἐκεῖνα, ἐὰν ἡ Τράπεζα ἢ προκαλοῦσα φόβον, εἶναι
 κοινὴ εἰς δλους, καὶ εἰς τὸν πλοῦσιον καὶ εἰς τὸν πένητα,
 καὶ δὲν ἀπολαμβάνει ταύτης περισσότερο τὸ πλοῦσιος, ἢ
 οὐδὲ ὀλιγώτερον τὸ πτωχός, ἀλλὰ μία εἶναι ἡ τμῆ καὶ ἡ
 ὠφέλεια μία καὶ μέχρις αὐτοῦ πάντες συμμετάσχουν καὶ
 κοινωνήσουν τῆς πνευματικῆς καὶ ἱερᾶς ταύτης Τραπέζης,
 δὲν ἀπέχονται τὰ τμῆα Δάρα, ἀλλ' ἴστανται ὅλοι οἱ ἱε-
 ρεῖς, καὶ ἀναμένουν ἀκόμη καὶ τὸν πτωχότερον καὶ τὸν
 πλέον ὀσιπτον ἐξ ὧν πολὺ περισσότερο ἐπομένως, πρέ-
 πει νὰ γίνεταί τοῦτο, ἐπὶ τῆς οἰσθητῆς ταύτης τραπέζης.
 Διὰ τοῦτο καὶ ἐνεθυμήθην τοῦ Κυριακοῦ δεῖπνου ἐκεῖνου.
 «Διότι ἐγὼ παρέλαθον ἀπὸ τὸν Κύριον ἐκεῖνον τὸ ὅποιον
 καὶ σὰς παρέδωκα, ὅτι δηλαδὴ ὁ Κύριος Ἰησοῦς κατὰ τὴν
 νύκτα, κατὰ τὴν ὅποιαν παρεβίβετε, ἔλαθεν ἄρτον, καὶ
 ἀφοῦ ἀνέτεψεν εὐχαριστίας, τὸν ἔκοψε, καὶ εἶπε: ²⁷ Ἄ
 Τοῦτο εἶναι τὸ Σῶμά μου, τὸ ὅποιον τεμαχίζεται διὰ τὴν
 σωτηρίαν πολλῶν ἀνθρώπων, διὰ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτι-
 ῶν. Νὰ κάμνετε τοῦτο συνεχῶς εἰς ἀνάμνησίν μου. Ἐπί-
 σης ἔλαβε καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸν δεῖπνον, καὶ εἶπε:
 Τοῦτο τὸ ποτήριον εἶναι ἡ Καινὴ Διαθήκη, ἡ ὅποια σφρα-
 γίζεται μετὰ τὸ Αἷμά μου».

Ἐπειτα, ἀφοῦ εἶπε πολλὰ διὰ ἐκείνους τοῦ κοινω-
 νοῦν ἀναξίως τῶν θείων Μυστηρίων, καὶ σφοδρῶς τοὺς ἐ-
 πετίμησε καὶ τοὺς ἠλεγξεν, εἶπεν, ὅτι τὴν ἴδιαν τιμωρίαν
 θὰ ὑποστοῦν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι λαμβάνουν τὸ Αἷμα Αὐτοῦ
 καὶ τὸ Σῶμα ἀδικαιρίτως καὶ ὡς ἔτυχεν, με ἐκείνους, οἱ ὁ-
 ποῖοι καὶ τὸν ἐσταύρωσαν πάλιν φέρει τὸν λόγον εἰς τὸ
 θέμα καὶ λέγει: Β «Ὡστε, ἀδελφοί, ὅταν συγκεντρώσεθε

25. Α' Κορινθ. 11, 22.

26. Α' Κορινθ. 11, 23.

27. Α' Κορινθ. 11, 28-25.

διὰ νὰ φάγετε, περιμένετε ὁ ἓνος τὸν ἄλλον. Ἐὰν δὲ κά-
 ποις πεινᾷ, ἢς πρῶγῃ εἰς τὴν οἰκίαν του διὰ νὰ μὴ γίνω-
 ται αἱ συγκεντρώσεις εἰς καταδίκην».²⁸

Πρόσχε πῶς καταδίκασεν αὐτοὺς κρυφίως καὶ διὰ λα-
 μαργίαν καὶ δὲν εἶπεν, «Ἐὰν πεινᾷτε, ἀλλὰ, «Ἐὰν δὲ κά-
 ποις πεινᾷ», ἵνα ἕκαστος, ἀντιπεπόμενος ὁ ἴδιος νὰ φανῇ
 ὑπεύθυνος διὰ τὰς κατηγορίας, προλάβῃ καὶ διορθωθῇ.
 Τελικῶς τὸν λόγον μετὰ τὸν φόβον τῆς κολάσεως λέγων
 «διὰ νὰ μὴ συναβροῖσθε εἰς κρίμα» δηλαδὴ εἰς καταδί-
 κην καὶ εἰς οὐνειδιμόν. Διότι δὲν θεωρεῖται, λέγει, τροφὴ,
 οὔτε τράπεζα ἐκεῖνη, ἡ ὅποια γίνεται μετὰ καταφρόνησιν τοῦ
 ἀδελφοῦ σου, ἢ μετὰ περιφρόνησιν τῆς Ἐκκλησίας, μετὰ λα-
 μαργίαν ἢ ἀσωτίαν. Δὲν εἶναι χαρὰ ταῦτα, ἀλλὰ κόλασις
 καὶ τιμωρία. Διότι μεγάλην καταδίκην ἔχετε ἐπισύρει ἐπειδὴ
 ὑβρίζετε τοὺς ἀδελφοὺς σας, τὴν Ἐκκλησίαν καταφρονεῖ-
 τε, κάμνετε δὲ τὸν ἅγιον τόπον ἰδιωτικῆν οἰκίαν μετὰ νὰ
 τρώγετε μόνοι σας. Ταῦτα καὶ σεις ἀφοῦ ἠκούσατε, ἀγαπη-
 τοί, νὰ ἀποστομῶνετε τοὺς οὐχὶ ἄρθῶς μεταχειριζόμενος τὸ
 ἀποστολικὸν ρητὸν καὶ τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν νὰ
 διορθῶνετε τοὺς χρησιμοποιοῦντας τὰς Γραφὰς πρὸς βλά-
 θην ἰδικὴν των καὶ τῶν ἄλλων. Διότι ἐμάθατε περὶ τίνος
 λέγει τὸ, «Πρέπει καὶ αἰρέσις νὰ ὑπάρχουν μεταξὺ σας,
 περὶ τῆς δικαιοσύνης εἰς τὰ δεῖπνα, ἐπειδὴ Δ
 «Ὁ μὲν πεινᾷ, ὁ δὲ καθ' ὑπερβολὴν τρώγει». Καὶ μαζί μετὰ
 τὴν ὀρθὴν πίστιν καὶ τὸν σύμφωνον πρὸς τὰ δόγματα ἢς
 ἐπιβεβαιώμεν, πολλὴν πρὸς τοὺς πένητας μέριμναν, μεγα-
 λην πρόνοιαν διὰ τοὺς δευμένους ἢς ἐμπορευόμεθα τὴν
 πνευματικὴν ἐμπορίαν, καὶ τίποτε περισσότερο τοῦ ἀναγ-
 καίου νὰ μὴ ἐπιζητήμεν. Τοῦτο εἶναι πλοῦτος, τοῦτο ἐυ-
 πτόριον, τοῦτο θησαυρὸς συνεχῆς, τὸ νὰ μεταστέμνῃ ὅλα
 τὰ ὑπάρχοντά μας εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ νὰ ἔχουμεν ἐπι-
 στασίωσιν πλέον διὰ τὴν φύλαξιν τῶν καταθεθέντων. Διότι
 διπλοῦν εἰς ἡμᾶς θὰ εἶναι τὸ κέρδος ἐκ τῆς ἐλεημοσύνης,
 ἀφ' ἑνὸς μὲν δὲν θὰ φοβοῦμεθα πλέον διὰ τὰ κατατεθέντα
 χρήματα, μήπως κάποτε λησται καὶ διαρρήξεται καὶ ἡ κα-
 κία τῶν ὑπηρετῶν ἐξαφανισοῦσιν αὐτά, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι
 αὐτῶ διατιθέμενα, δὲν ἔχουν κρυθῆ ἢ εἰς τὴν γῆν ἢ εἰς κέρ-
 βους· ἀλλὰ καθὼς ἐν δένδρον τὸ ὅποιον ἔχει φυτευθῆ εἰς
 εὐφορον ἀγρὸν φέρει κατ' ἔτος ὠρμούς καρπῶν, οὕτω καὶ
 τὸ ἀργύριον, εἰς τῶν πτωχῶν τὰς χεῖρας φυτεύομενον, δχι

28. Α' Κορ. 11, 28-24.

μόνον κατ' ἔτος, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν φέρει εἰς ἡμᾶς πνευματικούς καρπούς, παρηγοίαν πρὸς τὸν Θεόν, συγχώρησιν ἁμαρτημάτων, προσέγγισιν ἀγγέλων, συνειδήσιν ἀγαθῆν, χαρὸν πνευματικῆς ἀγαλλιάσεως, ἐπιδα ἀκατασίγητον, τὰ ἀξιοθαύματα ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς διὰ τοὺς ἀγαπῶντας Αὐτόν, ²⁴⁸ Α καὶ διὰ τοὺς ζητοῦντας τὸ ἔλεος διὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐλεούσεως Του μεθρησὴν καὶ ζήσουν καρδίαν εἰθε πάντες ἡμεῖς, ἀφοῦ διέλθωμεν τὸν παρόντα βίον εὐαρέστως, νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν αἰώνιον χαρὰν τῶν σωζομένων, μετὰ τὴν χάριν καὶ τοὺς οἰκτιρισμοὺς τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν Ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις, ἡμῶν καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Πανάγιον Αὐτοῦ Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 39

ΠΕΡΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ Α'—Ε'
ΠΕΡΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ
Ἡ ΚΑΤΑ ΓΑΣΤΡΙΜΑΡΤΙΑΣ ΣΤ'
Εἰς τὰ Θεοφάνια
ΠΕΡΙ ΥΠΟΤΑΓΗΣ ΤΟΥ ΥΙΟΥ Εἰς τὸν Πατέρα...
ΕΠΙΣΤΕΥΣΙΑ ΔΙ' Ο ΕΛΛΗΝΣΑ
ΔΕΙ ΓΑΡ ΚΑΙ ΑἰΡΕΣΕΙΣ...

Κεῖμενον: α) B. de Montfaucon,
Sancti J. Chrysostomi opera omnia,
II, Parisiis 1834, σελ. 900-980 III, Parisiis 1836,
387-297 (PG 50, 749-774 PG 51, 262-260) -

β) Antoine Wenger,
Une boutélie inédite
de Jean Chrysostome sur l' Epiphanie, in
Revue des Etudes Byzantines 29 (1971) 123-135.

γ) Sebastian Haidacher
Drei Unedierte Chrysostomus - Texte einer Baseler
Handschrift, in Zeitschrift für
Katholische Theologie 31 (1907) 150-167, 351-358.